[illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

چون گردآوی [illegible] بعد از [illegible] در خزان و بهار [illegible]
باغ حضرت [illegible] که [illegible]
درد این [illegible] آیه رحمت پرورش داده [illegible]
[illegible] شرف [illegible] از [illegible]
این [illegible] هزاران [illegible] جگر [illegible]
طبق طبق [illegible] جای گردن [illegible]
[illegible]
باغ [illegible] کرده [illegible]
و دست [illegible] زلف [illegible]

رنگ معرفت [illegible] رنگ [illegible]

[illegible] چون [illegible] گفته [illegible]
[illegible]
[illegible] چون [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

پس [illegible]
[illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

چون بر آوای [illegible] بعد از تمهید [illegible] در خزان و بهار [illegible]
باغ حضرت [illegible] که [illegible] از [illegible]
در دامن دایه رحمت پرورش داده و در نسیم [illegible]
صدف [illegible] شرف [illegible] از [illegible]
[illegible] از [illegible]
[illegible] نثار [illegible] گردن [illegible]
[illegible] آب [illegible] تا [illegible]
باغ [illegible] که [illegible] شیفتش [illegible]
و دست [illegible] زلف [illegible]

[illegible]

پس [illegible]

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

چون کرد آگاهی فسیح بعد از تبدیل درختان و بهار و [illegible]
[illegible] حضرت مسیحی [illegible] که [illegible]
درد این دو آیه رحمت پرورش داده و در نسیم [illegible]
[illegible]

[illegible]

در معرفت زاب رنگه [illegible]

[illegible]

زبان [illegible] کلک روان [illegible] اخبار را [illegible] قرار انصاف [illegible] [illegible]
[illegible] در خون جگر [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
چون [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] از [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] و آورد [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
بر [illegible] حقیقت [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] شرح [illegible]
مختصر [illegible] [illegible] [illegible] که چون [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
در [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] در [illegible] [illegible] چون [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] از [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] از [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] چون [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] شهرت [illegible]
گوهر [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] فاما تحفه [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
در [illegible] تحقیق [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] در [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

وهمچنین از کتب و روایات دیگر جمعی برهنه پایان [illegible] قصص [illegible] عجب [illegible] و حلیه
استعاره و جنون [illegible] ارباب کرم آهوچشمان حریم نازند به تمنای سلسلهٔ [illegible] درویشان
خیال آن آهو بچه [illegible] وحشت نمایند و [illegible] بشکستن [illegible] عجز [illegible]
جوهری [illegible] چون نقش نشسته فرهاد در [illegible] به توفیق داور
نطق [illegible] زبور [illegible] که هم [illegible] از زبان
جو [illegible] کتاب سخن را که هم [illegible] الکریم
که نام [illegible] خیال نقش بندم [illegible] در حال [illegible] که درین کار [illegible]
نام [illegible] در [illegible] این مجلد نموده‌ام تا مجموعهٔ مجمل سخن چون [illegible]
بستم و [illegible] به حرف [illegible] چون کرم [illegible] که [illegible] تمام [illegible]
[illegible] چون [illegible] برآورده [illegible] نشانم [illegible]
دیگران [illegible] در [illegible] خاطر [illegible]
سخن [illegible] چون [illegible] سخن [illegible] چون [illegible]
که [illegible] چون [illegible] نشود [illegible] دنیا [illegible]
تا [illegible] اساس [illegible] [illegible]
[illegible] درین کتاب [illegible] است از [illegible]
جمع این مؤلف [illegible] از [illegible] الاعانه [illegible]

ادیون تمام
ادلیو تا طول
[illegible]

الی [illegible] و التوفیق [illegible] الطریق [illegible] الغایة چون [illegible]
که [illegible] علم [illegible] از [illegible] علیهم [illegible] برو [illegible]
نفس نقش نصرت [illegible] چون [illegible] از [illegible]
[illegible] سایهٔ فیض در هر سر او برزان [illegible] از [illegible]
فیض [illegible] که [illegible] الدین او [illegible] السلام [illegible]
سیر [illegible] و در کشف [illegible] فرحت [illegible] که [illegible]
عاشق [illegible] الحیوان [illegible] مقطعه کلام [illegible]
[illegible] در چهار [illegible] حروف [illegible]
و [illegible] واقف [illegible] از [illegible]
پیش [illegible] صراط [illegible] ناظم
[illegible] بیت [illegible] صورت [illegible]
و [illegible] کلام و اتق [illegible] کلام
[illegible] فی التحقیق [illegible] افتاده [illegible]
و این دو [illegible] فی [illegible] من [illegible] چون
ذات [illegible] کلام خدا [illegible] حق [illegible]
طرق [illegible] که [illegible] خواهد

من طلب شیئا وجدّ وجد [illegible] در حرم [illegible]

[illegible] خواهد گرفت [illegible]

الف لام میم که از جمله حروف مقطعه است [illegible] علی کلام [illegible]

هو کلام [illegible] افاده معنی بدون [illegible] الیه کلام تمام [illegible]

الکتاب [illegible] فیه کلمه [illegible] در لفظ القدس [illegible] کلام [illegible]

علی کلام [illegible] حروف [illegible] که فواید [illegible] از الالف الوقف

[illegible] صفتی از صفات [illegible]

[illegible] صاد [illegible] از رحم و الف [illegible]

ولام [illegible] و نون [illegible]

و سین [illegible] و کاف [illegible]

در [illegible]

قد چون [illegible] اللام [illegible]

و [illegible]

خالص [illegible]

دندان [illegible] چنین گذاشته [illegible]

شاهزاده حسن و حسین علیهما السلام [illegible] در [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ازم [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] الکنون [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

از [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] که در [illegible]

[illegible] محمد [illegible] رسول الله [illegible]

که [illegible]

بحول الله مرد را باید از چنین تیره خشک بود [illegible] تا در غم [illegible] رفتن [illegible]
تا و شیفته جور کرده اند بوده حال آنکه ما در از زوال خود [illegible] شنید [illegible] دنیا
بجو کلمه مزبوره امیر [illegible] حضرت و برتیغ [illegible] جبین [illegible] از [illegible]
بهم و عقاب فی [illegible] زده او چرا در عقبش [illegible] توانم اما [illegible] که [illegible]
[illegible] را از این کتاب [illegible] حضرت [illegible] حضرت [illegible]
بانگ [illegible] از آن [illegible] بود [illegible] محمد [illegible] فرزند
بطریقی که فی مدحة العمود این اندیشه [illegible] فضائل [illegible]
چون در این فروغ مهر از الاتش ظلمت منزه بود [illegible] دعوی کدام [illegible]
کلام حق [illegible] که انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا
بعضی که هر شب [illegible] هزار تکبیر [illegible] قیام نمودی [illegible]
متواتر رسیده که روزی در معرکه جهاد [illegible] تیر کاری [illegible]
زده بعد از کشیدن تیر [illegible] چون پیکان [illegible] قدمی [illegible]
جنابت بماند و چون طاقت کشیدن پیکانش از تن [illegible] حضرت [illegible]
فرمود که صبر کنید تا احرام نماز ببندد که در آن حال [illegible]
دل مجروح خود از [illegible] در [illegible] خبر ندارد [illegible]
کشیدند بنوعی که اصلا خبر [illegible] شد [illegible] که روزی غلام خود [illegible]

[illegible] نوبت ندا کرد و غلام [illegible] چون [illegible]
[illegible] دیده [illegible] خواب [illegible] امیر [illegible]
[illegible] فرمود [illegible] بن [illegible] ندای [illegible] شنیدی غلام [illegible] حضرت [illegible]
[illegible] گفت [illegible] حضرت فرمود [illegible]
[illegible] که [illegible] آتش [illegible] فرموده که [illegible]
خود از آن کردم [illegible] که جهاد [illegible]
[illegible] آن [illegible]
بجانب آن حضرت افکنده [illegible]
روز [illegible] آن [illegible] زور [illegible] چون [illegible] رسید
فرمود که چون مرا غرض از قتل این [illegible] امر الهی [illegible] نفس
اماره و سبب [illegible] چنین [illegible] غضب [illegible] بود
نخواستم که در این باب [illegible] رضای [illegible] را [illegible]
[illegible] آتش غضبم [illegible] لوجه الله [illegible] قتلش اقدام نمودم
[illegible] که [illegible] که در مدت عمر هفده
[illegible] فرموده زیاده [illegible] در تحصیل قوت [illegible] که [illegible]
از قوت [illegible] قدر قوت که [illegible] آن [illegible]

چو غنی که در وجود رسید کاینات و مهام اهل بیضه اسلام نفس و مال چنانکه در کتب
مبسوط مسطور است مثل حرب بدر و حنین و احد و احزاب و خیبر و صفین و نهروان
و غیر ذلک بدو احباب نسبت داده نقلست که در روز جمعه شخص از ادای صلوة مردان
باز ماند [illegible] بامر خیاطت [illegible] در داده [illegible] احتیاط بود و حضرت
رسول ثقلین را در حین داخل شدن مسجد چون نظر بر وی افتاد از آن شغلش
منع نمود که نماز جمعه [illegible] جمیع مکلفین [illegible] از ارتکاب [illegible] و برکت
آن از قبیل اغنی [illegible] و ماکسب دکان [illegible] ترک این شغل نمای تا چاره
بعوارض [illegible] باشد در دنیا و رد حضرت رسول الله این گفت و از وی [illegible]
متعاقب [illegible] وقتی او دید رسید آن خیاط [illegible] آن مرد را از آن شغل منع نمود
خیاط در جواب گفت با آنکه [illegible] رسول الله منع نموده [illegible] او را [illegible]
نمود حضرت فرمود هرگاه [illegible] از ازل [illegible] بدین [illegible]
[illegible] پس آن [illegible] از دکان [illegible] الارض دکان [illegible]
[illegible] چون [illegible]
[illegible] بود که هر نگاه [illegible] چشم آهو [illegible] مجنون
گرفتندی اگر نه زلف دراز [illegible] سیمای [illegible]
در [illegible] قدم [illegible] حلقه در گوش [illegible]

[illegible] از [illegible] چون [illegible] آن حضرت که در [illegible]
در [illegible] اعلام [illegible] آن [illegible] حاضر شدی چون [illegible] دل [illegible]
زلف آن [illegible] موی [illegible] دیده بود [illegible] که [illegible] وقت [illegible]
و شرح [illegible] دور [illegible] الله اکبر [illegible] غنچه عشق [illegible]
برای [illegible] از تار زلف [illegible] در آورده القصه
تا مدت [illegible] دل [illegible] داده بود [illegible]
این رمز [illegible] در اخفای آن [illegible] تا آنکه عاقبت [illegible] نمودن [illegible]
[illegible] حضرت فرمود چون [illegible] سخن آید [illegible]
[illegible] عاشق [illegible] نمودن [illegible]
[illegible] چون [illegible]
جواب اطلاع یافت آن کنیز را در زمان آزاد کرد و بعقد [illegible]
[illegible] از مال خود آزاد نمود [illegible] که [illegible] خون [illegible]
[illegible] بود [illegible] روز [illegible] حاصل نمود [illegible]
[illegible] فرمود [illegible] از آن [illegible] در [illegible]
[illegible] رو [illegible] از [illegible]
[illegible] حضرت [illegible] فرمود چون این هر دو [illegible] ندارد [illegible] که از [illegible]

شرح و بسط غرض را چاره نبود که چگونه باقی ... [illegible] ... گردد
بجمال کلمه عالم از معجزات و خوارق عادات ... مملو گشته با ... [illegible]
[illegible] اظهر من الشمس است که در ... محققین ... حقایق ... [illegible]
[illegible] ... در آن معرکه ... [illegible] ... چون ...
[illegible] ... از ... جهان ... [illegible]
که ... چون نقطه موهوم در ... فلک ... [illegible]
در ... [illegible] ... آمادت ... [illegible]
... [illegible] ... را ... [illegible]
اگر ... [illegible] ... بوادی حیرت ... [illegible] ... چون
مهر ... [illegible] ... بود و صلای ... [illegible] ... الیقین ... [illegible]
نعمت ایمان ... [illegible] ... جهان ... [illegible]
انجمن ... [illegible] ... بهار ... [illegible]
... [illegible] ... که از ... [illegible]
... [illegible] ... در کتب ... [illegible]
... [illegible] ... صفات ... [illegible]
در دنیا و عقبی ... [illegible] ... اما بعد آن ناجی ... [illegible]

و محالف

[illegible] ... بعد از ... [illegible] ... از عرفات ... [illegible]
و ... [illegible] ... هدایت ... [illegible] ... فرمود ... [illegible] ... در ... [illegible]
[illegible] ... اوصاف ... [illegible] ... مذکوره منصف بوده
و ... [illegible] ... بعد از ادراک لقمه از ... [illegible]
پس از ... [illegible] ... اند ... [illegible] ... کتب ... [illegible]
که ... [illegible] ... انتخاب ... [illegible]
... [illegible] ... عبرت و ... [illegible] ... توفیق ... [illegible]
... [illegible] ... آورد ... شراب کوثر ذوق ... [illegible]
... [illegible] ... از فاتحه تا خاتمه طی نماید و هو الموفق ... [illegible]
دقائق الاصباح ... [illegible] ... صبر ... [illegible] ... از روی ... [illegible]
و ... [illegible] ... کلام مجید ... و احادیث صحیح ... [illegible] ... صبر ... [illegible]
... [illegible] ... بعد از ... [illegible]
این ... [illegible] ... آفات ... [illegible]
و ... [illegible] ... از عبرت حال ... [illegible] ... تحمل ... [illegible]
در دنیا ... [illegible] ... غلمان ... [illegible]
بود ... [illegible] ... که در ... [illegible] ... را در مقام

رفیقی مکن [illegible] که پرتا [illegible] این آرزو [illegible] ببندد که کاشکی در [illegible]
[illegible] و بر آن [illegible] زندان [illegible] قفس [illegible]
[illegible] ترا دیدم [illegible] مقام [illegible] جگر [illegible] که تا پای [illegible]
[illegible] به وصل معشوق رسید
کنم اول حدیث عشق اظهار که دل
چون نقطه باشد عشق پرگار
صاحب تاریخ فرج
بعد از شدت چنین روایت کند از ابوالحسن ابن المیمون [illegible] که [illegible]
[illegible] خلیفه [illegible] که در [illegible] حال که [illegible] ابن معتمد [illegible]
در بغداد [illegible] الا [illegible] جمع و خرج [illegible]
در عهد [illegible] چون بادام [illegible] این خدمت [illegible]
قلم را در کتابت [illegible] داشتم
بجای خود دگر [illegible] قرار [illegible]
[illegible] اتفاق چنین افتاد که روزی [illegible]
[illegible]
[illegible] آوازه [illegible] و صد [illegible] آوازه [illegible] محبت [illegible]
من نیز [illegible] عشق [illegible] در [illegible] چشم [illegible]
در حیرت [illegible] این [illegible] القصه [illegible]
نیز عشق [illegible] دیدم [illegible]

[illegible] محبت [illegible] از [illegible] و [illegible] آن [illegible]
چون [illegible] محبت [illegible] گرفته [illegible] و گفته [illegible]
[illegible] با این [illegible] شکل [illegible] رنگ [illegible]
[illegible] چون دیدم که [illegible]
[illegible] ابدالاباد جمع دلالت نمودم که نزد خواجه [illegible]
[illegible] بعد از [illegible] آورد [illegible] دینار است [illegible]
[illegible] راضی [illegible] پس [illegible]
این [illegible] که [illegible]
[illegible] صبر [illegible] کرد [illegible]
[illegible] که [illegible] چون [illegible]
[illegible] و حیوان [illegible] بعد از آن که در معرض
[illegible] در آید [illegible] و [illegible] با خود اندیشیدم [illegible] که
[illegible] از [illegible] خوش [illegible]
[illegible] چون [illegible] فصل [illegible]
[illegible] یاران [illegible] هر کس که دی نقش امروز دید
[illegible] دولت رسید پس همان بهتر که این خیال [illegible] از سر بیرون کرده

باندک التفاتی [illegible] چیز از دودمان مجد و شرف العقد النکاح در آورد و این [illegible]
شرط [illegible] که محرکی با هوس نفس طلاق باین دهیم و اگر احیانا [illegible]
حکم شمشیر آتش ترک شیرگیر را بر تارک صبرم مجری سازد و داغ سودای این [illegible] چون
آب حیوان در [illegible] اندازد [illegible] بر خواجه را که بازار [illegible] شده
قیمت افکنده و کعبتین [illegible] باره نقش [illegible] مایه حریف نباشد در خور بازار عشق
صبر [illegible] دیگری پیدا شود پس بر جنون سر را بدین خرافات [illegible] آورده
کشید از تمنای این خیال های بد اساس صبرم در کشید تا آنکه باز طلاطم بحر امواج عشق [illegible]
کمند گردن صبرم ساخته چون گرداب بقعر دریای محنتم غوطه داد [illegible]
خوب کو [illegible] این تیر [illegible] خوی بد خشم دارد [illegible]
دل [illegible] القصه باز بر سر شور [illegible] رفته آهم در دنبال آن آهو چشم [illegible]
در آمد پس دلال را باز طلب نمود و پیام دادم که [illegible] صاحب کنیز [illegible]
که رضای اوست کنیز را [illegible] در آور که [illegible] مرا زبان دعوی [illegible]
دست [illegible] پس دلال نزد خواجه رفته [illegible] کنیز را [illegible]
اشتیاق [illegible] بجرم برای خویشتن [illegible] جرم [illegible]
مرا چون این خبر [illegible] مسموع شد شمع [illegible] چون [illegible] گشت
و گشت ندامت [illegible] کرد [illegible]

[illegible]

[illegible] از [illegible] که [illegible] یک [illegible]
دست [illegible] حال [illegible] اختلال [illegible] چون [illegible] دل [illegible]
دراشت [illegible] محال که [illegible] این [illegible] خود [illegible]
چون [illegible] چگونه [illegible] بیرون [illegible] محض [illegible] حال [illegible]
حال [illegible] از دست [illegible] [illegible]
چون [illegible] احتیاج صالم [illegible] دیگر کتمان [illegible] محال [illegible] قصه [illegible]
[illegible] در رشته کلام [illegible] متقی چون [illegible] خورد [illegible]
و [illegible] آنچه [illegible] کش [illegible] بر [illegible]
[illegible] که [illegible] همه و تو در شکر خنده و [illegible]
[illegible] بر زخم [illegible] [illegible] طفل [illegible]
[illegible] چه [illegible] و جهان [illegible]
عشق [illegible] اگر [illegible] از [illegible] [illegible] که [illegible]
بر دریا [illegible] پس چون سوز عشقم را روز بروز زور بازو زیاده [illegible]
صبرم ناتوان پس [illegible] را با وجود آن که [illegible] رحم آمده شرح [illegible]
که [illegible] خلیفه [illegible] عرض نموده التماس نمود که [illegible] خلیفه [illegible]
[illegible] خلیفه [illegible] و وجود [illegible] داشته [illegible]

بر هم دامن نماند خیده از آن سخن روی در هم کشید که فرزند ابو الحسن [illegible]
تکلیف نمایم که تمتع آنهای این جور لعین را بر خود حرام کن و دل [illegible] کتاب [illegible]
نسبت را [illegible] آور ابو الحسن را چندان بر نوای خدمت شبانه خلیفه [illegible]
و وی را از این شغل معذور نمود [illegible] رجوع نماید و [illegible] سرای [illegible]
در [illegible] این ترانه [illegible] صبری بدل [illegible] تر است
با خودی حیلت ترا خوش خوردی و ذلت [illegible] از خوان [illegible]
دیگر چه دعویست ترا ابو الحسن گوید چون دیدم که فراق [illegible] که [illegible]
خلیفه بود از قصه من متغیر شده من نیز از بیم عزل و نصب ناچار دست در سلسله تحمل
زده پای از [illegible] دامان در کشیدم و دندان بر جگر [illegible] شرحهای دل از [illegible]
[illegible] در [illegible] و [illegible] تمام [illegible] از [illegible]
[illegible] تدارک [illegible] مافات [illegible] گفتم [illegible] غم دوز [illegible]
غم [illegible] و [illegible] ایام روزی بخاطرم رسید که در [illegible] خود شمع افروز
بزم عیش گشته مجلس از مطرب و مغنی و ندیم و ساقی ترتیب دهم و [illegible]
غم از دل پاره [illegible] که تازه [illegible] پای الم [illegible] مجلس [illegible]
و جانانه و ساقی [illegible] تا [illegible] شب و روز را [illegible]
و چون شب در آمد و مجلس از اهل [illegible] خیال [illegible] آن [illegible]

[illegible]

[illegible] چنگ [illegible] هزار [illegible] خون از هر [illegible] جاری [illegible]
[illegible] اصول [illegible] دایره عشق [illegible] مرغ [illegible] در میان
[illegible] و [illegible] و بیداری و خواب ناگاه شخصی از روی شتاب حلقه [illegible]
[illegible] که از نزد خلیفه می آیم مرا از استماع این [illegible]
[illegible] با خود گفتم البته خلیفه را از قصه عشق [illegible] من [illegible] قصه [illegible]
[illegible] پس دست از جان شسته دل بر مرگ نهادیم چون [illegible] در [illegible]
[illegible] با محملی [illegible] و بارها در کوچه [illegible] پس [illegible] از ایشان گفت که [illegible]
[illegible] کنیز [illegible] که مطلوب [illegible] خلیفه [illegible] کنیز [illegible] در
نظر [illegible] پس [illegible] کنیز را [illegible] سرای [illegible]
[illegible] چون [illegible] سرو [illegible] چون [illegible] باد [illegible]
[illegible] چون [illegible] سر از [illegible] آن دلبر سراپا ناز را چون [illegible]
[illegible] عشق من افتاد [illegible] که [illegible]
[illegible] از [illegible] چون خون [illegible] من [illegible] آتش [illegible]
اکنون [illegible] قصه از زبان [illegible] چون [illegible] قصه [illegible]
[illegible] از [illegible] که [illegible]
چون [illegible] در میان [illegible] کند [illegible] از [illegible]

مدتها پنهان نمود چون ستیزه از حد الکی یافت گاه بوستیزه [illegible] بر خشم
می‌فشاند و گاه بر تحفه نوید تعصب سوز پاره شو فرافروغ فشاند و از آن زمان که مقتدر
مرا بجرم سرای خود برده تا امشب نیز حضورم طلب ننموده هر شب که در مجلس صحبت عیش
طلب شدی و منکه از غیرت [illegible] نغمهٔ چنگ و ناله سرود کرم ننمودم خلیفه گفت فرمان
صهور را بنوازش در آور   مغنی چرا سرگرانی چو عود   بود چنگ بزم تهی از سرود
بکش چنگ را کز بیان در کنار   الم باد ارزانی روزگار   و من چون صورت خالص را
هموار شمار نوازش او [illegible] هوشی [illegible] ننموده‌ام در اشتیاق تو بی‌تحاشی بگریه افتادم مقتدر
بر سبیل تعجب گفت اهل ذوق را موجب گریه در بزم نشاط چیست راست بگو و گرنه گریه در شب‌ها از
الحکم من از روی عجز [illegible] بسته نموده دیگر باره بشفقت دیده را الطوفان و آدم [illegible]
[illegible] در دل سنگ خنده کردی کار ستیزه و کنیزان همه از گریه من خنده
افتادند و خلیفه را باز از گریه من خنده [illegible] تعجب زیاده شد که چگونه ابرهای [illegible]
گلستان را خندان ساخت و این فرخ مرغ باز با یکبری [illegible] تیر [illegible]
انداخت   از گریه [illegible] افتاد [illegible] بخواب و فتنه بیدار پس چون ستیزه
خاطر مقتدر را مایل [illegible] آن عایله دید دیگر کتمان آن سر را مجال ندیده مقتدر را که
بزرگ ابتدای [illegible] قصه [illegible] گذشته [illegible] فرو غیور را از خط
کفت با تمام [illegible] پس خلیفه با لب خندان از من پرسید [illegible] میگوید که [illegible]

[illegible]

[illegible] چون [illegible] در کاوش است با دروغ من از خجالت [illegible] اندیشه
[illegible] آغاز کردم مقتدر چون از نعمت [illegible] یافت [illegible] تامل با مادر
خود گفت آیا چه شود اگر ما کنیز خود را [illegible] خود داده باشیم [illegible] لطف [illegible]
نهاد [illegible] ساخته بامداد و قدم پیش نهاد که بامداد دولت خلیفه همه دور از ظلمت شام ملال
باد من [illegible] مستم [illegible] التماس نمایم که بزم افروزد [illegible] صلت
[illegible] که روح در کالبد صورت شیرین [illegible] مقتدر
مرا فی الفور با این اموال [illegible] مقرر است که [illegible] باز کرده نزد تو فرستاد و خود
بدین نغمه مترنم شد   نیک و بد نقش روزگار بود   هرچه کردیم یادگار بود [illegible]
برند [illegible] که [illegible] دشنام [illegible] همچنین [illegible] الحسن [illegible]
بعد از شدت [illegible] از اصفهان [illegible] روی او
نقل است که در عهد پادشاهی [illegible] از [illegible]
ماضی [illegible] جان [illegible] نظری [illegible] مجید [illegible] معتقد
و لگام خود در آورده بود که [illegible] چون زر [illegible] دارالضرب
عشق [illegible] جان ستان [illegible] سر [illegible]
چون [illegible] درانداخته [illegible] حسن حصار [illegible]
قوی بنیاد بود که در خیال [illegible] عکس [illegible] خیال در عالم [illegible]

صورت و سیرت دو وقار ر جیبا کرده هر چادر در ساحتش جا فضای انظار [illegible]
از سپهر ستمگر هرگز ندیدش مارستان ستم را زهر آب زهر دو دیده افعی اکبری نمود
فلک را که نگینیست هر دم بر تب بسی دل چو جام بوارین بشکست تکرار که با هر کس از روی آز
بهبا باز داین گره عقده باز و بیان ایکنم اگه روزی آن جام کبک خرام بعزم حمام
قدم در کوچه نهاده در اثنای قطع راه جوانی سراه پریشان سوک پراکنده نظر برا
تحریک غمازی باد صبا نقاب کش نظر بر مطلع افتاب جمالش افتاد چون تیر
نگاهش از شصت جبهت کوی هدف دلش بر تیر زار نشست آنروز تا شب و شب تا سحر
بر بستر نشتر و نشتم نعم لخت جگر نمود میل کننده با رکشش نوای نو رفت از کفش عنان
زینه دلربای نو اما چون یقین دانست که حل این عقده بجز سر انگشت گره کشای حیله
پر زال محتاله بر زبان تعویذی از آیت [illegible] عظیم بر بازوی اندیشه
بسته بند و تیر تدبیر از دل اجرم عنان بکیران خس بر الصعوب سر میدان مقصد منعطف
ساخت و از انکلاخ تقوت روز و شب مرکب سعی در [illegible] تا فرصت عجوزه
جنگ فامت را زینه حکم الجنک در آورد که مشتری غمی که او را سودای تو در
بد زینه ساخت چون عاشق را دلیل بدعا بدست افتاد همچو غنچه همیان زر پیش رکو
نهاد تا آن زال تیره نهاد دامن جهد بر میان زد که حصول مطلوب طالب را بیش نهاد
همت ساخت و چون مانند نسیم سحر رنگ قدم در سرا قصر آن سرخیل سروطراز عطر نهاد

و چون [illegible] زن اختر دو ذنب را در خلوت خانه آن شمسه اوج عزت تجلی داد آهو بره فریب
بدیده غمازی و لطیفه گند از ری کمند انگشت را تاب داد و آن غزال آهو فریب را
صید دام محبت نمود چون گل رعنا و در سای چنبرا دوکار زانکه مار اشک و کل جهره
گلگون بکشید تا آنکه روزی بتقریبی در بزم خلوت بیچیا زبان بر گشود که صیاد چشم
آهو فریب را فرصت فرین باد که شیر زه شیران افکند کتب شتراک زلف شست درد
طره قوی پنجه ان را الضرت در رسنی که سروران را از بنای طاقت چون خانه
عنکبوت در هم شکسته از جبه درین ایام جوانی خوش صورت صاحب تمکنت که بر جگر
فلک [illegible] و لعل پارهای لخت دل را در چنبر الف چون مهره رشته کشیده
و بر کارهای کباب جگر زاستخ تن از نمک سر شک شور نموده اگر تو نیز زکوه حسن را
فرض عین شمرده دل اکنیش را القوت لا یموت صولت چاره جویی از آن کنج خسروی جدی
کم نگردد از قطره زدن نمک چندان آرا یند که جای بد امن زلال آید از باده
کم نه زیا نشنید آه و دل غنچه گره ای کشاید آن بجو گوب شوراکس چون ازان عجوب
گوش زن چنان سخن نجی نشنید با روی ارش هیچو افعی دست در گردنش چنبر کرده تنش را
از نیش ملامت چون خانه زنبور مشبک نمود پس کنیزان را فرمود تا بضرب چوب و لگد
نمد مالیش دادند و از خانه اش چون گرد خانه ها بیرون کردند حرف بیراه
دل پیدرو در داده دوا است اما چون آنکس از کاسه رانده را همچو خاک [illegible]

کشیدند او نیز نمورانه و از کمرگین تنگ بسته بعزم مقام صورت حیله غریبی در صحن خاطرش
نقش گرفت و کیفیت این واقعه آنکه روزی عاشق دلباخته را که صلاح در آن دید
بدکان شوهر این عربده جو رفته مکتوب حریر دلپذیری که در کارگاه فلک اطلس چنان نقش بدیع
صورت نه بسته از وی خریداری نمای چنان از هنر بیبودی تار که حیران شود دیده
روزگار و نگوش تمام این هنر را در ساز گوش کرد آنکه هر را معشوقه بست قصه حسن لطیفه
که از شعشعه دیبای حسن زیبائیش خواب از چشم و مرج از خاطر پنهان کردیده و از رشک تار
گیسویش فلک بوقلمون طیلسان شب در نوردیده چون خاطر مشغول سینه اش سر بمهر قماشی
درنیابد چنان حریری از تو خواهم که هیچ سر کفه حیران تماشایش گردد با گوهر اشک
نقد دو چشم در دیده دوست بی بها من از لخت جگر متاع رنگین دارم چه بار است
من پس حریر نفیس از آن پر از خریده نزد من آور تا گرهی چند بر تار و پود او زنگار آه
شوخ شیم کار از نم سرد عاشق بجای اصرار تا نخود و قیام نموده حریری از آن پر از فرج گرفته
بخریده و با عجوزه داد و آن عجوزه با کشش حریر برده در زیر سجاده نهان که هر جرم در آن
آن سرو قد نهاده و بر سیم لابه نیاز با خاتون مهمان نواز زبان گشوده از اندیکت
و تنخواه بر گشوده آتش خشم آن هوا دار آب و گل عصمت را سیل اشک فرو نشاند
زنیکو نه بخواهیم چو راندی من نیز بجان ناتوانم بنشینیم و زهر صبر نوشیم در عالم خاموشی
خروشم پیر زال زمانی طویل در اینجا توقف نموده چون بانوی خانه را مشغول شغل دیگر دید

تا فرزند نو

از اهل خانه آن حریر را در زیر سجاده سرو قد از نهان ساخته بیرون آمد روزی مرد از
از جهت ادای نماز سجاده را از جای برداشته ناگاه چشمش بر آن حریر افتاده مشتری
گفته بود که من این جنس را بجهت معشوقه دلخواه خود میخواهم از خشم او در چشمش سیه گشته زبانش
زنه وار بعزم جنگ سبک جنبش جگر سوخته در آویخت و گوش زبان را در غضب چون ارزان
نیز نمود عنقریب با داغ جنون جو دم از سم زد شور دیوانگیم سلسله را بر هم زد پس آغاز
خشونت نمود که این وصوبه پیچاچون ره یافته که خریدار این قماش میکنند که من این جنس را
بهر لباس معشوقه خود میخواهم و بمحال فرقه این دلبری بنام ختم سهل ی تو آمده اگر خشم ما را
از خشم خانه بر بکنم و خشم چه پیوات را الکی محایات بکدم نسازم نام مردی از من چون مرد
دیده شو حیات با دلیس آن سرو گلندام را دست بسته با دام تنش را چنان از ضرب
چوب مقشر ساخت که هر قطره خونش از بن هر تار موی چون دانه نار صحن ی بر جان فرو ریخت
داد و رخ لاله گونش از ضرب سیلی چون گل زعفران کبود و بوئی آغاز نهاد
قدح نوشان بزم غفلت آخر نمی شوند آگه که دولت می پرستان را فلک مستانه میبندد
بیچاره از خنده رکیک مغلظه و ایمان مؤکده یاد نموده که من از نقش حیله این
احیا و داویش خبر ندارم و دامن عصمت من از لوث مهر اجنبی چون
فایده نداد چنین بقرار فرمود که آن مغضوب
کشته دیگری برابروی نیاید

بمجد و شرف آن دودمان تعلق گرفته پس آن ممتحن پای صبر بدامان کشید و در حصار
اشکوشی و خرد الا آن بهانه حریف تحمل کرد دیده ناخدای عالم ببرابر وضمایر انان
هر پاک و ناپاک این نکته و ریب را از سینه شورش بزداید یا رب این غنچه شگفته کی
بگشاید دل چو گوهر بسر گشت فرصت در گره است روزی آن عجوزه مکاره بهانه تعزیه
آن جگرخواره برای بزاز در آمد چون چشمش بر آن گلعذار افتاد آشفته موی دید که هر تاری
از کمند زلفش چون سیه ماری گرد صفتش حلقه زده و هر لخت جگرش از کاوش موی شره
چون خانه زنبور بر خنهها گشته نمای کرد دیده لعل شیرین بخشش که از شهد تبسم قند در گلوی نگار
می‌ریخت اکنون از موج افغان شور در قند ها ز طاقت انداخته و آهوی چشم شکار فکنش که
از گرد سرمه خاک بر سینه چشمان کشمیر می‌ریخت اکنون از لعل سرشک کان بدخشان گلپه دوخته
رخساره لاله گونش از رنج چون کفه مهر زعفران سنج سرو سهیش زطبع محزون
آشفته بزنگ بید مجنون تمنای قدش بی‌کش شاک غلطیده زهر نسیم بر خاک
چون آن مستوره را نظر پاک منظور آن زال سحر اقتدار افتاد دانست که کجا این فتنه از سر
کیوان [illegible] اهل رشید بر خواسته روان الصبح عجز و نیاز زبان طلب بر داز در انبوای [illegible]
وی آهنگ داد [illegible] آن مستوره درد اش نهاد پس از روی لا ابالی
زبان بعرض مدعا گشاد که گوهر پاک طینت صدف عصمتم که چون یاران [illegible] جز
در عمان حیا چشم نگشوده بمحال با سنا دخیانت کی تواند عقد صورت آن خیال را در آیینه

تصور هم چو مقصد بی نژاده شوهرم تیغ کین تقصد قصاصم از نیام انتقام بر آهیخته و چون
کشف این غائله جز بیاری رای حکیم نکته صلاحت نپذیرد اگر مرهم فرجی برای جراحت دلم
گذاری امیدوارم که در روضه خلد این حسنه رخش مجمع و شرکان اتا انا ناهمین [illegible]
فجعلنا [illegible] ای چاره گر هزار چون من بی لطف تو غرق بحر خون من
دل راست امیدی از درت کام گرنیش نهی بچاره اش کام القصه آن پیر فیلسوف
تدبیر را با همه قساوت قلب از آن ناله و زاری آن آینه طلعت سیلاب ترحمش در فوران
آمده پس نهاد و خاطر خود در ساخت که چاک گریبان فتنه را برشته اصلاح رفو نماید
پس تو عاشق دلباخته ترک جهد در باخته زبان برگشود که مطلوب را بابت افسون
راضی بوصل ساخته ام عمری شمار حلقه زنجیر کرده ام آسان دلم گشته به رشوان [illegible]
ولیکن چون شوهر نسبت بدو فی الجمله بدگمان شده ماده ام که چاک تهمت پیراهن عصمتش
را برشته تنزه از لوث فضیحت بدوزم با سر و قامت تو چون باده ام دو هفته در انگ
پیراهن سر ربنا وزد پس صلاح در آنست که زود بر از رفته مطالبه وجه ثمن آن گرو نمائی
چون بزاز در جواب گوید که متاع به حاضر کن تا امر مطاع باشد جوش [illegible]
روز آن وصیه را دست آویز نقشه مطلوب خود ساختم چون ملاحظه نمود مرضی خاطرش
نگشت و روی از وی بتافت من چون چنان دیدم در زمان آن از وی پس آوردم
چون دکانش را در بسته دیدم آن وصیه را العود از جمله خدمه خود دادم که بجانب اش

آورد و چون زنان خانه را مشغول کاری دیده آن حریر را در زیر بقچه‌ای دید که بعد از آن کشت
چون جوان عاشق نزد بزاز رفته مضمون ماجرای امضی نمود مرد بزاز دست تحیر بدندان
گرفته با خود گفت هیهات هیهات انا فی ای وادی فی ای داد فریاد را
ز دست شده اضیب رازان کاهی بپا و گاه بسر تیشه میزند خیال خام کار نام
عیارم را اگر که غبار غفلت از نظرم زدوده و سیل غوایت از دیده بصیرت شک
سلب نموده عنان فکرتم را به مغوله کشید که خضر رهش از غول بیابان در خاک
ملالت و هدهد فرخنده پیامش از غراب دهشت در وحشت کو شمال صدف کاشانه ام را
میخواست که چون شب سیه روسازد و مهر پاک دامن اوج حریمم را عزم آن داشت
که چون مهره گل در خاک مذلت کشد پس بزاز بزاری و ندامت از اعمال ناشایسته خود
گذشته نزد بانوی دمساز رفته بقصد زبان عذر ایام گذشته را باز خواست نموده آن
زن بوسیله صبر و تحمل از خدنگ محنت تهمت خلاصی یافته بنعمت فرج بعد از شدت
کامجو شد
رحم بخت رقت لحت در چمن میل می بعطوفت این صفت
اعظم صفات حمید است و طلسم سواد بسم الله در مفتح کلام حق قدیم است که
لالی بحر محیط قرآن بالتمام در آن صدف مخزون است و گوشوار رحمن و رحیم مرصع
گشته و مع هذا که تا اجرای قلم یکه بر نقد راجح دار العیار سبع المثانی که مخزن
دیوان رحمت است شرف نفاذ یافته و هر دل که از صفت رحم متصف باشد رخم شان

بلا رحم الله من الناس از ملک حمیتش رحم نموده اگر شب کمان را در محراب طاعت
چون کمان نماید که سهام ارتیاب چون مخالب عقاب طعمه از لخته جگرش
خورد و داد عیه دل کامل و جاهل چون خار از راه رسم باشد بنا بر اقتضای خصلتی
از ظلم که ضد آن ابت خواهد بود و ظلم سجیه ای مذموم است که بنا بر آن آیه کریمه ولا
ترکنوا الی الذین ظلموا فتمسکم النار را که تحفه تحیات طاقهای ظالم سوزان فروشد تا رسش
محسوس ناله نفس المها دخواهد شد چه جای آنکه زحیب پیراهن ظالم زه افتاده بود
پس لابد هر دل که همیشه در دار الانقلاب جهان بر کافه انام و تا مه خواص و عوام رحیم
و مهربان نیت باشد و همواره مداوای علل و سقم اهل عالم بمرهم عطوفت هر آینه در
هر مضیق شدتی مفتاح فرجی و نصرت فتح الباب عنایتی بر روی ملاقش نماید چنانچه
آن حاجی را زکم شده را این حالت روی نموده

صاحب تاریخ حبیبی روایت کند که صاحب ثروتی از جمله اعیان بصره ارادی
احرام شوق بر او شش بسته بعزم حج بیت الله الحرام بکمر همت تمام قدم در عرصه
طلب نهاده سعی نکند تا لیف طواف آن قبله طوایف خیمه زمزم از قعبین دیده گشاد
بردست عصای موی مژگان کشکول کف از چشم حیران و لوای ما تحتاج نوشت
سفر مبلغ سه هزار دینار زر سرخ و جواهر در کیسه بسته کیسه را بکمر بست که مقتضی
عقل آشر السبع و حرم اقربا با شیوه تجارت مرعی داشته بوسیله ربح حلال از رنج

ملال بیاساید جز بامداد غم و ناله کوبیت نزنم هیچ زاد و راه وراحلی باقی
پس با قافلهٔ عظیم از خطهٔ بصره روی براه نهادند و چون دو منزل قطع راه نمودند بخشی
بصحرای از استراحت فرود آمدند هر دو تا جز بستر استراحت تکیه زد و همان کم فراموش را
بهر راحت از میان گشوده در زیر بالین نهاد و تن بخواب داد و هنگام سحر قافله
از آن موضع کوچ نمودند مرد بیچاره با دل حیران بحکم النسیان من طبیعة الانسان
همیان زر را در منزل فراموش کرد و بعد از طی مسافتی چون پس آفت نسیان بخود
همیان سر شک صدف دامنش از گهر لبریز ساخت و قانون فغان را بدین ترنم
ساخت جز باد مرا گشتیم را کس در جلو خطر نمید ساخت چون قافله در بر عود دو وقف
بر سقط نقطه بود لاجرم به بقیهٔ برگ و نوائی که همراه داشت راضی شده ترک زر
خرج را لازم دانست پس روی براه و دندان بر جگر نهاده دامن همت بر میان زد و باتباع
اوداک مقصد اصلی فایز شد و بمناسک حج و شرایط قیام نمود و از آنجا بمدینه مشرفه
خسته روی عجز بر آن درگاه بر سده معظمه ستید یثرب و بطحی و گرد مرقد ائمه هدی
صلوات الله علیهم اجمعین کرده زمزمهٔ شکر را چون نگر زمزم سرشک می آمیخت پس
از صدق تمام اعمال هر روزه را بجای آورده چنان نگرد که از صد منه تا زلل آخر
نخلیدن در رکن اعتقادش بهم رسد چون دست همت بر بدنش هم باز که زلگوی باز
برگشته و چون از مناسک حج و زیارت فراغت یافت شهر بصره در آمد بهر جا

از بار فراموش شده

موتی خوزانی

معاش صفحه مرآت نقد دل از زنگ ناخوشی گشته تا آنکه در اندک زمانی اکسیر صبرش کم عیار آمده سیم
و زر آرزویش چون نسخهٔ کوکرد احمر نایاب شد القصه چون بر نسخهٔ کارش کره آمد در رشته
عقب رجز عیار تنک عیار خفی بدیدهٔ آن بیامد در ملک کدیه دکان طمع گشوده متاع
آبرو را بدست دلال طلب داد تا حریفان خوش قمار مهرهٔ املش را از ششدر الم
بکمال کینه کرم بیرون آورند نه از روی رضا خود را اسیر دام غم کردم بکمند
روزگارم که بگردن که بپا افتد و چون در وطن خود را هدف تیر طعن قدر اندازان
سخت کمان اندیشه دید منفک تا بار خواهر چوب آخوری نگرداد بار رخت بست قضیه تعوذ
سفر بار جهن حصن فضل نهاد که زین دوستان الحذر الحذر پس با نوی خانه را
که حامله بود در جر سوار گرده قدم بطرف صحرا نهادند بادبان زان کند سر افرازی
که بر بادیه در سلک تازی بر سکون چون نهاد لشکر دل لاجرم مانند هیچ در کلی
چون اندک فرصتی رفتی قطع نمودند ناگاه شب شبه فام سیه گلیم ابر در سر کشید و قطرات
باران کله بارانی جیب بر تارک سیلاب نهاد آن و جیرت زده بقریه رسیده در خرابه
فرود آمدند قضا را درد مخاض بر اندام زن مستولی شده رحم آن چون از آنجا خارج
این رخت فرزند نرینه از وی بوجود آمد چون درد در دو آن عورت بر سید علل
شتاق شوربای گرمی گشت که بدل یا تحلیل شده بتضج مواد فاسده و تسنیت عفونت
مشغله گرد دو آن شوربای از وطن آواره جسی جهت طلب شد که در آنحال آن

زن را تنها گذاشتم و از وجه خرجی همین یک کیسه نقره داشتم از خرابه در آمده بهر کوچه
و برزن آن قریه در تک و پو بودم   هر کس که گذشت در رهٔ فریب تو پامال چون
گرد خرص بند هر کس تن تن او   اتفاقا راهم بدکان بقالی افتاد که قدری شوربای
گرم در دیگ داشت بدان نقد شیه که بود کاسه شوربای و یکتای شمع گرفته با کیسه
در اثنای طریق باد و باران یارانه بهم دست اتفاق و آوردند و چراغم را خاموش
کرده ناگاه پایم بسنگی در آمده بغلطیدم و کاسه ام بشکست پس نقد کیسه صبرم بباد
رفته از غایت تحیر در طول و عرض هر شارعی کورانه قدم مینهادم تا بتنگنای ادبار بحکم ا
بکوچه کشید ناگاه سگ درنده سر بدنبالم نهاد که تیز تیز زه را از غایت تنگ خشمی
بگرد بدنبالم میگرفت تا آنکه بمن رسید و زخمم را باید اید من از جنگ وی اصید
مشقت جسته در طلب آب حیوان نجات بظلمات دیگر قدم نهادم که ناگه گنبد
پای هیچ سکندری بسر در آمدم و پیشانیم مجروح شد   قفص چون در کس نشنید
نظر بانش پای خود نبیند چون صورتی قباست بدار ابر ملاشنیدم بطاق گشته
ز ضعف بیند قامتم چون چنگ شده تو رفتارم چون طنبور از پرده بیرون افتاد
پس عود دلم چون دف از نیش خراشته تغیر نالید در هر کوچه و برزن تقاول
اهل شیون ها کرده بر در هر سرا از جور چرخ بیوفا پس از غرض شکایت بهای های
میگریستم   چرا نالیم کز گردون گره در کار ما افتد   که ما را هر قدم از قیر پا بندی بپا افتد

ناگاه از دریچه غرفه نعره بگوشم رسید که کیستی و از کدام شعبه که ناله میدهد او آوازه ات در گوش
و مقام گوش اهل مناجات اصول خارج آهنگ مینماید و خلقی را بخواب نموده
بهر چه آب دیده ات پای سیل میکشد بدو من بزبان ابتهال حال کشبه الاحول خود را
از وضع حمل آن زن باردار و خرج نمودم نقره بدست نمر و جمله طلب عفو او بجرات
جبه سه کم عنترمجی باوی بیان نمودم مرد مخاطب بر ترتیب بعبارت گفت ما حصل
تطویل کلامت جز این نیست که یکدرم نقره از کیسه همتت خرج شده   آرزده بنکو
رفت گرت مال نه دوست   این شیشه بسی درست کردید و شکست   نتوان نه گوبه کرتم
بسته و گشاده اما سر کیسه بقا نتوان بست   من چون [illegible] وبرودت در کلام
حاش دیدم داغ شماتت برجبین سوز دلم غالب آمده در جوابش گفتم اکنون که
بروزگار نقد سعادتم را تاراج نموده و دست فلک طرار تاج دولت از تارک همتم
ربوده زر طاقتم بر دار الضرب حوادث کم عیار آمده و گرنه من صاحب آن مکنت بودم
که در تاراج کیسه مثل چون منی گونه گونه جواهر و لآلی که قیمت آن سه هزار مثقال طلای احمر
میشد از من کم گشت و مع هذا من چاک لب را از فغان بسوزن صبر دوخته ام و در فسخ
عزیمت حج سعادت [illegible] دست تفرقه ختم بلکه مردانه قدم در میدان [illegible] نهادم تا بجی
بین الصفا و المروه قدم گشادم   در چمن بار فکنده است عجب خونی که مرغ این باغ
بذار دخیری از جانی [illegible] کیسه ات چه نشان داشت من انحراف [illegible] رنجی از نیخره

وطفر نموده چون طیر وحشی از شجره الفت رم کردم و روی براه آوردم و مبالغه بر شرق
از زمان پیش در سؤال نموده از عقبم آمد و در من آویخت و گفت باتخداا که نقد حیات
در کیسه هر کالبدی بود لیغه رشته در زجیر رعاشی را بکه خرخش ناخن بر رشته که قصه
همیان گشته را برآستی در میان آور راست بر گوی قصه از هر سبب
تا بصد شنید از گرداب سر چون مبالغه وی را در کشف آن سر مفتاح باب
سکوت دیدم چون گشف سر از گریبان سکوت بیرون کشیدم و شمه از آن قصه بیان
نمودم که بنج سال قبل ازین کیسه بدین صفت از من در یکی از منازل راه حج
که مشتمل بر گرسنان بود از من گم شده پس آن مرد در زمان مرا از روی تعطف
و تفقد سخی بخود برد و در عهد یکی از ملازمان خود نمود که بویرانه معهود در رفته عیال مرا
آورد و سرای علیحده بجهت ما ترتیب داده بود از شغل ضیافت و مهمان نوازی قیام
نمود روز دیگر که خسرو مهمان نوازی مائده سپهر فراز خوان لاجوردی فلک طبق زرین
مهر را از نعمت ضیا لبالب ساخت مرد میزبان مرا نزد خود طلب داشته گفت احوال خرج
شرح قصه را تفصیل شنو از من نیز شنو که بر گذشت مرا نیز شنو چه بر سر گذشت
بدانکه بنج سال بعد از حج تو مرا نیز بحکم استطاعت و النقیاد امر و لله علی الناس حج البیت
من استطاع الیه سبیلا قافله شوق کشید جاذبه در کرد نم افکنده عزیمت راه حج نمودم
بعد از قطع سه منزل در صحرای گرستان باقافله فرود آمدیم ناگاه جمعی از اجا...

وقطع الطریق که میلاد ایشان اهرمن صیغه و خسوف قمر عقده ذنب اتفاق افتاده
بر سر ما ریختند و شمشیر شکار گیر و سنان جان ستان در هر یک از قافله آویختند و بسیاری
حمله حمله ما را از هر حلقه بیرون کشیدند و بعضی را مجروح و برخی را اسیر ساختند
و دیگر را همچو سیر عریان نموده شتر عریان از اسباب یا شکم بر زمین نهادند پس ما را
در سلک شتران اندر ختند و برفتند چنان شور تهی گردید قضا که شتر تازه داغ دل
کربلا پس نفیر شیف که از جنگ جنگ ایشان جان برده بودیم بنات النعش
وار قدم در بیابان تفرقه نهادیم من نیز زنده را لباس تن ساخته در آن بیابان
آوازه آوارگی افکندم و تلال و دمادم آن دشت را بقدم دهشت پیمودم تا شب
درآمد کسوت سیاهی که یونس در بطن ماهی از وصال من آگاهی یافت و زبان
شب دیجور بر سینه تحتی من رنجور گواهی داد خنک سر تیز رو در آن شب افتاد
زیبا چو نعل برکت که پهلوی پا شود چراغی از کس نه در جهان سراغی چون آن
عتبه محل و وطن شیران بود و من از آسیب درنده مغاره را مناسب استتار آن
دیده همچون ناخن آن مغوله را از خس و خاشاک پاک نمودم و چون مرغ در آن حجره
در خزیدم تا هنگام تباشیر صبح الحت جگرگی شب را به لطمه دادم که هر موی اندام
رگ از آن گشت و چون لیلی صبح راه تبسم بر لب شکر خند آورد هنوز مجنون آسا
قدم در آن منزل ننهاده بودم که ناگاه در میان خس و خاشاک که از آن مغاره جمع نموده بودم

چشمم بر کیسهٔ زر و جواهر افتاد بصدقی که توشان دادی در زمان آن زر را برگرفته انواع
شکرگذاری کردم برومند گرد چو شاخ امل بکش عنان تو
کو از عمل چه باک از قضای مختلف قسمت است که بقسمت رضای ولی النعمت است
و با خدای خود چنین شرط کردم که چون صاحب وی معلوم شود ودیعه را بصاحبش
بدو رسانم پس قدم در بیابان حیرت نهاده بسیار گشتم تا بجایی رسیدم ناگاه اعرابی یافتم که ترابی
بمن بر خورد و چون همراه او در آن بیابان جو نخواهد بود دیدم حیرتش بر حیرت افزود
و از شرح حالم شفقت نمود من در زمان خار بن شمره بسی بیشتر از رنگ چون رشتهٔ خطوط
نمک پرورده لعاب زهر نمودم رشتهٔ زبان تشنه را از زلال آه چون خنجر گرسنه
لباس عزا در پوشیدم و آنچه از واقعهٔ نهب و غارت دزدان ستمکار و محرومی
از طواف بیت الله الحرام که بر سرم رفته بود همه را الا قصهٔ همیان زر با وی مفصل
در میان نهادم افسانهٔ خویش سر بسر گفت دود جگرش غبار دل رفت پس از وی
پرسیدم که از اینجا تا بصره چه قدر راه است گفت پنج فرسخ من از روی تضرع
و تشفع با وی گفتم که اگر مرا به بصره رسانی از مال خود پنج دینار بتو دهم
آن اعرابی بدین سود راضی شد مرا به بصره رسانید اجرت از من بستد و من
بمنزل خود رسیدم پاره از وجه لقطه را راس المال نموده از نیت
از برکت و منافع آن صاحب ثروت شده ام و این قریه را خریده ام و چند

بطلب زاد راه نموده ام و آنچه جواهر بود اصلا تصرف نکرده‌ام پس در زمان همیان
آن مرد را نزد وی حاضر ساخت و شمهٔ محبت و مهربانی بجای آورد و آن مرد
بمیامن رحمی که با ضعیفهٔ ضعیفهٔ خود مرعی داشت بچنین فرج بعد از شدت خلاص شد
و همچنین قصهٔ علمای دار المؤمنین قم که از سوانح مجدده است ذکر آن مناسب
این مقام است نقل است که در اوایل جلوس شاه عباس ماضی
چهارده نفر از اجلهٔ علمای دار المؤمنین قم که قطره از موج دجلهٔ فضل شعار ایشان
آب حسرت در گلوی بحر عمان خشک بندی و نقطه از مداد قلم لوح لوح ایشان داغ
دل علمای اشراق چون شمسی زهی جبههٔ سایبان برطرق و دقیق حضرات چهارده معصوم
که هر یک از ایشان در کتاب خانهٔ کمال کسب اوصاف چهارده گانه نموده و دو دیگر
خانه از وسوسهٔ نکال النفس را بتهذیب اخلاق مرتضویه فرمود چون دفتر علم بر بسته
مکتب مشتاقان رشد در آیند چون روی بهند بری محراب شود در انگ
گرداب عهد و وفاق و پیمان اتفاق بسته بعزم هند دکن دکان وطن را بر چیده
نمودند پس از قم مرکب عزیمت بممالک فارس و از فارس به بندر عباسی در تاختند
که در آنجا بکشتی عباسی بحر فرقون درآمده چند یا داران جا بر کشتی آن آستان
چون اهل ایام سایه انداز دس در بندر قبل از آنکه کشتی در آید بایکدیگر مشورت
نمودند که تا خرقان همگی از نیک چون برگ گل در یک پیراهن چون غنچه نشسته ایم

وازنهی دستی چون صدف خشم برداشته آبله داریم بانشت درم هر یک از ما را که نه
مؤنت نباشد بخت عاجزکش چگونه معونت ما نماید جان در تن مرده آرد
الفاس خوشیم با معجز عیسوی از آن روح خوشیم گز دست تهی بنوا نبای جهان
شرمنده تر از طبیب بیمار کشیم قضا را در آن وقت ناخدای فرنگ جهازی را
که ساز جهاز رنگین نموده اراده ناحیه فرنگ داشت مسافران غیر شوق را
بجانب وی روان ساخته آغاز عرض حال نمودند که چون ما را داعیه سیر ملک دکن است
وآن ناحیه را سر راه ولایت تو واقع شده چشم التفات از نظر احسان تو داریم
که مواری چهارده هزار لاری که فی بابت مبلغ دویست تومان تبریزی میشود ما را
دستگیری نمائی که تا وجه مساعده تر العبد از مساعدت بخت در ملک کابل ادا نمائیم
و برائت ذمه از دیت موافق دین محمدی صلعم حاصل کنیم مروت شعار نیست در جواب
که بارش بود درهم و داغ دل ناخدا گفت مبلغ معین حاضر است فاما چون شما را
کفیل هم هست که وثیقه این دین بوده باشد پس من دستگیری شما باین
شرط مینمایم که بعد از آنکه تقرب اهل بهم بیش از یکروز لشکر نکنید از من پس اگر شما از عهده
ادای این دین بیرون نیائید نعم المراد و الا شما را در عوض طلب بممالک خود برده
مغبعیه فرنگ میسازم که بشغل کناسی کلیس و خدمت زنار داران
ملت نصارا و حبث الاصنام شان قیام نمائید که عاقبت یا نقد جان تقاص

الاولیهم

[illegible]

ازواج ... موافق کیشش با ما خیمه پهلو گذارید یا در ربقه ملت ما درآمده رقبه اطاعت را بتقیید
زنار سازید براه عشق چو با عشق قوی دل باش هزار تیغ ستم را یکی حساب مکن پس چار
آن ساده دلان فی سدید الرای که زبان طوطی فصاحت آرای آئینه جهان نمای
نبوت در شان ایشان باین حدیث ناطق است که اکثر اهل الجنة البله بدین شرط راضی
شده وثیقت نامه بناخدا دادند و چهارده هزار لاری ازوی بستند و در وجه خراج
و مرمت حال خود صرف نمودند و رخت بکشتی نهادند دست بهانه خصم گریبان عاقبت
زان نشتش بملک خوشی بای دارمای و چون حتی عرصه دریا نمودند به بین اطلاقین کیمیکه
بدل اهل غیب شده و نیم فرسخ راه مسافت باقی بود هم از راه صحرا و هم از راه دریا دیگری
بکوهستان کوه که از جمله توابع فرنگ است سر بکشید ناخدا لنگر انداخت که اهل بیضی
موعود وفای شما از شرط سابق است چو غنچه چند نشینی درون خلوت صبر چو بوزیده برلب
آنکه او زر ارزویست یا بکوه بر فلس ساک این بحر زده وجه طلب ما اگر چون فوج حباب
سر بدایره موج حباب دریا و ر نقد نمائید یا بمغبعیه فرنگ شتافته افسر اسلام
از تارک اهتمام بردارید یا سر بده به تیغ محبت بسان شمع یا بکش زنار در طوق
چون شرار سفران سفینه چون موج شیر برنی ناخدا رکشان وی فهمیدند شراع ناله جگر
بر کاله را بر سر تیر آه بادبان ساخته لنگر لخت دل را در دریای خون دیده غوطه دادند گنج
سرت را بسراغ عرشه دماغ بای طلاطم کشادند عاقبت رهنمای معنی که شاید

صلاح دیدند که ده تن از ایشان نزد ناخدا ساکن باشند و چهار تن ایشان بحکم قرعه متوجه
صوب دابل گردند تا هنگام غروب آفتاب که وقت زر افشانی مهر جهانتاب است
اگر چون درم حصار لاری عیدی گشتند فولاد دل ناخدای چون سرب توان گیر
بیننده والا آهن سرد کوفته اگر همه کس بر سر ناخدا اگدازند که گردن ایشان را اطواق قید
فرنگ در آورد آن به که بنام جان فشانیم با تیغ تیز بر سنگ زنده تا چند پس چهار نفر
از ایشان مستعد طواف دابل شدند و هنگام وداع آن ده نفر بیچاره بناچار سنگ
خاره را از آب دیده بغنچه چنگ در دامن مسافران زدند که چون مستاجران کنوز لآلی
علم و فضل محک نقد طینت آفرینش بتخصیص صیرفیان عقد گهر مروت که از نور بلغ
بنشستند بر ایشان ظاهر است که اثر ترشح ابر نیسان و خیت سحاب هر دانه گوهر شاداب
که در صدف مروت منعقد بگردد سبب ارتش اکلیل آفرینش است کم از غنچه
نبود دل سیه خواه به بین بار نوید البشرای سیاه اگرچه اظهار مدعا درین مقام از مقوله
تحصیل حاصلست و لیکن بحکم و لیکن لیطمئن قلبی چنین با زرح این غایله انقلاب ممکن نیم
که از اصحاب مروت بعید است تساهل و تکاهل در قضای حاجت مسکین بتخصیص
تنها که موجب خلل در رکن کعبه اسلام گردد مبادا که از بدبا کج براه که در ره نقش
پانیت جاه ایشان آغاز تخضع و تذلل نمودند که تا ناخن تیغ سر پنجه‌های شر گشت
توانائی ماست جنگ کیش آن دارد که تخمه گوشش ما حلقه بردار مدعاست که بدو جابرد

شره ما غبار ادبار از سرای ضعف رسید لانه ز دید واگر بعضی از شمار انوقف در بهان کن
بر خاطر کرامت بحکم نعم البدل ما را بر جای کند از بدو شما بصوب مقصود راه بپیمایید
یاران سکنه از ان سخن لازم دانسته رسولان را دعای خیر بدرقه نموده بجندای
فارج الهم تسپیر زند فلک ایس پرده جوش بقیه است که مرات بعضی از انها
قضات کجی نقش بند خیال لشبر رضورت مبغض نود راهبر پس آن چهار تن
از راه قفاری روی بصوب مقصود نهادند چون بشهر دابل داخل شدند از اتفاق
قدم تمنا راه ایشان بر در خانه محتشم نهادی افتاد که بزیور نجابت و شرافت متحلی بود
چون نظر غریب نوازش بر سیمای آن چهار نفر غریب افتاد آغاز رعایت نمود و تفتیش
احوال ایشان نمود چون از مجمل سرگذشت ایشان باز پرسید ایشان ختم حسرت ابر آت
گرده از ماسار نگاری فلک شعبده باز زبان گله بر دار گشیده زهی شعبده ساز او لگام
که میدم نیا گوش از دل غبار بدور تش چنان عام شد انقلاب که در عرض حال گسست
از دو اضطراب پس شرح حال خود را من اوله الی آخره بر رشته تقریر کشیدند مرد قدر
شناس که وی نیز از جمله اجله و اشراف شهر قم بود چون علمی عالی مرتبه را این چنین ملتبس
دید در بحر تحیر غوطه ور شد بعد از زمانی گفت تدبیر کوشش دارو این سوء امتزاج جز از تحفه
مرحمت آقا رضی داید که هر از تخنس بدوای علت فاقه را المفرح یاقوت لعل انتعاش بخشند
وجود عقده از دم مردم آهسان نواز چون دامن مروت را دستیح وقف نعلی استه ک دیده

در زمان باتفاق اخوان الصفا عزم کرباس ملک مس آن خورشید اوج کرم
نموده بدین بزم متبرکم شد * بهر سری ز فروغ چراغ مهر تو نور شد * کدام ذره ازین
جلوه که گشت سر از پا * چون ببارگاه آن رکن جهان پناه رسیدند
هدایت [illegible] آن چهار خادم اندیشه را در بیرون سرا توقف فرموده خود قدم
بدرون گذاشت و چون شرف صحبت روی داد امیر [illegible] خبری تازه
از وی نمودی در جواب گفت یا ایها الامیر غرایب کدام خبر ازین خوشتر
کدام ثمر ازین فرح‌بخش‌تر تواند بود که چهارده تن از علمای میدان علم که همگی از [illegible]
و علم آدم الاسماء کلها صاف جرعه درکشیده اند و چنان ساقی کاسا دهاقا
جام الفت را لبریز از شراب خام نموده که بدستیاری آن در تجرد [illegible] گشته ز جام
عشق چنان گرم شد سر نصور که خورد باده در چوب دار نخته تنگ مختص کلام آنکه
بامید راس المال نقد حیات در دریای چهارده هزار لاری از ناخدای [illegible]
دام گرفته اند مشروط بر آنکه چون کسوت روز در سیاهی شب درآید آن تن
اگر نه کرسی زرین فلک زیر پا گذارند که بهشت تمام [illegible] جهان عالم
جای نگردی تخته جرس با این چهار تن جز در خواب نبیند اکنون این چهار تن سر
جهد بر کمان همت بسته و پای در سنگ غفلت دارند که بسر انگشت عقده کشای
صاحب [illegible] که از رشته کار باز نمایید رسن [illegible] برای این محال

[illegible] در چمن از نیک آل [illegible] روشن ضمیر عنایت مسیر که همیشه در سد تعمیر بقاع خیر
و مساجد و معابد از راه بر و احسان است چون در آمد بر میغ که تنور خانه دل از تعمیر سرای
آب و گل را حسن و انسب است اگر چه آنچه طلب مرضاة الله این چهارده تن است را
که گلدسته گلستان هدایت اند و گل [illegible] دیده اصحاب عنایت از قید فرنگ آزاد
سازد یقین که سرای سعادتش تا ابد آباد خواهد بود * خوشا دولت آنانکه [illegible]
که از آتش فیضش دل مستمند * شود خرمی در نهادش زیاد * چو در غنچه [illegible] نکهت باد
برد ابا چون رستم زابلی در عرصه دلاوری خود و جود در بر نهاده مهر مرهم رحم ایشان
موم دل را از روغن رحم سرشت پس علما را بمجلس خاص طلب داشته با ایشان از رسم ملاطفت
و محبت بجای آورده خوان نعمت بگسترد و مقاران حال مقرر داشت که خزینه
دار بسرعت تمام مبلغ معین را در کیسه‌ها بسته دو نفر از ملازمان خود را نیز همراه ایشان
نمود و باتفاق نقد [illegible] سنگ کشیدند و باز [illegible] همعنان گشتند
کسی که داد بطوفان سفینه [illegible] که در خراش دل ناخدا [illegible] موج اما چون
طول مکث ناخدای [illegible] دل روز را [illegible] کشید دریای قهرش [illegible] در آمده باد
برج نشان زد که از جمله چهار لنگر که قوایم [illegible] جنازه چهار تن [illegible] بالا کشیدند
و یک لنگر دیگر را در اندیشه آن بودند که بالا کشند که ناگاه باد چهار موجه اقبال [illegible]
آن چهار [illegible] نظر [illegible] جلوه داد چون از [illegible] خیال بر کردان ناخن

نواز دیر اضلال گشته که لحظه هم توقف نماید شاید که از پرتو آن روشنائی افغان را
نور سعادت در نظر آید   پرسید ران غنچه در آب   از موجه شک بس حذر کن
اما خازنان نقد مراد چون پاره نزدیک تر شدند برای بشارت نعره بر کشیدند
که هان ای یاران بوادار غنچه لب را بباد نفس بر دوز مرده باد که بهار قبار
بر تخت رند عاقل کرد و جویبار امید سیل غنچه سر سبز گردید نهیک خدای عالم و جم
طلب ناخدای را که خدای دهر حواله نموده و خازن وی آن وجه را ایما
داده و همراه آورده هم رفیقان دل بخون سرشته را از خ ارث شراب شوق
از فولاد گشته بر ابراهیم شکر نعمت دنیا پنیاز قیام نمودند   عیش باغ زندگانی
خنده واری پیش بیت   گر تو از غافل تری دوران کند در کار طی   پس آن تسخیر
نموده از جنگ بهانه ای جستند و رخت ... کشیدند و شهر داخل در آمده بدولت
عیش تازه و عمر دوباره بخوشدند کام گشتند   و ادب در اصطلاح ...
کنایه از حسن سلوک است با هر نفسی از نفوس انسانی بر وجهی که موجب خفت ... غرت ...
نگردد و حیا مبحث ... است از اخلاق ذمیمه که موجب خفت و سستی ... علی الخصوص ...
نگردد و باعث ترک ادب غرور است در حیا ترک حیا داشت و ادب از حیا علم است
زیرا که لا محاله هر صاحب حیا صاحب ادب است اما هر صاحب ادب صاحب حیا نیست
چه بحکم حدیث نبوی صلعم که الحیاء مع الایمان جمعی که از غیرت ایمان عملی است که صاحب

ادب باشند

ادب باشند اما صاحب حیا نیستند و ترک حیا احمق است از ترک ادب زیرا که مدار
و معذرت بی ادب لعید از ان که بحلیه ادب متصف گردد اسرع الاجابت است امید
تارک حیا و بد انکه حسن ادب غیر از وجود هر فردی از افراد انسان است و ترک ادب
گاه باشد که منتج کفر و ضلالت گردد چون تحقیر ذات اعظم الهی و حضرت رسالت پناهی
از ترک ادب ناشی میشود و تحقیر معبود بحق و نبی مطلق باتفاق جمیع ملل موجب کفر ابدیست
و از جمله کلام اکابر عرب است الکل شی رخص و الاکثر الادب فانه اذا اکثر غلا
هر جنسی که بسیار شود ارزان می شود الا ادب که هر چند بیشتر شود گران تر می شود
و در آثار سیر وارد است که اکثر اصحاب ادب طویل العمر و کثیر البقا بوده حضرت ایوب
علی نبینا و علیه السلام در حین شدت الم چنین فرمود که ربّ انی مسنی الضر و انت
ارحم الراحمین و نگفت ارحمنی همانا که صیغه امر خطاب با رب الارباب نوعی از
ترک ادب کلام است و مواظبت بدین شیوه مرضیه سبب حصول فرج بعد از شدت است
چنانکه آن ناچیز عرض اسدالله شیوه ادب متصف بود در این نعمت عظمی مقرون است
... که صاحب ... عبرت
که اصلش از موضع کرخ بغداد بود چنین حکایت کرده که در بدو حال که از جمال
عسرت و فاقه مبتلا بودم در شهر بغداد پیوسته دلالی و سمساری مینمودم و در تحصیل
رزق بهوای کیرانه تصرف چون صد قصد که آیه ... نفس بسته و در تمنای ...

غنچه درم هر ناخنم در از پی نظاره شفقت نقش سکه گرفته دران حین که بوسیله سپاری از اهل
ثروت چشم عطاری داشتم ازاد مردی تاجر که زیور حسن ادب و وفور انصاف
اتصاف داشت و مسکنش بلده از بلاد خراسان بود هر ساله با سرمایه کثیر قدم در شهر بغداد
می نهاد و از چاشنی سود و انبان خانه را شهد مفرح در کام می کشید و از نتیجه
فیض تجارات آب حیات در جام امید اهل تجارت می ریخت   صلاد الطفش
هر بوم و بر که مرهم که خواهد زخم جگر   دبوسته معاش من چو الوسیله زی
که در سودای معاشش بذل جهد منمودم حاصل شد و بعد ان وجه علاقه اوست
من قبیله اکمال الفراغ بال میگذشت و طوطی زبانم همیشه بذکر اوصاف آن
کریم کلیم بود اتفاقا از مرور ایام مدت سالی بگذشت که آن مهر ماه اوج کرم
سر از مطلع اقلیم معمور دهر بیرون نکرده و روزم را پرتو ضیا و شبم را فروغ سنا
نبخشید   چو مجنون پی لیلی آرزو   دویدم بسی برزن و شهر و کو   من از حرمان
ملاقات آن صاحب ید بیضا که موجب رونق متاع سر طور طور سینا بود
خود را الکام ثعبان خذلان دیدم و شب تا سحر از حزن در کنج حجره بودم
و لیکه در شارع اضطرار سکندری عبرت سرالیر در آورده و گلشن حوران باحت
بگردنم سید بدان رسید که چون زال در عرصه شبنشین رخ غولت پای امن
بیچم   از پس کامد لنگ پایم   تا مانده در شستن آن   تو زخ ضلوع جگر پایم

پایم شده و گوشه گیر دامان   دلیکه تر از ان خاطر مرا جان خو دیگر شسته از تب چوگان
خسران چون سگ کوی بهر کوی سرگشته تابان بودم و چون گرد باد ذره سند عبر خاطر
در هر بیابان فقصه را روزی از ایام تموز گذرم بسوق یحیی افتاد و بسبب فرط گرما
که حرارت خورشید نار مهر تقسیم را ابال سمندر سموم بسته بود باب دجله در آمدم
و بدن را از دنس عرق شسته چون از آب بیرون آمدم در کنار دجله شتاب کلاه آیدم
سیاهم چو سبیده از زمین بر کنده شده در زیر گل و روالی نظرم در آمد که چون جبهه کهکشان
حلقه در گوشش فلک دوال باز کرده و چون کمند زلف دلکشان بر آستین قرب
صید چین زده   خم او چون شکن طره خوبان دلکش آرایش تخق فراچون گره بند
نقاب   چون دوال بر گرفتم همیان چرمی ظاهر شد مملو از زر سرخ پس در زیر
رخنش پنهان کرده بردم و شمردم هزار دینار بود پس من براهم شکر گذاری قیام نموده
قیمت تخق بر دکان حسرتم را روح بهجت بخشید و پس شوده تجار بر پیش گرفته قدم
در راه جد و سعی گشوده دکان بزازی گشودم و هر روز در مدارج ترقی صعود مینمودم لیکن
مدت چهار سال مضاعف آن وجه را بدست آورده آن نقد را در کیسه نگاهداشتم بعزم
انکه چون صاحب وی پیدا شود آن امانت را تسلیم وی نمایم و از قید تعلق آن
بپایم   صید عزیز در زیر افکندن بود مانند دام چشم من آثار براه کیست از قضا
روزی در دکان نشسته بودم چشمم بر ژنده پوشی مخفی افتاد که چون حال کوری بهر گم

از جامه فیروزه‌اش رخ بخون نشسته و چون لاله نعمان هر رگ مینایی کلاهش از دود داغ
در سیاهی نشسته بچشم حسرت در من نگریست و آه حسرت از دل کشید من در آتش ختم
جمان انگیز بگریست که روی طلب ندارد دیگر نقره تر دوی اهلم آن برد
از حرکت من متغیر شده آنوجه را بر جای گذاشته روی از من بتافت و راهی شد
مرا از رفتنش او ودی تنوری در سراف ده شکر در کامم تلخ شد زمانه را اگر
لطف با فقیران نیست عجب مدار که کارم از دلبر ما بی نیست پس از عقبش
بشتافتم چون بکوی رسیدم نشانی خانه‌اش که آن نامه جز غزالی که کارم همیشه از وی
با ساغر سرانجام یافتی از دیدارش این هر لحظه افکنده حیرتم بر حیرت افزود چون
سودای خیال طراوت بازار سیب ندیدم دکان نقد خالص در اسرای گشودم
پس بخانه‌اش برده بعد از رسم مهمانی و مهربانی چون پرسش احوالش نمودم
شمع زبانش را از شعله حرارت دل فروغ داده بعد از شرب چراغ قصه سر کرد
در سودای عشقش رفتن از یاد هر کس که نشنیده دانستم پس گفت هفت سال قبل از این
در محله‌ای که ساکن شهر بغداد بودم والی ملک خراسان یکدانه یاقوت رمانی که گوهر
در صدف بحر فیروزه گون از آنجا فروغش جامه مرجانی بر کرده و در میان کان شبه نهاد
از شعاع الماس کلاهش گوهر بانی نموده زهره زلیوار روی عروس دولت او
گوهر بحب صدف چهره کرده مرجانی بمن سپرد که چون به بغداد رسیدی این لعل

بعینه نوعی

نفیس را از نظر خلیفه جلوه ده و معروض [illegible] آور اگر مبلغ پنج هزار دینار سرخ
ابتیاع نماید بفروش و آن ثمن را امین او باش و الا جنس را امین بسپار من یاقوت را
حلوه وکرها از روی بسته و کیسه از ادیم دوخته یاقوت را در آن جای
داده بگری در بازو بستم و در طبقه فوقانی آن همیان هزار دینار سرخ از مال خود در آن بسته
آن همیان را بر میان بستم و قدم سعی در بیابان گذاشته و از کاوش قدم خار خار
با هر خار و خاره در افکندم چه راه آن راه که هر بادیه‌اش نقش قدم بود از شوق سیم
تر از موج سراب چون بدین شهر در آمدم قبل از آنکه بملاقات خلیفه فایض گردم
رایض شوق مرا بسوق بحر دجله دلالت نمود چون بشرعه دجله رسیدم از غبار کهنه
ادای غسل در آب شدم و بیرون آمده رخت پوشیدم و همیان را همانجا
فراموش کردم و ببازار در آمدم تا هنگام غروب مشغول کارسازی و انجام مهمات
خود بودم و چون شب شد کیسه بیادم آمد [illegible] نقد عمرم که سر بری آغاز
نموده بگفته کلال کاسه سرم را از نعمت خرد تهی ساخت [illegible] کاوش
هر چند تفحص نمودم اثری از آن کیسه ندیدم و خجالت تلاش را از سیح تقصیرم
تو گفتی هر قطره خونم چون یاقوت در مجاری عروق منجمد گردیده و کهربائی زخم
از خراش ناخن چون زر از ایج نفس سکه نقش بسته همچو حباب از کاوش چشم از آنها [illegible]
در خراش سینه‌ام دستم سراپا ناخن است و چون [illegible] که بچاره کار خود [illegible]

که از سنگ خاره بر سینه کوفتن حاصلی ندارد ناچار بند برگلوی فغان بسته قید مذلت از گردن
کشادم و روی بوطن اصلی خود نهادم چون بخراسان رسیدم هیچکاه خبر از پس کرده خبر نه
وضیع و شریف سکر دیدم و دوای درد خود را از تقاضای خاطر بی‌محنتم پس برای
ده هزار سرخ از عین المال خود نقد کرده شفاعت جمیع از مقبلان اوی بدان بیفزوده
نهادم و قصه کم شدن آن کیسه و سرگذشت خود را در حضرت وی عرض کردم
خارخار درد از بس بر دلم ناخن شکست   دست هر جا می‌نهی بر خاطر ناخن است
و از روی عجز تقصیر را آوردم که چون دست حوادث تیغ را انجراش ستم چون دیده
رزه بخون آغشته و پای نوایب سهم را ملکه کوب خذلان چون دانه بخاک مذلت
سرشته متوقع از لطف کامل آنکه قلم عفو بر جرم تقصیرم درکشی و بدان نقد
محقرانه از سر ما بقی وجه طلب درگذری فراز ملک را بحر فهر تمیم ج در آمده بر تفنن
من فرمان داده منبر او ... ته در شهر ... بر کوچه و بازار می‌آویختند از ترس
جان ... می‌انجامید چنانکه از این شهر باختنی قدم چون نا بنده
دیده سیل خون روان می‌شد   چو از جور سپهر کل بکز دارزو   هیچ شکوفه گفتن ندید
سوی جفاد که بنود از آن خبر   قضا را مالک بر فرق ای خط عقر الفضه بهزار شکنجه
و عذاب جمیع اموال و جهات مرا الغنیمت در آورده تنخواه مضمون طلب وی شد
دیگر جز نقد داغ در کیسه دلم هیچ باقی نمانده و جز یاقوت اشک جوهری در درج دیده‌ام

ندارم

حراس

صورت نبست وای چون دانست که بر او رم و دیگر از من حصول نمی‌شود فرمود تا مرا
بقید حبس در آورند که چون از زر برگ خزان تهی دست شده جز زندان مطبخ نشاید
و عروس ساره عنب چون از لباس پوست عریان گشت جز بمجلس خم با صلاح نیاید
تا هفت سال در زندان بودم و شبهای دیجور بروز آوردم و دل رنجور را در چشم گریان
جای دادم   هم سر کوب کشته صید تو در زندان هم   بر سر خرمن شکن ره چاک قفس
سبز زد   عاقبت جمعی از فوکران چاک عصیان پود طاعت بجان سخن بستند
و گوهر التماس بر رشته بیان کشیدند که یا ایها الامیر تخته ستی که در گرداب تهلکه افتاده
افتاده اگر همه چون خوش در بحر گشتی که دیگر از صدف دهنش گوهر نخیزد وجه گرد
از رخ زرد پس رنگ دیگر بخاک نرزد   آن را که سینه باده ز داغ غت بود ماند درین
بهار بیاغی که گل نکرد   اکنون اگر از قلم عفو نامه عملش را اغیرد و ساری نقش که
بر قصر یاقوت فردوس ... بموجب التماس ایشان مرا از آن مجلس آزاد فرموده
از سر طلب باقیم درگذشت و من چون از غایت عسرت و خورش حال دیگر روی وطن
رفتن ... مسکنت اهل و عیال ندانستم ناچار سفر بسوی معموره که برج اولیت لازم نهم
که بکرد ندانه کلید هدایت حضرت صمدی قسم ... ب جراح امیدم نماید و نخل کستانی
نسیم مرحمت ایزدی بند نقاب از رخ شاهد مدعا گشاید   خار در پای شکسته ...
دفا لکهر اگه را ... خریدار هست   مروجی از جر ... قصه اسنفند شنید ... دعوی

غنچه خوش کشید زبان برگشود که قصه عجیبست که هفت سال قبل این سر از وی داده
با قصه تو هم اشتباه است اما جوهر یاقوت رشته نظم در نیامده بدانکه من در رق
بحر اوزی در نظ غوطه خوردم و چون بیرون آمدم کیسه از ادیم یافتم بهمان
نقش و صورت که تو نشان میدهی مبلغ هزار دینار سرخ دران کیسه بود من از این
آن مرتب صاحب چندین ملک شده ام و در سامان محتاج بحمد الله که محمود
جمع افرانم و آن وجه را نقد کرده مدت درین انتظارم که از انصاف صاحب
رسانیده برائت ذمه حاصل نمایم گشتیم چون نسیم سراپای این چمن
یک گل نیافتیم درین گلشن آشنا مرد تاجر از استماع این قصه همچو گل شگفته
با اضطراب تمام گفت آیا این کیسه رجات یابند از درزنان کیسه را حاضر
کرد چون چشم تاجر بران کیسه افتاد و آن سرخ عیار بکم کرده را در زاویه حجت
یافت مانند این دیده همچو شمع غنچه از آتش شوق در فانوس بر این بخندید و بیدان رسید کم یا رفته
بشوق قوی را بهر عقدع و شوق نماید پس برزاز ابر زبان عهد استوده
دعای خیر گفته وجه نقد بعینه را بالتمام با انعام وی عزم داشت و برزاز هر چند
مبالغه نمود تاجر سوای صد دینار بجهت سرور که خرجی زاد راه از آن نقد چیزی
دیگر برنداشت و ما غیر ابر ذعیش حساب [illegible] همای عیش بال عجب بسیر
وطن گشوده چون کبوتر از حرافت بوی گل کرکند راه نمائی چمن

سر ع [illegible] جسته چیده اندر ره گلزار کیست بعد از سال دیگر آن جوان بخت یار بار
دیگر تمام از قسم نقد و جنس و اسب و غلام چون غنچه متاع خار راد گل رعنا [illegible]
خط زر تران بسته بشهر بغداد در آمد چون بازارش صحبت حاقیت اتفاق افتاد
زبان شکر سرانجام حمد الهی که تخم هر خوشه امید از تخم احسانش سر از گریبان
بر آورده و در شیشه هر نهال آرزو از شیح باران رحمتش چاک از جیب شک ضاره زده
باین زمزمه آهنگ داد بگذار فیضش نسیم سحر بهند باش غنچه در از زیر پس محجب
از شگفت فیما بین وی دوا اعلاف [illegible] ان اد نمود که چون یاقوت گم شده آتش
را دست قدرت نمای رحمت تو بر کفم نهاد شکرانش رسانیدم و شرح قصه الطاف الهی
در حضرت وی بیان نمودم و الا از حصول نعمت غیر مترقب کمال بهجت و مسرت [illegible]
و از رهگذر جفا و زجری که با من کرده بود دل خنجر آن بیداد تا تاسف گزیدن آغاز
نمود و جمیع اموال و اسباب که از من [illegible] غرامت گرفته بود پس باز پس داد و چند [illegible]
خوانست در [illegible] بسبزه هرگس بکام [illegible] در چشم ایران [illegible]
القصه آن تاجر خراسانی بوسیله حسن ادب بچنین نعمت که دم از عمر دوباره میزد [illegible]
شده فی الحقیقه درین حکایت فرج بعد از شدت هر دو سرا روی داده و بحسب حقیقت
میر حسین مازندرانی سالک تحف اشرف که از سوانح مجیده داده و حالا از عراقی [illegible]
منازل ایران مقام است میر حسین مازندرانی [illegible]

نتیجه اشرف که پاک گوهری بود از صدف بحر سیادت فرزندی داعی از صلب مهد
عبادت علم و عملش چون کفهای میزان عدل دو سر یکی این بسته و صدق حاصل
چون نطق و ضرب صاحب اصولان سلوک حلقه در گوش دایره اهل قال و حال نموده
جنس حکایت کرده که بعد از آنکه در جمله کارفرمای عشرت افزای [illegible] اشرف معروضی
شریعت خیر البشر حیث قال النکاح سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی دختری از دودمان
مجد و شرف بعقد نکاح در آوردم و چون [illegible] از شر عیالمند شدم آن
نغارت [illegible] بسته عاقبت کارم از غربت بجائی رسید که چون مار خاک میخوردم
خوردم چون مار خاک گشن چون مور ساختم بحر من دست امیدم از همه جا
کوتاه شده نه روی طلبم از کسی بود در مطلب [illegible] الغایات می نمود تا آنکه روزی
طفلان خورد سال من که طاقت جوع نکوشند بحشم از غایت جوع که دوره را
بانشناختند آوردند و بعد از گشته آغاز گریه و زاری نمودند و من چون قدرت
بر چاره [illegible] در دو طاقت استماع زاری نمودن ایشان نداشتم توقف در آن سرا
نکرده دانسته بحکم نعم الفرار روی عجز بصوب قبله حاجات اعنی روضه معلی مرتضوی
که مظهر العجائب نور یقین و مهبط فیضان حضرت رب العالمین است ای
که از ترشح سحاب بحر جودش خاک دشت میزند در جیب الف خورد لاف عنبری [illegible]
پروانه گرد شمع ضریح آن مهر بوده گشتم دیوانه وار گفت لب [illegible] خوشان [illegible]

باب آن مدینه العلم زده شرح درد خود را همچو موسیقار الصدا [illegible] از نوا اظهار نمودم
و مهر دریوزه زکوة نجات از آن دار الخیر من حاجات کف دست طلب را
چون صدف باز گشودم و این زمزمه را ورد زبان هر زمان نمودم شها
ز تیغ حوادث خسته ام در خوان تو ما خدائی و من غرقه محیط ملال ناگاه خادم
[illegible] بنزد من آمد که یا امیر در حجره [illegible] از اعزه عراق عجم فلان و فلان
که سابقه شجره محبت شما و ایشان استوار بوده و رابطه صداقت میانه باید از آن
زمان از راه عجم رسیده و بخانه تو فرود آمده اند هم اشتیاق لذت صحبت تو
و هم اشتهای نعمت ما حضر دارند و در آن ایشان را [illegible] که از طغیان [illegible]
گرسنه اند گفتم سبحان الله هنوز گرسنه تر قصه تشنه در اینجا که تیغ [illegible]
قصه [illegible] کم دارد القصه از شهادت [illegible] خجالت اغیار [illegible] را از [illegible]
استیار کشید [illegible] ولیکه خلق جهان آهنگ تا بیمار گر روی در
دور نهند گفتم چون استیار سرم گردید [illegible] سر آمد بجانب [illegible]
از مغز همچون حباب چون فلک فرز رفتار مرا از آب طاقت باد کرده
شاه اندیشه ام در بساط حیرت مات بود بالضروره رخ در عرصه فیل [illegible]
مجنون نهادم و عرصه شرح حال [illegible] قصد کرد یاد دادم بدین [illegible]
که پایم را چون افسر مهر با وج عزت [illegible] چون [illegible] حنظلم [illegible]

زهر چشم اند من خون گرفته صیدم آیم از آن بی روبت   با سر نهم ته تیغ یار نهم
بروبت   هنوز ده قدم مسافت طی نکرده بود که نظرم از دور بر اعرابی افتاد
که غول صفت از نهیب لباس عریان و دیو کردار در خور نظاره‌ها در پی سرگردان بود
چون بمن رسید بلغت عربی آغاز تکلم نمود که مرا زی بیست کیسه زر سرخ میگذارم
و هر یک از آن را مبلغ ده شاهی بغدادی میفروشم اگر سر سودا داری ورنه کو داکی
و اما غنیمت نیست قدم پیش نه که بشیوه پیش منی بهر کش دارنشد رعنا دختر افغان و شیر
نقش تحیر و حیرت را از عقب بازنشست   این چه ترتیب ظلم که شد چرخ دغا پیشه‌بان
عقب بین لیسر عاقبت آزاد بلا   من چون نفع کلی درین سودا ملاحظه نمودم
زر سرخ از وی بستدم و او را همراه ساخته داخل حصار نجف شدم تا بدر خانه رسیدم
که سابقا میانه من و او رسم صداقت باقی بود پس حلقه بر در ایش زدم چون کار
در خانه مقیم با او رسم بود آغاز نموده هر یک از آن زر سرخ را مبلغ چهار شاهی
بغدادی بلوی بفروختم و حظ عظیم از آن بیم وی نموده قیمت زیاده بر یک ششمی
ششهزار دینار تبریزی میشد در بغل هشته شادان و شکرگویان بسرای خود شتافتم
سپهر شعبده چه دارد دلبری که هر دم بر آید برنگ دگر   اگر صد هنر دارد کرین یکی
که سر رشته فتنه در دست اوست   همینو رچندان تا خبر زمانی در مهمان نوازی
عراقیت یاران واقع نشده بود که موجب خجالت من شود پس باز بر عیاد فرست

دلتون

و استعاضه شرف صحبت ایشان چون ذکر بسته از تار نغمه نالم بسمع ایشان رسید و دیگر از روزگار
دست عبرت چنان حلقه عبرت بگوش غیر نم کشید   طهارت ممنوع باید کنید
و این کنایه است در تزه خانه دل از گرد معاصی و تنجیسات غصه که دود آتش مظهر آن
عملت بلا منظم سازد بدانکه اهل عرفان مراد از دل آن عضو معین است که مرکب از اجزای
لحمی و شکل صنوبری است چنانکه امیر خسرو دهلوی درین باب در مطلع الانوار گفته
دل نه همین قطره خون است و بس   کز خور آن شام برارد نفس بلکه مراد از دل
و چون نفس ناطقه را در هر عضوی از اعضای رئیسه مکان خاصیت و بنا بر آن
شاب در هر شریانش از آن ده تصرفیست که موقوف علیه آن محل است مثلا در
دماغ که اعظم اعضای رئیسه است فیضان عقل و حیوان و لطف غضب و کبر و تشویش
مینماید و در قلب با فاضه رحم و جور و محبت و عداوت و جود و بخل میکرد پس
از بن مرتبت اوصاف حمیده و ذمیمه را اهل محل با عتبار حال نمودن حاصل آیات
وا نیض طهارت معنی پاکیزگی وجود است از دنس و حلی زنا و احضار نطفه در ایام
حیض و هر گاه بحکم حدیث نبوی ولد الزنا و اولادش در نطفه است که ازوی
خبث میزند پس چگونه از روضه جنت گل هدایت چینند و صاحب طهارت که از نفس
پاک سرشتش بهره و ضعف متشفف بشند و در اطاعت او امر آنکه و ما جاء به السنتی الجد
بر بیان شده و در عقب از جمله مقربان انجمن آرای روضه رضوان خواهد بود

فرجه فرجه شدش بهم فرح روی بهبودی و شفا خواهد دید چنانکه آن خباززادهٔ پاک
طینت پاکیزه عمل درین نعمت عظمی معوض شده و بخشش راحت بدل گشت

صحت تاریخ از ابوعبدالله صیرفی آن تاریخ معجز رواج
خانه خط نسخ که قلمش ناسخ جمیع نسخ و صحف گشته چنین حکایت کنند که در شهر واسط
از خباززاده شنیدم که سلطنت در زمان حیات پدرم و برکت بازوی حرفتش مرا
معیشت صغیر و کبیر با لگار از نمی گذشت چنانکه از نواله خانه مثل آن چو نمای گندم
فروشش دلهای جیاع اهل و عیال را از گرد آسیای ملال چراغ امیدی افروخت
و در تنور نان سپیده مایهٔ وجودش رقاق صبح نعیم را در تنور فلک بر زمین خاک
میوخت رخوان نوالش چه خوب صبحه رخت همراه ده قیمت چو دو مثقال گشت
بعد از آنکه آن مایهٔ ثروت از خرم مایه برگرفت طوطی شور روح آسمان [illegible] نوبتی
تسلط و اتفق نمرامل گمان تجارت را از پیش خوان نرتم ساخته بر پسر سیمان
بصیرت راه طلب نشان ادم را این نمودم تملک با به جمیع مال و جوب شمار است
دیرامعرض بیع در آورده مبلغ ده هزار دینار سرخ نقد شد پس بعزم سیر پای [illegible] را
از قید دامن رهانیدم و بصمیم سفر گشتم بعد از آنکه در طی راه قدم گشادم در منزل
اول مرد [illegible] سنده [illegible] طاهر السعاده بعزم سر گفتم احرام مرافقت بست
[illegible] ارش دلفریب [illegible] باطنش دام حیله چون گرداب دهن چون [illegible] خشت

الحق وقتی

شراع سمیر هر من بصیرش را که گمان ثنالب جلیل و مقام عقارب محل بود نه نموده
بودم دل باخته محبت ساخته و صحبت خانه زد احد اش شده دل بر مهرش نشیم و مهر
کیسه را در نظرش گشادم بعد از قطع سه منزل شبی از روز کور ملک نصاف بعد از آنکه
قرعه خواب فال بنامم کشید آن کیسه را برگرفته در راس جفا و عقد و خانه خفا خانه ساخت
چون ای هنگام بیاض صبح کلاوی در حجره داشت از خواب بیدار شدم کیسه بقدر نزار
در عقبه خارج عدم دیدم نقطه سویدای دلم از طراق فرح دست شست بجای خود آن
درج را چون ندید بدریای غم غرق شد چو در نا پدید پس چون دیگر فرصت شنیده ام
فسخ عزیمت نموده بعزم عود و عود دلرا بر آتش قدم نهادم و بهر دوای صداع دیده جمع صندل
آن خاک گشادم چون بشهر در آمدم و از مال کم شده نشانی ندیدم فغان چنان در جلیل
قوم دیگر وزه در ماندم که هر شب روزه را باب کوزه دیده مشکو دم زنو دوای حزم غم هر حلم
دو ان از بی خورشه آید چون در وطن کار من حیران با هر کس بهر زبان پیش کار کشید
گفتم جهان به که از کار خود رفته شسته حب الوطن را از دل الجلم که داع شمات کلف
چهره از ادم ده است و زنگ خجالت زنگ آیینه صورت حب در دلش خفت خود را
برگرفته از شهر واسط روی بناحیه نهادم و در قریه بار غربت گشادم که ده فرسنگ دور از آن
شهر بود پس در آن قریه مسکن گرفته سر در ره لطف سکینی هزاران داشتم اتفاقاً شبی از درد
جوع مضطر شدم چون بوجه قدم بر عین لب رنج اضطرار منزدم و چون لجه تلاطم حد نم

در کشش خفقانم داشت چون پاره از آن قریه بجانب صحرا دور شدم گذرم بر خرابه افتاد
که غارتگر غنیمت خانه خراب کنان بود شرح غارتگری حرف این خاکدان که هم خانه بخت
دهم استخوان چون بدان خرابه در شدم زنگی دیو صورت در آنجا دیدم که نظام
دنیا داشت که از غبار خسارت نقاب سیاهی بر چهره چون دیگ خود بسته و از دود لحیه
خام شانه در زلف دود مطبخ شکسته لحوم جمیش بر بین افتاده پشتش بار نجار حسرت گشته بلک
بربن ادکر گیتی چون بین معبوله یافتی اگر دزدی از زر چون منت چه بود التصدیع و اگر
عسس بهر دست مزد درستی احواله هر از آب است من زبان نیاز مندی تشنه از زبونی
بحسبیه که کشکول دیده را چون کاسه گشتی سر هوای ختلال از جنوب و شمال دست گدایان
نمودم افسانه حالش نفخش از یاد هر کس که شنیده داشتم زنگی را از گرسنگی در عرض
حال خالی سویدای کینه از کینه دل محو شده مرا آنجا به دیگر از آن خرابه نمود گفت
در اینجا بیارام و خاطر جمع دار تا طعام پخته شود تو حصه دهم و دست یار فرو برکشاده نیش
دم از او اضطراب شسته اگر نوالهٔ چرب همراه آوردی هم تو نیز لقمه حواله می شود و فاش شنیده چو خط
مرغی دشته اداز بند مکن که آن حریف از حال فوا که نکرد و ب یابانک بیوقت بر حاج
ره سر بلند خفتا چون گدد پس من در آن زاویه چون مجرم بقعر بادیه در خوردم و از بیم
حبب اضطراب چون نفس در ته آب آرمیدم و چون زمانه برآمد عرف زنده بو شکی
شته از متاع بسته بکر ازاله کونه کوه آن تحفه کیجهاز را کوهان پشت گشته نزد دیگر آورد

در آمد و رحل اقامت انداخت زنگی از تعجب حال و طول در کشش باز پرسید
غرب در جواب گفت که چون مدتی بود که راعی سبک خواب بر دوم چشم
بقوت عصای نظر حرکت قبه را امید بیال داشت که پیش از آنکه طعمه
آن حادثه گردد و بیغ صیدش قربان سازم بیا بیان تو رحمت
از هجوم قریب زکرک حادثه صحرا و شبان تنها حاصل بدان یر نیال
آن خام خیال داشتم و منتظر فرصت می بودم تا آنکه دیشب بعد از آنکه
کاتب پریشان رقم شام نامه اهل مظالم را مهر ظلام بر عنوان زد بود و آن
تو کیسه دست از تو دراکشیده روی بخانه نهادم من نیز چون انجم سیه
بدنبالش افتادم ولیک ری منی خاطرش نکشتم زنهم که همچو شمع سرم را
دهد بباد در راه تست لیکه مرا اسنوا ربای چون بدرون خانه رفت
من در در دهلیز سرا چون دست در شش جای گرفتم پس صاحب سرا بدان
حجره رفته چون الکاه در ازدوش از غارت گل دسته عارض بانوی دکان
بازپرداخته گل بدین و سنبل بحر من چیده و قدری طعام شادل نموده بانی
بیانوی خود گرد که آن کیسه که غنچه صفت از زر لب است حاضر سازتا
زر بجهت خرجی فردا بردارم که متاع سرنوشت روز آینده چون گنج باد آورد
بدست نسیم نیست از دست ای تیر از دی همه فردای تو نوبت فردا

بیسین فی الحال زن کیسه از دامن بیرون آورده بنزدیک شوهر آورد و مرد دستی از دینار
فرا رفت و کیسه را در زیر رخت خواب و در آغوش آن خفت چون آن نازنین بخواب
رفت در زمان جاروس اندیشه آمیز در حلق جرس آهن نشستم بخرکس حجره آن
دو اجل بالین را بردم و آن کیسه را با این اسباب که در اضطرابات بر گرفتم بسته
بخدمت آوردم خوشه چینی اگر از خرمن مردان نکنم حاصلم از خجسته
سوزی بیش از خواب حال طعام از دیگ در کاسه کن که از جوع کارم بجان رسیده
که قرص مهر را از تنور آتش فلک خام سوز بیرون آوردم و بآتش سیر و در تابه
معده چون نان دو آتشه بریان سازم پس طعام از دیگ کشیده هر دو به
تناول آن مشغول شدند چون زمانی بگذشت عرب سر را بخواب آشفت
خباز زاده گوید از استماع این خبر وحشت دلم در غرقاب اضطراب افتاد و
خواب از چشمم رمید تصرف های درین راه نه که جا به جا جلد بیابیت
اگر خود عصا گیرم بموزن پس زنگ کاسه باز کرده همسایه عطوفت بر آورد نوازی
نمود و لیکن حصر آمد نه خاک سر انجام کرد و چون خبر دمن آورد و آهسته
مرا او از جا دادم نعمه خویش را به تعبیر خواب حواله نمودم پس کاسه را از جین
که نهفته و خود را و بحیرت چون بنجه رسیدن تا به قضا کمند خواب چشم بدم
آن خونی خون گرفته را بای بیچ کشته جگر سوخته اش لب تشنه آب دشنه گشا بود

سر و زه نخجیر دشمن غلاف جان شکاف آن دزد در آغوش مصطبه مظلمه گردیده غربت
بر کشم چنانکه زبانه شمع اگر برافت بکیفر صبا حشش از سر گرفت رنجی
مثل نرد که حریف اگر زمین در بها خواست درج و گهر مکافات بسنگ آن
خوش ادا سر از داد عمر دوباره بها ترازوی قیمت برسنگ حسرت که در گوشه
سنگ را جان بهاست پس آن زاغ خجسته قدم غراب وار لاشه آن چاغ
کشوم خبر را خوشت که در خاک نهان کند ناچار آن پیکر ستمگر را با بار ثقیل بدو نیم نمود
دیگ نیمه را بدو نیم نمود و نیمه را اندوش کرده از خرابه بیرون برد و در جوف غاری
نهان ساخت و چون زمان طوافی بگذشت بخرابه باز آمد و نیمه آن دیگر کالبد را
بقصد استتار بیرون برد من کیسه را بیت از تبع غم دونیمی چون کل رخ خنجر
بر دوش سر نسیمی و من جان بحال کشت در خروج او فرصت دیدم از سر دلبری از آن
تر و آن شیشه متاع آمده در زمانی بخش از هم گشودم اول چشمم بر کیسه زر افتاد و در دل
بستانمش که آن دلبر زر پوشست که در بغل من ساعد زرین باره در کمر من او آره
کشیده و بخیه بالو بغش در طریق صحبت توشه در انبان توانم نهاده یا همت کفیه
مهمان ساخت که مرهم و کاه زهر جان است پس با هم شنگ ارزندی چیس خارک
سوده با نعلین آن کیسه را با آن متاع بر گرفتم و روی بجانب آن قریه
نهادم و در خارج آن قریه مسجدی بر سر راه بود دیدم در هجا که مردان در مسجد

گشوده قدم بدرون نهشت بغوم آنکه بر فراز گلدسته رود و بنغمهٔ مناجات آواز
نجات در گوش شفیقان خواب مغاجات افکند من نیز رفیق ثانی شده
آغاز تشفع نمودم که از خوف خصم غیور پناه بدین در آورده ام امید که
امشب مرا در درون مسجد پناه دهی تا از گزندی ایمن باشم که بر دست تاق
زهر عقارب لحدست و چراغ انجمن سرای ابد ته جرعه کنار در جام جود
اگر شمعی از روغنی گونه دود پس گردن مرا بدرون مسجد جای داده در آیه
مقارن آن حال نوای درای آن هرزه درا گوشم آمد که زبان ستم نشتم من گویا
داشت و در سراغ من تنگ ظرف قدم بهر طرف فسکرا است فاما چون دست
ادبار تیشه بپای بخش زده بود دیدم که شکسته تیشه در سرای سر آن عرش شکسته
پای کنش سنگ ندامت در آمد و دل فولاد کنش در زنگ ندامت غوطه زد
علی الصباح که تیغ خورشید سر نادیده رفته ... از گنج سپهر سر در کرد دل افکنده
[illegible] نهانی ساخت و عهد کرد که ... این طراز سیکار را از دوام
گو اگر حیات که تیه حباب باز بر دوخت ... ترک کردن عزام
بر انگیخت تیغ دروغ از نیام بفرق ... فلاکت را چو جناه
در زین نکشید من آن بیاره دست ... از مسجد بحجرهٔ خود بردم و بحجت بباز
خود و قصه را تفصیل بیان نمودم که فیحی چو بطرح قصه چنین آب رفته را بجوی

راه ...

با باز آورد و صیاد دام گستر تمنا صید بسته را بکمند ارادت ما مقید ساخت تا بیک
زرکم شده من که کیسه ارش را بتیغ انتقام علاقهٔ حیات گسیخت و قاتل وی اثر نشتر
مکافات چهره ورش هدر زمین را بخون شهادت بیامیخت اگر بخیه خار دیده
سوزن علاج ارش خشک کنیفر گشته پس از آن قریه بیرون آمده بوطن اصلی خود که شهر
واسط بوده باشد عود نمود و بقیة العمر بفراغ بال در رفاه حال بسر بردند و همچنین قصه
سانحه والد ماجد این راقم حروف که در ایام شباب بارش گذشته بود درج
آن درین مقام مناسب سیاق است
خداوند روح روح پرور والد جدم را بریحان روضه جنان در اهتزاز آورد زهی شمع سپهر
فضل که شمسهٔ رواق مفرش شرفه ایوان اهل کمال را در خاک مال داشت و فضله
قبضهٔ خاک طینتش دیده بصیرت اهل فضل و قلم را چون توتیای قلم در خارخار رود در تاریخ
وصف چون اوصاف ضمیری متصف با وصف ... اهل حال مقنن
مقال اهل خیال را شرح صفای طینتش ... عقد در ...
زنو باز ترقب ... قصه عزیز مشتمل بر فرح بعد از شدت که از دور فلک بر
سرش گذشته ... جریان حکایت کرد عجب شغله داد طبعش نغز و غیر
گزوخت تار ریشه نخل دروغ چنین روایت کرد طیب الله انفاسه که در سنه
وتسعین وتسعمائه که از کربلای معلی بر سبیل تجارت بلکه بتحصیل تجارب داخل ...

شیرین تر

شدم دبیری ملک محمد نام که با یکی از بنات عمات من بود نسبت وصلت داشت
و سیاهه جمع و خرج ملک اصفهان بسر رخط دفتری داشت و دران حین شاه
قهار هیبت غفار شاه عباس ماضی بسبب نقار خاطری که از اعمال شنیعه آن عامل جابر
بهم رسانیده بود رقمی بعهده والاشهر یکتش خان استجلو نوشته از قزوین ارسال داشت
که ملک محمد مزبور را بهر نوعی که بوده باشد بدست در آورده در قید سلاسل کشیده
باردوی معلی فرستد سر بخت را گر از صدمت سر است رشک آسیا دانه چون
طوطیات ملک محمد از بیم صمصام خون آشام شاه شیر انتقام چنان در غار
استتار در خزیده بود که دقیانوس اندیشه بسراغش نتوانستی رفت بلکه قدرت ملکه
اصحاب کهف خیال جوابش را در آئینه حس مشترک نتوانستی دید بیارگاه جش ازان
گل کوری اگرچه داشت پاره رنگ خسروانه جلوس کنون طبیعه نیز سپهر از سر
خشم لبوی گر بهمدش بر دیپا بوس خان مزبور بنا بر امتثال امر شاه عصر در تفحص
وی خاک هر سرا و برزن را بپرویزن شره می بیخت و در هر عرصه و ره جهه کرد انوت
بصرصر کینه می انگیخت ولیکن ازان کنج مخفی جز خاک در چشم حیرت نشانی
وازان شمع فانوس جز دود درجرخ کبود صبحی نمودی تا آنکه یکی از غلامان وی
را بدست در آورده باب دمملک شکنجه نمک آب بر کباب جگرش زدند غلام سیه
سیه بخت کم طاقت از بیم طول سیاست چون هند جگرخوار وحشی فتنه را اکثر

سر بجانم داد که فلان از راه قرابت او در انجا نه خود نهان کرده شاهجهان دام
رقابت گسترده لاجرم طلب گم شده خود را از و باید نمود این شور در سر پنهان
نماند چون بوی مشک در نافه رسوا شبی در وثاق خود خیمه در از خواب فرو بکام
سحر که هنوز لیلای سپهر سر به ظلمت از سواد دیده نشسته بود و حورای صبح خضرا
سفیداب صبح بر جبهه نمالیده بود که موذن اضطراب بیانگ حی علی العقاب
از خواب بیدارم کرد چون سراسیمه از جای جستم چه دیدم جمعی از اعوان صاحب
بروت که ریش کاوه بهرو جو انند بر سرم ریخته تنم را از چوب خسته و دستم را
برسن بسته بند سرادیل قضا بر دنبال کرداب که موج فتنه ام از بهر کرانه می طلبد علی الصباح
که مهر تیغ تن چهار او رنگ فلک بر صفحه بازغنقان را جا از کرد مرا بایوان مظلم
آن ترک ظالم خضر سر خند آن عفرت خشمگین چون دیوانه خوی بدرون
جرم لب بگشوده فی الفور یکی از ملازمان خود گفت که این خائف خائن را امکن دار و حقید
خود بر و چون دارش از پای در آویز و در عرصه کبر و دار چندان چوب بروی عرضه
دار که پای آن ماده شیر رادیت پاسر خود را چون تیر ریالین عدم نهد
ز موج بلا جوش در با زند بجز رحمت پای فلک بازند آن پیمبر جفا پیشه در زبان
چون شعله در من او گرفته مرا زندان سرای خود برد من بیچاره روی براه فرد الله کرده گشتم
حرز جوشن تحمل را بر بازوی تذلل بستم و دعای توکل را ورد زبان ساختم و دم

زمزمه با خدای فارج الشدائد در مناجات بودم لطف تو شهد خوش
با شیر صبح آمیخته قهر تو زهر تیر کرد در جام بلید ارجیشه در اثنای راه جوان اصفهانی
دو چار ما شد از غایت لطف و رحم همانا خضری بود که قاید مشیت ایزدی
عنان توجه او را از غفاری غیب بجانب من کشیده و چون نظر امعان
سیمای طلعتم را در رنگ خیانت و خسران اصاف دید تعجب بروی افزوده
از حقیقت حال و اصل و نسب و وطنم باز پرسید چون جواب سئوالش را
بتفصیل بیان نمودم حیرتش بر حیرت افزوده بر رفاقتم قدم برداشت و در اثنای
طریق قطع طریق نموده به بیت المحاق آن اختر منخسف باتفاق قدم نهادیم
شعله دهد هر زمان از دم این اژدها ببردم موکشان بتخت دگر بالکی پس آن اختر
الکبر عقرب آتشین ستم را بهر گزندم زهر آمیخته در زمان باحضار چوب و رسن فرمان
داد و چون اهلک نمود که سر از پای در آویزد مرد اصفهانی هر دم بسر بسر سلیمانی هدایت
غبار غوایت از دیده اش میزدود و بفیضان رطب اللسان آب بر آتش خشم
میزد مکن مکن که تو محضر ان چنین نکنند و هر نفس حدیثی می گفت زینهار از آزار
امت علمای امصار که سینه ابرار ایشان را در ردیف انبیای بنی اسرائیل
منسلک ساخته اند اصرار مکن بتخصیص حجاج بیت الله الحرام سیما مجاورین امام
حسین ع که چون [illegible] قدم [illegible] اند و شیخه فضله و ضوش ان حوران

جهان الله

جهان از شاشه چهره خود دمیده اند تو بعد ازین که بیشابه جرم و تقصیر آهنگ جنگ و آزار
وی نمائی در بازار مکافات چون کلک شکسته بال انجفال شاهین نکال گرفتار
خواهی آمد با اهل هنر ترک وفا پیشه مکن از دلبری در پی ره اندیشه مکن
خواهی نخورد تیشه حسرت بر پای چون خس لب را چنار پیشه مکن قرار را از آن
نصایح کالنقش فی الحجر اندک تخمی بدل راه یافت اما از بار حسرت و الم شهر
اندیشه مند بود من نیز مبلغی بر سهم بیاز که آن را اعمال ظالم مهلت نه تو سبیل تطمیع
وی نموده غلام خود را بجهت وصول آن بخانه فرستادم مغاران انحال تراخی اند
بارگاه خان نموده بجهت استخراج و استعلام حقیقت که اگر خان در تجدید و تهدید و تاکید
تجلید تهاون نماید حرف دوستانه را از نمکی در اطاعت به نیز از آتش سیاست بر اعدا
حواله نماید و اگر خان را بر تعقیب و تعصب بیند سر از قلاده حیا برون کشیده عقد
چون ملک درنده قصد پشت استخوان من کند کمی از آن آدم که در [illegible]
از غم [illegible] خود [illegible] مسلمان شاد و غمگینیم چون زمانه ازین بگذشت ناگاه آن
زندان بان شادان و خندان از در در آمده چون سر از اسم مژدگان در [illegible]
دید دست سر از کف و در صدر مجلس جایی داد و من [illegible]
نموده در میان خجلت و بیم با دل دو نیم حیران بماندم در اثنا علام [illegible] معهود
[illegible] من [illegible] که آن نقد را در [illegible] از زم [illegible] در [illegible] اما باز [illegible]

او نجابت که اگر هیچو ماهی فلس ات تنم بار شنند که از قبول درهمی خاص درهمت

نبود در زر توام نیازی است سیم بریده ام گدازی مرا از توتمین التماس میرود که قلم

عفو بر جرم تقصیرم در کشند گو نه زبان از تبیانی در حال من بجوید پس شیوه سزبانی

پیش گرفته چون رسم مهمان نوازی بجای آورد با هزار عذرخواهی و دلجوئی اطلاق

نمود و آن جوان اصفهانی نیز مرا وداع نموده بجانب مقصد شتافت من با تحیر تمام

روی بخانه نهاده ام که باوجود این همه طلش و اضطرار در از آرایا قضای تعبده

بازیچه حیله در خلاصی و رهائی من ازین دام بلا گشیده الله مینجوانت که چون

تاک سر ابر دسر چون شد امروز که چون غنچه سرافسر داد روز دیگر جمعی را دیدم

که نزول واقفات و محتاج و سهاب باین تمام ترتیب داده بخانه من آوردند

و معروض داشتند که ابراهیم بیک وزیر خان این محضر محقور را جهت شما فرستاده

باوجود آنکه مور هر نخود از خوادر قرش چون پشه در دماغ این مرد داوج نخوت جا

گرفته و شراره هر نقطی از زبانه نامه شمع دماغی را بر شور بیده این صاحب سرا ملک

غرور بر افروخته خود را در سلک ملازمان قدیمی شما منسلک میداند کرم ارکرامت

لیکن ان سلیمان حشمت کا سمان از ماه نو بخشش نهد انگشتری چون درین

ایام بهر از ارش دست حوادث از درخت رنج در جوب چینیست لاجرم بهر علاج

در تنا دل چوب چینی مشغول است در دو هنگام روز عرق از استماع این خبر جنان عرق

از عرق حمیتش در فوران آمد که فوراً کشتی صبرش غرق سیلاب غضب شد پس

در زمان بعزم ملاقات خان مو شنیه در گرده چون بمجلس خان در آمد هر سر موئیش

در موئیه زبان مو شکافی شد و گله آغاز کرد مهر فضیت بر بام جهان طلوع باید

شب چون موی سر اصبح چرا نا پیداست عجب از خان روشن نهاد پاک اعتقاد

که شخصی از اغره کربلای معلی را که جای آن داشت که او را استقبال نماید چوبی الله

جلا دیرا بمعاینش فرستد که بخیانت اخفای ملک محمد در طلب برات محمدی

رخنه انداز داگر فی الحقیقه او را از سفر و سفر ملک محمد اطلاعی باشد و در خفای آن

کوشد پس خان سرا با ملک محمد چون دو کفه تراز و مکنت باین عمل مقید گرداند

هرگاه خان حاتم شان نسبت باولی النعمت من این سلوک کند مرا چه جشم التفات

از ولی النعمت تازه بوده باشد مرا ازین نسیم ارچه گل کر دماغ و الا حرم شد

بلای چراغ مقارن این معاتبه معاینه ترک عارض را در مقابل دید از سر خشم بلای

گفت قسم بذات آن پادشاه بی نیاز که قصر دولت تاجوران عالم کون و

جون ارم ذات العماد بی نام و نشان در صرصر هیبت اوست که اگر از خار

خارتار زبانه جورت نفخه شواری قصد گل کند من سر چون غنچه زخم کاری از نیست

خواهم زد اگر همه خان جون لاله جامه تنم را الخون رنگین نماید ای نخل فسیله

در چه کاری در سر چه خیال خام داری ترک بیچاره تصدیق نخوه وصدق

آئینهٔ خاطر خود را از زنگ طغیان برهمگنان ظاهر ساخت چون در رسد معذرت
و دلجوئی وزیر خود در آمده در عهده آن ترک نمود که محبوس خود را از قید حبس ماند
وزیر خود نیز بعد از اکل و شرب چون جیغی بدیدن شما خواهد آمد بر حیرت [illegible]
افزوده در بحر تفکر غوطه ور شدم که این شخص کرام دوست حقیقی باشد
که در شیوه حفظ الغیب چندین مبالغه دارد از حال هم آگهند دلها در [illegible]
ملتمس سپندی القصه چون معشر این کلمات آن ابر اسیم خلد است
خوان مروت بدیدنم قدم رنجه نموده چون سر نعمت ملاقات دست داد در این
بشناختمش که از اوان طفلی تا حد رشد و تمیز پیوسته در خدمت خالم بر تربیت حال
بر میبرده و نهال وجودش در چمن اهلیت بهمین تربیت آن باغبان گلشن هستی
نشو و نما یافته زهی طفل بوستان جمال که در زمین سلوک را از معلم توفیق
چنین بحقایق نماید و کتاب اوصاف را از دادب اتصاف بدین شیوه
ورق نماید آدم از تربیت شود مردم ز سر میخانه کرد از می خم مردا
اعتبار ز دهر نیست لعل گران مایه از سنگ است و چون در خدمت خالم جم جم
که در فنون سیاق ورق برگ نسترن را از نقطه قلم تمکین و رسم بلاغ لالم علم
کرده بلکه معرفه نویس عطارد از خوی خجلت دفتر ضابطه را چون دف زیر بخیه
ماهر شده بود لاجرم با فر قابلیت و حسن تربیت در شهر اصفهان صنعت طلا[illegible]

[illegible] در خیابان خان صاحب شکوهی گردید گر خصم بود با تو جفا اندیشه
باید که نباشی تو خصومت پیشه چون شانه گره گشای گیسوی نگار هر چند که از رقی
تو آید بتیشه پس تا در صفاهان توطن داشتم آن مرد با عنایات عالم قسم دل خسته
زار را از کف [illegible] آشفته همیشه بشیوه [illegible] محبت و تفقد احوال من چون [illegible]
جهد بر میان بسته داشت عبادت بمعنی بندگیست و استعمال
این لفظ در شد که بحق جل و علا واقع شده و در غیر اگر چه در اعلام اضافی بغیر الله
مستعمل است مثل عبد الحسین و عبد الرضا و غیره همانا که از سبیل مجاز است و اتصاف نفس
بصفت عبودیت غیر از کتاب فضل سند کسبیت والهد است بغیر خالی از سبیل مجاز است
و [illegible] که لازم معبودیت مخصوص است بذات باری اگرچه [illegible]
مکلف معرفت عبادت ذات صمدیت و بدون معرفت عبادات بهیچ موجودی
در فقه اسلام داخل نیست فاما عبادت بر ده قسم است قسم اول عبادتی که مجرا باشند [illegible]
مکلف را از شغل آن بری سازد چنانکه وی را تارک الصلوة و تارک الصوم مانع از زکوة
گویند و این نوع از مقوله عبادت مجانین مجاهدین و جهال و اهل اضطرار است قسم
دوم آنکه زیور صدق و یقین با راسته قبله نمای دل را همیشه بصوب کعبه [illegible] متحول دارند [illegible]
نظر را از صباح در محراب هدایت منور گردانند و همیشه در صیدگاه لامکان تجرد تیر [illegible]
سهر [illegible] وحشی [illegible] کمند دعا [illegible] نخجیر [illegible] چنین [illegible]

خسرو تاج بخش ملک معرفت و عبادت اعنی رکن الطریقه در این میدان پر شورش دم از ترنم
عجز زده که ما عرفناک حق معرفتک و ما عبدناک حق عبادتک امام راکع ساجد زین العابدین
والساجدین که نقش سکه حسینی بنیش ذو الثفنات گشته در مقام عجز فرموده مولای مولای
لو املک بالفراغ لکنت اول الهاربین نقلست که زین العابدین از اول شب تا طلوع
صبح سر بسجده داشته و چون سر برگرفت گفت در اغاله رفیقان ای که همت سر پنج ترفت
و منزل عبادت هر که ازین دو مقام از هوا نشد و ساوس صعب شکن ابلیس و خطرات
هوا جس دامنگیر نفس پر تلبیس گردانید در غرقاب فتنه از تلاطم
بحر امواج غضب الهی ایمن خواهد بود و در دنیا از بوادی غربت و حیرت و در سینه
در عرصه فرح و فرج چون با دصبا در بهار عیش طلعتانه خواهد نمود چنانکه بزبان شیخ
ابو محمد ازرق را از ان نعمت فرح بعد از شدت از غیب غیر شمرده چون اشارت با
بر فرط عبادت ادای نمود صاحب تاریخ روایت
کند از ابو محمد ازرق برادر ابو یعقوب که از قبل واثق عباسی والی مصر بود داوری کار
خود حس حکایت کند که از کوفه عزم مصر کردم با فوج مزم زیارت برادرم ابو یعقوب
پس با قافله عظیم عزیمت دیار مصر کردیم که از دمشق متوجه مصر شویم چون قافله عاقل ارتحال
ادبار روی بکار نشام نهاد هم روز بر اسیر بخت سیه چون پس تیره شد و بجور در برگرده
در سلک جمعیت اتفاق گسسته شب بپاره از الف و رم از موج ترتیب من و فرزندان بر اتباع

کن حد

قطر التفاتت بر عارض نوعروسان نشاتین گرانمایه روح موتلفش سلامه عاشق و
نمایند که چشم امید در این منظر تا روز شمار باز است و دیده امید در
بیت الحزن انتظار با یعقوب همسر آواز متع غنیمت شمر این نفس که مادم بر آری نرگس
چو غنچه کش سر چه در جیب تفکر سخن گو که روز جوی بینش
در رسیدیم که سنبم باشم تا که خواهیم این روز انگار
تمت الکتاب بعون ملک الوهاب فی یوم الخمیس
بیست و ششم شهر صفر المظفر سنه ١٠٢١
علی ید ضعیف عاد الله ... ابن احمد ...
این ... محمد رضا ... ١٢٦
این ... کور
الراقم ... در آن
بر داشته روی ... قدم
نظر التفات ... باد اهند ... این بار
... غایب بتعیه ... بقیه
... صبح روی خوان الود را در لعاب شام ...

۴۲۷

[illegible] معانی [illegible] فرمود [illegible] خدمت [illegible]
در حلیه تعیین [illegible] و قطع [illegible]
[illegible] الادباء [illegible]
تعالی و حسن [illegible] این طرح [illegible] الله [illegible]
ابن شمس الدین محمد [illegible] ادام الله [illegible]
عقل [illegible] تحفه [illegible]
و [illegible] بنظم [illegible] جارت
[illegible] بس [illegible]
[illegible] زلف [illegible]
بر [illegible] شمع جمالی [illegible] لطف فیض
کشد از ابو محمد [illegible] چون [illegible]
خود [illegible] صحبت [illegible]
بس با قافله عظیم عزیمت [illegible]
او بار زوی [illegible] روز [illegible]
در [illegible] صحبت [illegible] شنید شب سیاه زلف تو [illegible]
سخن [illegible]

۷۷

زنجیر است جمعی که بدرقه قافله بودند چون سنگ تفرقه در بغل داشتند مقرعه فتنه [illegible]
کوفتند و [illegible] جاسوسی نزد قاطعان طریق فرستادند که [illegible] قافله شام با بار و برگ
تمام و اسباب تجمل حسب المرام که چون گردباد دهر باد به زنده شد خاطر اند قدم در بیابان [illegible]
هان چون نسیم [illegible] تا شاید [illegible] چون [illegible] کل [illegible]
چون صحبت [illegible] چندان [illegible] شور [illegible] طرب [illegible] قدم [illegible]
[illegible] فلک اطلس از نوک سنان چاک [illegible]
چون [illegible] در موج خون [illegible] از طعن نیزه [illegible]
چون دایره غربال نقش خاک [illegible] زبس های خونین دران کارزار زده
نیزه کل بر سر ابدال وار بر سر [illegible] تیغ چون تاک سر [illegible]
مار ارقم [illegible] طعن نیزه [illegible] تا عاقبت جمعی از [illegible] از لباس
عریان [illegible] چون [illegible] مختصر از نقد
و جنس [illegible] متاع [illegible] عریان [illegible]
بادیه حیران مانده [illegible] از آن مجموعه [illegible] جمعیت [illegible] روی [illegible] قدم
به [illegible] نهادند [illegible] آن دشت [illegible] قدم [illegible]
[illegible] همره [illegible] قافله [illegible] بقیة السیف [illegible]
[illegible] القدم [illegible] چون [illegible] صبح روی خون آلود [illegible]

[illegible]

نمودند من نیز بسیل دلبری دران عرصه کرده طفل جو جان خود را چون بار عنبر بر زرد و شکن
بستم و حضرت دست آموز را چون صید حرم رفتی طرفی غم ساختم و صبح و شام کمند را شانه
زیر نقش قدم نجالت می‌سپردیم و که آنکه یار را بهر سنگ چون سنگ پا مشتر دیم تا که
ازان دام که صیاد ار بسته در چمن دختی نوای عشق برکشیم دل از دام کعبه چاکوچ
کرد که نقد تدبیر را لوح کرد چون یاره برین هنجار قطع آن بادیه نهار نمودیم تا گاه
خیمه خیمه حبشه منظوم در آمد که پرده نشینان حرم کوش هر یک چون خیمه بافه حشم سبحه
که متاع جمعیت ما را چون بوی خلک بیع [illegible] ساز دبی جمع ار خط ابیه کان ایشان
بقصد صید ایشان و فرزند دست کین ار جیب آستین بیرون کردند من بناچار ربیع
ازیشان خجلت شد چون عطف بدامن عطوفتش در او یختم خشیم ار زبان مصر نداکم
ناکام بگیرم ار صباح من اعرابی اعراقی حمیت درهیجان آمده مرا در دامان امان
جای داد و من چون امتزاج شهد لطف با هیجان خشمش دیدم آغاز تضرع نمودم که آیا
چه شود اگر مرا با اهل بیت رخیز خود دلوام بود [illegible] تا من نیز نیاد این آن حرکت
قبیله احتراز [illegible] شنیع زاید [illegible] اعرابی این التماس معقول طبع کشته حمل اموال
در زیر بیک در آورده خود با یک راه دشت گشت تا عاقبت ما را بدان [illegible] ساختند
چشم یعقوب بر چشم زلیخی در پی نکهت مصر دین با دیه سرگردان است چون بکر
بدمشق رسیدیم در بیرون شهر جوان جمیع سر مکو منظره که صفحه طبیعتش ظلمت شام را از [illegible]

از لفتم بهون

اهل شام مهمان خانه عشقاو فرستاده دست همتش کاسه اهل طلب را چون جام جم
بر سر اعتبار شکسته نمار خورده از اعرابی پرسید که ابو محمد من ارزق کوفه که است اعرابی
سوی من اشاره نمود جوان از غایت تصدیق وی تصور نمود که گرمابه حیوان رسیده
پس شیوه ان نیت منوعی مرعی داشت که چمن محبت چون گل فصل بهاری تازه رو
شده در زمان تمام تیز مرا در قبه بجانب خانه خود برد طلب نموده عمد ادام نموده خوشتر
چنانکه مور مهمان برد سلیمانی القصه سرای بهر من ترتیب داده که در این سرا
تا بخشیکه هر خشت بوستانی گل تره التیام یافته چنان قصر خورنق نشنیده کس ندیده غرفه رو
غازه بر روی سدیر و همه زنگار بر ابروی طاق کشیده چنان مسکن دلنوازی گوش
کس نشنیده پس شیوه ضیافت وصله اقتضا پرداخته روز دیگر مرا انجام فرستاده چنانکه
خاطرم مجلع ساخت مرا انجا ارسید که همانا تو برادرم ابو یعقوب والی مصر انجوان
یوسف عزبت یاران صداقت مرا نکهت پیراهن التفات چشم روشنی مسیده
چند روز مدید غم نکرده سرگردان [illegible] پس همه [illegible] حلم و حتمی کوی بموج پس ازین
پرسید که غرض ازین ملک [illegible] حست و چه اماده در خاطر داری بخلاص رسیده که همانا
به برادرم اشتیاق ندارد که مطلع از احوال من است ازوی پرسیدم که مگر برادرم ابو یعقوب را که والی
شهر مصر است می شناسی قسم یاد نمود که هرگز من نام وی نشنیده ام من از روی تعجب گفتم بنشر
چگونه در ضاحی شمع مرا انجام خواندی آن جوان تبسم کنان گفت مخترع القصه عنقیم تنها

کس ترجمه ناله زنجیر نداند مروت را چه حاجت بوسیله چون زنگ تیره از آئینه
دلهای پاکیزه سرشت بصیقل همت زدوده گردد چراغ معرفت ابو یعقوب
چون شرر در بیشهٔ آفتاب بی فروغ است و شمع شهرت اهل حالت چون عکس ماه
کاسه آب در دروغ اکنون مجملی از احوال من بشنو باید آنکه در بدو حال روزی عزم
راه حلب نمودم که مگر بسبب تجارت حلب نفع نموده جلب برکت در کار آرزو دیدم
پای بد هم آشنا نیست دلیل مدعا آنکه قدر دانان بود خار گره کشا برا چون
راه قطع شد روزی قدم در بیشه نهادم و سبب آنکه در آن گوشه من گمراه بود از زفعا بادم
شرزه شیری بمن حمله آورد که طفل شیرخوار از هیبت آن شیر وحشی در شکار زنگم او بچه الولدان
شیبا در گهواره پیر گشته بود دیگر پلنگی فراز قله کهسار از صدمت آن اژدهای صاعقه گذار
چون لطع پلنگ کوه از خدنگ صور سنجان و هیولای بی صورت نموده
ز اندیشه خشمش اندر شکم نهد طفل پس پیک قدم تا عدم القصه رسید من چون کرد دستم چنگال
دندان را بسوهان خشم و خنجر ناخن را برف طپانچه زد چون اژدها کهیم برکشید و خوش
سوسمر الغوث سنان سنان آن از تن بر کند که ناگه ارجاب بسر ادق غیب تازی
سواری چون برق لامع در عرصه بازی یکه تازی نموده طپانچه بر روی شیر زده مرا
از دهان وی باز گرفت و با شیر آغاز عتاب نمود که لقمه [illegible] درد وی گلوگیر تیی چون
تو علاوه دهان نمی لقمه بدو زن الا کوچکترین لقمه اژدهای تیم کردی سر خود گیر از این

موج بلا سپهر چو حباب درین دردانه فرشته نهان کرد آب شیر در زمان از هم چون
گربه شیری مرا از دهان افکنده چون موش بسوراخ اختفا نهان شد پس آن محسن کار
من گفت چون بخانه خود رسی فلان بسر زمین در اختفا نمای کوزه پر از زر سرخ پیدا شود آن را
برگیر برحسب خواهش من صورت [illegible] تفضیل جزاء الاحسان الا الاحسان پس من بار اسم گرامی از وی
قیام نموده روی بجانب وطن نهادم و چون بخانه در آمدم از صحبت مادر خود متمتع شدم
مادر پیرم که نقش الضعف چون ماری در مهرهای پشت جای داشت و تیر کاهش و از خمان دو صد گره
چون کمان گشته چون چشمش بر من افتاد بی غم گلش از هر شره بر افشان نمود غنچه دل از بس
از فرح چو گل در قبا و چون [illegible] در قدح چون گفتگو میانه من و او از هر گونه سر رود آشنا قصه
رهائی خود را از چنگ شیر و شیر خشمی آن خضر [illegible] که مکنه امید مرا از چنگ آن اژدها جابر
باب جانب شد رهنمون گشت با او در میان نمودم وی بر سبیل تعجب گفت سبحان الله طرفه ترانکه
شب قبل از این واقعه که بر تو گذشت در کنج انزوا انحوان رزق دولت الوداع لقمه فرا
گرفتم که در دهان گذارم ناگاه او از محتاجی مقاران آن مانند حرکت بی بوحفاح حلقه فتح الباب
طلب بر گوشم زد پس چون لقمه طعام را از طرف انعام دهخدا [illegible] ستی وی دیدم آن لقمه که از بهر
راه غبطه داشتم داشتم با بقیه طعام افزوده از گلوی خود بار ولیکن دادم همت که هست
پاک زینار [illegible] که قطره ارزه قند نخیل نیست مقاران انخال صدای
گوشم رسید که شیر لبنان مادر غنیمت بر تو حلال باد و نعمه پرورده شیر ترسانست از تو بال

شیر بکال فارغ البال پس انگشتری را که سالک راه احسان بمن نشان داده بود بیرون جهد
نقش نمودم کوزه پر از زر سرخ یافتم که ده هزار عدد زر سرخ بود   گر بدست آمدت در گنج
در جهان نیست زین نکوتر گنج چون از برکت آن وایه صاحب حسین پایه شدم
ما درم داعی امر حق البته کیک اجابت گفت من بر خود لازم ساختم که قدم ارادت
عبادت حق جل عز و علا بیرون نهشته همیشه در تفحص حال هر طبقه او صحاب بلا
شیر و سعی بر غی داشته در تدارک و تفقد حال ایشان تقصیر ننمایم که خرمی گلشن اوغ
از فیض رشحات سحاب سخاوت گستری کن نقد جمعیت در سر کش دگی کیه لطف و برد
روز بنا بگیر عبرت کار دهر راست زین قیاس مدار خشت را تا لگد زکند ارد
خشت دیگر بجا بدست آرد   اکنون موجب آشنائی با تو چنین بود که چون لعبیه سیف قاهره
داخل دمشق شد دم یکی از اخلاء احوال خود داستانها بیان کرد چون مردم
قافله که از ملک دمشق بودند اقارب هر یک از ایشان بر حال مقتول و مجروح و سردار
جزع و فزع مینمودند از ایشان باز پرسیدم که آیا در میان شما شخص غریب بود یا نه
در جواب گفتند ابو محمد ازرق کوفی با رفیقی بود که با اهل و عیال در بیابان خونریز میر حاجی
سامان ماند است   بود ز اشکم ز خون لخت جگر دست گیرش کسی بجز نشد
من لو سیدم بدایت آن جمع بشرف صحبت تو رسیدم و صد دسته گل از گلستان
سعادت چیدم که ختم معیمان حب الاعزان مروت ملصقه اشتیاق دیده یعقوب یست

و گذشته را اللغات ابو یعقوب منظور نظر تو صفرای خاطر بتقیبای ترنج شاهدان مصطلع
بجوشش نیاید پس از حضرت خوان یک خطر مارا ایلی سفر مصر شد بر احله بهر متمیع و عجالی بمعزو جدام ترتیب داده
مع سامان و خرجی راه باتفاق قافله مستعد مصر شده ایجانب مصر را دار الرحمت همچنین مسبب
مقام است   زهی تا شیع
عنایت فروغ عدل نوشیروان که کافر کمر بسته منطقه زنار را از سلسله درکات تیار دوزخ بستان
اعراف تا پس انصراف در زیر سر نهاده خسته اگر که او کرد احمر خاتم جود حاتمی که خاک اش کنیز خبر کرا
با وجود یکه قنب در کیسه قسیم ارش چون طلای قرح عزیز کرده   عدل نوشیروان وجود حاتمی
نسبت این زنجیر و آن کشود حلقه   از همه قریب تر انکه قاآن بن چنگیز با انکه بر ملت نصارا
بود از نطفه نحس جنان نحس اکبری بوجود آمده مع هذا در فنون عدل اسنخی جانب تسخیر نوبت
سر و بر نانموده بود که صد همچو کسری سلسله جنب ز طوق معدلتش کمر بسته و هزار همچو حاتم بنده
خوان احسانش بنجیر طمع کشیده   عدل وی بسته را اطراف فلک زنجیری که ز همینش شده
موریق نوشیروان راست   در زمان دولت و قبضه اقتدار اش نهیقه بهار از فرمس سیم و زر اشر
دامن مفلس و فقرا کر چون دامن صدف از گوهر لبریز بود بلکه دهقانان مشتش سیم و زر را بتخم جو
و گندم بنجک را محبت جان می بود و چون در زمین همت ایشان تخم دست اقتدار خورشید زری
در بحر فلک اکنون مهمان نمازند اکر احدی مهرادای غسل قسم در آب کذارد اکر همه ماهی
باشند که در تابه سیاست از آتش غضب بکام نهنگ اجل همچو خرچنگ زمین گیر گردد

نهالی که باشد تفاوت ثمر   بیا بوس وی روزی آید تبر   قضا را روزی درغریب
عبادت پیشه که در محراب طاعت ایزدی چون سجاده و خیال عالم لاهوت از هر خیا
پاک دامان بود و غافل از قوانین آن فرقه ضلالت آئین بهر رفع حدث اکبر چون
سفینه در آب نیلگون انداخت و بجزیره نهاد و دل اهل فسق در آن غریب صالح چون
سودای محترق بتلاطم در آورد   فارغ ز همه تاب در شد   صد آتش فتنه شعله ور شد
چه از خوک سیرتان پیشه ضلالت که تیشه از ریشه وجود اهل اسلام بودند چون بر همین
واقف شدند در زمان بموقف عرض قا آن رسانیدند که ازین کمند نا تعقب قوت
قلب عیاران ملت اسلام بر عرصه آموزد ان شاه را پای بیخ گشته هم آن است
که او به خیالان آهو فریب تیغ ستم بصید حرم کشند و توضیح این رمز بهم آنکه امرد
یکی از اهل اسلام که بخوابت ضغاث احلام آلوده گشته نمای دنس احلام گشته بمقام غوطه
شغشعه نیز اعظم در دایره نصف النهار غول کردار آئینه آب بدان نمار ابر لکاره سیخ
وجود خود دیگر ریخت   نه پروای کس نه بیم از شاه   دگر حیثیت شمشیر کج را کناه
اگر از زهر آب تیغ انتقام شاه بهرحشام زنگ اندیشه بدل سیده داشت هرگز بباب آن
خاک نهاد چون بادمی لفظ آتش تیزی می نمود اگر شاه معدلت بساط خون این بی دانش
بلغم اختلاط را از صفرای زهر تیغ چون فوج مرغان بجوش دریا در هم نزد بس سخن گستر در
ملامت دم از آشوب قیامت میزند   چه رونق بماند در آن گلستان   که گلچین

نماند شد او با غبان   خبر وی به گوش سید قاچون از هم تغلب و تعصب شرار
کینه که از رشته عطوفت اگر دن آن غریب بارسانا رسا دید روان در سید گاه
فریب دام حیله گسترد پس فرمود که چون امروز نشست دیر رسیده وی را در زندان مقید دارید
تا علی الصباح که لشکر ستاره شمر در بارگاه عام و عرصه از دحام دیده عبرت بار کشایند
عبرة للناظرین وی را در دار شئم تا دیگری در دار قمر د بایدار نباشد   چو کردن قوی گشت
تاج نهاد   سرش را بر نیزه باید نهاد   پس آنگه دو ایشان از خواص سپرده در شرایط محافظت
نهایت اهتمام نمود و چون شب تیره لباس حزن بر کج یلاس گشته قفل دو از
خیالات شاه در اندیشه اهل کردار داد سید عابد را شاه نهان طلب داشت و آغاز
عتاب نمود که چرا اجرای امر ما را بر خود لازم نمیدانی و مرتکب جرائی که سبب شورش
ملک من و نقب حیات تست میگردی همانا که دل دو نیمت از سیاست من عظیم
در بیم نیست   چرا گشت شورش فکندی ز بام   که گشت بهر گوشه غوغای عام بر پا گردید
چون متمسک بعد از جهل از راه در سیم نشان شد شاه از سر مرحمت بگیدره زر از
ادیم سرخ بوی داد و گفت این کیسه را همین لحظه در آن آب انداز و چون صبح
من سبب از فعل قبیح که شنیده ام ترا با تو عتاب نمایم تو تمسک بعذر جستجوی کیسه زر
در آب افتاده خود کن که گر این عذر وسیله از آدمیت کرد د و الا از بیم شورش جان
سرانجام گشتن چاره دیگر نیست که مخالفت قوانین چنگیزی موجب زوال سلطنت است

چندار هر کار و اسر سری نگر بیدار اد شبه نیلوفری روز دیگر که مهر زرینه گرد اثر
فلک کوهر نگار بر بدخشیا برکمر بسته سر از بحر نیلگون بدر کرد قاآن معدلت شان از
احسان تکیه زده باحضار آن مرغ آبی امیر غضب دره ز طبل طلب زد مرد غریب
چون بعز بساط بوسی شرف قرب یافت شاه کامیاب بر سبیل عتاب گفت ای مثال
شمار کروه پی سر و پا را چه جادو بار است که تزلزل در نقص بنیان قانون ما افکنده هنگام
نهار باب در آئید و گرد خرمن عمر خود را چون حبات نار بباد فنا دهید باحشید
نفس از شمار کفن برگ از تن نیوشیم دست از غلبل باز ندارید چو بسیار رشته تاک بلا
برگ و شاخ کنند اره باغبان جافراج مرد بیچاره زبان باز گشود که اعدای دولت
شاه جهان پناه را همیشه غسل گاه دجله خون جگر باد و نهال پیکر شان همواره از سرشنه
بخوناب دیده زمن بر رسم تجارت بدین شهر در آمده کیسه پر از ادم سرخ همراه
داشتم چون قریب برکه رسیدم بنا بر فرط عطش خواستم جرعه آب بیاشامم کیسه
از دستم بی اختیار در آب افتاد گره بگشود هیچون شانه از سر رشته کارم نمیدانم
چه کار آید دگر زین پا و سر داشتم من لاعلاج پیراهن از بر بیرون کرده سراسیمه به آب
در شدم و سر بجستجو نهادم تا مگر آن ستمکش را باز بدست آورم که ناگاه جمعی از کدیان
مرا در سرسام عقاب انداخته احوال کیسه زر از دستم در گرداب عدم افتاده کاسه
سرم از چوب چادشه چون پای صنوبر صد چاک گشته با آنکه قدم بیراه نهشتم در راه کم

خود نمیبرم ره بجایی و چاره نبرم نسیم و لیک دیدارم قاآن از کمبدران
مقول نمود که دو سه نفر از شما با اتفاق این تاجر درون آب شتابید اگر کیسه معهود را
نیابید که این سر غار پی اکسیر بلا چون طوطی بلاغت نوا گویا است هیچو ماهی نشست آمد
از عقاب عقابین ما چون همای ازاد است و اگر کیسه ترانه سر عربده دارد دو لاکر فش
بگزاف است کیسه وجودش را به تیر زره شکاف مشبک نمائید اطاعت منشان در تعلق
بقدم انقیاد در ره سیر ملک رضا گشته چون نایب در سینه قصا را بدرقه فورا فورا
برده از روی کیسه کم شده وی بر گرفته راز نهان را آشکارا ساخت کو نهانه ما نهان
آب نوای زه کره از لب چون حباب کشودند رخ مدعی سندرش با سفید کفن
نسترن وار برتن درید در زمان قوم اطاعت پیشه کیسه ادیم وآن باده
دل سلیم را نزد شاه حاضر ساختند شاه رقم عفو بجرایمش کشید چون شب در آمد
کیسه دیگر بهر خرجی راه در وجه عطای وی مقرر داشته وی را بخروج از آن شهر
اشاره نمود دلیل ره خویش کن نکوئی که در ره بغولان ره نگروی
لطف بمعنی نیوشیت بحال شخص خواه به بذل مال و خواه به عقد حل الخلق باز بان
و مرادف لطف است شفقت و عطوفت و احسان و فرق میان لطف و رحم آنکه رحم
کنایه از رقت قلب است نسبت بحال اهل مذلت و فقر و رنج اعم از آنکه از فیض ارحم
مرحوم عاید شود یا نشود فاما صدور لطف بدون بذل مال و تعقد حال صورت نبندد

وفرق دویم آنکه نسبت لطف بغیر شخصی که اول از لطف باشد در مآل وحال غیر نعمت
بخلاف رحم که نسبت بجمیع افراد انسان معتبر است چنانکه اگر مرد غنی بخبث غضب مطالب
گرفتار گردد ضعفا را نیز رحم بر حال وی روا است و علی التقدیرین رحم اعم است
از لطف خدای عظیم در محکم تنزیل فرموده الله لطیف بعباده چو پایه این است که هر یک
از عباد وی که شیوه لطف را پیشه گیرد مرعی دارند تا اگر در دنیا همت فرج بعد از
شدت مستعد گردند و هم در عقبی از نعیم روضه جنان بهره یابند و فضل ابن ربیع
همانا که همواره بشیوه لطف متصف بوده که از چنگ غضب مامون خلیفه نعمت
فرج بعد از شدت مستفیض گشت

صاحب تاریخ

روایت آورده که فضل ابن ربیع که وزیر محمد امین خلیفه ببغداد بود از سرگذشت
حال خود چنین حکایت کند که چون امین حسب الامر برادرش بقتل رسید مامون
از خراسان ببغداد درآمد چون بوسیله تحرک سیلاب طغیان و عناد امین
سید است عزم قتل مرا در دل جزم نموده من از بیم آنکه مبادا اجل عجولش که باد
از چنگال عقاب اجل صیاد گرفتار آیم بخانه مردی بزاز که میانه من و او نقیه
مروت بود متواری شدم که صعوه شکسته بال از نهیب شاهین قهار بجز فرار چاره
نیست و خرگوش تیز هوش اگر در معرکه ضرغام خون آشام تن بعجز دهد بغاره بروی
بمنعیت   از من مطلب ظفر که رفته است   از تیر بروزگار کمانم   مامون عهده

الحق بنا بر اینکه که سهر دیوان بود نمود که اگر همه چون جنابت کیمیا در عالم اختفا تنین
عنقا با غم که از کو گرد احمر نظر در راه طلبم چراغ سراغ برافروزد یا اگر چو بنشر در قعر
دریای احتجاب سر بگریبان کشم به برق تاری جستجو رشته عمر مرا هیچ کس نسوزد
راه محبت تو تشویر بدل کشید خضری چو گرداب در این راه دلیل است   چون مدتی
بر این بگذشت و از غبار وجود دم در سحاب ظهور اثری بدید نهاد روزی با دل
بالحق آغاز مشاهدت نمود که نهادن در خدمت معهود بجز نشانات جهود نمود دیگر
نیست در تفتیش فضل یا فضل ساعی نمای و الا چون فضل ناخن بسر شاذ تن
جدا کنم   برفضل خدمتم که روا است   که ناخن را افتخار در تفاخر   ای ارم
تیغ نفاق فراق شورش در شوارع و اسواق انداخت که هر که از فضل بن ربیع نشان
دهد دو هزار درهم صله یابد و اگر احدی این راز را از من مخفی دارد بعد از ظهور
حالش با تمام تعلق تخلیه دار و نفس را اجلاد غضب بعد از ضرب پانصد چوب در حبس
مؤبد مقید خواهد بود هر در بازار استماع این ندای وحشت افزا خوف ورعب تمام
دست داده سر اسیمه نزد من آمد   سراسیمه شد شورش آغاز کرد   ابن ربیع کیفیت
پرواز کرد که زینهار تا روز شب رسیده روز سیاه چون شب بمسکن دزدان خود را مشغول
از روز بشنیده بنمای اسحال که اکثر مردم در خواب قیلوله اند و از فرط حرارت مهر
در بست چون صورت خود را مبدل ساز و سر خود دیگر که اگر احدی تو را در خانه من

باید هم جامهٔ عمر تو مقراض فنا چون دلی برفع گرداد و هم تارک وجود من از ستم چون مجمر
مقطع سر خود گیر و با براه گذار تا نگردد بدو نشتری سر خار من از زار
باز پرسیدم که صورت خود را چگونه تبدیل دهم بر ناز در زمان محاسن برابر تره
پاک تراشیده رکوتر یک شبه ره دیم چون ذوالعاهات باز نیست ولیک
شاطران در من و پتانیده سر احکایت ملک بهانه از خانه بیرون کرد مرحوم
و بخت تیره را همبر غم یار و ناله همنفسم چون لب جسر رسیدم که محل حشر
سر دو دین بود مردی سیاهی لمکبت لوا که بر بعیت [illegible] نش اطلاع
دادم چون کابغاد بلک ملازمان خانزادان تا مملک و در زبیه بران دو دمان محفوظ
بود من برخورده در زمان مرا ارسته حشمه و قصد گرفتنم نمود که ای [illegible] جشمه سیلاب غدر است
بجا می بردی که خوب شناختم من تیغ بدماغ آتش زدم و لب ام خورده بار [illegible] بدارانی
کشته از تعاین جسر افتاد خلق همگی متوجه وی شدند چون سهام نظاره خلایق را
بتماشای وی مایل دیدم و از حال خود غافل فرصت غنیمت دانسته چون تیر
بیرون از شصت جسته از زکش آن قوم سرکش کام در ره وار نشستم هر گنجی
حوادث که [illegible] ازار و قضای دیده مورش کشند بپایانی چون بدار
سلیمان رسیدم یار رسانیدم دیدم بر در سرای [illegible] نشسته و سر اید کنج القوا علیه
رحمت بر رخ مهمانان و ابنا السبیل گشاده بس چون آئینه جبین بعادت [illegible]

او را بصوب کعبه هدایت مایل دیدم در زمان چون عطف بر من عطف قتش افتادم
و زبان شکسته بیان بعرض مدعا برگشادم ای [illegible] سعادت [illegible]
ره ارادت آیا تواند بود که یک امروز پیکنا امیر اکه از جنگ [illegible] غضب قومی ستمگر
چون شست غبار در عرصه اعتبار برتن است در حجره حجر حمایت خود جای دهی تا
در هجران روضه جنان ذلة بسند نعیم ملک منان کردی رحم آر بحال و بر مبین
زین ساعت [illegible] ببین آن عورت را رحم بر حالم آمده مرا در گوشه جای داد چون
زمانی [illegible] آن بلیغ خون آلوده دل غم فرسود بدرون آمد چون از غرفه
غرفه در وی [illegible] همان سپاهی تازی لوا بنظرم آمد که تازی کرد القصه شکار من نیز گاز
بر سر جسر دندان هوس تیز داشت سبب غم از طرفی بخت سیه از طرفی نتوان رست
درین باد [illegible] حسب وداست پس بازن ظاهر را اغاز کلیه پردازی نمود که امروز فضلا این
رمع مرا در نظر لطف و صنیع خوار [illegible] بر سر جسر شکست و سهم غلط [illegible] جهانا
گریز ندیدم غلط رفت که آن چابکنشین گلخانه تندور چون ناوک از شستم بیرون جست الا آن
علکه حیله باز بدام اتهام در می آمد دانه چین زهر از دوم میبودم اکنون که کمند اقبالم
گرد سر رشته کارم چون گیسوی جادوی روزگار تار و مار است [illegible] هر شب نقد غم
در دیده عشق بی بهاست زن میرا بهر نوعی دلداری داد چون شب در آمد سرد قدری طعام
خورد و بخواب رفت در زمان زن نزد من آمد که شوهر محنت باور فصلی جسب ازتب

بیان نمود که سحرگاه با ورفیا مدمن چون کهنه کاران بر شب انداخته و مهر سکوت بر لب
زدم پس آن زن گفت زود تر ازین سرا بیرون رو که اگر این بحث برگشته در کوی
سیه ار شود در زمان بخت سیاهت چون ضرورتست قلمش بخواب دید   از عالم بیرون رفت
ما شد بخت بخواب و فتنه شبیه از پس من بیدار و غالی خبر گفته از آن سرا بیرون
شدم در آن شب تاریک نخوابیده و سراسیمه بهر سوی شتافتم ناگاه گذارم بر عقبی
افتاد جمعی از پاسبانان را دیدم که در تجسس من از هر جای پاسبانان بودند از آن کوچه
راه گردانیده بدر خانه دلاکی رسیدم که بهر دلالت طریق گم شده کان ناج در به خیز آن
آئینه در دست نشسته من باز آن سر آدار السلوک فی سبیل الله بر سبیل استعجال و تضرع استدعای
سفری نمودم تا زنش گاه و هر یک حال گذم مرد دلاک از روی رأفت مرا بخانه خود در آن
برد و حجره نجهه بهر من ترتیب داد   فرازی بود از پی هر نشیب   رخ طلعت آراز روشنی
یافت از شب   چون بامداد تیغ ضیای مهر موی کو دار شب و بجور گستر در مهر زیبان
سوی بازار شتافت و بعد از زمانی دو مرد حمال با اتفاق وی بخانه در آمد که میلهای ظروف
و اوانی بود و دیگر از ماکولات و حبوبات آنچه در الیس کش شوخ من از ترتیب
این اسباب خبر این نیست که چون مرا حقیقت تنخواه سعی کرده و منح دنس فضولاخس وی ولی
بیهوده است دل خوش من نشوم با لب تشنه چو جام چون سر با دام دهر کسر داد آئینه با صلیبات
که اصطرلاب عالم طرفی نظریست از سر نوشت وی لایح و واضحست که کوه هر طینت

از دریای دولت است و نور وجود ت از پرتو صفای حشمت   عیان از زخت
تابش روی مهر   چو اندر اصطرلاب شکل سپهر   مبادا که بزار از همگان که مکی بدعا گوئیم
دل چون آب گل آلود بهم بر آید پس جهان بهتر که هر طعامی که میل کنی بدست خود
طبخ نمائی و در ظرف سدیه جای دارد و حصه مرا مدهی که فضله خوان نعم کرم
تو لکه هم هیچو من فرقست و واماند خوان احسانت سرمایه چو هزار حاتم من از تعجب
تعجب با خود درین اندیشه بودم که مگر خاتم حاتم بر گشت ایمی من تر اید سلیمان فوایدرت
آمده که نقد عطیه آل برمک نزد همت وی قدری ندارد   بلکن دیده این جود
صیادا محض   تو هم دیده داری بخش و به بین   القصه تا مدت سه روز در خانه وی بسر
بردم و در شیم شیوه نخیره محاکمه را انجام تصاقف عرض نموده بهر تخفیف تصدیع از وی
رخصت خواستم مرد میزبان هر زمان مانع رفتنم میشد که من مرد فردم جدا از تعلق حصار
بند خانه ام چون حصص دل عشاق و تقی مصاحبت تو الفی چنان دارم که در راه محبت
بجای پا سر کشیده ام زنهار ازین مقام بیرون مگذار که سراچه اعتبار بر انخوبست
و عمود خانه سپهر سیلگون در کمین بر کوب   در هیچ باید این دو مخنس که از روزگار
اندر کمین تست بکف تیغ آبدار   مرد حجام چندانکه ازین نمط مبالغه نمود دیگر
مانع بیرون رفتنم گردد مرا اندیشه تخفیف تصدیع بر ترجیح خاطر گشته عذر میزبان دوی حرام
و سفر شب قدم از آن سرا بیرون گذاشته باز متوجه آن گرداب اضطراب دادم چون

خواب شکسته نگهبانان هر خانه و دکان در سر شتاب کردن نهادم که ما که در لب ریان
آتشین بیرون از سرای در سرای شتین بدیدم که از جمله خدمه قدیمی من بود چون مرا بدین حالت
رخ بر پایم نهاد و لب به دندان گزید و مار گیسوی گرهگیر خود در اضطراب و از زده چیده
گشت چون کاسه سجده فرسایم رخ خود را من نهاد بر پایم پس مرا بجای خود
درون برد و قدری طعام بهر من مهیا کرد و از اضطرار دل بی آرام چون شمه ای شنید
چون مارگیران طومار زبان با فسون آلوده که سوسمار انبهذر ره حبله را خزیدن نمود
بهر آسایش از گرداب اضطراب گشتی تن بخواب دادم هنوز زلال نغمه مرغ صبح
لب از خون شفق نجخته کافوری فروغ مهر نشسته بود که آن سگان آدمخوار از نیش تیغ بی
زر و سیم بدرخانه آن فتنه شتافته وی را از ظالم خبر کرد در جهان از کس نیم سر شنه
برگ گل آنکه دامن داشت پر گل ریز بر سرم خاک ریخت آن ظالم صاحب مظالم
از استماع این خبر ده انواع بهجت شادمانی نموده جمعی را بحضار من فرمان داد
من بیچاره را با چیزی جهت آنکه هنوز از خواب استراحت چشم نگشوده بودم که سرداران او
مرا چون سودا در قلب بلا جای دادند بگذاشت که در آتش بنیم فلک که مرا
نمونه الفصه مرا دست بسته نزد شیخ بردند در زمان انصر نفاق
چون خار بیهم در جلو گشته مرا با چندی هزار مجلس ما مرا برد چون با مو بکفر
تو در تو این گرنست نهال قامتم را چون هلال از گردش فلک خضری لاعلاج

نقش صورتم را از ضرب سیلی بی خبر بینی سای ملامت نیلوفری در زمان سجده شکر نعمت حقیقی
بجای می آورد دیر باد بیاب او ان گشیده با سرت از خط و نقطه و موج و حباب
صورت طغرا الیس روی بجانب من کرده گفت ای فضل سیح دانستی که سجده شکر
من درین مقام از بهر چه بود گفتم یا امیر همواره مع نصرت بر یار کشا عدای همچو من ترا بی
دلمنه اقبالت وی صحیفه چنین بد سکالان قوی گردان اژدها سیما سجده شکر این صفت بیک
شاید بهر همین بوده باشد که چون من خصم قوی گردن را در سلسل مذلت مقید دار
و دیده جهان بینم را از گرد خجالت مبتلای عارضه رمد کی تواند در شکر نعم کوفت
زبان گهری چند گشته لیک بهر تا نفس ها مون گفت نه نه غلط کردی بلکه
موجب سجده شکر همینست که صیقل عطوفت زنگ قساوت از آئینه صاف نهادم
زدوده درین زمان هاتف غیب بالهام لاریب والکاظمین الغیظ والعافین عن
الناس را بانوار شعشعت آورده سواد کینه ذات از صفحه دلم چون نامه اهل تجار یکباره
محو شد اکنون قصه سرنوشت خود را من البدایة الی النهایة با من بیان نمای
که در خدمت تواری و استتار با هر کسی چگونه سر و کار افتاد بگو حال خود با من باهر که
که از مهر و کین ات چه بر سر گذشت من از اهتزاز نسیم اقبال وی صدبرابر بر خود بالیده
دلیرانه احوال مفصل خود را بموقف عرض رسانیدم ماموم الا رحم لا حق عطا
سابق گشته کس بحضار سپاهی سفاک و شهر دلاک عجوزه بد باک فرستاد

بخت چون راهم نشود کار بسامان کردد   همچو سنبل بر سر خار مغیلان کردد تخت
با مردستیا دم از روستیا زد که با انکه بعهده تو نوشته بود که فضل را بست آوری
و بهره مند از صله کردی ترا چه ارمیده اشت که حقوق خدمت و لی نعمت خود و تحیت
ویرا فراموش کرده رخنه در حصار ملک انصاف افکنی و مع هذا از اسب فرزانه فرو
خود پیاده رخ نفیل بند نفس حجیر کذاری و بر مات لشکریان جلادی
بنا کس کند بخت کی یاوری   نیاید ز تاج خروس افسری   مردستیا از خجالت کسب
متمسک بعذر طمع صله و جایزه کشت مامون کفت تو با این حرص و شهره ودیانت
طبع بحجامی ورزی او ای او لی بی ذر حجام با این وفا و اکرام منصب توالتی و کس
مهم ویرا با جمیع امرال حجام داد و مقرر نمود که دستیا همه روزه شاخ حجامت در بغل
بر دوش کرد و مجلس بتماشای ... از فضول است حیف و ... سر ز سار دو ان
محیله فضیله کرد ... از مقوله تحسین حاصل دانسته مقرر داشت که بعد از ... بالفعل
تعزیز دو در حبس مو بیدش مقید نمود   نه از راه عدالت سعد این ظلم   قبیله بود داغ را
تاج ظلم بر فضل باز مغرب مجلس مامون کشت و بوسیله لطف فضل مرزی کشته بر
معجب ... بعد از شدت متجسس کشتند همچنین سلطان ملکشاه سلجوقی که بشیوه لطف
و مرحمت شهرت تمام داشت از مجلس قیصر روم خلاصی یافته جبار ودر لطف جهان
فرج بعد از شدت را دریافت
سلطان ملکشاه سلجوقی را

بعد از انکه کوکب صبح اقبال چون صبح صبح پانشیم مهر در دایره نصف النهار پیروز دلام
کشت و فروغ شعله پرتوش در چشم اشهب امل چون شمع تجلی بارق بساط الطاف ملکشاه
ایجاد شیوع پذیرفت که در مرز و بوم وحوش و طیور نیز از حلقه تحقیقش مو مینای بجان
خسته و مرهم بر جراحت دل خسته میها دند تا با نس وجن چه رسد   چو شه رانوی دل
وهم آشنا   نکه کرد داو فسر بفرق کرا   مشهور است که در مرغزاری که مرغ زار دو چشم برداز
بود دو آهوی بار شمار از باز اره بره کردی در آنجا رشاه بجهت لوا دران سر زمین جوی
آب و هوا بهر آفات روزی چند خیمه و سراپرده برافراشت قضارا کنجشکی کوته پرواز خوب
خیلات پریشان در میانه خیمه شاه آشیانه ساخت بیضه کرده در پای لطف شاه را
بعد از عزم شوق شدند با در حرکت متوجه دراورده چمبر ادران ساخت موکل ساخت که ادام
که این مرغ جوجه از بیضه بیرون نکند بچه خود را قوت پرواز نبخشد عرصه از خیمه بیرون
بهر ان لطف کس تن بتوان   رسم کس میدان بعیسی توان   در لطافت ستان قاضی احمد
غفاری که نوای نغمه سازی وی چون ترانه ساز در کوش ارباب هوش سابقه مطلوب است
که قیصر روم بهر محاربه با سلطان ملکشاه در جهد بر میان بسته با لشکر کران از کران تا کران
در دشت معدوان خیمه و سراپرده برافراخت بعد از جمعیت فیئتین و تقارب صفین
دلال فتنه بدامن زد آتش قتال و شتعال بارقه جدال بانواع و شرا کلالای جان و تن
تیر مکان را کرم ساخت   چو باز ار تیغ و سنان کرم شد   اجل را امر از جام ...

چون بیمها حرب و جهاد لطول و امتداد کشید کلمات نصرت بر شمشیر پیچ رایتی
آیت فتح نمید مید و نسیم ظفر بر والای پرچم سنانی وزید بهب در عرصه
درنک و عرض اثاث حرب خدنک چون کمان حلقه اش نقش ارژنک بر جبین کمان
زدند که بازوی زور آزمای فلک با هر دو تیره در مقام خرکمان نبود همه تیر انداز
من فتنه انداز شانه نکیو که زمانه جست با من بمقام خرکمان قضا را روزی سلطان
با دو سه نفر از غلامان بنابر فرط تهور بنای قصر شکوه قیصر از اقصر تصور کرده دم از قصر
خرم زد لهذا در زمانیکه با زبر باز غلط بر دارش با سر بازی میمود لنغرم صید قمری قمر ری
تا بجو لا امکان رومی اسب تازی را ببرق تازی درآورد دلیر آنه بر خشم تیغ
بخش با تلاز تحیر دراخت رخش رومیان رو به کنار که همیشه خصم را در خواب
خرکوش میخواستند و همواره بهوای صید اعدا از موج هر هوا دام بر دوش و کمند در
بودند بیدار دو سه سوار آشفته روزکار برخورده ایشان را در زمان دستبسته
و بخدمت قیصر حاضر ساختند قیصر چون ایشان را دید بدلکاش آنکه از جمله غلامان
سلطان ملک ایرانند بنابر حرمت سلطان چون صید حرم تیغ بر ایشان حرام
دانسته فاما از غایت تنتر دلی چون شیر بند بر گردن شان کرت ... دولتم ارزبر تر
حرم نیست در دام چگونه آتش فکندی اما خواجه نظام الملک وزیر سلطان ملکشیر
که کوهرهای ارزش ماننده کمه بود بر افسر زرین خسروی و مردم دیده جهان بینش هیچکونه

نور فزای قوت باصره مشع چون برنجال مطلع شد از آنجا که بنان اندیشه کره کشای متن
کرهکشای زلف برحسن وفاق بود شانه بخه جو من حید کیسوی این عقده را عروس صورت
ارایش داد زهی نقش مند خیال البشر که آرد در صورت معنی خبر لیس یار ...مخصصرا
که در صورت دبیرت ... مقام ... داشت بر تخت سلطنت لقب نمود ... [illegible]
دو سه نفر از خواص که در حریم خاص محرم اسرارش و معدن ... زند ... [illegible]
... و با جمعی از مصلحین جز اندیش و تحف لایقه تحریر تشییع حالت ... [illegible]
چون بدان بارگاه شرف باریافت زبان برکشود حکم وجاه و ملک و دین و تیغ و جم
لطف و خشم باد دایم راست ای ارتش دل بیدار بخت حلم تا قد جاه عالی ملک و افزون
قوی تیغ بر اجام زکین لطف عام و خشم سخت بر آیات ضمیر قیصر روم که چون آئینه
در موم رزم خود و خشانست رو رخش بست که بار سیاه تیغ هندی الشیاه ترک در دی چو خون
خون روان ساختن موجب شتعال برق غضب از رهنب المصر صرد لو العلیه عبارتش
دقیقه رانکیخته سبب قطع بنیان رحمت سرمدی کی چگونه در شب لحد لنفحی حرش راست آید
کر تیغ ظلمش کنفس در حجاب نیام جوان دیده اصحاب مسام تن بحجاب حیرت نداده و همه
اعمال محتال چگونه نخید رو باشد اکه کشت ستیمش در معرکه عدوان شره پرا از سر هر مکان بر کشید
اگر خواهی از رنج پابی نجات مذلت طلب باش در کاینات نیابد
کزند آنکه باشد ظلوم نیفکنده کس سنک بر نخل موم غرض من از خطاب و این باب

آنست که از خسرو کامکار بحکم الصلح خیر راه فوج یاجوج فتنه را بسد [illegible] سد [illegible] سازد
هر آینه هر دو کرده از خطر زوال و مهالک نکال ایمن خواهند بود و الا چه بهانه از جنگ
جنگ در آغوش است و طبل شادیانه را سیلی کارگاه حجت بر بناگوش اگر بسمعی از رو[illegible]
[illegible] گوش صاحب [illegible] نخواهد کبود قیصر چون فصلی ازین نمط شنید در جواب گفت
[illegible] عنان کیر اختیار نیست که چون ملک هر زه [illegible] هر [illegible] دو اند
و چون [illegible] تنگ [illegible] رقیب [illegible] پر فشاند [illegible] چون قدم تعب شمار او در معرکه
کارزار آید مردم [illegible] فرار [illegible] الکنون که [illegible] سپاه
راضی بصلح گشته [illegible] اصلاح حال طرفین [illegible] مصلحت است چه خوش گفت [illegible]
جنگ که دندان خونین [illegible] دجنگ و چون [illegible] صلح ارتقاد استقرار
یافت و زنگ غل و غش [illegible] از صدر و عشاق [illegible] صیقل و [illegible] محبت
[illegible] قیصر با خواجه گفت که [illegible] روز جمعی از دلیران سپاه [illegible] دم
نفر از غلامان شما را که از فرط تهور [illegible] سپاهی غازی [illegible] تولد و تاری خود
دانسته اند دلیران آنرا [illegible] آورده اند اکنون که [illegible] صلح
انجامید [illegible] چه فایده همان بهتر که ایشان را [illegible] بسپاریم [illegible] محبت
که محکم نباشد [illegible] شکستی [illegible] خواجه گفت از سپاه ما [illegible] دلیران
سرباز که چون زلف عاشق [illegible] با [illegible] ایشان [illegible] بسته اند [illegible]

که از بند [illegible] سر بباد دهند یا همچون [illegible] بر پای خود زنند پس شاه فرمود
تا آن حریفان بند قمار را [illegible] عرصه [illegible] وزیر [illegible] خواجه ایشان را
در جلو انداخته پیاده [illegible] بعد از آنکه از اردوی قیصر [illegible] بعد [illegible] نمودند
و خواجه [illegible] از اسب فرود آمد [illegible] بر پای شاه [illegible] که بر [illegible] سوار سوده
کرده [illegible] پیوسته با انواع شکر گذاری نمودند
یقین بمعنی تعلق علم است بهر شیء بدون تردد خاطر [illegible] بمعنی تردد خاطر است در وقوع
هر شیء و ظن بمعنی رجحان احد الطرفین است و یقین [illegible] فیه درین صحیفه معرفت
حق تعالی و صفات [illegible] از روی رای صواب و ایمان نزد بعضی از اهل حقائق اعتقاد
باصول دین است از روی یقین و ایمان از جمله اخص اسلام است کما قال الله تعالی
اذا جاءک الاعراب فقولوا آمنا قل لم تؤمنوا ولکن قولوا اسلمنا ولهذا [illegible] ضعیف الاعتقاد
گاه باشند که در ملت [illegible] و منافقین [illegible] در آید بخلاف مؤمن که [illegible] تمام
جمعه تغییر [illegible] است و اما نزد بعضی که اسلام و ایمان از جمله لغات مترادفه اند متمسک بدلیل
ان الدین عند الله الاسلام گشته اند و میگویند که اگر اسلام [illegible] ایمان بودی
ترجیح مفضول بر فاضل لازم آمدی پس ایشان را عقیده اینست که اسلام [illegible]
و ایمان صفت [illegible] پس اگر اسلام خالی از ایمان باشد [illegible] ناقص
خواهد بود [illegible] صفت بدون موصوف و ایمان بدون اسلام صورت

پذیرفت فا بقین در اعتقاد تجلی جمیع امور سپاس از جمله صفات کمال از ادکان
راه حق است و طوطی بلاغت نوای لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا فی لیلة المعراج
با سیاق سبحان الذی اسری داد مرا از رفقت و مصاحبت زده بالاتر که جیم ... در حوض
خاک ره ای طاعت حضرت ایزد پاک برکتف اطاعت افکنده بودم و ...
یقین بر کسی ظن بحکم و اجتنبوا کثیرا من الظن هم در عرصه محشر از ...
ملایکه عذاب در کنف حضرت خدای لم یزل محروس و مصون است و هم در ...
دنیا میوه نجات فرحی ابد است از دو جهان ... رسید بر ...
خواهم چه خنک که تاجرزاده نوکیسه بغدادی که ببرکت یقین بدرگاه جهان ...
رب العالمین ابعاد از انکه راس المال ارث پدری را با تعلقه از دست داده بار دیگر
کار را درست بدست آورد

صاحب تاریخ ار عشقی بغدادی چنین روایت کند که مرا در همسایگی شهر بغداد
تاجرزاده صاحب ثروت خانه داشت که مال و مکنت بیشمار از پدر بمیراث
یافته بود و در عرض اندک مدتی جمیع آن را در عشق شاهدان خراباتی و اهل خرابات
صرف نمود ... زلف پرشکن با فسونگری چشم جادو فریب النقد
سیم و زر کیسها پرداخته و خانها را انداخته   دل ها بی ... زلف ...
عقل از دو جو غافل ... گذارد بر دم مار پای   القصه آن حریف ...

چنان مهره دل آن بد نقش از زور اثر شد را حیرت افکند که اشتعل کبر زمانه ...
طالع بنا رکیه ... را بر باد داد و کاسه آتش از خاک خود و چون شیرازه جمعیت ...
از هم گسیخت جمیع جهات و اثاث البیت حتی مصالح در و پنجره را باتش ... خشک و تر ...
عشق بیرحم قاتلانه خلا کرد تا که هنگامه ... فرش ... کرد من ... حقوق همسایگی
بدیدنش رفتم چون سوخته در میان ... آتش دیدم تهان که ... قالب ...
کالعهن المنفوش ... فنا گشته و آب کوزه آتش ... از خاک ره چون ...
... مشغوب بعنصر هوا گردیده ... و انقلاب احوال ... آمده
گفتم هیچ حاجتی داری که باسعاف آن قیام نمایم آن جوان ... برگفت
وگفت قصه این عشق بسیار است لیک کوشی که بشنود ... چه حاجتم ...
علاج ... که هنوز ناخن ... جانم در کاوش است و اندیشه
میتون ... چوی خون از زخمهای دلم ... که نیست ...
لباس رنگین ... از شمع لقای آن ماه بزم آرا ... رخ ... آری
پس ... آمده ... دستی از لباس ... بوشانیدم ...
دارایش را ... سر رشته در دست ... که بوشیده ...
در آتش است   عاشق ... چون شرف وصل مطلوب ... دریافت ...
کرد ... سر نهاد و شمع آه را در کلبه سینه زینت فروغ داد ...

جان ... آن ... از ... لاابالی وار ... نشست و آغاز ...
نمود چون من کیفیت حال ... کثیر الاحتمال آن جوان ... باز گفتم تا آنکه
برده ... کار ... اظهار نمودم که این ... که در بر دارد از ...
گرفته ... امان ... بهم برآمده ... نمود ...
... که ... رسیدن ... پس ... بستر ...
... غبار انگیزی ... را از سرای بیرون کرد چون ... نسیم
... آغاز ... نمودم ... دیگر نمودم ... که ...
... خود ... فضیحت کنیز ... بام ... نام ...
و الواث ... از ... جمیع لباس ...
جوان ... که صفت ... علت ...
... شمع ... بهره ...
القصه ... سال دیگر ملاقات آن جوان ... آغاز بهار ...
... خندان ... اتفاق ... سال دیگر آن جوان ...
... که گرد ... چون ... دیده ...
زود ... حلقه ... نسیم ... غنچه ...
چو مجنون ... اگر زلف ... کنار ...

نهد چون ... سر ... خصم ... بگردون ... زدم ...
و ... بیشمار ... اطراف ... دود ...
و عشرت ... زوال ... حیرت کشته ... سلام کردم چون
... در عهده ... معتقد نمود که ... ضیافت لایق ...
دارم   خوان همت ... میهمان ...
دل ... پس چون قدم ... درون نهادم ... که ...
... عالم ... معمار اقبال ... خانه
هزار ... که ... شهر ... آمد ...
از فروغ شمع ... دولت ... کرده ... زر اندود ...
بسوی ارم ... تماشا ... آنجا ... کند ...
و همچنین ... مجلس ... صفا ... خدمت ... لطف ...
پس ... طعام ... خود دم ... ایام ...
که ... عشقی و الدم ... حقیقت ... نام ...
بود روزی ... در آمده ... احوال ...
دلش ... بود در ... عیش ...
سر ... غلام ... سر ... صحن ... سر ... نهاده ...

باشش ملتزم بود و بسر درآمده تنش شکست چون دریافت این حال را جدم قضا را از میراث
پدر که چون موم بر آتش فنا گداخته دو سه مثقال مومیائی با من مانده بود مومیائی که
استخوان ریزه را در کام همای چون عظام لحم خیزران عرصه تسخیر خلعت تخلقت نو
در بر کردی و تیشه شکسته را در زیر قدم تخت مست چون سبزه بهاری در اهتزاز آوردی
درستی از وی یافت رکن جهان   چو از مومیائی بین استخوان چون یمن
تا علم نحو و لغت وی چندان مدد شد در نظرم مانند کشت بیغر و غم بود با جرم الا
خاطرم از شنیه حفظش ز النسیان کشوده بود که در معرض فرعش در آورد هم بعد از شروح
آنحال مومیائی بیادم آمده قدری بر دست شکسته وی بستم در زمان چون اشجار
چنار در موسم بهار پنجه اهتزاز گشود   چار جوییت بس حکیم نیاز   بهر هر درد
دوائی کرده ساز   چون از این احسان شفقت درباره خود مشاهده نمود با خود اندیشید
که در مقام ضبط کلبن التماس صفت شکر مکافات بر میان جان بر بستن
و بر وفق کرمی من جا. بالجمله فله عشر امثالها باز ا جرعه از جام احسان تخانه کیفرا
بجوش در نیاوردن در کیش مروت مقتضی کفر ابدیست   جزای بدی چون نکوئی کند
خوش است که احسان ز رنشی در آرنست   القصه بر اروزی نشان داد که دلدل
موضع را بمقدار ستر زرع حفر نمای نقد وافری که بدارست در اینجا نهان نموده که از من
کسی دیگر بر آن اطلاع ندارد فقر اکبر تشدان بفرموده وی عمل نموده چهل هزار دینار سرخ

پیدا شد آن را بر گرفتم و بر سهم شکر ایزدی بجای آوردم پس غلام دانای جهان دیده
بر صحیح زبان بر گشود که من بعد بر تو لازم است که از ارتکاب ملاهی و مناهی مجانبت نموده
قدر هر دینار را که اکسیر از نسخه مسکر از زر داود درهمست عظیم دانی و آن از دست نداری
و با هزار حقیقت و حفاظ و نمام و مقلد و خمار و ف را در خیانتی دیگر نه زر از دست آید
ازو دی بر نیاید و اکثر از درد این عجز در آوری که جز شعله شماتت بیگانگی خشمی بکش
کز آن بیش نیست   با هوش خود آی چند باشی سرست   در اکثر از سنگ حوادث
منشین دیگر نشود درست چون شیشه شکست   من بر نصیحت وی عمل نموده
یکربع آن مال را اول صرف تعمیر خانهای ویران شش خود و اسباب خانه و سایر
مایحتاج از خدمه و دواب داده و فروش و ظروف نمودم و یکربع دیگر را ضیاع
و عقار خریدم که از ارتفاعات آن منتفع و بهره مند گردم و یکربع دیگر را بتاجر
کاردانی صادق القول دادم که همواره تجارت نموده ربح آن را با من بالمناصفه
من رساند و ربع تتمه را در محلی مضبوط دفن نموده ام تا بروز شدت و عسرت دستگیر
و یاور من بوده باشد   مدة از دست لکنعان دینار پانصد بر روز بدین کار اکنون دختر
جمیله از خاندان مجد و عظمت بحباله نکاح در آورده ام تا دیگر نقد دل در انقلاب
زلف شاهدان قلاب چون فلس ماهی در بوته اضطراب نیفکنم و سرمایه جمعیت را
بدست اندازی عاشقان ملک خرابات چون دختر دشیراره بباد فنا ندهیم

صحبت سالی با بیره غلام حقیقت شعار خود کرم نموده ام تا از اختلاط چون تیر با خط
خلعت بهارستان که چون باد مهرگان کلاه از سر گل و زره از تن سنبل و لاله می تیغ
و آزاده باشم   اهل زمان را بود مهر بس از تهی   مهر تو هر کس که بر ریخت
آینه خنجر شکست پیچون لعل نقل را بر طبق بیان کشید سر پوش از دیگ
طعام برداشت و فرمود تا تمام ارضحن سرا اللب گرسنه بیرون کردند و سر جاده
حسرت دادند که هر که تن مستمندی از لباس عاریت عریان نماید لب
هوس البورات تغافل از تناول لقمه دوختن اولیست و هنجنین نقل قصه است
دهقان عراق که چون در دین حسین نبوی صاحب یقین بود در نعمت فرج
مشاهده مکافات زوجه بدعمل خویش در فور نعمت بیرنج و مشقت در شهر بغداد
مستعد شد ذکر آن مناسب مقام است

صاحب انوار سهیلی چنین روایت کند که دهقان
پیشه دریکی از مضافات شهر اصفهان صاحب مکنت تمام بود دختری فرزانه
هم آغوش شست زهی بسلسله عذار که چشم آهو کرشمه گردان لیلی مجنون بیابان غزال
حیرت را ابر زنجیر خار مغیلان در آورده و مهره دلهای سازان قمار محبت را
در ششدر حسرت مقید تعش کشاد آرزو کرده و بازتیر هوش بند بر و از بلندی ها را
طعمه شرخه دل در حلقه طره مقید و کمان ابروی قدر اندازش را هدف بخت

جگر بناوک مژه محلله خونی پروار شمع قنادیق نمو هر طرف افتاده منو شیریوسها
بعد از روزگاری زمانه تا هنگام کار سررشته اعتبار از دست افکنده از شیء گرفته بغتید چر
جنان داغ حسرت بر تن از رخت که عبرت شناسان بیگانه گرد را چون بهایم بدست استیلائی
ملت حسرت و افتقار در نظر اهلسان خوار و ممتهن ارشد در بعضی از خلد و چو
مس و پای جهد بس از حلی ملک تلاش کوته ماند   اظهار حال نزد فرمانده گ
روا است   بنشین که دل سینه فکنده از سنگ است همون ارد طعب و ناب
مذلت نشیند است کی به صحابت شابات دست شکسته تخم هدا و بال هر گرد نعاید
بیا چار دست از گردن شاهد طمع باز کشید که تحصیل درم سکه ملامت بر زر
رخ جام لاله حسرت را از داغ بیچاره چاره نیست   گشت خار طول از حد بسر
بسر افتاد در خم رخش بیهوش   بالضروره بعزم سفر بغداد کشتی سرعت را بادبان از دخت
که گرد در ملک غربت آب در روی غربت را بر خاک راه اهل جهان ریزد و چون
سحر ماه الضمیر را بیانوی دیبه زرتورت نمود آن طناز فسون ساز راضی گشت را
وی کشته گردان تیغ قضا داد و گفت   تو خجه زنو لطف از داد کر
من هم نفس رشته تیغ یار روح بستند نامه توق دلالی ذوق بر قص اندر
آورده روی براه نهادند و چون فلک کج رو با اتشان دم بر اهی
خراب طینت ایشان را به بیشه ستمکاری بجوار شهر بغداد در بیشه گزستانی

فرود آمدند که دریای هر نهالش پست خجلت والم وحشتی آماده و در سایه هر دو جه آتش
رنجه کاحسرت سیه روزتی آتش زخم خورده گلش با خار زشت از درخت کی ایش
چو چنگ عقاب از مخالب سنانهای هر خار را و بر سر راه چو تیغ برهنه برتیب
محارب. مرد مسکین بقضیت خراب سر رادی افتاده با ساتب کاکلش تیغی
رسن باز شره آتش لشکر خوابرا ابدیت آرام نداده بود که آن خانمان خراب بدام چشم
بر زلف سیه تاب هندی خال آن خاطر خراب افتاد حسنی دید چون شمع بیضه
سوی محشر نما فروزنده و ملاحتی چون نمک بر جراحت زخم دوران تیغ جگر شکاف
سوزنده چشم عربده جوش از کمند بر [illegible] سینه دل خسته حیرت زده زلف
آشفته خودش باز موج برجبین بر زبانه آتش دل دادن کوی عزت بتی که در زمین
[illegible] سراز شور فکنده انده زیر کو بیابی هم خلخال ترک عربده جوش بی جگر
نرگسان رها کنیده زلف خود بیابی خیال بی اختیار گشتی دیده سیل طوفان
خیز [illegible] روی رسیده سبب گریه بعجب چه سبب آمد در خواب گفت کای من هر جهی و
بر سر مجهولت دارم ملک و عالم را صبر برباد فنا داده و در غایت عالم را
سیلاب دیار در گرداب بوار افکنده اکنون که بنام لشکر شب زدم معیت دیده دل
گشته جراحت بیشمار راحت طلبی اختیار نمودم و در بغل زلت را بر داغ محبت
افزودم و با این همه دلم بدیدار تو خوش گشته و بیخبر [illegible]

اگر مهر تو خورشید دل نباشدم اندوه دهد سرای تنم را بباد همچو غبار این
اندیشه دور تاب و اضطرابم که در شهر بغداد جوانان نازک خرام و سیبا [illegible] ان
کمر [illegible] بسیار اند مبادا که خاک در دیده مروت کرده در کمین صید تو دام حیله
در خاک کنند و از توشه هیم بر خاک در نهان دل هیچ صنم نکند ارند بعد از آنکه من بچون
تو گلی [illegible] این عذاری بباد دهم درین خاکدان جلوه آتم از سر نگرزد همان گره
دلم داغهاست همچو گهر لیم اگر ریزد از اشک چون صدف تنخال آن آن فرق
ساز گشت هیهات هیهات چه خیالاتست دور از صواب را بحجره دماغ راه داغ
سینه اگر همه سنگهای سپهر حادثه زای بر سرم بکر دانند که دانه مهرت را چون گهر در
صدف دل عزیز دارم و رشته عهد محبت را چون سلسله در گردن مجنون هستی آرام
با هوش اگر انچه دلم زنگ خیانت دوست بودی بنالیتی که گوی سر را بچوگان محبت
تو پامال داشته در دشت دل صحاری و کوه غفاری هر شب از سنگ خاره بالین
سازم و از نشتر خار بستر اگر براه حیله قدم سعی سیر نمودم در همان مکان که بودم بکشت
کیسه صد عقده چاره مینمودم دلم مهر تو غلتیده چون نخون سرخی [illegible] بود چون مهر
نمود [illegible] سر در ساده لوح را از ان دمدمه و افسون خاطر جمع شد و سر در دامن
[illegible] و بخواب رفت قضا را از جانب بغداد جوانی زیبا رخ زلف شکسته گلگون
[illegible] را بجت و خبر تو فریاد [illegible] در آورده بجلوه بر سر آن یار وفا دار تاخت و چون

جبینش بر عذار آن شوخ عذار افتاد خار خار محبت بر دلش ناخن زده آغاز هم‌زبانی
با وی نمود که دانی نمود کسی که در راه پی شکسته نمیداند که نافه میکند از نقش پا
گل افشانی با توی سیم‌تن مهره دل را تا نقش در کشیده مفتون آهوی چشمش گردیده
دست مشاطه عشق را الکه بیک چشم زدن شانه بر دو زلف عنبر بوی آن خوب زد
دامن ده روی جهان نگار را بر رخ شاهد دو اقلیم کشید زیرا که پای امید از گرداب سر گرد
همسر خود بخواب رفته بود با جوان بغدادی اظهار شکایت کوب شوهر و برق
لقای آن نهال نوبر نمود گفت اگر مرا از دف خنک خود نموده از چنگ این جنگ
این شور بخت آزاد کنی بنده ام سازی چگونه به چاره ببرم که نمیتوانم بگذ
در بدرم نوجوان شوق تمام پای از رکاب خالی کرد خاتون سر شوهر را بر زمین نهاده
در زمان همچو شرر از جای جست و چون بغلیدن سوار با در رفتار در آورد تخته خاک عزت
باب دیده شوهر بخت برگشته را دید همه از خواب بیدار شد و چون حال بدین منوال
دید از دو چشمش تار گشته آغاز جزع و زاری نمود که ای خانمان خراب بس کجا به‌ها
ای بیچاره گر جز از جان من بی لطف تو بجز غرق خون کن بنای عهد چو حباب بر آب
سرای حباب است که بیک چشم زدن زیر و زبر گردد بعد از آنکه پای مردی در میدان
استوار کردی چرا بسبب عنان فتنه رقیب دغا تیغ افسون سحر چون زدی زینهار
از غیرت که جهان نفس نمود پشت روی از تاب و رخ با غم در چه [illegible]

خس مکافات در چه است و چهره سیم را از آب طپانچه به قوام رنجه پای اهرمنی در محفل
بزم وی بسته است از پی صبح شام مکتب جادوگری ترک چابک سوار با جوان نوکار
گفت از تو در زیر عشان عنان ده مرا از خرافات این پیر خرف گشته که حرفهای جان
شریف در صرف گوشم دشمنست باز رهان که سر بسر تا شر سخن باد لپذیرش چون گرم نوار
چوبی از خوب دماغ خست کاری که کرده است بدل عکس آرزوی او با سر [illegible] خود را
هزار بار پیش جوان آب ناخته روی به بیشه نهاد و سر بخیف سرو نهال آن مشتاق بکوه
بمشیت حضرت ذو الجلال مفوض داشت و بر امید عاطفت پادشاه عادل که منتقم حقیقی است با
طلب میسر گردد و جزع جمهور اما چون ایشان پاره از راه طی نموده از انداز تول متقاضی گشته
بهر قضای حاجت از اسب نشیب آمد که از قضای آسمانی شرزه شیری که شیر دل از سهم صیدی [illegible]
بسطوش خون ناب بود در سر راه بقام گشته از گوشه ظاهر شد و سر آن سرگرده اهل وفا را
از تن جدا کرد قدح نوشان بزم غفلت آخر متوجه باش که دست می پرستان را فلک
بستانه می‌بندد و از عقب سر ایشان شوهر گریان و نالان سر بدنبال آهوی رسید [illegible]
که ناگاه قصه طعمه شیر اعنی قطعه‌ای از جگر آن عشوه گر منظورش آمد [illegible]
حضرت همچون چون زبان از سر بگشت چه گفت اگر پای سر را هروان ملک خطا چون [illegible]
آهو نگار خندان در آید و دید که تطاول چهره [illegible] چون آئینه در زنگ ندامت غوطه خورد
نیست ایمن از مکافات اگر کسی بد کند سوز داین آتش گردم اندازه [illegible]

القصه آن مرد سلیم با دل دونیم در جاده امید هم دل آسوده از عار دیو جهت باز گردد
بشهر بغداد نهاد تا شرح حال دود از نهاد وضیع و شریف بر آورده کنج ویرانه مسکن
کرده هر روز بر در دلها افتاد که مرا صاحب دلی بجوید پیش چون قطره گهر را باید ریا گذاری
رفت و در هر بکنار فیض رشت   دام نظاره بهر سر راه بست   اتفاقا آن جوان آن پیر
زاده که از دودمان مجد و شرف اهل بغداد بود و پدرش در کمال غنی و ثروت روزی
قصه گذشته را با پدر متفرق مفصلا بیان نمود پدر با مروت بنده همیش را دل بروی سوخت
و مقرر داشت که پیروی را هر جا که آن مرد ساکن باشد بحضورش حاضر سازد تا مگر شیئی از رنج
رنج تجارت را از الم رنج دیده که شربت دیدار طالع منقبض ار انگور بطراح غم نشست
زرست و صندل لقمه نان کند پس صاحب صداع جوع را دوای درد هم   دردها کمان
علم را چاره کن ار شب زر   هم نقش سکه از موج آب زندگی   پس روزی صبح صادق
سعادت از افق دایره طالع آن غریب ممتحن بر دمیده و بیرا بجنبت آن صاحب مروت
برده آن کرم پیشه خیر اندیش بیدل درش چنان غنی ساخت که از همه رنجی دل آسوده در عهد
عاقبت نشست و لذت شهد فرح بعد از شدت را که در کام آرزو شیر شکست شیرین کام
امل دریافت از فیض نور یقین   حلم بمعنی بردباری   و فرو خوردن
زهر خشمست و تحمل در جفای کسی که قادر بر انتقام از وی بوده باشد و صبر بمعنی تحمل بار
شدت و تجرع زهر مصیبت از هر جهت که روی دهد اگر چه صبر و تحمل رنج نیز مانند فایده آن

[illegible] ما بر دیگری غیر قیاس درست بلکه نسبت بینهما تباین جزئیست و چون حرکت نفس که عبارت
از تحلل اجزای لطیفه روح است از تجویزات شیر قلب بر پنج نوع است زیرا که حرکت یا از داخل
بخارج یعنی از قلب بسوی ظاهر بدن ساری در بدن یا بعکس یا از هر جانب بجانب دیگر علی سبیل التوالی
نوع اول دفعتا بود غضب و اگر تدریجا بود فرح و نوع ثانی دفعتا خوف و تدریجا غم
و نوع ثالث خجلت و تغییر لون البشره تحت حجاب آنا فانا بصور متضاده دلیست بر حرکت
روح بجهات مختلفه و حکما بر آنند که حدوث غضب و خوف اغلب اوقات مهلک تخصیص
بمزاج صاحب ضعف و اهل علل که مورث فجاءت است و غرض از تمهید این مقدمه
آنکه هرگاه ظهور غضب در مظنه هلاک نفس بوده باشد چرا نباید کظم غیظ دفعتا نفس
از ارتکاب امر مقتضی با وجود شدت حرکت اولی و ادخلیت در اهلاک و افنای نفس و اینجا
معلوم شد که هر معرکه دیده [illegible] متصف بین صفت بوده باشد در میدان جهاد نفس سرافراز
نیامده است و نعی علیهم الجهاد الاکبر و قیل یا رسول الله یا الجهاد الاکبر قال جهاد النفس و جهاد
نفس کنایه از فرو خوردن خشمست چه نفس اماره از روع جلاد و مهیبت جان بسیار حرکت
کمتر منع وی از ارتکاب غضب زیرا که در روع اول ناچار ممتد و متعنت و در منع ثانی بعکس
محرک قادر و تیس پس معلوم شد که حلم شیرازه کتاب خلق نهانست و مرد حلیم بردبار هم در عقبی
منفعت فرح روح چنان بعد از شدت های ذیل گران خواهد رسید و هم در دنیا لعل از
تجرع هر کاس شدتی سرشت نشاط فرح و فرح خواهد شد چنانکه عمرو بن تهو [illegible] حلم

[illegible]

سخط و مصادره مأمون خلاصی یافت صاحب تاریخ

روایت کرده اند که مزاج مأمون ابن هارون الرشید از عمرو بن مهویه که از قبل وی عامل بغداد
بود بنا بر تحریک محمد بن یزداد که شیر عناد او بسبب دایه این زیاد خورده بود منحرف شده عهد
فضل بن مروان نمود که بضرب شکنجه نقش ازو نماید تا از وجوه مدخل آنچه در ایام حکومت
بر طبق مدعا حاصل نموده باشد بر طبق عرض حال وا دهد و خیال هزاری که در سکه خانه دل شش
نقش بسته بمعیار اظهار بخشد با کج نظران کجی است در کار تیغ علاف کج آگزار
مرد صبور حلم پیشه رضا بقضا داده تن با رضای فضل در داد و فضل بنا بر حقوق نعم حضرت
و وثوق عهد محبت شرم داشت که وی را در عقابین عقوبت کشد بلکه بار با نظر
خشمگین را نیز از تن نازک نهاد تا تازی نژادش در بیع سیه است که گل خاطر دوستان
در خور سموم آزار نیست و جوهر عهد احباب متاع سر بازار نه زیرد کلبری بکران
غنچه شد مجوم که بوی تو حیف گل است مرد رسوائی چون عمرو بر این [illegible] بکشت عمرو
بفراست دریافت که چون عمر فرصت کوتاه است و یوسف کنعان مروت
در تنگ چاه لاجرم در انجاح مامول مأمون تعلل بسبب اشتغال نایره غلظت و فرط
تسامح موجب شکستن تحمل تعلل بکار جهان ار دهست که تا خیر اندر بلاها
در قباحت پس جمیع ما یعرف خود را از نقد و جنس در فردی نقشه آورد و چون ایران
نمود سی هزار دینار شد پس بلا فصل آن فرد جمع مال که نمونه نامه نعلش بود دید فضل داد

که هیچ کس از تو انکه این رقعه از نظر ضمیر تو برات ازاد دیگر آتش غضاب [illegible] بجگر من صادر
نمانده بر امید آنکه در لوح حساب نام عمل خود در [illegible] برات [illegible] هر چند فزون کنی
نگوئی آن به که کمتر باز گوئی دل فضل بر حال وی بسوخته بنحوی که تیغ محنت خلیفه
تا دیب و گوشمال اقتضا نه افتای ملک و مال پس جان بهتر که نصف احمال آن خود در او فرد
دیگر تقلیم در آورد با من هر دو [illegible] حصه [illegible] کرده اگر نسبت عطوفت در اعصاب آتش دمیدم
فرد مبلغ پانزده هزار دینار را بنظرش جلوه داد و خط [illegible] را [illegible] استانم و [illegible] آب
برات [illegible] براوات نامه [illegible] عطوفتش برین خود [illegible] ریخت میشود خشم
ناچیز براه [illegible] تا از بوی [illegible] خشم آتش خشم میشود پس فضل هر دو فرد را در [illegible] نشسته
رو بمجلس خلیفه نهاد در آن [illegible] به محمد بن یزداد [illegible] عناد [illegible] سرای و چون عمرو را
فتاد [illegible] غضب مأمون را [illegible] هواداری [illegible] این سخن را بزبان [illegible] آن
ضمیر منیر [illegible] سرایرش [illegible] جان را از [illegible] هم [illegible]
مایه مروت را [illegible] صاحب واجب [illegible] فضل با عمرو چند آن [illegible] صحبت
کرم [illegible] نعمت و دعوت وی چاشنی کام [illegible] که عمرو با [illegible] لطف فضل مکن
که با خلیفه دعوی فضل نماید ذوق جهان [illegible] بهشت [illegible] جنس ترا
بنقد او عالم می خرند پس چون چشم بد خشم مأمون بر فضل افتاد [illegible] آتش نشسته
غضب [illegible] چون [illegible] نمود [illegible] بعتاب گشود که من عمرو را در عهده [illegible]

که زخمش را از سطوت سیلی بازی و سرش را از کلک گنگ چون نی شکست
نه آنکه بگونه گوره عطوفت چون بهم و سانش سر ترنج زرد داری و بخجلت خلیت چون ترنج و
بوسه بتنیش بهر سری دهی . سپه گوشش آنکه رو داده شیر زر سیب
هر موتیش شیر کبر نگر بندانسته که خزانه سینه زر از معدن بیرون نیاید و نگین
از صدت کز لک ناخن از انگشت جدا نگردد قفس در جواب گفت مرا غرض
از بند آن … همین بود که مبادا چون … روی زندان … عرصه
تنگ کاینرا چون قفس تنگ سازم و چشم از خیانت بپوشند و تن بمرگ دهد چنانکه از ان
طوطی بدین حیله از قفس حصار آزادی یافت و صیت در از رسته … افتاده است
یکی از شیر خطان سبزه زار دکن تیغ هندی زبان را جوهر از جوهر بال سخنی
کشود که طوطی طاوس زیوری از ورد ای خضر خضرچه حلقه زنگاری صوف …
بر قصب موج نمای بال و پر دوخته در آئینه خانه دیده اهل نظاره از خط شعاعی نظر
شیره بوقلمونی آموخته استاد هنر در تعلیمش تخیل نکرده که باکرمش یاد داده و انجار …
آمیزش عجب … بر رخ کار آورده که اگر نظر را گویایش بصورت جسم تا یهما
غلط نگفته صورت گری که نقش ترا بر ورق کشید جز نور معنی از طرز سخن تلش
صورت … آئینه سازیدن نمای ادراک در آئینه خانه قفس … زبان
نمود … …

که نثارش ریزه سخن را بابی نکات ظلمات هند سبز نموده بال همراه نازش تا به آن کند
قدرت دیده افتخار از ظلمت کوری افزوده طوطی آئینه روی ترا با جمعیت خیال
در گفتگوست روزی آن خضر سبز لبل در … حاصل سبزواری … نهاد و چون یاد
مخالف برادر صیاد بدتر آدمی در دام بلا افتاد و … چنان در حلقه دام بلا افکند
که از وحشت پری در قفس وجود نماند از بهر نقش خوشتر از آب بقاست میدهم جان …
میکنم … رشته تاب فلک … از رشته … طوق بر گردن نهاد و در …
… جلوه داد تا بر شاخ سرو آزاد به هوی قمری نشیند و بر گریبان خامه سبز چاک آزادی
نه چیند … خوشی … این لاف عنبر باورم نیست صیاد … از …
آن صید … در آتش اضطراب افکند که در هر … فتنه برخواست و امانش …
در آمد ولیک او بر هر دو … چون … از جای برجست وار کنند …
بر طلای حرص … دست بریده خود را بیرون کرد و آن شاه هند را در عرصه … قفس چون
هند جگر خوار قصه کباب جگر نمود در میدانی که خصم … جگردار است … زندان …
… چه چاره و در حجله که شاهد غم در کنار است جز در آغوش تیغ شهادت …
دست … زدل جگر دارم بیخبر از خودم خبر دارم خشم در راه … دادم …
گرام و چون طوطی … از آن زندان تنگ آمده در آئینه امید … صورت …
ندید و قفس خاک … از روزن … چشم … با خود گفت … در پای همت …

قطره در نیابد و فروزنده حباب پی فلک در حباب دیده موج نماید   دلم از وحشت صحرا بگریست

ز شور قطره ام دریا بگریست   دل در تماشای غم اسیرم   ز بیم آغوشی دنیا بگریست

همانا که در شکن پیچ راه نما کلید رهایی را در قفل بال عنقا دیده که لیکن از پی دام از آن ف

در کوه قاف بلکه در چاک کره خاک نگنجید مگر روزی از شکاف قفس چشمش بر هدهد فرخنده پیام

افتاد که از شهر سبای حقیقت خبر آورده چون نسیم صبا خبر آور دریا و فرش بر تارک سلیمان سعادت

چون بال هما یه کسر تاج تا اشتهارش چون شمع آفاق افتاب پر از زنده و فروزنده پیام ملاقات

فرحبخش چون نفس نغمه پرداز سازنده و سوزنده   نسیب خبر شمیم به راه شهر سبا   هدهد عاشق

نسیم صبابت   نوای مجنون صلایش چون نای در دشت حجاز با هر زبان هم زبان لیلی

بوقلمون سیمایش چون قوس، در طینت می گنجد را دلالت ان   کو سلیمان گل هدهد

دولت   بهرش آورد تاج فیروزی   طوطی آشفته مقال در زمان نامه عرض حال

بر اکلیل تاج سرکشی چون زرکش آن مهک نامه بر بسته طوبی دبستان انجمن خوانان قلمرو

طوطیانش فرستاد که تا غم در سرای وجودش کلید بر نیاورده قفل زنگ بسته دلش

در گشای قفس کلید صیقل چاره گشت بند و تا شور تا خوج کود ابر بسته گند ر دماغش آتش سرد

کوفته زندان سرای امیدش را با مراد حلقه بر در زنند   از هم دو دخمه اختر سیاه کن

صحبت نقاری نیست نظر بیدار کن   تا چند که شایدت در خارستان   دسته گل زند حلقه ...

هدهد پیام گذار چون در مجمع طوطیان شرح مدعا را اظهار نمود همه یکسر دیده فرو دیده

تن بجواب اجل داده و در فال مرگ بروی خود گشایند همانا دیده اهل غیرت را از خواب

غفلت بیدار کرده و سرشان جام سرشار نخوت را خمار عبرت هوشیار ساختند

هر سر از این شور خبردار نیست   خفته چه آگاه که بیدار نیست   هدهد خوشنود پیام چون گوش

همگنان را از استماع کلام شنونده نفخ صور قیامت دید عشق خبر تیش در کشاکش دل انداخته

فی الفور کمان قیقاج انداز پرواز را القصه قفس طوطی متروی بر کشش نمود و چون مرغ تیرانداز نغمش

رسیده دو پای در یک قفس کرد تا خبر طوطی رسید   چو تیر اگر چه آن شوخ دو پای در یک قفس

دل تنگ چه تیشین جان ام از ادبار   هدهد چون شرح حال ابنای زندان ملال آغاز نمود خنجر

بیداد از دل ره بحل معنای معمای مدعا برده در زمان دید فرصت و تن بمرگ نهاد در صیاد

چون عروس حجله قفس را مرده یافت دست از نگار آرزو شسته چون مرغ رحش از تنگنای قفس

بیرون افکنده و چهره تجمل را لطمه بجهت زده سر صحرا نمود طوطی رهایی را غنیمت دانسته راه پرواز گرفت

دیار از آن بیش بپوست   بیش مبنی دلیل دانا نیست   در قفای زمانه بشنیدم

و غرض من از ایراد این تمثیل آنکه در جناب سیرت و زمر فصیح ارباب غرض مفاسد

سجده محتمل است و هر گاه برق مدار از شاخ مدعا گل شکفته و تحمل تمنا بروز نیاید

دیگر چه حاجت به نیش ملامت و تیغ ستم که تنها ز خیال بیش و رم کینه کی بدونه از جنین

تیغ ستیز مرد سلیم آساید   تا چرخ بد ردی کند آگاهت   ایام نشد طامنیت خاطر

خواهست   آهسته چنان برو صحرای بسد   چون آینه نشکند دلی از ورای   خلیفه ازرق

ازدی برتافته در عهدهٔ محمد بن یزداد نمود که همین ساعت عمرو را دست بسته و کشته
بخواری تمام از خانهٔ فضل بیرون آورد و ابیات آنچه درین مدت جمع کرده از وی
باز ستاند و چون فضل مزاج خلیفه را العجایب بس گون و متغیر دید بهیچگونه سیاههٔ اموال
عمرو را که از دو فرد تعلم در آورده [illegible] نمود و [illegible] که اوراق مروت را پیشتر از [illegible]
فرو را در کش خمیازه [illegible] بدان [illegible] از غصه [illegible] و ابد برای ادب [illegible] بست
پس محمد از جای برجسته در زمان عمرو را از خانهٔ فضل بر سر بازار کشیده از آتش
چنان کمر جهد بر میان بست که عمرو از عمر چون علی از عمر بیزار شده و بتاب نمک سنگچه
دل شرحه جگر بند آن گرفت اقارب و عشایرش زهره داری نموده چون دود [illegible]
و پای عمرو در [illegible] یک آنچه حاضر داشتند از سیم مساعده عمرو را دستگیری نمودند مبلغ [illegible]
دینار سرخ نقد شد سعی کن تا بیدست کرده ارکار تن چو آسوده مرده [illegible] پس محمد
آن وجه را بر فردی رقم کرده بالب خنده آن نسخه [illegible] موران [illegible] و زبان [illegible] خرد
کشاد که [illegible] همین توجه خلیفه که مظهر تجلیات فر ایزدیست و مهبط اسرار الهام صمدی
در مدت یک نیمه روز مبلغ سی هزار دینار اعز و وصول رسانیدم با آنکه فضل چهار فصل [illegible] سال
صرف تحصیل نموده [illegible] انقلاب [illegible] چون [illegible] چه اندوخته کرد زمین [illegible] رفت
گرد حوادث مباد سفط خون رزان کشت درهم باد اگر بعد [illegible] خلیفه زمان گشته
نشست این گروه [illegible] قهر الملف عاشق من واگذارد در آن [illegible] روزگاری خزانه [illegible]

ازدی

برتافته: درعهده

که بحال نمونه از خرابه عامرست ز رشک گنج باد آورد خسروی کرد دلیله قیصر صاحب گنج
عاشقیه لطیفه اش را بهدوش تواند کشید خیال آورم تا که بر روی کار کیمیا گران
شود دیده روزگار فضل از استماع این کلام العوالتیام بهم برآمده و هر دو در [illegible] قرار
که در العجل داشت بجدیت خلیفه عرض نمود که بر مرآت ضمیر کیمیا اثر اکسیر اکبر که آئینه
جهان نمای سوانح آیات علویست [illegible] پنهان نماند که وجه معینی که محمد [illegible]
تمام از عمرو و قبیله وی بر طول [illegible] رسانیده چند [illegible] مرد و زن در شکنجه [illegible] برای گرفتن
اضطراب سیماب وار آورده [illegible] خام از هیبت سیاستش نقاب زعفرانی بر رخ کشیده
آهنگ من برفتی و مدار از صفحه اشک را نقش نموده ام آب بقا که [illegible] کند
ز خشتش در زیر دلق اهل کرم بود نهان و مع هذا نه ساغر دل [illegible] هر که خلیفه
دوران [illegible] و نه زبان اقارب و عشایرش از [illegible] خارج آهنگ دعای [illegible] اقدام
هرگاه [illegible] برافت و عطوفت [illegible] از تعذیب و خشونت خواهد بود
گل [illegible] طبع [illegible] که آتش فشانی [illegible] از دهاست من [illegible]
و غضب مزاج خلیفه سابق این دو فرد را [illegible] عرض [illegible] محمد آغاز [illegible] نمود
که اگر در هر امری [illegible] صد از او [illegible] منظور بوده در نفس اماره همیشه [illegible] نفس مطمئنه [illegible]
بوده [illegible] رعب و خوف از [illegible] طغیان [illegible] زایل گردد دیگر
نه از نظر سلطان [illegible] دلش [illegible] آزرده [illegible] خلاف [illegible] بوده باشد

فروتنی نتوان کرد نزد دشمن و دوست — که سبزه در گلها از تابی عنب و گلهای است — و چون
مینهمانان تجسس و مجادله دور ساغر علیش را بهم زد ماهران بخنده بگر شود دو گونه فسخ به
ازین غیبت که بر سر حرق عادتی رفته حرق افراد مخون نقد دافع را بر دو زن همیت حفظ
لازم شمرم که هم شما از نزاع بی فائده باز رهید و هم عمر از ضیاع زایل و آراسته بر سرمایه
وجود نعمت عمر در دو باره مغتنم شمارد — میان مبل و پروانه بر سر گل شمع بحث کار کرد
کل آتشین سخن کوتاه — پس آن هر سه نامه مسطور نیم ورزا از هم بدارید و از سر تقصیر عمر
در گذشت و او را بار دیگر بخلعت خلعت دلنواز تعریف سرافراز ساخت چنانکه یکی بعد
از وی قتل بنموده محمود جمیع آفرینش بنمود همچنین ایراد قصه کفشدوز سلیم دل صاحب
حلم که میان عدل سلطان محمود غزنوی از حیک عداوان آن ترک پرده در ناموس
خلاصی یافته مغت فرج بعد از شدت مستعد شد ایراد این حکایت در همین موضع بس
مقام است

در زمان سلطان محمود غزنوی

یکی از میان مجد نیش دندان طمع گرگ را کلبتین تیغ غزال از بیخ برکندی و چه غالب
شیر را سرنگون از هر موی فتنه در تاختن کردی کفشدوزی ثواب سلیم ابا تعیش حلیم النفس
نگار ماه روی در خانه همسر داشت که بر پای ذیحیای نگارین کفش فخش ورق لاله
گران آمدی و باقی فوار ریحان تا هی اندیش مژه ارس کمیختی نمودی — ریخته سود پا
وی از گل دیبای چین — در خفقان اندیشه دل زد لبش حور — یک شبی ترک تیغ را

ترس برکش نفس بلا کامی نموده بخانمان گنا رهی چون گرد باد در تاخت که مگر از بی ناخوش
رند و ملک عصمت آن امنیت حصار را در شهر بند ناموس رخنه افکند مرد بیچاره بهجوی
پای سخاوت خود را شکست و بدین پایه اعتمادی که بر عصمت آن افکار [illegible] داشت
دینه را الموک والم آشفته در همان شب متوجه بارگاه پادشاه کار آگاه شد — نیز از سر
چو فتنه های کشند — رو بدرگاه پادشاه نهاد — چون بدرگاه آن پادشاه جمجاه
رسید چون بخت متعالش در آن شب شکین از ارسید ارباب قناعت اسطرلاب حسن بخش
حیاتش از خط سرنوشت سرشتی و عید خبر دار پس مرد بیچاره دیده موج خیز طوفان را
بسیلاب گریه داد در زمان همچو حباب مخانه مطابقت نمی آب گردید — بی نخجای حیا
شاه فتاد گفتی دیده را بطوفان داد — و شمه از پرده دری و هتک سیرت آن گرگ
کافر لت بعرض شاه رسانید و لیرانه مضراب تظلم را بر قانون تعلم زد که [illegible]
دولت معادت تو باین دلیری پرده در آستانه ناموس من نماید [illegible] ثابت عکس چون
بدانم برجوید نازی که صلای ناموس عصمت گوش اهل فرزند را کر ساخته — این سخن بشنید
هم از عصیان — از وی بپرس که بشکین منت — دست از دامن تو بر ندارم تا از نماز
فلک شلی بفتاد این جا [illegible] میان فتنه انداز شاه فرمود تا مرا به نصوص [illegible] بکار
که آن شخص [illegible] تیر مراد در سنگ نفذ فال آمده چون تیر باله پکم کرده [illegible] بعد از آن
نماید که هیچ [illegible] خون [illegible] روی ارد دیگر بدام مقام [illegible] واین نماید [illegible]

دلم چون نقطهٔ سویدا تا روز کار فنا باد   بصیدگاه محبت بصر فریبای گذار فریب دانه دراز گز
بدام وحشی را پس همان روز که فردا شب پیش از آنکه آن رخنه گر ملک حیا قصه سرای تو نماید
من با چند نفر در کنجی نهان گشته در کمینش چون نقطه پای قلم ایم تا مگر بدانگاه جان تن لب بار
و تا یاد او حیات سر ربندار دالقصه شاه شب زنده دار بعزم قصاص آن زنده کرداز
با جمعی تیغ تا تیغ انتقام چون شب روان بدر گشته روان شد و در حجاب استتار
نهان گردید   بپاهی که دست اجل تو خفت   خم گیسوی جادو تحریر بابت همان
طناز فسون ساز … لانه صورت لا به در آئینهٔ خیال مشاهده نمود و بیان آن که
مهار وعده وصل او را امشب دیگر دام بیند آنکه دست کارساز فلک لعبت باز خندان
سنگ آتشی بر تارک آن ترک بگوید که بجز ترک آرزو حرف دیگر نگوید چون آن شیخ
مدبر بجلوه گاه وعده قدم نهاد و شاه از کمین جست و اولا باطفای سراج امر نمود … که
اطفای آتش غضب … آن عذار آن گشت … سخن دید بر … تیغ از
بیاد فنا داد   که تیغ زد بر میانش چنان   که چون غنچه از دید در لب زبان
و چون از قتل آن … باز برد خست چراغ را برافروخته در … مقتول … گشت
و بر اسم سجدهٔ شکر قیام نمود پس فقری زاد از آن مرد مهمیز طلب نمود و چون … قادر
بر نان ماکول دیگر بجز نان جو … که خود همان ما حضر را در مائده نزل … ساخت
شاه در شب به تمام آن زاد را تناول نمود و عازم مراجعت بمقر سلطنت گشت

از سفر چو گشت خاطر شاد   بوطن باز روی شوق نهاد   مرو بازاری بعد از مراسم
شکر گزاری دست بر عروة الوثقای الطاف لم یزل شاه رعیت پرور که پناه
اهل اسلام و پشتیبان سپاه است در زده بزبان ابتهال و عجز بسبب اطفای
… واضحات سراج علی التوالی و رغبت تمام به تناول خبز شعیر و … با آنکه صفرا
شکل ارباب دول … شهد عسل نعم البدل انعمت باز پرسید شاه
که مجرم که سبب اطفای سراج و شمع این بجوکه چون این قصه بسمع رسید چنین که حرام
حضور گردد که امروز در عهد دولت من از بس گوهر گشته که تواند پای جرأت
در … گذارد فتنه نهد … دلیری … که دانه شرر … تن
تنگ … خارت و قطره … بحمایت … سرکوب … نخجیر
ذقن … زنگ نگاه تو در … خلق جهان   لب … که شرر از نهر …
خلقم … پیش بستن چراغ اقدام نمودم و قدم بر قدم خیال … که …
یقین را پای جهد فرسودم که مبادا در حالت … دیدار … کرم منظور …
حقوق … وقایع سیاست … بازوی … در اجرای حکم ثواب
… نباید و از … صد دست … مقصد کوتاه … ازین
… جهان را … از آن تاج … که بر سر نهد تاج بیدار …
لاجرم چراغ را خاموش کردم و بعد از آنکه دل از شغل … بپرداخته … نمودم

که مرتکب این امر شنیع بسیار نموده انواع شکر ایزدی بجای آوردم و اما اکل ما هو
و سر که مرا باعث بجز این نبود که از دوشینه که این خبر با یل چون حیوان صابر در وقوع
سموم بخیه ور گشته و این ترانه موحش چون صیحهٔ رعد صماخ سماعم را ابرده در دهن
از غایت خشم و غضب تا این دم چیزی نخورده بودم و چون دل از غایله این قصه
پرداختم خارف مغز ده بالا ازین زاد معیش که بهترین نعمت است ساختم و درطب
آب سرد از پی بد سگال در تاختم   راه روان را چنین رفته اند   راه به نیروی
یقین رفته اند   قناعت ممنعی در ساختن تنی قلیل است از
جمیع ما یحتاج خواه قادر باشد بر تکثیر در معاش و تیسیر در ساز دو خواه قادر نبود
باشد شیوه صبر و شکر مرعی دارد ذریعه او لکا هی مستحسن است که بحکم فرمانروای حرص
و شره از خار و جمعیت مال محظوظ شخص نبوده باشد بلکه از زجار نفس امرعی دارد و کفاف
از قدر کفاف را اضطرار و دل جمع مجوز است اما نوع ثانی در هر تقدیر محمود است
چه بواسطه زیادة اسباب علیش و تنعم هم الا این بحقوق الناس و ظلم و سرقه و ارتکاب محظوراتی
و ممنوع است و هم دل جمع و ابرام در سوال عیون و مطعون و خالی از فایده فلما می در تحصیل وجه
معیشت لقدر اسد رمق بحکم الحرکة برکة از ان چاره و گریزی نیست و گاه بجد و جهد میرسد
چه از زجار نفس ما دام که بحد تفریط نرسد مجوز است فاما از زجار اهل و عیال که وجه النفقة اند
با وجود قدرت بر سعی و جه معیشت ممنوع است بلکه بحکم آیت کلام مجید و مما رزقناهم

[illegible] از ان [illegible] در [illegible] نفس

ینفقون و یوثرون علی انفسهم و لو کان بهم خصاصة و یطعمون الطعام علی حبه مسکینا و یتیما
و اسیرا واجب دیدنا توره مستزاد فره در حالت یسر و عسر ملتی قلیل در رسانیدن لاش است و سد
جوع رسانیدن اشرف صفات حسنه است بزرگی از مردم خراسان از شقیق بلخی پرسید
که در معاش سلوک شما چیست شقیق گفت اگر می یابیم میخوریم و اگر نمی یابیم صبر میکنیم مرد
بزرگ گفت در خراسان ماسگان نیز درین حالت اند اگر میابند میخورند و در حالت
فقدان الصبر میکرایند شقیق گفت پس شما در معاش چون میکنید گفت اگر می یابیم
ایثار میکنیم و اگر نه صبر از بزرگی دیگر منقولست که هر چند فقیر با زور می آورد ما برقناعت
زور می آوردیم و شیوه قناعت شرعا و عقلا محمود است اما شرعا بنا بر آیات و احادیث
که پاره از انها سبق ذکر یافت و اما عقلا انکه زیاده شره که ضد قناعت است موجب زیادتی رنجست
در تحصیل مال پس زیادتی قناعت سبب زیادتی راحت خواهد بود و نفس قانع ساز کار
هم در عقبی ارشد اید غالب بر کفار است و هم در دنیا بنعمت فرح ابدی از شدت بختیار
چنانچه مردیدیم که در فضیلت قناعت نشته بعبارت شدت فاقه جوان را بال نعمت سکران ذلیل شدند
صاحب تاریخ روایت کند که در شهر کوفه زندیمی بدله
سنج که همواره پای در دامن قناعت پیچیده دست ملک سر تنگ خود در اربک ب
حکر در خوان ز صاحب چه دسکن داشت و اکثر طبایع مطایف بد عشرت رغبت بود و دندان
متاع سرف صحبتش را طالب و لیکن با وجود این فقری همچنان از تربیت کسی

تهی بود و عمر قوت لایموتش همواره در کوتهی   بلبلان گرچه هوادار گلند از تف
عشق لیک کس که کش بدگره از کارش نیست   چون از خوشه چینی خرمن جان
همگنان چنان حاصلش نبود که در پیمانهٔ دیدهٔ موری گنجد یا معیار حس مشترک ریشه
با ذره اش سنجد مرد بیچاره همیشه از کلفت عیال در ملال بود و از رنج کاهش او لاغر
چون هلال که تیر جاده [illegible] در روش عیالمند دو کیان است و خصم بلا در معرکه کدخدای
مفلس دو مغبه باز در میدان   از ضعف خمیده تر شدش تن   مانند کمان پس
از کشیدن   مرد بینوا از حال خود چنین حکایت کند که شبی بخیر در کلبهٔ [illegible] خرد
پای بدامن توکل در کشیده ملتفت مرهم فرج بر جراحت شدن [illegible] بودم و در [illegible]
جگر نمک شکیب می‌سودم که ناگاه شخصی حلقه بر در زد چون بیرون شتافتم اسب
سواری را دیدم که مرکب [illegible] همراه داشت پس برسم ملاطفت تبلیغ رسالت نمود
که ابو اسحق مرا بدین جانب فرستاده که [illegible] حضور تو صحبت می‌کردم
گرت شورش [illegible] در سرست   [illegible] تا که گل نوبرست   چون از هم گزند
دشمن در حجاب است پای بدامن درکشیده و از غایت دلگیری با آن رسیده که [illegible]
گل جامه بر تن چاک نماید مرا بحضرت تو فرستاده که از پرتو شمع قدوم صفای
افزای بزم حضورش گردی که بحضور تو برفتن غم [illegible] پس باتفاق [illegible]
بصوب مقصود نهادیم چون بمجلس وی درآمدم جوانی دیدم [illegible] طبعی [illegible]

در کفش چون قطره در کف ابر مطار دریا نمود و گهر در مشتش چون سنگ در قبضهٔ فلاخن
وزان [illegible] نیست   همچو [illegible] گهر فشان [illegible]   بر لب جو غنچه [illegible]
پس با من آغاز ملاطفت و گرمی نموده در زمان [illegible] از گوش صراحی بیرون کرد و در گوش
قبول از هم هزار پای [illegible] ناصح جای داد مجلس از [illegible] گرم گشته نغمهٔ اوتار
ملایم نوا مرغ روح را از قفس تن بپرواز درآورده و چون [illegible] طبیعت
[illegible] خنده [illegible] جان لب گشود   بیا ساقی آن جام گلرنگ بیار
که جام از [illegible] دارد بیاد   من [illegible] کنم   برغم خزان در فشانی کنم
پس ابو اسحق [illegible] از زر سرخ نزد من داشت که این وجه را [illegible] سامان [illegible] خود [illegible]
که بهر اکسیر وجود مفلس سیم سرخ [illegible]
از [illegible] از برش [illegible] [illegible] از قبول [illegible] نمودم
چندانکه [illegible] [illegible] همت
بلند پرواز [illegible] [illegible] که پای خود کرده [illegible]
موزه [illegible] [illegible] در کنج
قناعت همه گر خاک خوری   زان به که شوی بر خوان لئیم   پس چون [illegible] خود [illegible]
در شرح حال [illegible] با بانوی خود بیان کردم و سخن بدینجا رسانیدم که از قبول [illegible]
معهود [illegible] [illegible]

یکی از عمری که مفتح الابواب بکیه کار بستگان زندان عسرت مفتاح فرج زنی از بهر کشایش قفل
تنگ بسته آرزو دیت مهیا ساخت دندان جمع و دندانه کلید مقصود بر کندن بهانها خار ار خست
رای هست غطا سر و شور بدل نیست ترا نه بانجمی و نه بخودی حیلت ترا خورش
خوردی و دل بسته از خوان بهمان بر جنز و در و اگر چه دولت ترا القصه چند با او در
بازار بوالحی هر مجلس خود طلبید ضعف سنّی سابق در درجه غصه من مقرر داشت من بار بحیز
از قبول آن ابا نمودم و این مرتبه حقیقت جمع [illegible] نخجیر را بکردن استوار نموده غلام
آنجمع شد که اگر بار دیگر صحبت آن جوان [illegible] وار قبول خطای وی ابا نمایم آن
زن ترانه سرای نوا فراق مبنی و مبلک گشته شاهد طلاق را در بر گیرد و خط فراغی
بکام کشد مگر رسید بجان کار رغ این گلشن که از مصاحبت گل بفکر رود از
بعد از چند شب دیگر بدیزیم معهود مردم مجلس آرا مرکب از بهر من بسته ده تیر بجلب
داشت و بعد از انبساط شب جمی ارغوانی که دم از صحبت عمرها نبیرد بجز سخن اندیش
اده فصل فروز
در ملاحم آمده مبلغ پیهزار دینار سرخ با نجام من مقرر داشت من از هم ناسازکاری خجلت
عربده جوی تند خوی بهر ترک کشکو رسن در گلوی فطام انداختم و نقد دل را بدان
نقدینه فریبنده در باختم پس آن زر را از وی فرا گرفتم و برای خویش آوردم
مراد غمت بس چون لاله نقد کیسه هست   چو گل کو مشت بر زر تا شود در خوش
کمر بستم   دیگر باره مدت [illegible] از نزد آن جوان کسی بطلب من بیامد و من بمبلغ

مرتب حال دیگر سامان خود نمودم و چون قمر در بیت الشرف از کلف کلفت
و محاق فاقه بر آسودم بلکه روز بروز ایام عیشم در فربهی بود و سایه یاس از رق
امیدم رو بکوته داشت   درون پیرهن از شوق دل بخندیدم   چو خنده بر لب
عاشق بجلوه گاه وصال   تا آنکه در اندک مدتی صاحب ثروت و جهات کلی
بنوعی شدم که محسود جمیع اقران و غیرت کافه اعیان گشتم اتفاقا روزی از آب
تازی نژاد برق نهادی سوارم که با دو صد از معاشیش دست تعلم در عنان خر زنگ
زده و ساتبلع گون از سیدان دارش چون دایره دهان غنچه تنگ آمده
رود آسمان زازل تا ابد و برگردد   که مگر شانه نماید شکن موی ارست   روزی
در یکی از شوارع شهر خلقی انبوه دیدم فراهم آمده با زیور سلاح و آلات بعضی بدستیاری
کمان و برخی بقوت بازوی سنان و فرقه بتیز زبانی تیغ آبدار و طایفه با کشت نمای تیر
دلگشای قصد کشتن آن جوان داشتند   چه سازم با نگاه و خشم و نارت   تتم تنها دلسپاری
دشمن   وان بیچاره حمله چون شیر شاد در دهان مسورای خود ایستاده بکلی تیغ دفع شر دشمن
از خود می نمود و لیکن چون در آن عرصه پیاده بود و اسب توفیق از زیر رانش در جهد از قید
بند هلاک فرز و فنار رنج شبهات حیرت داشت من از یکی پرسیدم که موجب گرفت و گیر
وی چیست پیوسته گفت که این مرد مهتر جمعی از گروه قطاع الطریق است و مدتی
که شغل راهزنی کیسه ها پرداخته و قافها را انداخته و هیچ گونه بدام مکافات تن در نمیداد

دون همت اگه ز دشمن زبون شود / ما روبرو ستیزه با افلاک کرده ایم مگر امروز
والی کوفه امیر عیسی ابن موسی سر عشق از منهیان گرفته این قوم را بگرفتنش فرمان داد
و مع هذا از خلاف قمری گردن همت را از طوق بندگی به نیروی بازوی قلعه کشا آزاد
دارد پس من چون وی را در میان چندین هزار دیدم عرق حمیتم در هیجان آمده با خود
گفتم زهی ننگ و عار که از چنین مروت پیشه که در روز عسرت از نعمت خوان خلعت
احسانش شتر بار مینمودم امروز که خزان اقبالش در گل افتاده خود در مصاف دارم و نقیضه لعیم
از گلبک طعن فلک سپند نخواهم سر بالا نتوان کرد / نشاید کلم از خاک بودن بجز
کمان سبزه آرای پاکیزه بهر / گرش تخم گندم دهی یا که جو / همانست ده بار وقت درو
پس در زمان از بادپای بر آمده عنان مرکب سبک و تن را با نیزه دی بردم که قوم
وارگی انجوان در زمان خود را به من رسانیده بر اسب من سوار شد و میان حمله جو
سحر عیار گمان دم از انقلاب زد که چو گشت غباری خیری در نظر همگنان بیامد
خلق حال بدین منوال دیدند چون تیغ بحکم من در او آمیخته تنم از چوب ایشان ذله نمود که حاجی
در گذرا دست برد در دارد نیا خرابی وار سر او از دست / اگر دست صیدی از مادر تیغ
نجون تو نخواهم رخسار تیغ / پس مرا دست بسته در گلکشته نزد امیر عیسی بردند و چون
مرا الیقین حاصل بود که امیر نزلو از معدن مروت دور است و منبع عطوفت و جنیان
عمان مرحمتش همیشه در ترشح غفران است و نیسان معدلتش همواره در تقاطر احسان

خود را نزدیک وی رسانیده آهسته با وی گفتم که یا امیر معذورم دار که نمک
مائده احسان تو که آنست که نمکدان پیش خوان خیانت کردم / کیم حق نعمت فراموش چون
زم غوطه ور خود دیده های خون / پس قصه گذشته را از حقوق نمک و احسان وی نسبت بخود
بالتمام معروض حضورش داشتم امیر عیسی را همه موافق طبع آمده گفت بسیار خوب کردی
آنگه آواز بلند کرد که این فقیر بینوا ایچکاه چه بجوا هیده هر د سنگینی را بسنگ ریزه در هم شکستن
جای کرده بود و بهر همین نشیب آمده که هر گوهر شهسوار که دریا نورد را از صدف بیرون
آورد که باطنش سنگ ملامت آمده مگر شنیده اید که هر گاه تو تن امید را انتظار بسیاری
بخت افتد در شارع ادبار سکندری خورد / قضا چون در کمین کس نشیند / بیلر با نیش
پای خود نه بیند / دست از من بکشید و بدارید که هر گاه شما با وجود ازدحام چنین از غیض
آن مجرم بر نیاشید این باده غرصه حسرت بچنین حرفی چگونه اصطلاح نمایند پس القوم
دست از من باز داشته از هیچکس ستمی بمن نرسید اکنون بیحال رفاهیت و فراغت
اوقات میگذرانم و همچنین ایراد قصه فضل برمکی بنسبت منذر ابن مغیره دمشقی مناسب مقام است

حکایت در بعضی از کتب تواریخ مسطور است که در عهد میمنت
سخای آل برمک که خطه بغداد از شعشعه آفتاب فیضشان چون چارمین فلک در فروزان
نور سر و ارباب حسن مشترک بود منذر ابن مغیره دمشقی که در ایام سعادت با رفاه حال و ثروت تمام
برادر زنگار مرافیه کینه داشت و در اوان عسرت بکمال قناعت و سازگاری بر کسی از همگنان

بوذ چنین حکایت کند که بعد از انکه سپهر منقلب الاوضاع که همواره کواکب سعد و نحس را هم اثر [illegible]
دارد و رشکار فربه و لاغر را در خواب خرگوش از خم کردن نمی در ساغر اجابت نیست
یک گل امید کس زین گلستان سیراب نیست [illegible] رسد که شمال من نیز در آمده در جنب
معیدان زندان عسرت و فاقه ام در بند کشید و نحوست فقر مرا پایمال صدمت نکبت
نمود و بدین وسیله هر روز از معیلان خذلان نشتر در کف پای توانم مشبک و باد دبور
خزان خشک در گریبان عیشم میریخت بناچار پای اقامت را از هم صحن حرم [illegible]
در دامن همت دیده بحکم اذا ضاقت بکم الارض فسیحوا بار اهل و عیال بقوم دار السلام بغداد
نمودم کشت خاطر ملول از خضرم ببر افتاد دستور خرم پس چون داخل آن معموره شدم
اهل و عیال خود را در مسجدی جای دادم و خود متوجه بازار شدم که مگر [illegible] کیسه و نیاز
کشوده متاع آب روی را که کوزه حیا پر آب [illegible] و بر کوه [illegible] از منقلب [illegible] نقش [illegible]
زمور بسته نرخ وفا در نیارد عسرت [illegible] مراد [illegible] احوال گران بود [illegible]
زنجیر دانه و دام در اثنای راه جمعی از اعزه [illegible] خره و حلل [illegible] دیدم که
بدلالت ملازم محتشم نهادی عازم غارت خوان جود و مایده نوال گشته پای در خلخال
استعجال داشتند [illegible] دیدم که اغنیای ساعات یار که چون [illegible] همواره
سخا و کرم [illegible] اگر ملک [illegible] بر محیط سرمایه ایشان افزاید چه نماید و بدل گفتم
که مهمان نخوانده را در سرای کریمان چون حواله [illegible] در بان [illegible] پس بهمان بهتر

که بهر درمان درد جوع که دل را در خفقان هیجان دارد بر جستن این قوم زله بندی از خوان
احسان کمر سعی بر میان بستم که دانه خردل بر شوامخ جبال و پیکر ذره بر رواسی تلال [illegible]
که چه نمود دارد خوان فیض [illegible] کم شود [illegible] از خدا [illegible] و هر چند که [illegible]
کلبه طمع را چون کشت خشک سال باران اندک سرسبزی نیفزاید و ضعف [illegible] کان دار [illegible]
نقد را چون نهال سموم دیده از رشحه قلیل تازه [illegible] نماید پس چون باتفاق جمع داخل سرای
[illegible] کشتیم مجلس آرای که از آرایش بزم دولت بود دیدم روبانه عظمت تکیه زده و چاکر [illegible]
[illegible] صف کمر بسته در انتظار که تا حکم [illegible] مجلس آرا اشاره باحضار مواید نعم نماید نعم گوناگون
خوان [illegible] را از خوان نعمت لبریز نمایند و سفره دیده گرسنه چشمان الوان [illegible] را
از تماشای [illegible] نور افزایند [illegible] داشت در ساز نعمت شتاب که تهی [illegible]
گردی کباب [illegible] یکی از رفقای خود پرسیدم که نام این میزبان و سبب جمعیت این همه
مهمان چیست [illegible] در جواب گفت که صاحب ضیافت فضل بن یحیی برمکی وزیر
هارون الرشید [illegible] دختری [illegible] بپسر خود خواستگاری دارد [illegible]
[illegible] ترتیب چنین ولیمه قیام نموده [illegible] که نشان [illegible] از [illegible]
[illegible] نکرد پس بعد از اکل انواع اطعمه و اشربه هر یک طبقی [illegible] دنانیر [illegible]
هزاران [illegible] حواله شد پس هر یک از حضار مجلس قبالات املاک و ضیاع [illegible] نمودند
که هر صاحب قباله تصرف مالکانه در املاک [illegible] در قباله نماید همچنین [illegible] جب قباله

حواله شد پس حضار مجلس دعای خیر وی گفته عزم مراجعت نمودند من نیز عازم از آن شدم خواستم که رخصت
ایشان نمایم که رفیق آشنای من مرا گرفت امر توقف نمود در مجلس حساب [illegible]
مکن ز مهر روز شیمان اضطراب مکن من با خود اندیشیدم که چون فلک [illegible]
از میانه [illegible] سر الایق ریش ما دیده لاجرم ما و در حرم منم کرده و قصه [illegible] داد
از کوان چه زیست در گوش صاحب سرا خوانده که میخواهد اسباب عطیه را از من باز ستاند [illegible]
مرا بر دفضل پر دید پس وی سر از خود طپیده آغاز ملاطفت نمود و از من پرسید که [illegible]
عنبر نیست که نمونه از رشحه آئینه در زنگ نشسته هویداست که غریبی و [illegible] در کل عراق عرب
بی نصیب و وضوح [illegible] بر دیده [illegible] ارباب بصیرت که در عالم ناسوت صورت [illegible]
ملک لاهوت معنیت و در سلک ظلمت غفلت جویای آب حیوان [illegible] اظهر من الشمس
مرد صاحب هوش را صد گوش بر نطق و دست گوهرش در زیر دریای جهان [illegible]
کیستی و از کجائی و موجب [illegible] این حال چیست من نیز [illegible] غنیمت دانسته [illegible]
نام و نسب و فاقه و حسرت خود بیان نمودم و سخن را بدینجا رسانیدم که اکنون [illegible] در دوران
مسجد [illegible] مقدم من [illegible] که [illegible] لاهوت [illegible] دل ما [illegible] ایشان [illegible]
در دل خویش [illegible] هر کس که شنید [illegible] فضل خود را [illegible]
او را [illegible] از زمان خود [illegible] خوانده [illegible] گفت [illegible]
[illegible] و چون [illegible] این [illegible] تصیل را از روی دستوری [illegible] که [illegible]

عیال و دل دو نیم از غایت امید و بیم بقصد چاک پهلو نشسته زبان من همه در عقده [illegible]
دلست [illegible] از نوا ز دل بر گره بود الکن فضل گفت نه تو گفتی که من ایشان را در مسجد
گذاشته ام و مسجد خانه خداست که خوان گستران اصناف نعم در اکناف عالم [illegible]
روزی هر روزه او مبند دشت کاران مزارع ربع مسکون خوشه چین از خرمن ایشان در یوزه او
دلخوش دارد [illegible] که در هر سر زمینی همچون امینی را [illegible] روز [illegible] نموده [illegible] خوان
[illegible] خوان [illegible] قسمت ساخته چرا کنیم بی رزق [illegible] که چاره ساز
و [illegible] خوان روزی ما پس آن شب را در حدیثش [illegible] روز دیگر [illegible]
بر خوان [illegible] جود [illegible] سپهر [illegible] ظلمت [illegible] و دود مطبخ شب را [illegible]
صبح [illegible] در بخاری عدم [illegible] فضل از سراچه خلوت [illegible] در آمد و من [illegible]
[illegible] رخصت [illegible] گشتم قصد [illegible] آثار توضیح و تصریح [illegible] قیاس در [illegible]
مشاهده نمود [illegible] لباس فاخر [illegible] انعام من مقرر داشته
در [illegible] یکی از علمای زمان خود نمود [illegible] عیال خود رساند [illegible] این [illegible]
بدانجا که [illegible] زرین [illegible] داده [illegible]
شرایط تعظیم وی [illegible] آن را [illegible] متوجه [illegible] و چون [illegible]
خواهم که متوجه مسجد شوم آن دلیل مرا براه دیگر دلالت نمود [illegible]
در نظام [illegible] و [illegible] جمع [illegible]

درآن سرا مهیب چون خشم من بر اهل و عیال در آن مکن افتاد تعجب و حیرت شکسته از ایشان سؤال
نمودم که شما را که بدینجا آورده که تهیه این اسباب قسام نموده ایشان گفتند ما خداوند نعمت را
نمی‌شناسیم ولیکن همین دانیم که دو شبینه جهت ما مقرر داشته‌اند که بدین سرا در آییم و چون قدم
بدرون گذاشتیم گفتند این خانه مع اسباب مافیها بالاشتراک دیدیم تعلق به شما دارد

سخاوت همین است و نیکی همین   چه حاتم چه برمک تفاوت همین

نصرت بمعنی یاری کردن است از سر ارادت و رضا نه از روی اکراه و اجبار چه نصرت
از روی جبر اگرچه بحسب دنیا مفید حال منصور است اما در حقیقت مضر حال اوست و مضر حال
ناصر است در دنیا بسبب اعانت ظالم که شرعا ممنوع است و متضمن نفع اخروی نیست مگر ترتیب
صواب بجهت اذیت نفس بوده باشد چون اینگونه ترتیب که سایر نشود منصور است مثل حکم کند
در شدائد از مصر در و مصائب بعموم ذخیره کما قال الله تعالی والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا
بیان نصرت مجبر را در ترتیب ثواب و خلاف نیست و شیوه نصرت ممنوع است پس نوع اول
نصرت این کلام مثل جهاد در معرکه سلطان عادل یعنی امام معصوم یا نایب او و بدلالت
مصنفین مناهج این حق و تقویت حجت کلام او اولا از روی رفق و مدارا و تذکیر
و تذکیر و ثانیا بقتل و قمع و سبی ذراری و نهب اموال و هدم کنایس و معابد در این حرف
و اصنام است این نوع دوم نصرت مشرعی دین مبین مثل امر تعلیم قرآن و حدیث
و مسائل شرعیه و امر بمعروف و نهی از منکر نوع سیم نصرت کافه اهل ایمان در حاجات

حوائج شرعیه ایشان ببذل مال و اعانت نفس و استخلاص مظلومین از ایذاء ظلمه و اهل عدوان
و تفقد حال فقرا و مساکین و همچنین است انقطاع بخیر در سبیل الله مثل مساجد و مدارس
و خوانق و مصانع و رباطات و قنوات و حیاض و پل و قناطیر و ماشبه ذلک
و اتفاق اهل حل و عقد در هر امری از امور شرعیه از اقسام نصرت است
و شیوه نصرت منوط برضاست و جبر است مگر در جهاد که حاکم عادل را
شاید که اگر احدی با وجود طاقت و مکنت از جهاد تقاعد نماید وی را مجبور سازد
و همچنین نفس کی در تهلکه و مخمصه بوده باشد و مضایقه در مال و نفس نماید در صورت
جبر از روی جابر است بلکه جابر مثاب است و مجبور معاقب و اتصاف بصفت نصرت
در نوع اول و ثانی از ارکان دین است و تارک آن محدث خلل در ایمان بود در نوع
ثالث منتج حصول درجات عالیه در دار و حسنه جنان است و وصول بدولت نصرت
و فرج بعد از هر شدت در جهان چه شخصی که ناصر دیگری گردد لا محاله منصور یکی از آن
در جمع شد ابدو محسن خواهد بود چنانچه آنمرد خراسانی بسبب شجاعت و نصرت
قافله حاج از چنگ مفسدان حرامی نجات یافت
صاحب تاریخ از ابو علی نقل کرده که مهتر کرده تفاوت شکوه قاطعان طرق فوق و حکایت
مناهج قم و خوارج جدار روایت کند که بعد از آنکه در شیوه مذهب عادت قوافل منتهی در دین
هر طریق دست تطاول از آستین بیرون کرده بدین شیوه در منیمه سنه کشتم روزی شنیدم

معاینه

که قافله عظیمه عنقریب از گنبد فلک و فرا الشمه ایدی متوجه یار شد که معطل اند و از انجمله تاجر
خراسانی با کنیز چهل تا هودج لعل قدری و از ده اشتر مملو از اقمشه نفیسه و دو سه نفر غلام همراه آن
قافله است چشم پر خون و پر از آه لب و دل پر داغ خوش بسامان نفر کوی محبت
کردم من با خود اندیشیدم که زنی شکار عاشق صیادی که چهره عروس سیه فام شب تیره کند
زاد از خون وی تمنای غارت است وز روزنامه دفتر سلطان از رشته حیات وی در از شهری
شیرازه کرامت است هرچند زود تر فرصت غنیمت است که عرصه این شیر را غنیمت شکار افکن در
کمین است و بهار فرصت را خزان بدست آمده شادی عیب شمر این نفس
که نادم بهاری گوید بس پس هشتاد نفر از دلیران چابک سوار و شیران خنجر گذار
جمع نموده در عقب ایشان تاختیم تا آنکه روزی در اثنای قطع طریق بر سر ایشان بگذشتیم
و آن تاجر خراسانی را با تمام جمع بهانش را از کنیز و غلام و اموال و اشتران محمل
متصرف شدیم و متعرض حال دیگران نگشتیم پس ایشان را از قافله جدا ساخته [illegible]
دیدیم دختر بهاری در کجاوه نشسته که کوه دلش [illegible] بدست سرد [illegible]
دم سور با دبه [illegible] چون شیری در کمین ثعلب فرار [illegible] بهم دست دلخواهان
چو دندان شیر و سر پنجه ثعلب [illegible] همچنین [illegible] بجوزه تصرف در آمد
با یکدیگر چنان صلاح دیدیم که [illegible] این [illegible] اولی است که از شهر قند [illegible]
صاحب [illegible] در کده شش نفر را جنس بکردیم تا در دیوان [illegible] را جنس [illegible]

پس بیست و برا گشوده از دامش آزاد نمودیم بیچاره آغاز مصرع و زاری نمود که چون
این تن قربانی را از فدیه اجلی رهانیده و در احرام حرم تیغ ستم بروی حرام داشته چون
[illegible] سعی شما از ادای مناسک حج باز نمانده امید که در عرفات [illegible] طلوع مهر
هدایت گردید که [illegible] دیده ام از تن این غم [illegible] است و نقطه سویدای دلم چون خانه
کعبه در لباس ماتم مروت همان به که با شد تمام که ناخیه حلوت است سودای خام
و غرض از اطناب کلام درین مقام آن است که در عنفوان چون من با ده هزار کان نشاط چنین
[illegible] داوری اصطلاح دهم بس چگونه رخ [illegible] اکنون چنین خیمه شیوه
لطف در حق من مبذول داشته ایم ایجان امان داده اگر آن اسب چوبین عنکبوت
[illegible] باشد [illegible] که از راه [illegible] و ملک کام قطع این بادیه را [illegible]
شوق سرگرم ره [illegible] در خواب است [illegible] بر کجاوه بر کاب
[illegible] مصالح دران دیدند که چون [illegible] کنیز و غلام و [illegible]
[illegible] مصالح [illegible] است که [illegible] تا خود را القافله [illegible] که [illegible] خسته
دنبال [illegible] زنده [illegible] عقیده [illegible] از زنده
و قلاده [illegible] همان بهتر که [illegible] در این جهان
بگذاریم [illegible] خضری بهم رسد که [illegible]
[illegible] برخاک نگینه [illegible]

پایم یارب که گشایندم ازین بند بعد از منازعه و قیل و قال عاقبت همه را اینها باین
قرار گرفت که اسب ابوی باز دهند پیش بر دهد بر چون باد پا باد از زیر پا درآورد دیگر
باره آغاز تضرع نمود که چون در حق من مسکین چنین لطف مرعی داشتید اگر تیر و
کمان و ترکش مرا نیز به من باز دهید از عهده شکر نعمت شما بیرون نیایم چرا که قطع این
بیابان هایل بی جوان جابل انسان را ممکن نیست که هر تیر ترکش ما ناخن ستم در جگر است
و دل حجاج از آیت قطع قطاع الطریق رنجه   تیرهای که مردانه بهر خاره زنم
نه درشت که حلقه در خاره زنم   القصه الصید نزاری و ابرام کمر ترکش و کمان خود را
نیز از ایشان بچنگ آورد و میدان در تاخت ناگاه عنان عطفه داد و روی
بدیشان نهاد و نهیب زد که شیر گرسنه قصد طعمه نماید تا خادم روضه رضوی که نظر
بر انقد عطیه گشاید و آنانی ما از زهر خشم در ساغر حلقه جمشید ظاهر شد و حمرت لون
بر چهره قصاب سو جسم شان از آتش شرمی افروخت پس روی بما کرد که هان ای قوم
صاحب لوم شما را چون اندرین حق رها دو اطلاق نفس تا نیست نمیخواهم که دیده محراب
عقاب سهام طعمه جگر طالبم از موج خون شما نمونه شاخ مرجان کرده و دندان پیکان
الماس تن نادکم ار احسن ذل هر یک رنگ بهار ارغوان   بیاد آتش تیغ کمر آسمانست
در ابا بیدای دلش نیک خطا است   پس همان بهتر که از روی طیب خاطر اهل و هر کس و اموال
و جعبه بر تهیم من گذارید و سر از کوچه سفر که لب است بیرون برید و الا بنداب قهاری

که از موجه

که از موجه لجه قهرش بهنگام تعبیر متوافی دارد کمتر تشنه ایام زلات و عده غیر کنند و بکوه قاف
چون ناف موج کف ناف نمونه گرداب جا گرد که هر تیری از ترکش لنگر کنم القصه شکار شما
گردد   بیدت و با چون از درد هاست ما را از لاف و گزاف می مسخره دشت شهر از طبع جانب
شده لب بخنده گشودیم که صعوه شکسته بال را اگرچه در میدان پرواز رشید بن شهبازان
چگونه عرصه جولان رهو وسیع دیده و زاغ پریشان حال را این که در عرصه طالی کردی
چنان باد در پای کلود سیده   چه یا کند گردش روزگار   که هر خار تیغ نبود ذخیره دار الفتح چون
مبالغه و تهدید از حد افسانه پای از دایره نجد بیرون جست نخست ده نفر از قوم ما بدافعه ذی همت
جلوه دادند و در اندک زمانی هفت نفر را انچه زا آن دلیر دلیر افکن از پای درآورد پس سه نفر دیگر
بروی حمله کردند مردم بی ارزیر شکار مطالب احیال و فنون حرب ضد عوانی که ایشان را رسید
دار البوار رهنمود تا از آن قوم نیز ده نفر زنده ماند بحکم کوتاه عاقبت کار بر جمله تنگ گشته و دفعا
للضرر دست از جمع مال و اسباب با موش باز داشتیم چنان کوشش کرد در دست کین کز تیغ تو
نه عروس ترکش   مرد تاجر چون کس و مال خود را تصرف در آورد و دست غلامان را از بند
گشود و نخجیر دیگر که در میان بار نهان داشت بیرون کرده در ترکش اندوخت و باز سر راه بر ایشان
گرفت که هان ای شغالان مجعوله غوایت و ای مردلان مجاز خیانت قوت بازوی مردان را
دیدید و ضرب تیر یکی آن تیر خدنگ را به عبرت چشیدید اکنون اگر سلامتی نفس و آزادی تن میخواهید
یکبار که از تصرف بار که خود دست باز دارید و راه سلامت و نجات یا از سر بازید و الا بیمار کنی

سپاه سهام نگار بر اجسام بر جان شما دهم که هر عضو تن و هر شب استخوان خویش را بحکم
کرکس و کام همای بخشید — بنیان بر شما نهم که سازم مجال که در خلوت دل نگنجد خیال

این مرتبه بهیئات اجتماعی بروی تاختیم و در اندک زمان آمیت نفر دیگر مسافر راه عدم
گردید و سر بزه آن آب بوی رسید پس هم و هراس بر ما مستولی شده یقین دانستیم که اگر
طریق مخالفت ورزیم کمترین جان از دست سلامت بیرون نبریم بالضروره بتعبیه [illegible]
مرکب خود در ابوی دادیم و پیاده ره سپر بیابان بلا گشتیم و این غزال قوی پنجه [illegible]
نصرت از جنگ چنین بخلاص یافت و من از آن روز با خدای خود عهد کردم که بقیه
العمر دیگر پیرامن دزدی و قطع طریق نگردم و همچنین از [illegible] قول است [illegible]
را و هر آن از جنگ [illegible] نفر دزد

حکایت سیم

نموده ام از راوی غیر موثق و العهده علیه میرزا احمد خراسانی وزیر اصفهان [illegible] چنین نقل کرد
که از زبان جراحی نایب در مشهد مقدس که در ایام احتراق با دو نفر [illegible] خود عهد [illegible] بودیم
که اگر همه ترک کردن [illegible] و داع [illegible] برفرق [illegible] شعله بر فروزد که [illegible]
گردن [illegible] و تاج ترک [illegible] در نهیم و اگر [illegible] بنازش بار [illegible]
نغمه [illegible] میدان سازیم — [illegible] دزدان زر [illegible] زمین
قصار اروزی در حوالی دروازه عراق جوان [illegible] سواری را دیدیم [illegible] سلاح [illegible]
ز کمال سرو از چمن خوش [illegible] خط [illegible] از [illegible] تش چون [illegible]

مهر انور لامع و ساطع [illegible] کتابه دولت از طاق [illegible] چون شعاع ضیا از طلیعه زهره [illegible] زر
ظاهر بحر بسیار باش که مجموع برناو الیه از آفاق دیگران علاقه گسسته و بحر خدای قاضی الحاجات
دعوی [illegible] ختیم از همه پوشیده — بر روی ز اختلاط اضداد — بسته چو سپر دری فولاد
پس ما هر سه تن از تنگ نفس قلاده بر گرفته سر بدنبال آن دو نگار [illegible] نهاده شتیم که اگر
بر ایشان دست یافته از دو [illegible] ایشان تمتع حاصل نمائیم تا مآل کار بجا رسد که در تحصیل
کالای گران بها نرخ گران تن در دادن ناچار است — دو نخچه که بکر [illegible] قصب تن
بگو آر دو چون [illegible] مرد [illegible] تا آنکه در رباط دو در که چون این سرای دو در بیک صد [illegible]
قنات و صد دیگرش [illegible] و عنا ویرا دیدیم در [illegible] کجاوه بر فرش [illegible] پس [illegible] از
[illegible] دو بی نشستیم — روز سیاه [illegible] دم [illegible] یکی بار زنگ ازین
رنجیر [illegible] — جوان [illegible] جوان [illegible] وتنها [illegible]
خود را در وصل افتاده دید و حریف فرصت را [illegible] بجا کر
را [illegible] آغاز [illegible] در راه [illegible] در کام هوس ما [illegible]
فارغ از طعام شدیم که از رفقای ما [illegible] گفت که [illegible] تا امتحان زور بازوی [illegible]
[illegible] در حق تو [illegible] زیرا که از [illegible] توان یافت که تا چون [illegible] بر کمان [illegible]
چون تو قوی بازوئی در میدان دلاوری [illegible] کمان [illegible] قزح [illegible]
در [illegible] جای داده چون تو قدر اندازی در خانه زین یا [illegible] — [illegible]

چو تو گزیده سواری بروز رزم چو رستم بکار بزم چو حاتم جواهر [illegible] عطا و کرم‌ها که بی‌حساب
بما داد تا مکرر مارا سر حساب جهره کرد دماغ ما را از دست وی گرفته در زمان جمله آن شمشیر
قطع نمودیم آن جوان دست به تیغ باز نبید که مگر آن آتش ابر گذرا سر بجوی [illegible] ماهر [illegible]
مشغول القوت پیش دستی نموده تیغ از دستش بستدیم و دستهایش بر قفا بستیم و بعزم قتلش [illegible]
چون قرص [illegible] نماید گاه کند مهره چرخ دون سر از [illegible] ناگاه [illegible] سر از زرد
عماری چون ماه از تواری ابر بهاری رخ نمود که مهر جهان فروز در جلوه [illegible]
مهر بر تشت [illegible] قمر نور اندوز از خیرت سرای تماشایش در دست شهاب و زیر [illegible]
جان ستان نرگس پر چشم از لخت دل عشاق بر رخسار زرد چو گان چوگان [illegible]
گوی صد سرکش را در میدان کمال پامال کرده زقلاب زلف [illegible]
بهر ماهی آتش فکنده در آب چون نظر ما بر جمال [illegible] افتاد [illegible]
[illegible] آذری بار را سر تیر [illegible] نمود و پس آن دختر از روی [illegible] جبین بر پای [illegible]
مالید و آغاز تضرع و زاری نمود که این جوان که [illegible] برادر [illegible]
[illegible] نسبت اخوت مرا تاب نیست [illegible] و برابر [illegible]
[illegible] را چون کرم هزار پای در گوش [illegible] دهم باری چون [illegible]
[illegible] من از شما همین است که [illegible] از نظر [illegible] بهر [illegible] که
[illegible] دوستان را دیدن اندر روز [illegible] [illegible]

خون آن خورد است تا از غایت رحم [illegible] غم عشق [illegible] راضی شده و برای [illegible]
حفره از آن [illegible] دور نمودیم که از آنجا [illegible] آتش راهی نمائیم در زمان
[illegible] شیر گیر [illegible] جمله برادر را آنچه دیگر که در کار [illegible] دره کرده [illegible]
تیر [illegible] برگرفت [illegible] کمان در [illegible] برادر [illegible] چون کوهی [illegible]
بالا برآمد [illegible] آن شیر [illegible] شکار [illegible] چون تیر [illegible] کشید
که ای [illegible] زان [illegible] دندان [illegible] انداز [illegible] که هر موی [illegible]
دندان [illegible] که کافه انام در [illegible]
[illegible] تیری [illegible] بهرام [illegible] بشمار [illegible] [illegible] خیال [illegible]
تن [illegible] چو تیر [illegible] چنان [illegible] از رفقای ما [illegible] آن [illegible]
رعونت [illegible] زبان [illegible] از حروف [illegible]
[illegible] خیال [illegible] نزدیک [illegible] چون [illegible]
کرده [illegible] چون [illegible] از [illegible] چون
[illegible] چون [illegible] از روی [illegible]
[illegible] خدنگ [illegible] که تیر دیگران [illegible] کمان
[illegible] کمان ابروی [illegible] چون [illegible]
گرداب [illegible] خیال [illegible] که از [illegible]

بمن نهاد آه از نهاد من برآمده آغاز تضرع و زاری نمودم که ای [illegible] با تو گشت اندر ز
من بکار آلکن آن دو نواده شیطان بودم و همواره مرا چون سگی بزورش در قلاده
نگاه داشتند سعی کنند ارام دست شد و الان از کی و مصاحبت این دو [illegible] بدر جستند
بوم از کجا بوی کار که گذر راه نماید حس ⁂ مرغ دل خسته چه داند ره گلزار کجاست
در خنده شد و گفت مصحف در عقوبت بخیر این است که چون بوطن باز رسی و در مجمع
لصوص چابک سواران و هنروران از هر گونه حرکات سخن کنند از ما نیز آنچه دیده
رمزی در میان آوری تا جمیع بدانند که زوری در خانه هر بازو و سنگی در کفه هر ترازو
نهاده اند والا هیچ و جهان از دستم بیرون نمیبردی پس حکم کرد تا دست برادرش را
بگشودم و چون جان از آن چنگ بسلامت بردم نقد راسخ در توبه واثق نموده مدت العمر
پیرامون دزدی و راهزنی نگشتم اساس یازدهم در [illegible] مروت بمعنی نیکوئیست از روی
رحم بر شخصی که در حالت عجز باشد و لطف اعم از مروت است چه لطف در صورت غیر رحم
متصور است مثل لطف از روی خلطه بسبب عشق محبت یا بسبب نسب من الاقارب و غیر
و غیره بنا بر غرض دنیوی یا اخروی اعم از آنکه ملطوف متصف بعجز باشد یا نباشد
فاما لطف و احسان مترادفانند و بنا بر شرط [illegible] اثر نداد و لفظ لطف را
اعم از احسان باید شمرد [illegible] از جمله ماثر [illegible] که عوض در باب صدق عرض
داخل باشد و در صاحب مروت تمام سخاوت و شجاعت هر دو شرط است زیرا که

دشمن از روی است مشروط بر شجاعت و دشمن را دوست نمودن موقوف بر سخاوت
چنانکه خسرو سریر نشین ولایت امیر البررة و قاتل الکفرة اسد الله الغالب علی بن ابی طالب ع
بشنید از سر که شکی دو بیت [illegible] خود اعنی بنی قریش البطاح [illegible] ار چنگ اعادی
باز رهانید و همچنین حسان شاعر را که بنا بر عداوت قلبی حضرت سید الکونین را هجو نموده
بود بعطیه جایزه اش دوست و [illegible] زندان رهالت ساخت و مزیت مروت بر سایر صفات
حسنه در نزد جمهور عقلا ثابت است چه مروت مستجمع صفتین نیکوترین و دیگر اوصاف
حمیده است مثل عدل و انصاف و رحم که هر یک از جمله نعوت جمیله اند پس مرد موصوف
بصفت مروت از جمله نفوس کامله است لیکن مشروط بر اینکه بحکم النجاة فی الصدق
متحلی بزیور صدق بود [illegible] زیرا که هیچ خصلت رذیله از الکذب اقبح نیست [illegible]
دیگر برتریت مروت بر سایر صفات آنکه مروت از ثمره رحمت که ضد قساوت قلبست
و قساوت قلب شمر لعین را از قتل حضرت ابی عبد الله الحسین ع و حمالة الحطب را از ایذای
رسول الثقلین ص اعلام نمود و [illegible] از جمیع قبایح [illegible] از تطویل بیان مستغنیست
پس از تمهید این مقدمات معلوم شد که مرد موصوف بمروت [illegible] در عقبی مستحق علو درجات [illegible]
و هم در دنیا [illegible] از فیضان نعمت فرج بعد از شدت چنانکه عنصری شاعر معاصر
مروت از کید غلام [illegible] خود باز رست که در کمین [illegible] قدم [illegible] داشت و غلام [illegible]
صاحب تاریخ [illegible]

از استاد عنصری که در زمان دولت سلطان محمود غزنوی منصب ملک الشعرائی خاص
داشت و اشعار دلنشین و قصاید متین از روی تخت دفاتر دیادگار خواطر است که در بدو
حال قبل از آنکه در ملازمت سلطان کمر بندم همواره نظم قصاید در مدح اعیان و اشراف
می‌نمودم و از صلات و عطایای ایشان بهره می‌گرفتم تا آنکه روزی قصیده‌ای غرا در مدح
یکی از اکابر بلخ [illegible] انشا نمودم و چون بر معیار طبع وقاد وی عرضه نمودم رای صواب نمای
آن امیر صاف ضمیر چون طلای [illegible] نظم مرا بر محک [illegible] نهاد زده در دار العیار [illegible]
تمام اکسیر [illegible] جایزه اش فرمود [illegible] انصاف زبان که دهانم را از زر سرخ
کند حدیثی که [illegible] دهان سخن سنج پر از زر [illegible] پس غلام [illegible]
که خازن سیم و زر بود [illegible] از نقد رایج در دهانم ریخت که هنوز آن لقمه احسان [illegible]
استخوان [illegible] و بدین [illegible] آمیزش [illegible] مجلس [illegible] کاهی قضای [illegible]
[illegible] روزی [illegible] غلام خزینه دار [illegible] آورده جمیع [illegible]
از تن برکند و چون [illegible] برکند [illegible] از هجرت [illegible] وی رحم [illegible]
از غعش [illegible] شدم [illegible] از جمله عطایای [illegible] بحکم مروت [illegible] نهادم [illegible]
[illegible] پس بار [illegible] که دیم [illegible] تازه [illegible] چون [illegible] غلام خانه زادی [illegible]
[illegible] بود [illegible] که با [illegible] و اوباش [illegible] همواره [illegible]
ایشان [illegible] اندوختی و عاقبت [illegible] خود قدم [illegible] قرار [illegible]

تا بدید شدم از غایت ملال که از رویت آن هلال تحف داشتم چون هلال معوج [illegible]
[illegible] لب گشودم و شکرهای آن ستمکار نمودم [illegible] هر که [illegible] بگرد
زخ خود [illegible] کند چون سالی برین [illegible] من بعزم تجارت با دو [illegible] از غلامان دیگر متوجه شهر
[illegible] تا مگر آنچه نصیبم از خوان قضا باشد در [illegible] صحبت میسر آید روزی بر [illegible]
[illegible] شهر [illegible] ناگاه چشمم بر هلال [illegible] دیدی بر [illegible] در زمان
دم از [illegible] زده [illegible] پایم در افتاد [illegible] خاک [illegible] نهاد
چون فلک [illegible] سجده فرسایم رخ خود [illegible] نهاد بر پایم [illegible]
[illegible] زبان [illegible] دستان [illegible] نمود که [illegible]
این [illegible] اند [illegible] التماس [illegible]
[illegible] نموده [illegible] چون [illegible] تابنده باشی [illegible] در خدمت [illegible]
تابنده باشم [illegible] زنده باشم بنده باشم [illegible] سوی [illegible] تا شود بنده [illegible]
باز غلام چون [illegible] بودم [illegible] بر [illegible]
[illegible] آن [illegible] حق ناشناس [illegible] چون [illegible] ندانم آن [illegible]
چاه هاروت [illegible] سحر در کارم کرد که چون [illegible] فرعون [illegible]
از دام حیله [illegible] خلاص [illegible] تا آنکه [illegible]
زندان خانه زند [illegible] بایم [illegible] از آن که [illegible]

باری القصه بدلالت آن شفیق مهر از کوچه و برزن شهر گذشته در شارع [illegible]
که خبر بر خاطر متردد راه تردد بر عام و خاص مسدود بود داخل شدم چون قدم بیرون
نهادم در سرا از عقب محکم بربست ناگاه نظرم بر سبزه زاری افتاد و در آن سبزه [illegible]
بر تن هر یک بشکل ثعبان بود بر تن ثعبان و سنین نیزه بر دوش [illegible] چون مار
ضحاک زر سر بیاض فرق آن همه چو عقرب نهان زیر جوشن همه [illegible]
جانم را چون تزلزل رعشه مشوش داشت و سفینه وجودم از تلاطم طوفان اندیشه در گرداب
چون چشم آن گرگان بر جرم بر من افتاد بحسین که از تاثیر قهر فرا پیش نهاد و [illegible]
بر [illegible] نمودن [illegible] جمع [illegible] نمودن [illegible] احوال [illegible]
[illegible] عریان [illegible] [illegible]
[illegible] پس غلام [illegible] نمود [illegible]
[illegible] چون [illegible] خواهی [illegible]
[illegible] طبیع حاکم [illegible] گردید [illegible]
نمودم و بدست و پای [illegible] که زبان [illegible]
در [illegible] ذکر [illegible] حضرت [illegible]
[illegible] زنده [illegible]
[illegible] غلام [illegible] خراسان [illegible]

دلت گر نه زاهن بود چون جرس بیهوده کو و بیهوده سوزی نفس در اثنای نظم و نثر سخن
مهر آن گروه جوان [illegible] الوجه حسن الخلق او از سرا [illegible] گفت تو همانی که مداح مولای
من بودی که زمانی از ملک [illegible] خوان [illegible] تمام یافت من در زمان [illegible] بر در [illegible]
و [illegible] آن قصیده و صاحب این غلام که ساعی در قتل تست با وجود حقوق [illegible]
که مراد [illegible] بود امروز [illegible] من [illegible] من [illegible]
جوار [illegible] نظام [illegible] پس آن جوان [illegible]

ازان زمان که شاهان دودمان سلطنت
نظام یافته صحبت مروت آل سامان در صدف گوش ارباب هوش چون گوهر منثور است
اگر یک نفس گوش بمن داری بدین نقل غریب که شمه از مروت امیر سعید آل سامان در پی
شنید حرکت ره دلبر چشمه نوش پری صاحب [illegible] ازان امیر [illegible] اکبر [illegible] نقل کرده
که بعد ازانکه آن حمزه ثانی بر عمرو لیث غالب آمد و قرص ضرب زید و عمرو بهر نحوی که بود [illegible]
ارباب [illegible] نمود عازم شهر هرات گشت پس در آن شهره [illegible] مقام نمود و چون
سپاه سرور بزرگ خود را در سور [illegible] قیامت دید تمامت سرای [illegible] را [illegible]
بنیاد درخت در دکنجد لعبتی باشاهی خانه عشق بر دوش [illegible] اعیان [illegible]
چون شاه را از [illegible] عسرت سپاه [illegible] سلسله [illegible] دیدند متفق الکلمه زبان برگشودند که [illegible]
که در معموره هری [illegible] باغنیاء گرانمایه صدهزار [illegible] متمول بوده باشد اگر هر نفسی از [illegible]
ادای دو مثقال طلا بیرون [illegible] سامان ایشان [illegible] دو [illegible] نقصان [illegible]
و در خزانه عامره شاه عالم پناه دویست هزار مثقال طلا جمع آید و بدین [illegible] سپاه [illegible]
[illegible] پذیرد دارای معدلت آرای در جواب گفت که خدای کریمی که کوه شکوه عمرو لیث [illegible]
از [illegible] کوکب [illegible] نمود و [illegible] آن [illegible]
رایت [illegible] نمونه ان اوهن البیوت لبیت العنکبوت ساخته قادر است [illegible]
خرق عادت از گنج باد آورد خسروی [illegible] چه حاجت که [illegible] لشکری [illegible]

بور و تعدی بنای طاقت صد هزار دل شکسته را همچو ستون از پای در آوریم مرا گرده [illegible]
جندان آن جاده [illegible] که [illegible] ازین عمرو زید ایشان دیگر باره خطاب [illegible]
رسانیدند که ما را چون داعیه ملک بخارا در سر است اراده عود [illegible] که صلوت [illegible]
پس ان لاشهای لاشی این کاروان [illegible] علف ما را چه سرمایه [illegible] که دل در غم فاقه گذاریم [illegible]
از گنج شایگان باز داریم که صید از بهر قربان است و لقمه سزاوار دهان [illegible]
با وی [illegible] شاه [illegible] جواب ایشان [illegible] در زمان از ملک هری کوچ کرد [illegible]
[illegible] از هر [illegible] شود [illegible] الکلام [illegible] پریشان [illegible] چون [illegible]
[illegible] رحل اقامت افکند یکی از مهوشان حرم سرا اسباب [illegible] خود را [illegible]
بر شاخ درختی آویخته چون [illegible] بر شجر طور [illegible] شنید [illegible]
از هوا [illegible] آمده بخیال اینکه گوشت [illegible] آن [illegible] را [illegible] راه اوج گرفت بود [illegible]
[illegible] شاه جمعی [illegible]
نمود [illegible] هوا [illegible]
در فضای [illegible] و بوادی [illegible] تا عرصه [illegible] آن [illegible]
گرد آن عقد زرینه بجای [illegible] و چون [illegible] آن [illegible]
[illegible] ضعف [illegible] اهل هرات [illegible]
کرمنیه غرور بیرون آورد [illegible] خنده های صبح [illegible] پس آن غنیمت بیکران [illegible]

نعمت غیر مترقب را برگرفته در زندان عرض داد ندامی بعد از ادای سجدهٔ شکر بر نعم ملک منان که چه نفاد
اثر حسن یکمین یافان در سخ تموری بالغنی والا نکار سرخ زر کمر دد بعضی از انزاد در وجه انعام لشکری مقرر
نمود و باره آنرا چون لجیف کمعاد زندانی جای خزینه ساخت تو خود گنج منه چون فلک پا براه
که در زیر هر خشت یابیت جاه چون تجسس از منهیان مکان نمود معلوم شد که آن دفینه اسباب
و خزینهٔ عمرو لیث بوده که بنابر احتیاط از نوابهای ملال و حبابهای جبال پنهان نموده که اگر
از حیلهٔ اجل و از سنان دشمن امان یابد ادراک آن مالها را چون عمر دوباره مغتنم شمارد فاما
غافل از اینکه ضابط تقدیر لسان شخبه را از گلوی عمر بحق بیرون کرده بکام اهل استحقاق
ارزانی دارد

سخاوت بمعنی عطای مال است از روی ملاطفت

بقدر وسع و امکان خواه بمستحق و خواه بغیر مستحق مشروط بر آنکه متطاول کافر نعمت نبوده باشد و الا
آن گونه عطا مؤدی باسراف گردد و همچنین افراط در سخاوت بحدی که در جنب المنعم بر منعم در تحقیق
افتد یا محتاج بقرض و یا ظلم گردد بغایت مذموم است و لهذا حضرت شاه محمد حسن ابن علی فرموده
اخبث الناس من اخذ مالا بغیر حق و اعطی غیر مستحق یعنی بدترین خلق آنست که مالی را بغیر حق بگیرد
آورد و بغیر مستحق بذل کند فاما غیر مستحق دو محل دارد یکی آنکه مالک غنی باشد یا مستحق جفا و اثم بدی
یا کافر نعمت دوم آنکه با وجود استحقاق نفس و اهل و عیال سخی و عطی که اگر غیر ایشان باشد مستحق خواهد
بود اگرچه در مضیق هلاک باشد و شرط اهم در سخاوت ترک منت و ایذای است کما قال الله تعالی
و لا تبطلوا صدقاتکم بالمن و الاذی چه لذتی که بیمار را از جمع وصول النعمت است مرارت ملامت منت دارد

رفع او مبنیاید و کما هو باشد که خاص شد از حالت او و اگر دو پس از ینگونه سخاوت چنین نفع نرسد
کرد و بذل مال سرا انبوهی که سیال را نیز اطلاع بر حقیقت با ذال حاصل نگرد و نوعی از اعلای سخاوت
الذین ینفقون اموالهم باللیل والنهار سرا و علانیة و سر او شیوهٔ شجاعت است اگرچه اکثر خصال از سخاوت
اهم و اتم شمرده اند زیرا که شجاعت مستلزم ترک سر و مال است و سخاوت مستلزم ترک مال فاما حقیقه
بین هما عموم من وجه بود و تسلیم حکم شیوهٔ ممنوع زیرا که شجاع مظنهٔ غلبه و ظفر بر خصم بحرص
حرب میکرد و در بیت وجود علم با تلاف مال دست به بذل در دم نگشاید و شجاع اگر در صورت
علم با تلاف نفس اقدام بحرب نماید و مشهور خواهد بود فاما با زوال عالم تلف مال را خلعیته ثبت شمرند
کم اسراف در تلف مال نماید مثل صارف در وجوه معاصی و ملاهی و زیاده بر قدر رسم اطاعت
اما سخاوت باتفاق جمهور طل محمود و مستحسن است بموجب منطوق کریمه و یوثرون علی
انفسهم و لو کان بهم خصاصة و مضمون حدیث نبوی السخی آیه جل النار و لو کان کافرا
و اذخار مثوبات اخروی نسبت به ارباب سخی به دران افراط است که بحد و هم را رايد و حصول نعم
و حسرت نتایج بد سوز چنانکه نوشته اند پس از رفتن و فرجی بعد از هر شدتی تجربه حاصل نماید
چنانکه در عهد هرون الرشید ابوالقاسم بصری از سبب سخاوت ابن معمر تبریزی
وادی صاحب تاریخ جامع الحکایات نقل کنند که روزی
در مجلس هارون الرشید فضل ابن ربیع وزیر وی تقریبی چنین ذکر کرد که اکثر خوان دار البصره
جوانی نو خط صبیح الوجه ابوالقاسم نام از خاندان تجار است که بنابر عطا چنان از مسکنه یکی قرض

که قرص نان در سفره جود حاتمی چون مهر نسیه از خوان حسرت تشنه و تزلزل سخا در بادیه
معن نیامده چون تخم پوسیده سر از گریبان خجلت در کشیده کوه زر از اکسیر بالی بخشید تا برگ
کاه برابر سنجید و دریای گهر محتاجی اگر دهد با حباب برابر شمرد امروز آن بحر جهان موجه سخا
بخشش یکی است تا ماهی هفت اقلیم را بر یافته و از نقد ثوابت کیسه همت را چون سپهر اطلس
ساده یافته   از زر و سیم کف جود تو چیزی نگذاشت   نوبت سکه بفلس سمک هر دو رسید
مقارن مقالات فضل بعضی از خواص مجلس تصدیق قول وی نمودند تا کار بجایی رسید که هرون
الرشید را خون در اندام از شوق بجوش آمده ابو جعفر نفس هرون را تازیانه تمنای آن
تمامت بحث خبر در آورده مو رباعی این کود اقصد اخینه خانه پرسش نمود که خود باده و سر از آن
غیر معروف در صورت مبدل بجهت کشف این معما مجمل الصوب بصره گشت تا عیار نقد
هر کلام را در آن دار الضرب بر محک امتحان زند و میوه آن نهال نورس را در آن
بوستان با دوستان معروف نماید که باز گردد فلک را این نقش غریب در پس پرده خفا است و زمانه
بخسبد باز را صحنی چنین مهره عجب در کام چون اژدها   صدق و کذب هر سخن را باید از
آزمود   تا که میزان یابد بی نیرنگ کج بود   پس هرون کار زورک سفر بصره را آماده
کرده باده و سه نفر از غلامان محرم اسرار برسم تجارت از بغداد روی به بصره نهادند
و در شهر بصره منزلی لایق حال برگزیدند روز دیگر بعزم زیارت ابو القاسم نموده
بحلقه شوق بر در سرای شیخ جان کوفت ابو القاسم چون بر پیش پای برهنه با شگفتانه

بر صلح با ایشان هم عهد شد چون مشعر بر این بگذشت جرح و البصره چون قصه
عهد و انس و بعض آن گروه را شنیده بود ابو الفتح را با سپاه و کوفه خود تعیین نمود که ایشان را
گرفته بقید سلاسل در آورد و هم شبی ابو الفتح ایشان را در یکی از مغارات جبل بصید جلید
دستگیر نموده چون حبیش بر ابو القاسم افتاد از سر احتیاج قبل از زر و نسیه تعجب نموده چون
حقایق از وی بار جز برون او را الشهر از هم بر اوای و بلاغ بصلح ندید   اگر ابر باز
گل کند بجهان   میشود صد بهار قصه خزان   پس او را به بستر خود برد که در فلان
قریه اش در حجره مقید دار تا حقایق این مقصد را بجرح عرض نموده بهر چه صلاح داند
عمل نمایم پس آن خام ساده که یک لحظه بی جام باده نبود در شرط محافظت و بر سبیک رعایت
نمود ابو القاسم هم شبی علاقه دل بسته را با نفس سوخت و از آن دام آن و من لبیبت
لبیت العنکبوت خلاصی یافت   گرچه از دام مهر جهان صیادم   لیک بعد از آزاد شد و زارد چنانکه
از دام غم   پس روی به صوب نیمه ادا شهر شب همه شب آن که با برابر سنگ خاره میسود و گرد باد
هر ساعت چون شیشه ساعت بر بهانه دیده می بهر ریخت چون صبح شد قافله رنگین سیاحی بر خورد
که از بهر عزم بغداد داشتند مهتر ایشان سر نور افزود الصفحه صفای صبح صادق و چون
شمع کافوری دل روشن با زبان موافق در باره ابو القاسم مهر در اشعار نمود اندر روی عطوفت
از حال وی پرسش نمود که از کجا و مولد که بادیه از دور جمله جوانب ابو القاسم در جواب گفت که تاجرزاده
بودم محترم صید رشمن به نام با مال و خدم چون کالا غنیمت بعزم بغداد داشت که ناگاه جمعی از بجد گذرانندن

را برای سر راه بر ما گرفته پدر و غلامم را بقتل رسانیدند و جمیع اموال ما را بغارت بردند بعد از آن
ایشان را نوای ناله من دلخون گیر ساخته بود که رحم بر جوانی من نموده رشته حیاتم از بال این کبوتر
حرم نگشودند تیغ جفای چرخ همانا که کشته کند گر ضعیفه محتشم ازاد کرده اند قافله باشی را
رحم بر حالش آمده بکیلات دیناس نو در بر وی کرد و گفت همراه من باش تا ترا به بغداد
رسانم که دادخواه عادل دران ملک دشمن اهل بیداد است چون بمنزل دیگر رفتند
قضا را راه ایشان بباغی جنت سواد و عمارتی ارم بنیاد افتاد و بیان این قصه آنکه
برج را اختری در حرم ناز بود که کمان ابروی قدر اندازش دلهای صید حرم را چون
مهره تسبیح بیک رشته کشیده و کمند گیسوی مردم شکارش آهوی چین را بچین زلف شکنی
در دام افکنده پدر بهروی چنین باغ و مسکنی بنا نهاده بود که هرگاه از هوای عشرت پذیر
شهر طبع نازکش ملول گردد بهر تفریح دماغ روزی چند دران جنت سرا بسر آید آب و
هوای ملک حیات ساز گار هر دشتی از هوا نهی و هر باغی ارم کلیست در آن ایام دختر
با دایه و جواری و غلامان دران مامن متوطن بود که قافله در ظل آن حصار فرود آمد
اما چون دختر را آگهی شد که قافله بکنج از هر شهر آمده و قافله سالار ظروف چینی در بار دارد
لالای خود را نزد قافله سالار فرستاد که چند قطعه چینی نفیس بهروی ارسال دارد که بعد از
قبول طبع قیمتش را ادا نماید قافله سالار ظروف منتخب را مصحوب ابوالقاسم بخدمت دختر
فرستاد و چون دختر را التفات ظرف فرنساز بطلعت جمیل ابوالقاسم که قائم نعمت حسن و جمال وی را

ازافران

ازافران کرامتی ترنموده بود افتاد دلش بخوشبختی حسرت از خرمن حسنش قیام نموده
چون کاسه چینی از فغان لبالب گشت و چون باغ نوروز از خون دل انگار ساخت
دل تازه عاشق و غم او داغ تازه نهاد اسباب نو خوش برای سرای نو کرم کرم
ابوالقاسم را نزد خود خوانده از حقیقت حال وی استکشاف نمود ابوالقاسم جراحت دیده را
نمک سرشک شورش افزوده گفت منم ابوالقاسم بصری که صد آسیب چو فغفور چین بهر آن
چینی فصل ضیح خسیم کاسه سر بیکدیگر شکسته و اکنون از شدت روزگار کارم بجایی رسیده
که تن بخدمت این قافله سالار که بحر خاک در بار نگار در داده ام دختر گفت غلامی ما نجات
از غلامی قافله سالار بهتر پس شخصی را نزد قافله سالار فرستاد که این غلام ار من گریخته بود
الحال و بر انساخته ام زینهار سر خود گیر والا رقبه ترا اسیر نعل رقیت اسیر سازم دست تعدی
اگر از طرف دامنش غم زنند از هر طرف دست بدامان تو زنا قافله سالار دیگر مجال دم
زدن ندید سر خود گرفت و از ان منزل کوچ کرده ها دریافت که تقدیر تدبیر را لوح گرد
اما چون دختر شهوت طلب را غالب دید و مقام صحبت در خلوت جمیل شوق در سر
گلستان وصل داده گاه از شعالوی لب آب بقا در کام ابوالقاسم ریخته و گاه از ترنج غبغب
صفرای خاطر وی را بچاشنی حیات آمیخته ابوالقاسم نیز گاه بار بستان آن نهال لب نان را
بی شرکت غیر در یافتی و گاه مار گیسوی آن فسونساز حلقه اعجاز را بگنیز نظر گردن
گرفتی مقام امن و جانی که یار در آغوش بجوش ها کردند از شربت سر خوشی القصه

در آن حرم خالی از غیر روز طرب را شب و شب لعب را روز میکردند امحال شمهٔ از احوال
جریح گوش کن چون ابو الفتح وی را خبر رسانید که ابو القاسم زنده شده و از چنگ بیم منهزم شد
بصد حیله و جهد کریختن جریح متلاشی شده با جمعی سوار سر بدنبال ابو القاسم کرده و پی آن سقفاوز را
کرفته راه میبرد تا بباغ دختر رسید و چون از ابو القاسم نومید شد بهر دیدن دختر بان باغ
درآمده دو روزی دران مقام ساکن شد دختر ابو القاسم را در حجره پنهان کرده از انکه
مست می صحبتش بود بهر زمان پیاپی بنهان خود در مجلس وصلش میرسانید آمد شدم بسوی تو
از نجات دولت نه دیده جرم دار دو نه اختیار پای پدر از تشویش حال دختر بدگمان
شده روزی غافل از عقب دختر در آمد چون دختر از روزنه کاخ ملاحظه پدر نمود متلاشی
شده پسر را گفت ازین غرفه خود را بجانب صحرا شیب انداز ابو القاسم بر کنگره غرفه
جسته از هم بعد رفت که مرطش مسافت بود دست از کنگره بر نمیداشت دختر دانست
که عاقبت توقف وی موجب هر دو نفس میگردد پشت دست ابو القاسم را بدندان گرفت
ابو القاسم دست از کنگره برداشته خود در آن صحرا افکند و راه فرار پیش گرفت زراه محبت
تو باوار کنشید خضری کرد باد درین ره دلیست مقارن انحال جریح در رسید
چون ملاحظه دست دان دندان نمود پشت دست بدندان گرفت و از غایت خشم
متوجه ابو القاسم نشده دختر و دایه را بر یکدیگر بست الغاه کس از عقب ابو القاسم بجستجو
فرستاد چون شب تیره دیگر رسیده بود ظلمت هوا اسپ را دیده و نظر گشته ابو القاسم بجستن

در نیامد اما ابو القاسم همه راه بر سنگ گشته برهنه و تشنه تا بعد از سه روز بقریه رسید
که بر دو بری دران قریه دکان بقالی داشت چون بر دو بقال ابو القاسم را چنان خسته و گرسنه
دید بهر خوردنش قدری زاد آورده گفت دو سه روزی درانجا ساکن باش تا از رنج راه دم گیری
بیاسانی چند پای می بر بهر نیشتر و خار ازو چون کهر در جگر خلیدن تا در بالا از نی لرزش دختر
و دایه را بدست سرهنگ داد که ایشان را در همین شب بمغوله دور از طریق ببرد و در انجا بقتل رسانند
و خود از غایت خشم راه بصره پیش گرفت چون سرهنگ ایشان را بمسلخ رسانید بحکم
و غارت زر سینه دختر پرداخت دران اثنا چشمش بر انگشتری افتاد که یاقوت ممتاز وی
لعل بدخشی را چون موج سراب آب حسرت در گلو چکانیده و دیده زهر در را چون چشم افعی
از بادبان تراوش داده چون در آوردن انگشت تنگ یافت خواست تا بدندان بمکد زهری
جانگزای که در زیر نگین تعبیه بود چنان بوی آغاز ستیز نمود که عصاره ... چوب ارزنی
دماغش چون روغن از لوله چراغ فرو ریخت و موج خون جگر از شکاف کاسش چون
شراب سرخ از حلق صراحی فرو چکید هر تا غیر زنگ کوس داد ... از چکیده از دام
دختر و دایه از چنگ وی جسته راه فرار پیش گرفتند و بعد از توان با دیه را در می نوردیدند که
پای کلوخ را با نیش خار و خاره در خون شستند و گرسنه و تشنه بر سر ریگ تفسنده قدم میزدند
تا بعد بی تجسس و کیا علیز خوردند تا بعد از روزی چند بجهان دکان بقال رسیدند که ابو القاسم
در انجا مکر گشته بود دختر از بی ساری با بیدار ابو القاسم نمود جمیع مشقت راه را فراموش کرد

کو ذکه چاش از نوک لب دا آمد نوع خوشتر ازین نیست لعالم که در سلک بر سر خسته دلی بار تجلی [illegible]
القصه روزی در انجا پسر برده دختر دو سه دانه عقد گهر [illegible] زاد تا دو سه بار [illegible]
الاغ بهرات [illegible] گرفته روی بناحیه بغداد نهادند و چون دران شهر داخل شدند
در محلی قرار گرفتند روزی ابو القاسم بجوار قصری روان آمده بهر طرف دید تا عبرت را
بنظاره دست آمد ناگاه [illegible] تفتیش گرفت که این [illegible] در مطبخ حرم خلیفه [illegible]
بشتر برآمده و [illegible] گرفته چون از جنب قصر رسیده خاتون و پرستارانش بگذشت ناگاه چشم کنیزی [illegible]
که در [illegible] بهار [illegible] بود در وی افتاد در زمان و بران [illegible] و مشتی بر سر زد
چو چشم برخسار او افتاد تو گفتی که آتش بجان او فتاد [illegible] رسید گفت ترا چه روی داده که
چنین [illegible] کنیز گفت که دیگر خورش برای کدام روز است که [illegible] ابو القاسم [illegible]
که همواره [illegible] چاشنی [illegible] خوان [illegible] اصلال نعمان بودی و خوشه
خرمن [illegible] بسته [illegible] چون [illegible] بر سر نمودی [illegible]
که [illegible] بر دوش [illegible] بر در مطبخ شما ایستاده [illegible]
دستار [illegible] کلاسیای حادثه چنان بر سرش [illegible] که چون [illegible]
سرشته [illegible] از طرف [illegible] نشسته که وی [illegible] هر مژه را از خون جگر در [illegible]
[illegible] مهمات [illegible] در عالم کون [illegible]
[illegible] نقش [illegible] افتد [illegible] اگر از شاه و گدا [illegible]

حال در معرکه همچو صف [illegible] رسید گفت [illegible] بود در کارگاه [illegible] قدح [illegible]
ابو القاسم که [illegible] خبر [illegible] در آفاق و اقطار منتشر است و قصه و اشعار [illegible] در مجمع
[illegible] چگونه [illegible] در سینه چون [illegible] رضوان [illegible] الملک [illegible]
[illegible] مطبخ خلیفه [illegible] کنیز گفت الله والله که این جوان ابو القاسم است اگر [illegible]
در دیده ام [illegible] که چشم [illegible] غلط [illegible] بر خیزم [illegible]
[illegible] پس [illegible] خاتون [illegible]
[illegible] قصه را عرض [illegible] جوان [illegible]
واقعه [illegible] ابو القاسم [illegible]
و شرح [illegible] آخر [illegible] استعانت نمود [illegible]
[illegible] آمده [illegible] ولایت [illegible] بصره و نواحی را [illegible]
بعد [illegible] بصره [illegible]
[illegible] ذلک تقدیر العزیز العلیم
نقل است که در شهر کرمان جوانی [illegible] نام [illegible] عشرت [illegible]
[illegible] از شماتت [illegible] سفر [illegible] وطن اختیار نموده [illegible] بغداد [illegible]
نمود [illegible] از دل [illegible] که [illegible] کرمان [illegible]
[illegible] بغداد [illegible] از [illegible] خم [illegible]

برنگ جاشن زدند و نقد قلبش را که از زر غنچه در تاب لجه بی تابانه از کفش ربودند. با این
جمع از جمله کاران آن سکه دل ره زنان و طراران بر سر راه وی بی افسر زدند و نقد
متاع وی بر اندند بیچاره چون داغ غربت و زخم فقیر و دیگر از عذاب لجه غربت داشت
گرسنه و برهنه بر سر راه اهل سخاوت نشست و دام را که بر لطف زره بر کیسه آزاده مردان آه
مروت بسته از قضا روزی سعد بن خداداد که در آن عرصه سعیده معدن از طمع
نقد سینه آتش در خفقان از تزلزل بود و عرصه مخزن از وفور اسباب گنجینه اش از زر نجل
جواد دید صبیح الوجه از نقد جمعیت بی نوا و بی نوایی پریشانی حالی مبتلا دلش از رنج بی نوایی
زار او بر تفتش از حوزه بیخ جهان دل نار بعد از آن بحالی وی رحم آمده سر به پرستاریش گردن
نهاد و در تیمارش دل از برف التیام داد از روی لطف بجایش برد و جراحت
بی چاره زخم مندمل الالت رحم ابر غش اورد و انواع لطف درباره وی مرعی داشت
که تیمار حال غریبان ز کوه وطن دار بست و به پرستاری خسته دلان افزود بر رنج بیماری
و چون طیفور از آن جمله رمقی بتن در آمد سعد احوال اصل و نسب و مولد و مسکن وی را
باز پرسید طیفور را شرم آمد که با وجود چندین اکرام و خدمت گزاری میزبان
خود را در نظر وی حقیر باز نماید راه بیهوده با خود اندیشید که بود و لاف بیهوده
کلید نزد هر کس که حشمت این است راست تیغ دروغ تیز تر است پس چهره کلام دروغ
را آب و رنگ از غازه دروغ داده چنین در میدان داوری بجولان لاف بر گو سخن وی

زد که اصلا از تلاطم خراسان این تشویش و نام پدرم خواجه ستا بود نقد دو شش چندان در سینه
هر مغاره داشته که از عمق گنجینه نقش جگر را در خیبر رضای بی نیاز نمانده و از ان
چندان در هر حجره و سرا انباشته که بر سرای دیده داده در نظر دیگر نشسته در پیش کنز ستاره
افزون تر بارها از جواهر هایی که جوهری است و من که فرزند جگر گوشه الهم آن غربت
شهر بغداد نمودم با تجمل تمام چون جوانی بی توفیق به زنجیر از تازیانه هوا جماعتی با بیابان
به بیشه باز داده که با من غله از قصر جان من و مرا انجمن گریزان نمودند
بیشتر بود که ملک تقیم بلد شتند لیس بعد از آن جهره سیمای گوهر را از نظر آمده
گوهر محبت را از دیر چیده و داده مهر را از زرم خود الف نه تازه داد و روزی سعد طیفور را
در مجلس خلوت طلبید و گفت ای جهان منم را خدای جهان آفرین تقاضای دختری شاد نموده
و الحال سه تو قیمت کرد آن دختر را العقد برادرزاده خود درآورده ام و آن حاصل
که گیرا از ظرف تو نیز از صدف بار نشسته طارق حیاتش داده و در عهده بر حرج
نمود چون شرع مطهر و جزئی حال تو و آن زمان بر وفق مدعا دست
مرد دکر هست مسکن و خانه و پس تو هم و مهر ... نام منیام کفوی جناب جلالی که
حق تعالی کرم انتصاف نموده باشد و با مردی باحصه ضمیر و حاصل مخبر کرد و در تکرار این
امور جلالی رضا ... بی نیم و ... حسب ... جزای الله ... فصل کرد
پس حکم صحیح در دیوان ... که بیت ... العقد نکاح تو در آوردیم ... دانست شمع

حاصل نمایی و علی الصباح بصیغه طلاق رسم فراق در میان افکنی پس مهر سکوت بر لب زده
خرجی راه و راحله هموار ازین گرفته نزد پدر شتافت که تا خود نیز از دست و مرا ببر خود
سازی پس درهم اسب و خرجی راحت رهنمای کنیم اهم تهیه تا رساند تا البوی
نفقه را از خانه برده پدر طیفور را چنین رافوزی عظیم دانسته دل برضا و تن بقضا داد
اما چون سعد آن شوخ طناز فسون زر العقد طیفور در آورده دامن شوق بر آتش
خفته وی نزد طیفور که گل آرزوی نیش خار در منع باغبان در کنار چند عادت دیده بها
عشق آتش گل کرده با جمعیت خود گفت که اگر چون پشته خارم بر آتش زنند که خیال
نیز قرکانت را از کف دل نخواهم داد اگر همه آسیای عقوبتم بر سر بگردد که رخت از کوی
خارش عشقت بیرون نکشم تا سرم هست خاک راه تو باد تن من فرش جلوه گاه تو باد
دختر نیز چون از سلوک ابن عم پای در سلاسل غم داشت و دل را کفیده در شرح تیغ ستم
دل بمهر تو داماد بسته چون پسته ازین نشاط لب نخندیده گشود پس تجدید عهد محبت باز
بر نخشیدهان را بجد در رضا التیام دادند و چون روز دیگر سعد محرمی نزد طیفور فرستاده
التماس طلاق دختر نمود مرد طلاق جوی فراق دشمن گفت حاشا و کلا حدید به ترق
یاد برود که از شهر مجتهدین غره و سلخ در طلب بغداد و بادا تیغ امیدم از زنگ
بگرفت اگر از تیغ قطره خون ز سر بارد که در دجله سر زنگ بدان نخواهم زد
زن خود را طلاق دهم از چه دل بر غم فراق نهم نه در وصل در سبب کیم کنی

همچو غلام هست ... موافقت قضا چنین کو مهری نیش جهاد است آورده ام آتش
جوان نهال سر دیده در سایه و عارض جوان مهر ز دوار در وادی و بنصف النهار نایاب ... کرم
افتاده که بجرم طلاق آهم و دل بر غم فراق نهم سعد را این حدیث خار در پیراهن شکسته
چون شعله در دامن داوری که نه نهار ازین تمنا در گذرد و ... تا بند شد الا ز دل برکنی پای وفا
تیر طلب خود هنای یا تیغ جزا آماده باش ... چنین ... کرده کار ... تنها لبی را باز چند
بر زبان ... نصیحت و زجر و فضیحت که هر کو تو اش را داده ند تمام ... قانون ...
بدر خانه قاضی بردند که در هر بابی زمانی بر آهنگ مضطرب ... شفقت ... قاضی طیفور را
نیز در پرده بسر گرد که چرا ... شرط خورده ... که چون ... تا ... هم ...
این قوم که از ستاره ... شده و از ... آفتاب ... روشن تر ... زود تر ... طلاق ... خود
بر ... طلاق خواهی کفت ... سعد ... جوان زال ... و ... است
که در ... این ... سر خود گیر ... طیفور گفت ...
بر اعات ... ارباب علم ... هست ... ازین محکمه ... مجبور ...
طلاق ... ساختن ... و چنین ... طلیم کرد ... در عوض این ... که ... اسیر ... جهم
... اگر ... خواجه شاه ... اینها ... نواز ... سعد ...
تو ... شود ... چون ... اگر چراغ افروز ... در ... طلاق
... کفتن نمودم و اگر ... باب ... ای صدق ... و خدمت المیر ... نمودم ... قلم ...

برآید نقش مرا از خوی خجالت چون نقش فرنگ بصد رنگ چهره گشودم میان ما و سخن کوتاه
کردن چه از پدر زر و مال نادیدم با قطار را از دنبال تو دکمه طلاقش گو چو مرا اگر میسر اید
پس بدین شرط راضی شد قاضی صورت شرط را در دفتر خود سجل کرد تا خدای عقد بستن مرج
چهره نقش بر آب زند فاما چون از جمله میعاد زیاده بر پنج روز باقی نماند طیفور از خواب غفلت بیدار
شد شبی بصد سوز جگر و صوت حزین با چرخ آبگینه مهر و کین آغاز عرض حال نموده و در این سلک
بر دیده طوفان زای گشوده ناله دلخراش فراش بر هامان دل اهل عراق و عجم گشته بدین ابیات
که فارج الهم کره از رشته کارش کشاید کارش از رونق و نسق مانده خیمه در راه لطف
حق مانده در آن ایام یکی از خلفای بنی عباس که خلیفه دادرس اهل داد بود و در داد و دهش
علت غائی ایجاد بود و از مشتبهات اطراف و اکناف شهر را نهان از خلق از مودی
ما فی الضمیر صغیر و کبیر القدر ربع و قطف کشتی با آئینه حسن قرار عجیب نمای اهل صورت تماشا نظر زند
قضا را شبی خلیفه برای بزم آرا الطرقی معهود در لباس فقیر سر خانه دلها طیفور ناگاه در این
بر در خانه طیفور افتاد صدای ناله وحشت افزای وی که یاد از ناله زنجیر مجنون میداد در آن
لیل مظلم بگوش خلیفه رسید از سراغ شنیدن ناله زار ناله بر اثر جو بر سیقار خلیفه را
جایزه آن ناله چون زنجیر موج سیلاب دامن گیر گشته حلقه بر در زد و آواز داد که ما دو تن
درویشیم مایل بصحبت ارباب هوش و واقف از سبب ناله دلهای خموش و دلیل نقد برش
ما را بدین سرا راه نموده تا مگر ساعتی در حجره تفقد و تجبر اهل صحبت بپا سازیم طیفور بیامد

اکنون اهل تجرد دنبار کثرت تجارت و سر نیست معروف شاید که بهوای خاطرش بمفرح نشاط چاره
جویند و در زمان در بر رخ ایشان گشوده بسرای در آورد کرد طیفور خانه بر خلوت اهرود گوا
خواندند از صحبت پس چون خلیفه بمجلس طیفور در آمد از آه فلک تاز و ناله نوا پرداز وی
سبب پرسید طیفور چون رای متین ایشان را کاشف اسرار و حال اسیر ار دید خوبی
که در نهانی مرا چون گل رعنای زنگ بیرون نداد و در اظهار سر حرف بوجهی ها قدم
از غصه ترک شرح قصه خود در تفصیل بیان نمود که من درویشم و اصلم از شهر کرمان پس قصه
مهر بانی بعد را و دختر خود را العقد وی در آوردن فرطا که روز دیگر در طلاق دهد و دل
بمهر دختر بستن و لافهای بیهوده که پدرم صاحب چنین اسباب و تجملست و وعده در عقد قاضی
تا چهل روز دادن و حال از آنجمله بیخود و باقی مانده چه را تفصیل بیان نمود قصه چون شرا
بهر مهر علی حیله کار گفت بی غلط همانا با غوای جهل وعده چهل روز در بستان ادم و بدان
بر ضیع تیغ زبانرا که چون گوهر عیار بی تیر است آتش لیس بود لب بکذب و لاف در پیوند نیز چون
صبح کاذبش بیدر دیگر خیره دادم اکنون ایام خوش ما رخلاف دیگرات فراق نزدیک گشته
مرا فراق اضطراب ارتب و تاب فی داد که اگر بگریم قلاب گیسوی باین شقه موبرا
کمند گردن خود نهیم قلاب ناله شرح دلم را چون ورق [illegible] مهر کان دهد اگر
یک شام استشمام بهره غنچه لبش نمایم هر شب ام چون خار مغیلان لخت دل بر سنان زند
سید دست خورشید بسرم [illegible] الا غیر باور مهست مرا که خبره محبتش ها شهد جان

انجیر چگونه خود را بکام زهر فراق تسلی دهیم و مرا که خیال فنون سازش در سرای دل رخت اقامت انداخته
بکدام دست و دل رخت ازین سرا برچینیم و چشم براه در انتظار رحیل آن چه تدبیر و ندانم چاره ام
چیست و شربت درمان در شفاخانه کیست خلیفه اگرچه از طایر چینان التفات دیگر نگرد
نقش دیگر در میان آورده فاما در مرآت تصور ابتهاجی ذهن نقش عجیب جلوه در آورده
بهر حل عقده اش دعای خیر گفته و از سرایش بیرون رفت گرچه شده دم تیر بدر براو
لیک در چاره گشت یاور او اما چون خلیفه بدولت سرای خود آن شب داخل شده
در زمان میر ساربان را بمجلس خلوت طلب نمود و فرمود که در همین شب خواجه عنبر کالا را
که در نظر مردم غریب است او را لباس مسافران در پوشانیده یک قطار از شتران از گله
خیم گوه کوهان بزین بحل و جهاز رنگین انتخاب کنند و جمیع را از قماش خطا بار نموده
اطلس و کمخا و مخمل و دیبا و بهنگام طلوع آفتاب از دروازه ملک عجم بشهر در آورده بهمه سرای
خانه سعد در اگرفته چون بدر خانه وی رسند که خلیفه از زبان خواجه تاتار تحفه فرستاده
نوشته بطیفور بنمایند و باز آن نامه را بنزد وی برده مضمون نامه آنکه ای مثال فرزند دلبند
من طیفور که همیشه دیده جهان بینم بدیدارش پرنور بود اراده حج بیت الله الحرام نموده بود
مگر در راه جمعی از حرامیان غارت ماتش نموده اند و او از خجالت دیگر روی بوطن نیاورد
و چون خلیفه دوران این پرتحفه را در سالی که عازم راه حج بود بطلب خواسته بود شنیدم
تحفه تو بلطف در حق این ذره بیمقدار رعایتی داشت بنده را بود ذره پرور شاه

بود آن قدوه ام همیشه پناه رجا از لطف او فزون لطف خورشید فر خلیفه آنکه تجسس احوال
وی نموده این ارمغان قلیل را منظور نمایند که صرف ما یحتاج خود نموده بزودی متوجه
این صوب گردد که پیش ازین دل با ضطراب تاب التهاب نیاورده فراقش ندارد و دور
دیگر که جهاز و کج جهاز شتر رنگ زرین و مهر بهای لیت و قافله سالار صبح قافله انجم را در ملک
نمود والا ای شتربانان شتران از آهسته متاع را از خوبان بدر خانه طیفور رسانیده طیفور را
مژده دادند که چه فارغ بال نشسته بیرون آی و نظاره کن که پدرت چندین کشتی در
خاک را بعین باد مراد توفیق اینک بهر تو فرستاده خواجه شاه پور ساربان سهاب
کرده بهر شمار روان شتاب طیفور اولا جمیع را محل ریخته و افسوس نمود و چون رای العقول
جمال و احمال را بدید دلش در گرد حیرت نشسته با خود اندیشید که هما بی غلط همیون ...
اقبال چون نافه لیلی سایه بر سر مجنون انداخته و مرا چون دیده غلط بین نشسته ...
دیگری هدف تیر خجالت خشم و الامر الدام پدر و خیتیوار در نخست که در کام مخم نشسته ...
و چنین نواله چرا در دهان امیدم گذارد و اجرا که داغ شماتت دشمنان را داغ سابق شدود
خجالت براند و گهی فاقی در دمی باز در دیر شد کار بد بود لیک بدتر شد درین
فکر و خیال عالمی داشت که ناگاه خواجه عنبر بوی ... مژده رااش کرده بی تحاشی بپای طیفور افتاد
گریه ساخته را در کار خواجه دلسوخته کرد و شروع تو بدر را اسرار ... آن نمود طیفور همچو ... دلش ...
مانده بجز سکوت هیچگونه دم نتوانست زد پس متاع و اسباب ارمغان را ... نموده ...

شاه بور را مطالعه وی رسید وار عزم دار الخلافه نمود اما چون شب در آمد طیفور
رنجور در خواب سودا خیالات دور از احتمال را گرم جوش هیئت کرد یاران دوشینه بار خلیفه در
کاشانه اش کوفتند و آواز برداشتند که رقعه الفت رقیب شوق ما را مسخر ملک محبت نموده شب [illegible]
نشناخته سر حلقه بزم محبت ساخته ام بانگ بر زد که یار دوشینم صحبت ز دره دل دیدم [illegible]
کعبه سجاده را آشید و بچشم عبرت از خوارق عادت غریب ملاحظه نماید که زمانه شعبده باز
نقش سحری بر آب زده که دست اعجاز از وی چون دست چنار از باد مهرگان در [illegible]
خندلان در خزیده چون قصه را بیان نمود خلیفه گفت افوض امری الی الله را بر سر
نار ترس از دلت زایل کرد و جبه لطف صمد را وقایه ساز تا از سر بنش گزند جبه بلا [illegible]
نبینی پس خلیفه طاقی یا وی بر برده بهر گونه تسلیش سید ادا الحاح و دعای خیر دی گفته از سر [illegible]
شد روز دیگر که سپهر شعبده باز چیدن مهره سیماب نمای انجم را در حقه فیروزه نهان کرد
مهره زر دار را چون عصای موسی دانه چین سبحه کواکب ساخت صبح چون باده سیاه
عام را داد بار نظاره خواجه سعد تحقیق ارمغان و سفارش نامه خلیفه دوران
واقف گشته بی محابا در حرکت و پای طیفور افتاده روی عجز بر خاک نیاز مالید و عذر [illegible]
ما تقدم را بهر زبان می جست طیفور به زبان کنه نغمه سرای لا تثریب علیکم الیوم بود [illegible]
ساعتی وزیر خلیفه با جمع از خواص مغز با ستقبال می شتافتند [illegible] رفتار [illegible]
باری مرصع و ستام منقطع بجهت طیفور حاضر کرده پیام گذاری خلیفه بجای آورده طیفور را

بامید غفران

به بارگاه شوکت شاهی دلالت نمودند خواجه طیفور را طلب کردند روز عشرت [illegible]
طیفور با دل و نیم من الطریق امید و بیم از خیبت خلیفه گذار شده از غایت [illegible]
انیس بارگاه و شمول مختصر را از حضور خلیفه [illegible] چون مجلس در آمد خلیفه
چشم بروی افتاد و در نظر سعد و همکنان آغاز تلطف و تفقد نمود که در این مدت که در شهر بغداد
مقام داشتی چرا جانب ما را فرو گذاشتی و در آشتی نزدی من خواجه شاه بور را بدر خوانده ام
پس چون من برادری اگر نه در خوابگاه یا پس در خدمت از حال تو غافل بوده ام [illegible] قدر
چگونه در شرایط محبت دوستان تهاون ورزد شنیده ام با سعد وصلتی کرده [illegible]
خدمت چون چیزی اگر در میان است به سعد اکبر است و اگر از [illegible] غباری بر آئینه خاطر نشسته
باز گوی تا چون آئینه اش در زنگ کدورت نشانم سعد گوید دختری بتو داد ای [illegible]
پاشیش را ماد خدمت را اگر بگرده در [illegible] باز گو تا کنم سیاست او سعد چون خطاب
عتاب آمیز از خلیفه شنید نیان وجودش صورت قاعا صفصفا گرفت اما طیفور از غایت
حیرت و بلاهت دریافت که یار دوشینه وی خلیفه بوده و چون کوکب راجع بصورت متبدل از برق
دولت طالع گشته پس چون صفه بار از انبوه ازدحام غبار خلوت شد بجز وزیر که محرم بود دیگری بجا
نماند خلیفه طیفور را نزدیک طلبید و گفت مسیح مزاجی شناختی منم مهمان دوشینه بزم تو [illegible]
مهربان امروز منم شاپور ملک بلخ و کشور [illegible] باز بادام فرخ یار دوشینه گفت منم یار [illegible]
که با تو در [illegible] این محقر قلیل که ارمغان نام دارد اگر چه از مقوله زیره بکرمان [illegible]

بکوچ

دنوا انکه پیکر ملان نیست مروت در ملک همت خواجه شاپور است و هر دل بجور الصیف طیفور الدین
جمعیت مال و وفور اقبال در تفریح دل ممتحن است نه انباشتن بکس و مخزن عنقریب این نعم ملک و
من فاذ گردد و نعمت آن در ملک بقا جاوید بماند ارشین شهر ذمراکفیت و در نو
زمین مال و ملک حاصل چیست کر به بیکی دلم نگشته یار کی گشودی تراگره از کار
رفود تا کسی از حال ما و تو مخبر نشده این خلیس الفقد نمای و دختر را با ساز و برگ غلام
و چاکر از ملک بیرون برد و بوطن اصلی خود رسانید که دست حادثه دشمن کریبان
عافیتم و کمند فتنه در کمین میدان فرصت طیفور خلیفه را دعای خیر گفته با سامان
و برگ تمام رو بوطن نهاد   کرامت بمعنی قصه بیکار کردن نیز خوب
مطابق اندیشه صاحب امید باشد و خواه مخالف فاما اغلب اوقات مطابق واقع شود
و سبب همین است که چون در قصه بیکار قربت محض ملحوظ است و مصون از شایبه ریا و غرض
فاسد است او صاحب امید را نیز مسلک با وجود استحقاق بمدعا حاصل است و قلوب مومنین
آئینه راز کبریا که بسبب انعکاس جوهر نور از جوهر دیگر عجب نیست خواه اندیشه را حصول
نفع بوده باشد و خواه دفع ضرر و کرامت ممکن است که گاه بحد اعجاز رسد یا که درین
از اتیان بمثل وی عاجز آید از خوارق عادات فاما مشروط بر آنکه مقرون بتحدی
نبوده باشد یعنی از ادعای نبوت بری باشد اما کریم نهاد صاحب کرامت نیست که همیشه در آن
ذهنش که مرآت صورت نمای امور کلی و جزوی است بجز نقش نیت خیر و اطاعت امر

الٰهی صورتی نگیرد و تشکل نگردد اگرچه علمای ما مخالفین مذهب حق را صاحب اعجاز نمیدانند چند
بطریق عکس مدعا چنانکه مسیلمه کذاب در حق اعوری دعا کرد که چشم کورش بینا گردد اتفاقا
چشم وی نیز کور شد و فرعون دعا به نجات قوم از رود نیل نمود اتفاقا بهمان غرق شدند
فاما امری شبیه بکرامت ممکن است که از ارباب مذاهب باطله بسبب ریاضت نفس و تصفیه
باطن بظهور آید چنانچه بتواتر رسیده که در بعضی از ولایت هندوستان از جوگیان
خوارق عادات بهم میرسد فاما نزد اصحاب کمال که انبیا و اوصیا بوده باشند از آن
ادنی صفتیست از صفات کاملان که هرگاه جمع که فراز دو بحضور ترانه سرای این نغمه
باشند که الهی ما عبدتک خوفا من عقابک ولا شوقا من ثوابک بل وجدتک اهلا للعبادة
فعبدتک دیگر بدین شعبده مشغول گشتن چگونه کام الانبیا فاما کشف و کرامت که فرقه صوفیه در
حال معتبر میدانند کشف مغیبات نیست و اندیشه است از خاطر نیت این بخاطر گذشت
صاف نهاد و دیگر هست مقصود ظهور امریست مناسب اراده مریدان صاحب کرامت اعم از آنکه
عالم بغیب وی گردد یا موافق اتفاقیات بوده باشد و تفسیر عین اراده حق برای از کرامت
مغیبات اولی گرفته قصد بیگانه ای و صاحب این صفت باتفاق جمهور عقلا ممدوح و محمود است
و مر اصناف ضمیر تمام اکثری که در این شیوه مواظبت نمایند هم در عقبی و هم حصول النعم جانب
بهره مند است و هم در دنیا بوصول فرج اعدا از شدت عظیمه میرسند چنانکه شاه زاده
سمرقند از دولت ارادت و دعای ابا ... است آورد

مادر شیرزاد خواب پابلی دید و چون روز شد نهانی معبر را طلبید و باوی آغاز حدیث کرد
که ای واقف غیبی دوشینه در عالم منام چنین پیام داد که شمع [illegible] پدر ادا کی ترک این
جهان نموده در عالم بقا شاه نو عروس را در آغوش خواهم گرفت و [illegible] ضمیم از [illegible]
اجل تمامید کریم المنزل [illegible] سلامت خواهد برد چنین پایم از دور چرخ دورنگ
که خاتم بود دلکشی که بیدرنگ پس این لعل را که بدارم بر رسم هدیه پیرایه گوشش قبولم ساخته از نظر
تو برباز دی این در دانه می بندم که مگر تحکم تقدیر این ترک [illegible] خویش قبا با همه بگرلی
خونم باز خواست نماید ترا خواهم که در زمان حضور و غیبت از حال شیرزاد و [illegible]
غافل نگردی که عاقبت ترا ار گهر آرزو در دامن امید می [illegible] پس از وفات قدم بوی حرم ترتیم
کبرا که خاتم ارقد [illegible] نظر کرد اما چون بعد از وفات شاه سمرقند احدی
از اقارب و عشایر وی زیبندهٔ تخت دولت نبود و شیرزاد هنوز بجز شیرزادی نمیخورد
جابرانه در ملک جبروت همچکس را یاد بروت [illegible] معیار [illegible] را باکوه کره اسلک سلاح [illegible]
وفیل را ابلا شمه می سنجید اهل انجمن ارباب حل و عقد کرده گفتند [illegible] آن
که تخت دولت را خالی از فرمان روا گذاشتن موجب شورش ملکست و تشویش رعیت
نه چندانکه چون رمه راعی را سر نباشد گرگ حادثه تیغ خون بر آن [illegible]
چون باغبان پیرامون نگردد دست گلچین بر کشن [illegible] نسیم دهد چه نزهی ماند از آن
گلستان که نبود در اراستش نظام پس اگر صلاح شما باشد رای ما بر آنست که کسی چند روزی [illegible]

صاحب صبح الحکایات چنین روایت کند که در شهر سمرقند خسروی شیرین کار که همیشه جام عیشش
لبالب از شهد بهجت بود و کام فرخش کام مجو از ساغر عشرت براورنگ دولت تکیه [illegible]
در آخر حال که منزل اجلش از محت کهولت بانجام عمر طی کرده بود بنابر تاسی حدیث
نبوی که النکاح سنتی داغ برص عزوبت را از جبهه سعادت بسبب نکاح بزدود و پس از لعل [illegible]
شاه بدخشان لعل پاره رخشان لعقد ازدواج در آورد و آن [illegible] یاقوت [illegible]
قرین گوشوار شرف نمود چو آن مهر به بیت الشرف کرد جا فلک کرد پیرون
لباس عزا و چون آن مهر تابان در قران السعدین در آغوش خسرو کامران جا
گرد و شاه را لذت مواقعه روی داد دختر حامله شد چون مدت حمل و زمان مخاض دختر
بانتها رسید فرزند نرینه از وی متولد شد که شیرزاد [illegible] سطوت وی شیران [illegible]
از سر خیمه بیرون کردی و نهنگ بلا در دریا از تیپ حمله او اره از پشت چون [illegible]
از انگشت بدور افکندی چه سر پنجه دیدی زور شناسی نمودی چو دست جیحون
جدا شاه از جلوهٔ ظهورش انواع شکر و شادمانی نموده زر بحتج و گهر [illegible] تاج داد
و فرزند را شیرزاد نام نهاد هنوز آن میوهٔ نوباوه حلال بحد فطام نرسیده بود که [illegible]
بر وجود شاه سبیل یافته عاقبت بهادم اجل که صورت طبیعی بود در دروازهٔ عدم قدم
نهاد و شاه سمرقند را دو وزیر بود یکی مسیح البصیر که بحسن اخلاق و سیر مرضیه موصوف بود
و دیگر برلوم بی بر شقاوت و خبث طینت معروف و چون اندکی برین بگذشت [illegible]

ذره مهام انام و ... خاص و عام با تشیم مآثر زمان بلوغ و رشد شهزاده تمشیت امور ... محمد ...
...اره ... از لیستان داده ... پرورش داده هم و خسرزاده در کنار ... بخشید و اگر بدان رای
... نیست ... سلطان شمات اگر فرد دولت ... باوری ... بلغی ... خرد و سرتری
اعیان دولت چنان از غرور ... غافل بودند ... طبر ... زبان ... سادر شد
... بدین ... ادراک شده ... اطاعت ... خط فرمانش نهادند ... ماند
اجل ... بالکل ... کشته اما چون ... برگا ... ل ... کا محمد ... از وجود ... شاه
زاده بهرامند بود که مباد ... تمادی ... جالم ... روزگار ... کرد د شهزاده
... شد ... میرزا ... رسید ... از او ... دولت چون ... آن ... عاقبت
... از ... الطاف ... تمهید نمود که ... بنشیند ... قصد ... شد و
شهزاده ... بار دور ... ها ... وره از راه ... خلق ... بعضی
... چون ... از ... نادر ... نفس ... قوی ...
... از ... و جا ... چار ... پسر آن ترک ... الامر جابر
جابر ... از آن ... بوده ... داشته ... برده ... و ... طغرل
... آمده ... ضعیف ... هیچ ... از ... روز ... جاه
حال آن ... خطا ... از ... مقیم ... داده در آن ... کم کرد
... دلیل ... از ... خواجه محمد ... که ... بودند ... پسران ...

مقبول ... آمد نمودش قضا تا بدان ... راه ... مطلوب ... دو واه
خواجه محمود ... آن برده و زنده ... از دیده گشود و خون ... افسر ...
زن را در جای ... و ... نمود ... همراه ... چون ... از ...
از ... باز گرفته در آن راه ... نهای ... و ... لطیفه ...
تا شهر کابل داخل شد اما ... چون خبر ... این را شنید ... رفت ...
این ... عجیب الطلام خواهر ... بهان ... قضیه بود ... آورد
شد از قصه آگاه ... کرسی خارج ... ساز اما محمود ... آن ...
نام نهاد و شهر ... بیک داد ... نمود روز بروز ... محمود ... رفته
رفته ... از ... بلوغ رسید از ... خط ... بهره ... تحصیل از آداب ...
و ... داری و نیزه بازی و ... تازی ... شهرت ... مرتبه بود که ...
لولیان کابل در ... چون ... با زبان ... نهاده ... طوطیان ...
قبای ... سبز ... در برکرده ... ابروی ... صلا ...
... خواجه محمود چون ... بحسن سیرت و صورت ... دیده گلان جواهر ...
از شهر ... این بود که در عرض ... حسن ... بازار ...
هم ... عرض ... عرض ... سالار ... شهرت ...
در ... کابل ... شد ... ازار ... نمودند ... بازار ...

از هر کرانه کرم پرواز نکرشاه کابل را بچه‌ی فرخنده سیر دختری بود همیون نام که سعید هجو
فرهاد کوهکن را شمایل شیرین حرکاتش دلبود شیفته نموده و دیده سرمه جوی خبر از خبر [illegible]
لیلی‌ش بخاک پای دشت اصفهان فرستاده چشم شهلاش نرگس را [illegible] یا قوت [illegible]
دادی و لعل جانفزایش باعجاز تکلم چون [illegible] صورت عقیق یمن بخشیدی [illegible]
زبان الکن [illegible] همه شک بر دل [illegible] سکر [illegible] از بهر وی در خارج شهر
باغی و عمارت [illegible] که قصر باغ طبع نکهتش [illegible] ساخته بود که چون طبعش بجنبش
از هوای شهر بکشور گردد گاه گاهی در آنجا سیر نمودی از آنجا که شوخی طبع آن [illegible]
بود چون [illegible] و قابلیت [illegible] جوهری [illegible] رسیده بود [illegible]
[illegible] سعید از طبع [illegible] خود هم [illegible] ساخت که [illegible] سعید [illegible]
که در حجره [illegible] جواهر که هر [illegible] گوش [illegible] همیون در [illegible]
[illegible] در آورد اما سعید از اطلاع بر اراده [illegible] جواهر [illegible]
[illegible] مجلس [illegible] آورد دختر [illegible]
[illegible] عشق [illegible] در آن [illegible] داده که هر یک از آن
[illegible] خنجر [illegible] چشم [illegible] تیغ غمزه [illegible]
[illegible] تا بدامان رسید [illegible] عشق [illegible] کرد
[illegible] کلام [illegible]

[illegible]

سعید در سینه همیون قال شبیخون زد و خیال زلف زره باف همیون دیگر کرد
سعید طغرای طوق قمری کشیده هر چند چراغ شوخی را با آن شوخ طناز
سعید از خود بعید می‌دانست فاما همیون قال هم سر طاقت را طلاق باین داده
گستاخانه لب بر لب و چهره بر چهره غبغبش سبز زد کاش با مهوشی بزم طرب
رخ نهم بر رخ و لبش بر لب چون با ایشان عهد محبت و رشته پیمان استوار
شد ابتدا دایره محبت هر یک بجدی رسید که نه سعید را پای [illegible] چاره از یار
دلشکار دیده [illegible] و نه همیون را [illegible] تاب روح بخش سعید
در عرصه نو اجمال دم زدن [illegible] عشق [illegible] چهار پر معشوق عاشق گشت
از نو [illegible] قضا را شاه کابل روزی در ایوان قصر عالی با جمعی از امرا
نشسته بود فرمود که در ساحت بارگاه شیر شنوزه را با گاو شتر دل بجنگ
اندازند تا گاه شیر بر گاو غالب شده بقوت طبیعت پنجه شیر و صدمت گاو را از پا
در آورد و در زمان بر گاو نشسته خواست تا سر گاو را به پنجه گرز گاو سر بر هم کوبد
کمشاه را رحم بر مزاج غالب شده شیربانان فرمود که گاو را از چنگ شیر باز رهانند
چون شیربانان بمیانجی در آمد شیر [illegible] در خشم شده قدر است نموده دهان
باز کرد تا سر شیربان را از تن بر کند درین اثنا شیرزاد شیر اوژن که هنوز بوی شیر
از دهانش می‌آمد از جای بر جسته چون شهد شیر در آمیخت یکدست حلق شیر را

محکم بیغر دو بدست دیگر چنان یکتا ضربی زده دلش نواخت که در زمان کار شیر را
ساخت   از سر خشم نهی رو چو بمیدان نبرد   شیر غران شود از بیم تو چون
سنگ نزار   شاه کابل که در انحال تکیه بر مجمر ایوان داشت بذوق تماشا
بران مجمر لنگر انداخت که ناگاه مجمر بشکست و شاه از ایوان بشیب افتاد
در زمان آن رستم توان نیرم نشان بازوی گرشاسب صولت را
چون گرز فریدون علم ساخت و شاه افراسیاب شکوه را از میان
هوا در اغوش گرفت چنانکه بکسر موی آسیب بهیکل نحیفش نرسید شاه را
ازان بقوت بازو حیرت دست داده زند کاف مجید در اهمین بازوی
نصرت قوی غنیمت شمرد پس از انعام و جایزه اش گرانمایه ساخت بلکه مهر
دل را برشته محبتش در باخت   جایش نمود از درم بی نیاز   که برکرد از درج
دریا جهاز   و هر روز باحترام وی نظر التفات میگماشت و شیوه التفات
درباره اش مبذول میداشت تا انکه روزی با رای اعظم خود چنین صلاح دید
که چند انکه نظر میکنیم انوار کیاست و نجابت در ناصیه این شیرزاد شیرکش
شیر پرورده با گوشت محظوظ میگردد همانا که این جوان از نسل شاهان
و کیانیانست نه از تخمه جوهری و بازرگان یاری مرا چنین شبستان
و دستیاری در کارست   و او را نیز چون من سری و دستیاری ناچار پس

همان بهتر که دختر خود را در حباله نکاح وی در آورده بدامادی خودش سرفراز
فرمایم که بهر دست نرد دخبانی که مرا از دست اجل خلاص نموده تقصیری بهتر ازین لائق
ندارم   پس بدین زنگی فراموش کرد   که انصاف باید کلی طبع مردی شاه
فراخ دامن دامن زن اتش خفته عشق گشته گهرهای سفته خویش را حقیقت آن لعل دار
گهربار رنگ نمود و شمسه خاوری را در اغوش آن بت آذری جای داد اما
چون روزی چند برین بگذشت شاه کابل بنا بر عرضی از اغراض دنیوی داماد خود را
بجهة تبلیغ رسالت نزد شاه بدخشان که همشیره جان بدان تاج بخش دادی فرستاد
چون شیرزاد بمجلس شاه بدخشان شرف بار یافت و بانواع اعزاز و اکرام ممتنع شد روزی
شاه فرمود تا گرمابه را اصفا داده شیرزاد را بحمام تکلیف نمودند ناگاه در رخت کن
حمام هنگامی که شیرزاد برهنه میشد چشم شاه بر بازوی شیرزاد افتاد در زمان لعل خود شیر را
که بدختر خود بخشیده بود بشناخت   تیر زهر آلود دهر کمان او   آشنائی آمدم
اندر نظر پس تعجب کنان از شیرزاد پرسید که این لعل را من بدختر خود که
حرم شاه سمرقند بود بخشیده بودم الحال این کوکب دری از شرق بازوی تو سر زده
سر این چه مهم را با من راست بگو و الا اخفای این راز موجب حدوث
بس فتنه و آشوب خواهد بود شیرزاد گفت شاها قسم بذات یکتای بی نظیر
که گوهر افتاب را در صدف لاجوردی سپهر بی مثل و مانند آفریده که مرا از حقیقت این

لعل بیچگونه علمی حاصل نیست و بجز اینکه خود را در حجر عطوفت مسعود جوهری نسبت
فرزندی شناخته ام از هیچ قصه اطلاعی ندارم   تا چشم باز کرده ام اندر کنار
غم خود را چو داغ در لعل شعله دیده ام   شاه معنی آگاه کنجکاش تفحص نماید شهر
کابل کس بطلب خواجه مسعود فرستاده او را طلب نمود چون از کشف سر
مقصود از خواجه مسعود نیز باز جسته و اجرای اخفای کتمانش را احوال پرسید بیشتر و ابدا
نمود مسعود کتمان آن رمز را مجال ندیده قصه یافتن شیرزاد را در اوان صباع
و مادر مغبوطش را از قماری ملک سمرقند چون و چند در خدمت شاه معروض
داشت شاه بجهت تحقیق نامه نهانی نزد صبور که همیشه خود را از موالیان
شاه بدخشان می شمرد فرستاده حقیقت این مقدمه را از وی باز جست
اگر از روی آشنائی نیازی ام   زین جهت تره قند بجاه عدم   صبور نامه بدین مضمون
انشا نمود که پس از حمد جان بخش که نطفه سلاله انسان را در مضیق رحم زندانی
نموده پس به پنج منزل از مراحل ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة تا به شهربند ثم انشاناه خلقا
فتبارک الله احسن الخالقین رسانیده و دانه سنبله جان خاکنشین را از کاز کرند
هفت آسیای فلک در مزرعه کمال ابکار خفته سنابل درر گرد
سبز و زر کرده آن داشتن   سلم زمور سخن خوش   معلوم شاه جهان پناه
که چون کسیله صلب شاه سمرقند در عرصه وجود بپا کسر شده و ثمرة الفؤاد

خسروا الاثرا دلبر بستان دایه نهاد شاه را مرغ روح بجانب ملا اعلی بال
کشاد مادر شاهزاده بنا بر واقعه هایلی که دال بر خلف وی بود این لعل را بر بار وغنی
شیرزاد داشت و انواع نوازش دیرا ابن کمینه نمود چون جابر وزیر بسریر
سلطنت بعاریت متمکن شد همیشه در صدد قلع و قمع این دردانه بود تا آنکه در آن
روزی آن دو کوکب لامع از برج حرم شاه مرحوم ناپدید شدند و کس از حقیقت
ایشان خبری باز نیاورد و نشان چهره بسرا که حضرت خالق البشر خالی در میان
هر دو ابروی شیر نقلم قدرت نگاشته که مردمک دیده خالی از قصور جهان نقش
غریب تصورت دلفریبی نیده   عاشق خسته دل از اهل هوس ممتاز است
که نشان است بداغ دل و خوناب جگر   شاه خجسته بر مضمون نامه صداقت مشحون
که در هر سطرش سطری از جوی خون مسطر بود آگاه شد و نشان خال ابرو دی
آن تیره حال و تاریخ روز فقدان پسر و مادر را با ملاقات خواجه مسعود با اخطار طفل ضیع
موافق دیده شیرزاد را با مبارکباد شاهی گفت پس لشکری بسیار شمرده همراه
وی کرده نامزد شاه کابل نوشت که با جمیع سپاه در خدمت شیرزاد قصد کینه
جوئی متوجه سمرقند گردد که خون عدو از شکر شیرین تر است و کینه کشی
بدسگال موجب سرافرازی صاحب   در دین بزم مجرعه خون عدو بود
خوشتر از می سبو در سبو پس شاهزاده حسب الفرمان شاه بدخشان با سپاه

خفقان اشهر کابل درآمد چون شاه کابل ازین معنی آگاه شد او نیز تاج بر فلک
انداخت آن کاجره را بی را در محفه عاج جای دادند و با ساز و برگ تمام لشکر
آراسته روی بملک سمرقند نهادند چون بظاهر شهر سمرقند رسیدند
از هر طرف لشکر در برابر یکدیگر صف آراستند و بحکم ولا یحیق المکر السیء الا
باهله سپاه جابر [illegible] ازو روی تافته جبهه علی آئینه کردار از ملال [illegible] شاهزاده
عالیمقدار صیقل نمودند و سپهر آسا روی بر رستم سمندش کردند پیاپی چنین
ساه بکیر سپاه فکندند بر سقف گردون کلاه پس شهزاد جمعی را مقرر داشت
که جلو ریز بر سر جابر عنان داده در اندک زمانی دستگیرش نمودند و شهزاده بقصاص
خون مادر سر از بدنش جدا کرد و بعد از آنکه در شهر سمرقند بر اورنگ پادشاهی
متمکن شد صبور را من حیث الاستقلال وزیر خود دانسته بقیه العمر داد عیش
دادند و در هزار روز گشادند

صاحب جامع الحکایات رقم چنین آورده که در شهر شوشتر
پادشاهی عادل فیروز روز با عروس دولت هم آغوش بود چرخ فیروزه گون
از اینش فیروز نام نهاده که ظهیر دروازه سعادت دست طلب پیش شیر علمش [illegible]
داشت و الحضرت سپهر خویش چینی از خرمن شکوهش مورانه میان جهد در آهنگ
بسته بود و این شاه کامکار را نه پسر بود که سپهر نهم را [illegible] از صدف بهجت بلکه

در همه گشت به جای آنکه خاک صندل سیما مندل آرای شکوه شان گردد آنکه
که خشم و کین پنجه بازوی کاسه فغفور را بر قرص شکست و فیروز شاه را ابن
عمی در شهر واسطه [illegible] از قبل وی والی بود در جمیع آن ولایت حکم ران و فرمان روا
شاه را اشتیاق لقای آن بزم آرای ملک بهجت بر مزاج غالب شده
جنیبت عزیمت بصوب واسط [illegible] ازاد [illegible] ملاقات کنیزکی [illegible]
جمیله که از جلوش خار خار بار [illegible] قانون محبت در کاوش بود و آب حسرت
از خیم چشمهای هر ناوکش در [illegible] نمود هر چند از گیسوی آهو [illegible]
بسی دل و بر باد [illegible] شاه ذکر سرای الملک لله [illegible] آن گوهر قیمتی را بفیروزه
نام نهاد و چون کنیزش [illegible] در زر غوطه داد تا هلال شوال اقبال را بر روی [illegible]
جنید شاه بصحبت خویش راغب گشته چون شکر شکنش در آغوش کشید [illegible]
مهر شن برداشت و مهرش در کنار نهاد و بعد از آنکه اثر حمل در روی بدید آمد شاه
آزاد در [illegible] دولت نمود و فیروزه را به بردگیان این عصمت خود سپرده سعادت [illegible] تمام
نمود و در خاطر خود بعد عایت [illegible] فطنش چنین فرمود که بعد از وضع حمل اگر فرزند نرینه
باشد بعد از سن رشد او را بخدمت ما بفرستند و اگر دختر باشد سپهر چهر عزیز شود
علما نمایند [illegible] صبح شهان که آئینه نقش ملاحت [illegible] در باز دیدند ملک خورشید خاتم جهان
نمات پس از انقضای مدت حمل فرزندی [illegible] درج [illegible] به جای گرفت که دیده [illegible]

[illegible]

اربعه از هجرت تاریخش نقش احوال گرفتی و صلب آبای سبعه از ایشان بمثل لعل عین
قابل نشئه شاه را از آن عطیه اخبار نمودند ادب پیشه بهر شش فرستاده
وی را بهزاد نام نهاد قضا را هم در آن ایام از صدف بطن یکی از پردگیان
حریم والا واسطه گوهر ناسفته بمحل ظهور آمد که بهر جفت جان لعل خسین گوهری
سزاوار بود و در زانوی عدل شاهین قسمت بدین دو گوهر درست عیار
از جفت تمیز دکان ره جز در تابوت و گاهواره چون بهزاد بحد رشد
و تمیز رسید و ادب توفیقی از محاذه فرصت جرعه که مرکب از فوای جمع محاسن
کمال بود در کام طینتش ریخته لاجرم در هر فنی از فنون کمال مشتمل شیخ عجب
و تجاوب در علم و ادب کوس داوری میزد و دختر ابن عمش که ماهی بود بصد
فروغ مهر فروزنده و شعله بصد داغ آتش سوزنده چون طومار دل خود را رقم
محبتش موشح دید و روی ارادت وی را بسوی خود موضوع لاجرم آن
دو کماندار قدر انداز یکدیگر را هدف تیر نظر ساخته بودند صید بر شد از کنه زار
کاکاه نشده کمان بازو از هر جور بود عشق آرام بگرفت و دو صید را بکام
چون پدر دختر و مادر پسر از این رمز آگهی یافتند خرمنها مزد زنا شوهری بلبل آن
دو اختر فروزنده زدند تا بعد از آنکه از جانب شاه خوشتر اذن حاصل نمایند
رسم مناکحت در میان آورند اما چون پسر بسن هفده سالگی رسید حق تعالی

پدر ناجد از طرح حشمت غالب نشد در لباس تواری که پدر از فرزندی وی آگه گردد از شهر
وطن روی بدار الملک خوشتر نهاد و چون بصفه بار خسرو کامکار حاضر شد نظر شاه
فیروز در رخ جوان صبیح الوجه صاحب فراستی افتاد که نور سعادت از جبین مبینش لایح
بود و فروغ دولت از غره میمونش ساطع پس منظور النظر عاطفتش گشته و قواعد حل و عقد
جمیع مهمات بر رایش تفویض یافته رفته رفته بر فضیل ادوار مطبوعه و تمشیت مهمات متنوعه
کاردانیش بجایی رسید که محسود جمیع اقران گشت پدید و داود سر رشته اقتدار از این کار
مرا با شراب لحت بکار عاقبت برادران حسد پیشه آتش حرص برادران یوسف بر
راه خداع چاه مشورت کردند و چون دلو در بئر الحیله آغاز رسن بازی نمودند که اولی
آنست که از این جوان رشید که امروز وی اعید پدر رمانت خصومت شعار
در خواهیم و در مطالبات فقاری و لوازم متوقف نمائیم تا گر پدر چون مارا
تمسک بحضور متمکن نه بیند از باد مهرگان حدثان نهال طاقتش در اهتزاز
آمده این خار بیخ شقاوت شد بالبصر عتاب از مایی در آورد پس برادران
دستوری شکار از بهزاد خواستند آغاز برق تازی در عرصه صحرا نمودند
تا غضنفر را بدام افکنند بجامی که مینی لاله گون چو بر لب گذاری دهد جم جنون
اما چون مدت ... ایشان در خبایای سرگشتگی بدلالت بر شکستگی
انداز و صفت غیر بالا گرفت صفت بپای فلک سر بسر ... گیر بکرد و سر آن

با بهزاد از سر بیداد گفت ای نابکار ترا چه کار که خود سر حلقه گوشه‌نشینان را خصومت
بشکار دهی زود در چون بگفت پیراهن بسر بدنبال این یعقوب حسرتان بیت الحزن
نشوا ایشان را بهر رنگ که دانی چون جنابت آرد الا پای ثمره اشک از خون
دیده در رنگ رنجیم   زود دست بجانب معقود تا که داغ غیرت نکرده جنگ کند
پس بهزاد از نهانگاه آهن دل غرق فولاد گشته بر بالای کوه بنیاد سوار شد و بهر
دره و کمر سر بدنبال حریفان نهاد و چون هفته در طی تلال و دهاد فرسنگ
گشت تا قضا را بپای حصاری رفیع که بر قله کوه منیع ساخته بودند رسید تا که از غرفه
در چشمش بر دختر سیمبری افتاد چه لغتا کی از راه حسرت منکشف و بیدری از گرد ملال
منخسف سر بزانوی حسرت نهاده بلکه از سر تنگ دیده تا بزانو در خون نشسته
که خاک دامن گیر انمکان یا پیش بر او چون دست آسیا در بند داشت سری
زد در دلکوب سخت زانو   دل از داغ گرفتار غم و هر سم   پس چون چشم دختر از در
بر بهزاد افتاد اگرچه طوطی زبانش بر دای آشنائی بسخن نشد تبسم ولی
مردمکش با شمع تیغ نظاره در جدل بود بدست اشاره کرد که بگرد و پیش بیا
بهزاد را که ملک شکیب پایمال شوق بود و کام هوس برسر غارت چاشنی ذوق
که روی رجعت و رای بازگشت داشت مرکب شوق جهانید تا بپای قصر رسید
دختر گفت ای جوان سخنم بشنیدی و بپای خویش بگور آمدی بگمان آنکه از بهر گور دشت

بوزناشی اکنون شمه از حالم بشنو و فکری در کار خویش کن که تیر حادثه در کمان قضاست
و دست بارقه در آستین سحاب فنا   در عرصه گوانی چون پای طلب شتی
با موزه بکش از پا یا تاج سر از سر   بدانکه سردار این بس المهاد زنگی بد نهاد است
قوی گردن راه زن که یک تنه برقلب قافله زند و جرنده و پرنده را بدام آورد
پدرم تاجری بود که امانیه که از مصر مع کوچ عزیمت بغداد داشت که در آن عقده
فاخره توطن نماید شبی غافل این نامرد و دروی نافته از کمین بر جماعت ما
حمله نموده پدر و غلامانم را بقتل رسانید و جمیع اموال مرا بحوضه تصرف در آورد و در این بجزء
قلعه که مشحون است بمال و نعمت بیکران جای داده اکنون دل باخته مهر روم
گشته هر چند بذریعه حیله و افسون میخواهد دست بگردنم در آورد و من هر روز تمویه
بعذر و بهانه ستده و گردن باز میزنم تا چون بس بگردان تخمیر دو وسیله‌ها
مهلت میسازم تا مگر خدای فارج الشداید و کاشف الفواید نوعی نماید که مرا
از شر وی باز رهاند   نباشد درین ورطه دستگیر بجز لغش داننده هر ضمیر
بهزاد نیز تتمه از اصل و نسب و برادران گم شده خود را با وی در میان نهاد
دختر گفت امروز سه روز است که تن از جوانان محتشم اصفهان که قوت ایشان سه
بقید این سفاک خون ریز درین قلعه محبوس اند و هر روز قصد قتل ایشان
می نماید و ایشان از راه عجز در آمده استدعای نجات از ستم وی می نمایند مشروط

بر آنکه بقیة العمر در صحبتش بسر برده بر آتش سر در باز زند و او در حسب راحة القطر الیقین
منازلت در اثنای گفتگوی دختر با بهزاد آن آتش تیره نهاد چون دود جهنم
عرصهٔ ظهور را علامت قیامت بساخت و از گرد راه تیغ تیز بقصد کشتن ابهام
برانگیخت در دلی که زمانه غافل نشیند هر دانه وی جوهر تیغ سم است
بهزاد که شیر بچه بود از بیشهٔ دلیری و اژدها صولتی در عرصهٔ مردانگی کجا تواند
نکه در نظر ستیزش از سردی رنگی داشت پس در زمان تیغ آب داده
بزهر خشم گردان قلب شکن از نیام چون آتش برانگیخت و بیک خشم زدن
سر آن خاک را بر باد داده و چون از قتلش خاطر بپرداخت سید در زن
زندان وی در آمده برادران خود را از حبس و قید آزاد نمود و جمیع اموال را
از غایت سخاوت بر برادران بخشید و نصیب خود بوصل دختر ماه روی
اکتفا نموده بعقد خودش در آورد و گوهر طینت خود را که مخفی بود از نظر حاسدان
اکسیر آدمیت عیان کرده شمهٔ از اصل و نسب با ایشان بیان نمود من از تخمه
داور خسروشترم حضرتم طبیب که اگر کهترم اما چون تردد های برادران از دو
شد که این گوهر یکتا بین بها قطره از نیسان پدر تا مدار ایشان است آغاز جهد
بوده ما که بر خانهٔ صلاح دیدند که با تخفیف فرزندی این مایه تو رد شتر خاتم
پدر در علوم بدر ما نبود گرد در نقش را توتیای دیدهٔ ما نیست این مرتبه چون

الهی باید که این گل صورت خار سیرت سبزه ایست از انجمن و تا نچه از آن نسترن
اللبنه آتش در خارستان وجود ما خواهد زد آن شمع که در پردهٔ فانوس جهان برخ
گر برده ز رخ برفکند وای بعالم پس همان بهتر که درین بیابان خونخوار لوی سرش را
حباب بحر خون ساخته خاتون حیله آتش ابهام بر سر خاکش تشنیم و خود با این
اسباب و تجمل با بخت پدر شتافته صورت این فتح را بنام خود شهرت
دهیم که فرصت بدست دشمن دادن از بلاهت است و زیر دست را قوی پنجه کردن
از سفاهت است پس برین رای جمیعا متفق شده نیم شبی که پسر و دختر هر دو
در آغوش هم در آن قلعه بخواب راحت بودند آن نه گرگ روباه باز بر اسم
سر از سر آن سرگران خواب غفلت ریخته هر یک تیغی بر فرقش راندند که سحاب وی
کار از خود قضا را امدی از غفلتش در آمده تیغ جان ربیس گردش بر آخت
کیا بر ه انکرد تن را مجروح ساخت و ضرب تیغ عمامه از سرش بدور انداخته ایشان
بجان اینکه سرش از تن جدا شده دست ازوی بداشتند و روی براه
نهادند و جمیع اسباب نقد و جنس را همراه بردند نه یوسف است اسیر برادران
تنها ببین که از حوادث چه کشیده با او اما چون صبح جامهٔ کبود از نیش
حسرت بحال ایشان لب خون آلود بخنده گشود و بیان زخم آن مجروح تیغ
ستم از نظارهٔ هر شهسوار بخمیازه در آمد مضطرب الحال از روی بیانوی خود که از فرط ضعف

بعد

سر بمعموره رسانیدی که مسیح نفسی تیمار زخم نماید از تو سر انگشت عمر دوباره گلزار
والا از من بر دود دام این صحرا انت روزی تاب بس آن ماده شیر آن جوان آن
سیر از عمر را ابراب بسته و خود در دنبش کشته چند انکه تاب و توانائی داشتند
ماندند چون شب در آمد و عرصه جهان خفتگان کحلی نشان در بر کرد از ضعف
جوع و درد جراحت دیگر طاقت در پسر نماند از اسب نشیب آمد سه هوش گر
بسر نتوانستن یکی مرده ماند دور از کفن دختر پسر را در همانجا بگذاشت و خود
بر مرکب وی سوار شده بار کی در تاخت تا مرکب تیزتکی ره یابد که بهر قفل بسته
استاد کارخانه یا من بیده مقالید السموات والارض کلید چاره آماده
و بهر درمان هر جراحتی حکیم دار الشفای و اذا مرضت فهو یشفین مرهم راحتی آرسته
داده در امید از غفلت عبد بر رخ هوش که راه قرب خداوند روز و شب باز گشته
چراغ از لطف کسی نا امید که از بهر غفلت آرد کلبه القصه در آن شب
تار از غایت اضطراب دختر سخت ندیده بهر سو جا کو بس دیده را در سراغ مدعا
داشت تا عاقبت راه گم کرده بس راه و بیراه میرفت تا عاقبت بویرانه که در حوالی
ده کده واقع بود در اسش افتاد دختر بدان خرابه قرار گرفت تا روز شد پس اطراف
و جوانب آن خرابه القصه سعی می نمود ناگاه پایش بسوراخی در خزیده چون بنیک
احتیاط کرد گنجی بنظرش در آمد پر از سیم و زر عیش چه سود آنکه بغم کرده خو گشته

رشک نشود کامجو دختر از وجدان آن اجابت شادمان نشده فامادش از جانب
شوهر مفقود الخبر گران بود و همواره دو چشمه دیده را کان نمک سرشک ساخته گل برگ
رخساره را از حرارتش تبخیر حسرت نمونه خیابان جهار گلی بدرخت و چون علاج
دیگر نداشت هر روز بهر دریوزه معاش بقریه که در قرب آن ویرانه واقع بود
رفتی تا جامع المحبین ایشان را باهم رساند انکه الفت داد خار و غنچه را با یکدگر تا نهم
سید هد الفت گل روی ترا اما نه باز خم نشکر چون در انصراف اسب را بروز
آورد هر چند که عالم زندگی برو چون دوزخ بود فاما بهشت لطف صمدی که وسعت
بی اندازه داشت ناگاه مردمی کس نغیدی در میان بیم و امید ابر سرش رسید
و چون وی را در میان خاک و خون دید نوعی که یارای تکلم در زبانش نیافت
دل آن پیر بر وی بر حالش بسوخته در زمان بشهر و اسطه که بقرب وی رسیده
بود در فته مرکب رفته وی بیاورد او را سوار نمود و بخانه خود برد و اسباب کشته
کشت در داد در کوی عشق هم نشیب و فراز نیست منزل اگر چه دور بود دره دراز
نیست پس قدری شربت شهد اگر بشکش ریخت و طعامی مطبوخ بجهه وی
مهیا ساخت و جراحی حاذق بر سرش آورد و معالجه جراحتش باز برد تا خت روز
دیگر که بهر او وقتی در تن یافته رقم امید را مهر حیات رسانید چشم باز کرد
خود را در خانه مردی مهربان دید که چون مهر و بام امید شش بتافت و در جست

دل بیمار بهبود جراحت می یافت چون از آن پیر احوال باز پرسید گفت این شهر
واسط است و من باغبان باغچه سرای امیرم و قصر امیر سرای من نزدیک است
بهزاد نیز مجملی از احوال کثیر الاختلال خود با پیر بیان نمود فاما نخواست که پیر را بر
حالات مطلع سازد که ماهی طپش دیده هر موج پیراشنت پندارد و طفل مار گزیده
سایه نهال پر افعی شمارد · بصر فه پای درین راه منه که خار جفا خلیده است
اگر خود عصای کنی سوزن · فاما شبها اشتداد و جمع ناله بهزاد بصدف
گوشش تر تا بمیر سیلو از تلاطم موج فغانش ماهی در دل دریا بطپید دختر والی
واسط که نامزد بهزاد بود و از ناله زار یار قدیم را بشناخت پس فیروزه را
خبر داد که ای بیخبر از گردش چرخ لاجوردی صوت ناله فرزند بهشت را
نمی شناسی که چون موسیقار بصد نوا نغمة الفراق در مقام عراق سر کرده
ای بیخبر این نوای ناله بهزاد است که باد صبا از گرانی این خواب پا خفتان
هم زاد است · مکتش پنبه از گوش و ستم نفیر زمرغان در خیابانش
المسیر · باری چون فیروزه از حقیقت آگاه شد قصه را عرض والی رسانید
والی بعد از آنکه بهزاد را احضار نمود از قصه سرگذشت وی سراسر خبردار گردید گاه
شادی نمود و گاه تعجب بروی فزود و جراحان ماهر همه روزه در معالجه اش سعی
و جهد بلیغ نمودند تا آنکه همین مرهم لطف فیاض بخشش زخم لب از خنده دوخت

و صاحب جراحت لب بخنده گشود · زود به گرد زخمهای مرا آنکه در دست اوست
دار و روا · بهزاد را باز چمن نشاط گل کرد و لیک گرانی خاطرش از هم جفت بود
که بهر چاره حال بهزاد در بتیه حسرت آباد مفقود الخبر گشته القصه بهزاد بعزم زیارت پدر
بقال نخوتشر توشه در انبان نهاد و از واسط با ساز و برگ تمام بطی راه کام گشاد
و چون بمنزل اول رحل اقامت افکنده قضا مجتمع عنان کوشش را بسوی آن اخیه
کشید و چون بخرابه درون آمد چشمش بطلعت دختر ماه روی مصری که خوش بود
افتاد که از زرهای آن محاصره چون ماه منیر از جلباب سحاب نمودار شد پس
یکدیگر را چون در بزم وصل هم آغوش دیدند شرح قصه خود را هر یک بدیگری بیان
نمودند چون از گنج نعمت دنیا بهره نیافتند دست بگنج درهم و دینار یاز
جملهٔ آن نقد گنجینه را بر افکندند و روی بسوی کشور نهادند چون والی واسط جمیع
احوال وقایع بهزاد سرگشته را شنفت و حکایتش شاه فیروز قلمی نموده بود بر
شوشتر محقق شد که آن یوسف گزیده رسن حیلهٔ برادران فرزند دلبند وی بود
بحکم من حفر بئراً لاخیه وقع فیه حکم بموقف سیاست آنهان رفت و بازیه جب
النسناس بهزاد از حبس یکسال نشاط رهائی یافتند · غنچه لیک درین چو گنه
نخوت سرخ · در قفس انتقام پر بگشت · پس شاه بعد از آنکه از نعمت
وصال و ذوق دیدارش بکام رسید و از گاهی حال کسی مطلع شد جمیع امور

داشت که دختر والی واسط را که منظر بهزاد بود بعقد وی درآورده در شهر کوشیر آئین
سوروز زفاف موکانه بهروی ترتیب داشت و بهزاد بر بهر مرادی دست یافت

هدایت در لغت بمعنی ارائت طریق است اعم از آنکه
راه صواب باشد یا راه خطا و اما نظیر اولی کما قال الله تعالی ولنهدینهم سبلنا راه
حق تعالی اینست که راه صواب و اما نظیر ثانی کما قال الشاعر اذا کان الغراب دلیل
قوم سیهدیهم سبل الهالکین و سبیل هالکین البته راه خطاست و اما در اصطلاح
متشرعین بمعنی دلالت ضالین است از بادیه غوایت و خسران بسر منزل التحقیق
والایقان و هدایت بطریق کوی عذاب چنانکه در محکم تنزیل واقع شده فاما
بهدی بر غیر مخلوق نشاید و نوعی از هدایت امر معروف و نهی از منکر است
که از افقها چه میگویند و بعضی از فقهای ما آنرا واجب عینی دانسته اند و بعضی
واجب کفائی دانسته اند بآیه و لتکن منکم امة یدعون الی الخیر و یامرون بالمعروف
و ینهون عن المنکر شده اند و جمعی حرف من را بیانی دانسته اند و استدلال
بوجوب عینی کرده اند و گروهی من تبعیض قرار گرفته اند و واجب کفائی دانسته اند
و این قول اشهر است و وجوب آنرا معلق به شرط ساخته اند اول
احتمال تاثیر امر آمر در مامور و نهی ناهی در منهی چه با وجود عدم تاثیر
حکم بوجوب وی از مقوله تکلیف ما لا یطاق است یا ارتکاب فعل عبث دوم

[illegible]

عدم تجویز ضرر یا محظور و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکة لازم نیاید سیم تنزه نفس مباشر
از ضد آن چه بنا بر منطوق اتامرون الناس بالبر و تنسون انفسکم ایثار آمر فاسق
بر غیر فاسق از مقوله ترجیح مفضول است بر فاضل و ایضا در صورت بر مامور نیز وجوب
امر معروف نسبت با آمر دهر گاه در هر امری هر یک از متخاصمین مکلف بمنع دیگری
باشند دور لازم می آید و این نیز باطل اما نوع دیگر از هدایت که خارج از امر معروف
و نهی از منکر است مثل ارشاد خلق با داب و صفات مرضیه و تعلیم صنایع و بکار
حمیده و تجربه و تنجیه موسین از مخاوف و شداید و مضایق و امثال ذلک بغایت مستحب
و مستحسن است و هادی این طریق وثیق هم در عقبی سنگین صدر سرمو ضونه خواهد بود
و هم در دنیا بسیج بزم بهجت و مستفیض فرج بعد از شدت و قصه عبد السلام
که بوسیله صفت هدایت و حسن سیرت از چنگ خدعه زید بدچیه علیه عذاب الشدید
باز رست شنیدن دارد و مناسب مقام است

عبد السلام مکی از جمله اصحاب خاتم رسل بوده در از فضه
حلیه بهار آن است گلشن شرع مبین صد رنگ گل چیده زهی سرشت
تحقیق که از شراب انجا نه معرفت آن ساقی سلسبیل حکمت جرعها کشیده که از عالم
بیخودی خود را ندیده و صورت هستی را در آئینه جمال دوست دیده در اواخر خلال
در عصر خلافت معاویه اسکنه الله فی قعر الهاویه دختری از دودمان مجد و شرف

[illegible]

بعقد نکاح درآورد ازینب نام صاحب صورت و سیرت اما در صفای صورت
صد لیلی را همچون مجنون لیلی پرست زنجیر گیسوی مسلسل موی خود نموده و بهر هزار
زلیخا از زیب بیت خانه کلبه پرداز همچو یعقوب بیت الحزن ساخته اما در حسن سیرت
جامع عقل و ادب و عصمت بوده و عقل و هوش در آن پایه که اگر اسکندر در رکابش
اگر اسکندری تخته نمودی … پیشه نمودی ادب و عصمتش در آن درجه که چون
ایاز و بلقیس در دبستان کمالش درس ابجد بر لوح زبرجد نقش کردندی و همچنین
سایر صفات و کمال مستغنی از شرح در آن درج گهر عصمت مندرج بود چون
صیت غنج و دلال آن خورشید افق جلال در جمیع آفاق و اقطار دیار
عرب انتشار یافت در ملک دمشق در آن اوان که یزید پلید … رضای
معاویه بر مسند خلافت با وجود چندین خلاف متمکن گشته بود و از جام سرشار
جهل و جوانی و شوخی و کامرانی چون بختی گسسته مهار سرمست و آشفته بود اگر دم
چون بوی صبا نکهت گلشن حسن ازینب را بر دماغ خاطرش شورش داد کوره آتش
عشق شعله سر در تاب دلش افکنده و خار خار تازیانه محبت چون … بر بحارش
نهاد و یار نادیده را چنان دل خسته آهوی چشم روباه بازشده که هر سوی تنش چون
خار در بستر آتش خلیده و هر رگ گردنش چون سیه ماری قصد سویدای دلش نمود
القصه مدتی بداغ عشق همچو خس می سوخت و همچو فانوس خانه دل می افروخت

و هر بار که بمجلس پدر روان پرور حاضر میشد در لباس حکایت آغاز گله و شکایت مینمود
و گاه گاه بپیام نافرجام بر رئیس الغاویه معاویه میداد که پدرم هیچ گونه نظر لطف در حالم
نمیکند و تیمار دل بیمارم نمینماید معاویه در جواب میگفت من از خلق خلافت و بیعت که بنام تو
خطبه بنام وی خواندم و زمام رتق و فتق امور ممالک و سلطنت را بکف کفایت او دادم و هیچ
خزاین و دفاین را نامحو وی کردم و جهودت از هر شغل … تشنه کوثر تسنیم دیگر چه
تقصیر از من واقع شده که چندین قصر … گرم هزارهای … تا آنکه باو ی
صریح گفته که تیر مژگان چشم فتنه انداز ازینب بر سینه یزید تا بر نابدید گشته تا آنکه
مهره دل را در بساط … و خم زلفش گم کرده اگر فکری بحال وی نکنی هیچ حال اصلاح
پذیر نیست واگرچه معاویه اولا از مضمون این خبر بشگفت که من چگونه منکوحه عبد السلام گردم
که در سواد ملکه سکه شهرت بنام خود میزند در آغوش پسر خاک بر خود در آورم خاطر آخر چه
بخاطر آن یگانه دودمان عصیان فرزندی نداشت و روی حرمت را بچشم برکنده
او میدید از آن جا که غایت خدعه و مکر او لوح نقش حیله بر آیینه ورزی … ضمیر ناپاک
خود دیده بچاره درد عشق در ملک … همچو … پس نامه شوق انگیز … السلام
نوشته در آن از مکه معظمه بملک شام دلالت نمود که چند صبح و شام اگر باهم بسر بریم
و از ذخیره جواهر و لالی که از بحر ذخار ضمیر احمد مختار علیه الصلوة الملک الجبار …
سینه پر نور روی شرف ساخته اگر شتی از آن گهر بر … نماند از آن ابر گهربار

بعینه نیت عبدالسلام چون نامه معاویه را مطالعه نمود بنابر تقیه و احتیاط از آن
عرب ترک اختلاط که دران ایام بر برایا تمام تسلط داشت متمسک بهیچگونه غدری نتوانست
شد لاعلاج از زینب را وداع نموده بدستگیر عصای توکلت علی الله متوجه آن راه شد
چون بشهر دمشق درآمد معاویة بن عبدالله عن العافیه بارونمای قبایل شام ورا
بآیین تمام استقبال نموده در حوالی دارالخلافه بهرش منزل پاکیزه و نزین ترتیب
داد و در شرایط میزبانی و مهمان نوازی جاگرانه کم جهد بر میان بست القصه روز
بروز در شیوه صداقت و محبت چنان میکوشید که در حوصله شعور و قیاس صاحب حسن
نظر نگنجد بلکه یکدم بحضور عبدالسلام بحضور بودی و دور از صحبتش از شعور دور ماندی
روزی اعیان و اعاظم دولت را اجلاس فرموده گفت چون مراد دلم در صحبت
عبدالسلام شادمانی نیست بلکه زندگانی هم و همیشه از سر نعمت صحبتش و تشنه
زلال معاشش هستم و بهر انتظار رشته پیوند چاره بجز این ندیده ام که دختر مهد
عصمت خود را بالعقد نکاح وی درآورم که مگر این بلادش دل نهاد گردد وان
دیارش پایدار و دیگر بکدام قطره رغبت و اصلت نمایم که با این محیط دانش دم از
همسری زند و بکدام شراره درآویزیم که با این چراغ ساباط ملک معرفت برابری
جوید خواص دستیار که از مکران ناکار خبردار بودند عبدالسلام را تهنیت مبارکباد
گفتند زهی سعادت و فیروزی بخت که دختر یگانه خلیفه دوران که شاهان جهان

دو دیده در رابر گرد آن قطب زمان چون فرقدان در دوران دارند پی نقب طلب
فرادست داده و این همای اوج شرف که ملوک هر طرف براثر سایه اش از جابه
هر گیاهی جویای چراغ سراغند چون طاوس بهشت در ساحت سرای تو بال فشانند
عبدالسلام دل باده اختیار از دست داده خبر رضا بقبض و نعم بشکر منعم چه چاره داشت
پس معاویه شب صورت حیله را با دختر حیله خود در میان نهاد و چون روز دیگر شد قاضی را
طلب نمود و گفت چون امروز ساعت سعد است و نظر تسدیس زهره با قمر از جانب
دخترم وکیل شده درهمین مجلس دخترم را بالعقد نکاح عبدالسلام درآور و عهد
محبت را بوسیله عقد نکاح استوار ساز قاضی بجانب حرم خلیفه رفته چون بازگشت
نغمه وار بسر شب در گوش آشنا خاموش نشست معاویه گفت در کار خیر تاخیر چرا روا است
قاضی گفت یا امیر اگر عرض حال دختر سمع رضا اصغا نماید سبب از مروت ابوت
بعید نیست شرح قصه دختر همست که بعد از آنکه پدر دلنواز چون من غنچه حریم ناز را که شام
تا جولان جهان در هوای آشام مر الحمه پیراهن سرخ چون نکهت عصر عاشره پردوشند
و بامید دریوزه کوزه این چشمه ماء معین چون گدایان طبل اندرین کوشش خواهد در عقد
عبدالسلام درآورد داد و در خواب خرگوش چشم بمعاهده باز از زینب لوده باشد
بیقین که کمند گیسوی من چون مار است در گردنش و خار خار محبت من هیچ چون
خار حسرت در پیراهنش حاشا از مروت پدر که مرا به پرستاری خدمت از زینب بگزیند

ورنه‌اش رنگم چون باد صبا دامن زند اگر عبدالسلام دل از محبت ارینب برنمیدارد
کلچین خار حسن آن غنچه دهان را از نمک باده لبم چه ذوق و اگر در آتش شوق نعل
دل را بتاب افکند سمند را آتشکده محبت را ایر گلستان چنانش چه شوق
پس اولی آنست که ارینب را طلاق گفته دامن از هوای وصل او درچیند یکقطره
ندیدم که گزیند دو صدف حضار مجلس همه یکبار گفتند یا امیر حرف دختر معقول
و سنجیده است بعد از آنکه عبدالسلام را چنین دولت عظمی روی دهد هیچکس
صورت این واقعه را در خواب ندیده دل از وصل ارینب برندارد که از نعمت
باشد دیگری کفت کرار الحجه کراهیت طبع عبدالسلام ناکام را آن مارگیران عقرب
نهاد راضی بتطلیق ارینب نموده دلش را از نیک دوش نیش زنبور حسرت دادند
بعد از ایقاع طلاق دختر بهانه ساز ورک اسباب زرینه و اثواب به یا همه
مهلت طلبید که مدت انقضای عده ارینب بود پس یزید از رحمت حق تعجیل
وکیلی بهر خطبه ارینب تعیین نموده بجانب ملکه آتش فرستاد و چون داعی الثعلب
متمهد گشت دختر پیغام داد که بتزویج عبدالسلام راضی نیستم اما عبدالسلام چون
از کران آن رخنه کر ملک حقیقت آگاهی یافت و آن کنج شایگان را از کف
از دست داد از فضلب دلهای سنگدلان و حیل رندان لب بدندان فرو گزید
و پشت دست بر زمین نهاد پس آن بیچاره از وطن آواره دلبیه [illegible]

بدرقه راه توکل ساخته دل از حرم معاویه برداشت و روی بحرم کعبه کرد اما چون
ارینب قصه ایقاع طلاق خود و قصه [illegible] از نالکه خدائی آن امیر عرب استماع
نمود در حال عبدالسلام و از مکر معاویه همچو ابر گریست و همچو گل خندید چون
وکیل یزید بهر خطبه ارینب بکرد رآمد آتشنهیان [illegible] دم شرح این قصه غریب را
گوشش زد فروزنده گهر بحر یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان کوکب دری توقد
من شجره مبارکه فرزند ارجمند سید کونین ثالث ائمه هدی ابی عبدالله الحسین
علیه التحیة والسلام نمودند که فرعون آل عبا بجلوه عصای عصیان نمانوری ید
بیضا نمای شمع عارض ارینب را بطوفان دود آه خس پوش نمود و از سیاهی
شام فراق عبدالسلام سیه خیمه مهرش افراشته الحال وکیل یزید بهر خطبه نکاح
سراغ منزل ارینب را میپرسد مهر عالم افروز سپهر هدایت چون از قصه
آگهی یافت از قبل خود نیز وکیلی نزد ارینب فرستاد تا اگر آن مهر چهر تاج بر سر
ماه سپهر هدایت راضی شود آن زهره زهر القار اشرف مقارنه روی دهد و اگر
بهم آغوشی ثعبان زهرافشان عرصه بلا تن در دهد حجله گاه جحیم را از شرر مقر یار آید
پس آن دو کوکب سعد و نحس چون در بیت الشرف ارینب رتبه مقابله یافتند
و هر یک شرح مدعا را بیان نمودند ارینب که آئینه ضمیرش از زنگ وسواس
شیطانی مبرا بود و سلسبیل خاطر خطیرش از غبار شوب چون عین تسنیم مصفا

در جواب گفت آیا یزید بن معاویه که در عرصه سرکشی پرکار دار پای از دایره شریعت
محمدی علیه السلام بیرون نهاده و در میدان خذلان لوای شقاوت طراز خسران را چون علم دجال
بعزم تسخیر جیش و مال برافراشته و معهذا عبد السلام سهام را در ترکش حسرت بقریب
تزویج خواهر عقرب سیر خود چون شیطان را وزده در این افسون میان من و او
که چون روح و جسم و حرف و اسم با یکدیگر آمیخته بودیم شور سینه افکنده دیگر
چه جای آنکه لب بر لب اژدها نهم و دست در گردن تیغ برآهنم انی بری مما
تشرکون و امام حسین ابن علی که چون حوران خلد برین تلاش جاروب کشی
غبار حریمش هر گره زلف را شانه بچه گشوده اند و خار راه کویش را غلمان بهشت
چون شاخ گل پیرایه اکلیل شرف نموده اند و مع ذلک مهره دل را بتار مهر کی بندد
و از خیال موی میانان جهان نهال چون خلال سر اسپند چگونه کنیز اختر را
بیشه نسازم و بچوگان ارادتش چون گوی از سر نسازم رضینا قسمة الجبار فینا
پس یزید زیر تا خایب و خاسر بمنزل خود رجعت نمود و آن شمس خاوری شیمه ظالم
سرای آن زن سرسرای آفتاب نسل آل عبا گردید و بدین وسیله زنگ کینه آن شاه
مظلوم در فولاد دل آن سنگدل بدگهر نقش بسته و عاقبت بانقاده دودمان
رسالت کرد آنچه کرد اما چون عبد السلام داخل مکه معظمه شد و از استلام حجر الاسود
خال زمزم ذقن محروم ماند هر چند که حرمان شعر ملاقات تنش را همچو شمع بسوخت تا

از این معنی که آن درشت هوا از زینت بزم سرور آن سرور گردیده دارکان آرزو جز سنگ
بدندان یزید در نیامد چون گهر بر خود بالید و ملذت این فرح دواء سوء المزاج آن سده
نمود روزی عبد السلام بمجلس شاهزاده در آمده معروض داشت که از مال یزید
ودیعه در نزد من هست و فیما بین چنین شرط شده که با هیچ کس از حقیقت نام و نشان
آن حرف بیان نکنم بلکه مضمون سرا چون مهره سویدای در مخزن دل پنهان دارم
و الحال چون براءت ذمه من از آن غایه لازمست و ثمره رشته و دلیعه بحر عقد
فی قلوبنا غل ثبت بنیت اگر رضای خاطر عاطر شاه مسکین نواز بدین تعلق گیرد که آن
ودیعه را من وراء الستور بالمشافهه تسلیم ازیب نمایم و خط براءت ذمه
از وی برضای وی باز ستانم می تواند بود شاهزاده وی را اجازت داد چون
عبد السلام بجوار قرب دوست رسید عقد مروارید مودع را لوی باز سپرد
و نقدی که وجه صداق آن جگر سوز اهل آفاق بود حاضر ساخته گفت چون از روز
تطلیق قادر بر ادای این دین نبودم و براءت ذمه حقوق الناس لازمست
وجه صداق خود اینک بگیر و قلم عفو بر تقصیر تاخیرم در کش ازیب گفت از همان
روز شنیدم که با بقاع طلاق مبادرت نمودی چون از غربت حالت عالم بودم
ابراء ذمت نمودم چون عبد السلام جراحت حسرت را از نمک صحبتش تازه
دید و لعل شور افکنش از حرف مروت داغ تازه بر سر داغ کهنه اش بدوخت ناکام

وصال خود بهیچگونه غبار ملالی از انجمن زلال خاطر نینداخته بود امواج غمهای موتن
بر پشت یکدیگر گشته دیده اش را سیل سرشک طوفان زای داد پس بی تحاشی
چنان بهابهای بگریست که از نهیب نیز از کاوش مژه عبد السلام چشمه دل تیغ
بتراوش در آمده و بر آن بر حسرت ایام گذشته و یاد موافقت عبد السلام بگریه در آورد
مقارن گریه هر دو شاهزاده حسین علیه السلم تشریف آورده چون چشمش بچشم اشک
نابود عبد السلام وا رنج افتاد سبب آن پرسید عبد السلام گفت یا ابن رسول الله
هرچند که اعتکاف آستانت که از رشک روضه جنان است موجب فخر هفت
پشت من و ارضیاست دهاء تر کشتی مطبخ نعمت صیقل گر آئینه
هزار صبح اشهب فاما بحکم شود سنگ نالان جدا از وطن اگر بسبب ترک تاری
سپاه فراق که هادم اللذات آفاق است ما دو تن که عمرها بهم انس گرفته بودیم از دیار
رقت مردم آبی دیده را سیلاب شور شرنگ دلکه یا شیم از عالم مردمی پار بر نسبت شاه
بزم آرای مروت چون استشمام رائحه صحبت بهیکدیگر بد بکری نمود در زمان او را نکاح را
طلاق داده و بیرا بعبد السلام سپرد داور احقه دلو که دل شاد دارد که مرا تمتع نواسته
از وی حاصل نگشته بهر همین بتزویج از طیب مبادرت نمودم که در طی سمع اهل هوس
از دامن وصلش کوتاه ماند و باز این امر رشته مهر تو پیوند و غرض من تالیف قلب طالب
مطلوب بود نه جمال از وصل این محبوب پایانی شاهد کل از نسیان عند

بوده نه چاره

بوده نه چاره داغ از مرهم لطف این طبیب زهی کان گهر بخش که کس مهره گلرا چنین
بلکس نبخشید که او قبله دار انجنید کس از نعمت خوان جنان دست نشوید که وی
از صحبت جانان دست بشست القصه عبد السلام ببرکت شیوه هدایت معرفت
فرج بعد از شدت نصیبش آمد

در عهد سلطان سنجر سلجوقی در شهر نشابور که حسن ملک
خراسان از سواد آن کحال زینت یافته محتشم نهادی با ثروت تمام و مال و ملک
زیاده چنانکه در عرصه حشمت و جاه امرای پیل شکوه دولت سنجر را اسب لجاج
دادی فرزند خلفی داشت مسیح نام صبیح روی که نسیم انفاس مسیح روح بخش حرز عاین
الکمال بر بازوی سعادتش بسته و لمعه آفتاب حسن یوسف جمالش مسیح صورت
ماه رویان مصر نموده هم آفتابی بر نور حسن و جمال پرسته و هم زیرک نهادی بحلیه
عقل و کمال آراسته صورت وی دلفریب سیرتش عالم پسند آفتاب و
مشتری در برج کش پای بند ناگاه طایر قوتش بحکم اذا ضاقت الارض فسیحا
از قفس وطن دلگیر شده باحرام زیارت عتبات عالیات و عزم سیر بغداد
داد بال فشانی داد چون نخل قوتش بر آتش بود از پدر اذن طلبید و زین
برابرش نهاد پدر رسم سفارش چنین با وی گفت که چون بشهر بغداد
داخل شوی بیکی از تجار نصر نزار فرود آی که میان من و او مصافات دیرینه است

دران عهد که من بعزم زیارت عتبات احرام داخل شهر نجف گشته شدم باین دیار
از مصاحبت زنده دلان آنجا حسن اخلاقش دانسته اند و خبرشان که هنوز تسبیح شماری
سگان نعمت عرصه بر ایشان بیان شکر است و بجو تنه چینی خرمن عطایش هر برگ چنار
صد دست از یک آستین بیرون کرده   سفرهٔ جود و دستش چو داد گرسنگان را
صلا کار نه بفرق گدا حرص توانگر شکست   القصه مسیح ساز سامان سفر عراق
عرب داده با غلام و چاکر و سایر ما یحتاج روی براه نهاد و چون خط مستقیم جاده را
بنقطهٔ مرکز رسانیده داخل بغداد شد و خانهٔ دل ربا با سرای نصر همچو مهر و تسبیح
برادر گشود نصر باستقبال شتافته مسیح را بسرای درون برد و مجلسی بهروی آراست
که ناهید چنگ از حسرت تماشای آن بزم زخمه بر تار نظاره زدی و تخت زمرد نگار سپهر
در حیرت نظارهٔ آن تخته را بر سر خورشید شکسته   یا بزم من به رشک خلد
برین   از روز بزم خوبان چین خوشتر چین   نصر در شرایط میزبانی و مهربانی
هر روز میکوشید و بزم عیش را زینت می بخشید چنانکه مسیح را چشم حیرت
چون مشتری در شهر استقامت باز مانده و بنده سر افکنده طوطی نطقش گشته قضا را
روزی از خارج سرای چشم مسیح بر جمال خرمی افتاده نار پستانی که چون نار رفتار آن شوخ
آن جمال بهانهای چشم مسیح لبالب از اشک گلناری گشت و از تماشای آن تمثال بی مثال
هزار پای دود پیدا با مغز سرش بکاوش در آمد چنان تار زلف آن کمند انداز خیر کردش را

بجگر کشید که از نقد هستی جز نقد ضمیری چیزی ندید و از بال افشانی صعوهٔ وجود جز حسرت
پری در قفس خیال نسنجید   دلش از رنگ جلوهٔ آزار   تنش از تیغ جور چون دل یار
حاصل الکه صدمت عشق شیخ دل مسیح را چنان از پای درآورد که پای طاقتش
چون حرکت آسیا زمین گیر گشت و خانهٔ دلش چون فانوس آتش ضمیر چون نظر سوزش
حالی و بیقراری وی را ابدیت تا که در عرض اندک روزی پی بترک مراتب و ابتغای
مرض صورت امراض گرفت بر حال وی تنبیه رسید و بقصد انجاح و مبالغه سبب آن
شورش خاطر باز پرسید چون مسیح طشت طاقت را از بام دل بزیر افکنده دید
و دیدهٔ جاسوس نظر را بسیلاب خون آکنده دیگر اخفای آن رمز را محال
دانسته قصهٔ گرفتاری دل را بدام صیاد دیده موصوف بصفات که دیگر این نمود
دل با بی بند زلف چو شد عقد از و مجوی   عاقل [نمیبندد] بسلسله اش کی برد دم مار پیچ
نصر نشان شمایل و پیکر و لباس و زیور آن سرو قد را چون از مسیح صریح
ترا استفسار نمود تفتیش شد که آن ماه رخ پرده گی حرم نصر بوده و در راه حمام چشم
صید شهباز دل مسیح نموده دیگر مسیح از همین مقوله نگفت و تعهد نمود که من بس از بهر ماه
دلبران صید را تقید تو در آورم خاطر آسوده دار که تخلف وعده با روزگار است و صندل
چاره بهر درد سر بس روز دیگر نصر نزد آن ماه رخ رفته آغاز شرح حال نمود که جوان
مرا آیینهٔ دل از گرد علایق حسینی در غبار غفلت نشسته و خاطرم هیکل تا نشست

دست در سلسلهٔ تجرد زده چون مجنون سیر و پا رجحت هر کوه و صحرا زاباد در دوام بهایم واز
لذات نعیم دنیوی بکنار رخشین دست و چیل قناعت نایم زچاک پیرهن لاله
سر برون کردیم نیافتیم سر براله نیست داغ بهار نامرد در عالم تجرد در به تقرب مبدا
با هم نامردانه وار العاجل آخرت شتابیم و برین تقدیر دیگر از من زن پرستی
و خانه داری نمی آید من بعد چون تو نوجوان ماه روی را حبس نمودن نشاید
بس اولی آنست که طلاق خود با وجه صداق از من بگیری و بخانه پدر شتابی
که عمر رنا شوهری مالیر آمد و عروس فراق در نظر بصیرت جلوه گر هر چند بانوی
وی گفت سبب چیست و چه ناشایسته از من بوجود آمد که سنگ خاره بر جام
عیش میزنی و شیشه دل را بباد نفس سرد میشکنی لعلان رشته پیوند زنار بی سبب
رحم کن بهت بدست تو سر رشته ما نصر گوشش بحرفش نکرده در زمان طلاقش
داد و دو جنس قبیل را در کنار نهاده بخانه پدرش فرستاد بعد از انقضای عده
باز نیز دوی پیغام داد که اگر چه مرا شوق عالم تجرد از نعمت وصلت بی نصیب کرد
اما بحکم نعم البدل مخفتم زاده پاک نظر ما منتظر درین ملک قدم هم رشته
و تشنه لب زلال وصلت گشته که امروز در ملک عقد ابدا دو ش هم زاد
ندارد و بدین سودا رضا ده و دکان قبول گشای که اگر درین معامله زیان بینی
سرم را از زبان تیغ حواله کن که بهر تلافی تقصیر چراغ هدایت بکف دارم و در زم [illegible] انتظار

عذر تقصیر ناله در ره عشق دیده رنگین باشک خونیم دختر چون علاج دیگر ندیدست
و صورت نصرت را در مرآت ضمیر رضا مسید دید بحکمی راضی شد پس قاضی
کفخشان بر لب و راه الفت در میان گشت د نصر بهر ایشان سرای علیحده
ترتیب داده و جمیع ما یحتاج ایشان را مهیا نموده باقامت ولیمه سکین
کمر بست چنانکه مور از خرمن نوالش تنگ بر ده و مرغ از کشت احسانش سیر خورد
برمی ار است که زد طعنه بفردوس برین خالی از حسرت دو جهان نغم
ملاهال چون شاهد حبشی زاده شب شانه بر جعد طره شام زد و تر گردد زار
سنگ باران سیاه انجم بر دی به زینت نهاد نو عروس چهره حین آرا رخ
از هر جهت تزئین داده در حجله نظارت نشاند چون مسیح قدم به ایوان هشت
و گنبد دختر با چشم بر روی صبیح مسیح افتاد در زمان لغ بسوی آسمان کرد
شکر نعم حضرت ذو الفضل و الکرم لب گشود و کف بر داشت مسیح از گنبد
سبب شکر در محل باز پرسید کنیز گفت ادای شکر من تحفه چنین بود که این دختر
اول زوجه خواله نصر بود و بجهت یکدیگر چون شیر و شکر آمیزش داشتند اگر
چه نصر سوی خلاف سبب تقصیری وی را طلاق داد فاما عاقبت سنم حقیقی بیاد وصل
چون تو نو نهالی از گلشن مجد و شرف ارزانی داشت و داغ سودای وی از
نصر هیچ فصله موی بتیغ بیزاری سترد ندارم اگر شکر حق را سپاس

چو من کافری نیست حق ناشناس   مسیح چون دانست که این فتنه نصر انگیخت
کمند افکن گردن طاقت نصر بوده و نصر بنا بر استرضای خاطر مسیحان خیال
چنان را هر ذره را همچو مسیحان که از تن بار گشتند از دل دور نموده آن تهمتن میدان
فتوت دندان بر دندان فشرده در میدان مروت همچو سندان پای استوار
داشت با خود گفت هیهات هیهات زهی بد مذاقی که لب مسیحا چاشنی شکرستانی
که لذت عیش را در کام دوستان تلخ نماید مسیحان هر چند عزیز و شیرین است
اما شور چشمی وی در بزم فضولی بی نمک است و ادیب جا دشنه از بهر مگس شکار
ترش روی   نمک را نمانده است شوری مگر که بسر دو نمکدان شکن را
کمر بست آن شب مسیح تن بگرانی خواب در داده متمتع از نور بر بستر بخفت
و چون روز روشن شد متمسک بدین عذر گشت که رسم ولایت ما چنین است که اول
در رضای پدر هر پسری که با حلیه جدید النکاح خود وصلت جوید اگر فرزند از ایشان
بوجود آید مثل والد از نام خوار و بی مقدار است پس جان بهتر که زود تر بوطن مألوف
شتافته در حضور پدر نامدار از شتاب مدعا کامل جلیس در بخت کامرانی بیکدیگر
هم آغوشی گزینیم   کار در وقت خود افتاده است   میوه نارسیده خام بود
دختر بدین معنی راضی شده مسیح یادگار عزیز لب و انگشتری خود را اسم
یادگار و مراعات علامتی که در وقت حاجت بکار آید بنصر داد و عذر بسیار نیز

خواست و دختر را در محمل عماری نشانده راه وطن پیش گرفت و چون بشهر آمد
جای پدر را خالی از پرتو وجود دید و اموال مخلفه پدر را بحوزه تصرف در آورد
و همچنان از مباشرت و موافقه دختر محجوبیت گزیده بعلت عنین و ضعف قوت
باه تمسک جسته و در انتظار نقش کشادار خرافات زمانه بود   نه ره بقرب دوست
برم نه ترک عشق   در بند جبرم حکیم کار مشکل است   اما چون نصر از پی کار گذشته
باز ماند بر کار و ار پای در عرصه حیرت نشست و نقطه کردار سر در دایره مذلت
فصل را بعد از اشیال جمیع اموالش را دزدان غارت نمودند و خانه و مسکنش را
بسبب تراکم زلزله حادثات سمت عالیها سافلها پذیرفت عاقبت
از تأثیر بخت نافرجام عسرتش بذروه رسید که عسر بالمشقة خزان گشته قوت
تحصیل قوت لایموت نداشت چون دیگر لذت عیش را در وطن رنجور دید
و جلوه صورت امید را در آئینه طبع یاران نشناخت بود که چرخ فیروزه گون
اکلیل تخت ان را با قوت دولت مرصع داده و افسر گهرهای مهر بهوای بارگاه
شکوهش از گردن افراخته اختر زمردفشان مسیح را در خضرا مسند جای دگر
روی بملک نشابور نهاد   دل در گرو محبت نیست   این رشته بسوی من کشند
و چون بشهر نشابور در آمد از غایت دیر که چون شتر عریان عریان بود و درون
کلبه گلگر ادی آن نداشت که بخوانده بمجلس مسیح در آید در کنج خانقاهی مسکن گرفت

وانگشتری مسیح را یکی از محرمان داده نزد وی فرستاد اما چون چشم مسیح بر انگشتری
افتاد در چون حلقه سر از پا نشناخت و چون نگین لب از تحیر بدندان گرفت
پس از قاصد آن حال و معاش یار خبر پرسید شنیده صورت حال را
بالتمام عرض نمود مسیح گفت چندانی که هندوی زلف سیه چشمه ظلمت
در آمد   مهر بر لب نهاد و هیچ نگفت   عقده را چون کمر بسته نهضت مسیح   کره بود
خیمه و سراپرده و لباس و جمیع محتاج تجهیزی چنانکه لایق اهل حشمت بوده
باشد مهیا نمود و همچنین مراکب یراق سیر کشتر و غلام و چاکر فرستاده
مقرر گشت که در خارج شهر خیمها را برافراشته و فرش گسترده نصر را بدرون
سراپرده جای دهند و لباس فاخره را پوشانند تا علی الصباح مسیح باتفاق اکابر
واعیان خود در استقبال نموده با عزاز تمامش بشهر درآوردم روز دیگر که خسرو زرین
قبای مهر درخشان در دالان لاجوردی سپهر مربع نشین تخت فلک چارم شد و نسر
طایر دو واقع فراز تدارک سلیمان شکوهش پر اندر پر گشوده   صبح که خورشید فلک
بارگاه   براق چرخ زد او رنگ جاه   مسیح بعزم استقبال نصر علم نصر من الله را
فراز تارک سعادت برافراشت و بصد عزت و احترام در پیشگاه فتح قریب جای
داد پس بزم عشرت را از مغنیان زهره نوا و مطربان نغمه سرا چنان آراسته
که اوتار هر چنگ رشته بال و پر مرغان هوا بود و ناله نی قوت بلبلان نغمه نوا

عجب بزم و هنگامه خرم دا   کلش دلربا و دلکش جانفزا   و هر روز در گرمی بزم عشرت و دایم
نوازی یار محبت زیاده از روز سابق میکوشید فاما قصور حضور نصر را از وجه
وی پنهان میداشت تا آنکه روزی پیغام زندان نگار فرزانه فرستاد که چون من بعلت
عنین مبتلایم و از قوت رجولیت بی‌نوا و ترا با وجود جوانی و جمال در دام محنت نشستن
امر بست مشکل پس آن بهتر که از من طلاق گرفته بعقد صاحب تقیم درآئی که از من بهمه صفت
و جهه بیش است و در پیش دختر بیچاره چون گوی سر را در خم چوگان قضا نهاده بود
و هدف سینه را در راه تیر قدر انداز زمانه گشاده بهر گونه تکلیف تن میداد   هر دم غمی آید
بدامم   کر هست سرا عشق بازار   پس مسیح وی را طلاق داده بعد از چند روز شرایط زبانی
و لوازم محبت روزی با نصر گفت مرا نیز داعیه وصلی بتو تا با پاداش چنین عقده از پا
خاطر گشاده عقد زنار بر میان بندم و بمکافات جوانمردیت جان در تن مردی نمایم
خواهر حسینه دارم که بحجر نواز همه فرزند شاه سنجر بوده باشد که از این شهد قطره در پیش کحام گوارا
دم از سیاز زند باب حجرش لب تر نمایم او را بحبالۀ عقد تو در آورم تا بابت این ایار توی
و بحفظ خدا فراق خاقم را مرهم ازی   دوری ز تو مشکل است ما را تن دور شود ز ارقع با ناکام
نصر آن مژده را نعمتی عظیم شمرده رسم تحیت بجای آورد پس مسیح قاضی را طلب نموده
عقد نکاح فیمابین واقع شد دیگر ست خانه و سرا بهر وی معین کرده جمیع اسباب عروسی
بصد زینت سایب نصر ترتیب داد چون عروس را مشاطه صورت پرداز نقش طاوس

برپر و بال زلف و گیسو بست مسیح دست دختر را بدست گرفته گفت آیین با ان آیت
که خواهر خود را خود بدامادی سپاریم پس در حجله گاه نقاب از روی چون قمر
برداشته تو گفتی فضای آن سرا از شعشعه جمالش چون حجله گاه صبح از پرتو عروس
بیضا روشن شد بتی بجلوه در آمد که در هوادارش سراغ شمع ز پروانه جست
بار شمال پس دست نضر را گرفته گفت ای بستان امانت خود را از من قسم برات
نگارنده صورت هستی که قلم قدرتش زلف لیلی را چنان پرداخته که مهره دل را
از سینه مجنون چون فلک حقه باز بیک چشم زدن ربوده که بنجز آن روز که بوی
یک نظاره نقد دل را از نقش باختم و بنجز امشب که دست او را بدست تو دادم دیگر
درین مدت نه دستم بدامنش رسیده و نه چشمم از گلشن جمالش گل نظاره چیده یا رب این را
دیده گلچین از گل نظاره هست روی جانان را ظهور نور بس چون آفتاب
نضر از کرم و مروت وی مدهوش گشت و احسان خود را فراموش کرد و بر بیت
احسان وی انصاف داده بنعمت فرج بعد از شدت مستفیض گردید غرض
آنکه این عالم پرنوا در هیچ وقتی از نغمه و ناله خاموش نیست و در هیچ زمان از شر
و فرح خالی نه علیه توکلنا من الشرور و الشداید و الیه انبنا فی النعم و الفواید
شاطه زلف پریشان این نسخه لولی یا داود نوازنده این ساز
ناساز خارج نوا المذنب الآسف ابن شمس الدین محمد محمد شریف المتخلص بکاشفی

بکرم

کمیت قلم را باز بجولان شرح در آورده جای سخن نیست اول از شرح حالم سخن بشنو
ظهور گوهر پاک والدین رشته تاب سخن ازنجز ملک شیراز است و مولد این بیرا
بافسانه سخن از کربلای معلی سیر عمر آن عاقبت بخیر چون بسال دوازده رسید
پدرش از سر رفته مادرش چون عمر روز فرصت را الم از دوازده ساعت دید بعزم زیارت
شاه دوازده امام صدف چهره را از زینت آبرو داد تا آن در یتیم را در خاک پر شرف کربلا
بر تشنه مواصلت کشیده پای بند تا نفس نمود با لب تشنگان آب فرات رحمت حق
بدینسان تن از غبار عصیان شوینده و شاهدان حجله نشین شهدا را از چنین پرخطیه
حور العین شاهد گزید یکدل نتوان بدین همه غم دادن تن کاست
فزون گرفتن و کم دادن یک بند بست صد دل عاشق را بس مرغ ملک
نعره توان رم دادن هفته در آن غیرت بهشت روز عمر عزیز را از آن عمر منصر
تمیز تحصیل علم در معرفت وجود حق بذکر ما عرفناک حق معرفتک و جهاد نفس در حب ذات
ذات مصطفی بتکرار ما عبدناک حق عبادتک شب بسر کرد لاجرم شب قدر آن عالی قدر
خال عارض صبح عید بود تا آنکه این حقیر محجور را در مهد وجود سه ساله کرد چون سن بیست را
در ابتدای تشیع آن علی محض بدعت دانسته در گریبان اعدای دین سالار را
دل همچو زهر هلاهل دید تاب مقاومت صدمت ایشان نیاورده دوری از خدمت مولا
اولی شمرد فی سنه ست و الف در دِ درد دو داغ شاه شهیدان را در کشیده با درد و داغ بر

اصفهان صحبت عمر جلوه ارق اسخاشان نهاد   در دیده عشق کعبه و دیری نیست   حاصل ز طواف
هر جو جز بی‌سیری نیست   تا چند نشان راه و منزل پرسی   هر جا که روی دوست باشد
غیری نیست   در آن خطه سال عمرم چون به پنج رسید و پنجه جو سیم از چون پنجه اهل تمیز
تیز دید دندان حلمم را از طلای برکنده کلید پره دندانه هدایت بر کف ادب
نهاد چون بدان سن رسیدم که دندان لئیم که هر لفظ سر بر خط او ادم نهادند چنانکه
از گلشن صحف مجید دست نظاره ام در طرفة العین صد دسته گل بست ناگاه ابر
گهربار لطف ایزدی در همان سال اعنی سنه عشر والف دریای رحمت را بجنبش آورده
مرا الصوب مشهد مقدس رضوی دلالت نمود زهی روضه فیض بخش که خار
راهش از آب گهر آبله بر لب است و از بخشش سنبل دشت سر از آتش گیسوی شاهدان
سر فرو تاب مدت هفت ماه مجاور آن رشک حرم بودیم و هر روز گلستان
ارم را به برگ سبزی یاد می‌نمودیم   می باش یار ارباب خرد همخانه   منشین را بر جنبر
بهر و دیوانه   از شمع گریزی و به دود آویزی   ملکی ترسم از این که گستنود پروانه
پس از هفت ماه از آن خطه پاک باز عزیمت اصفهان نمودیم بعد از
مجاورت بیست سال در اصفهان عزیمت ملک ری کردیم فی سنه خمس
و ثلاثین و الف آن مهر بسته گستر از سرم چون شعله از سر خاکستر عزلت گزید
دانش فروش سرا در خاکستر نشاند بر دالته نامه و اعلی الله مقامه تطویل کلام موجب

ملال طبع انام است این کم نام مستهام هم جهت آن کامل فردوس مقام در تحصیل
بعضی از علوم دینی و نحو و کلام و منطق و غیر ذالک داهم چنین نسبای نثر و انشاء شعر پاره
از هر راه اقدام جهد نمودم و قدم سعی بر سهول و جبال فرسوده از جمله مصنفات
نظم سبعه نسخه لیلی و مجنون و هفت پیکر و جهانس نامه و غزلیات و قصاید و رباعیات
و قطعه و ترکیب و ترجیع است و از کلام نثر نسخه سراج المنیر و در مکنون و خواص باطن و ملتفات
متفرقه است که در خیال هر یک که مرحیال مجنون آسا دست در آغوش وحشی صحن
می‌نمودم و چون سفید خیال باز دست در آستین خامه سخن بر دارد اشتهار عجاز
نفس روح بخش هر حرفش را در سواد موج خط چون ماهی آب حیات دادم نفوس
روح بخشم بر دالتجا مسیحا   بخیال نقش شدم کند افتخار باد   ورق از بهار طبعم گل
نظم دسته بندد سخن از لعاب قلم حوز دارد آب زر گانی   چکد از کلک ضمیرم چو عرق از لب
دانش دمار از ریخی طبعم چو یک گل معانی   هنوز در ترکیب معنی خامم و صوابی خیلم از آتش
شده جهت خام سوز که با وجود چندین دیده عیب بین که تیر زهر آلود نظاره هر یک قصد
هدف جگرم دارند عجب باشد که جگر دارانه زبان بلاف گشایم و از راه خود ستایی
بیا بر آرد نه که از آن در آیم جز عالم الغیب هیچ آئینه وجودی بی غبار نقوب و بلک
عیب نیست اگر دیده است برغم احول نظران درست بین است از میان نقش گهر
بر جبین والا از سنگ طعنه است لا تحکم ساجه پاک همین علیم بس که مدتی از دلگل است

که در عرصهٔ شهریاری بسبب شغل قضا نامهٔ اعمال را چون سجل خود سیاه کرده ام هما
قضای فلکی دانهٔ فریب در دامم ریخته و گرنه دانهٔ خرمن احسان عالی اهل منت
منظر حوصلهٔ عصفوری در نیابد و گردن شیر شکوه صاحب همت از کشش
زنجیر تعلق نفرساید   با این همه رستمی زندان ماندی   از راه فتادی و
زخود لان ماندی   بید ردرای غارت داد خرمن   چون مور زیر پای فیلان
ماندی   سلسلهٔ سخن بطول کشید الحال سبب تألیف این کتاب را گوش
کن که نتیجهٔ نقضای اولاد مرزبان زمان از گو شکنت برادر کهترم محمد اسمعیل
مصنف که خاک سیاه هند را سواد مراد دانسته جبههٔ طبع را با امید جلا از ان
مدر دون پرور چون آئینه بر خاکستر نهاده و همانا صیقل آئینه خاکستر است که آن
شعلهٔ تابنده نامهٔ عمل را از سواد کنده بلمعان نور انابت در آن حاکسه
سر به نما نمونه ید و بیضا ساخت و رشتهٔ علایق از ماسوی الله گسسته بمقام
عبادت حق پرداخت زهی دیدهٔ بینا که نور را در ظلمت دید و از دکان شبه
فروش گهر برچید لاف غواصی گهر در ظلمت که همگنان نقد درم و دینار از ان
ملک اندوخته و او چون مالک دینار از لآلی ولایت در آن ولایت سری ا
دل برافروخت   در موسم دی خون رز از تاک بریز   خاک غم از روی من دل
پاک بریز   کشتی نظر که عالمی رنگین است   رنگ تو هم از اشک برین خاک بریز

مکتوب عطوفت مکنون ادب مکتب خانهٔ توفیق بمن رسید که موی شکافان
این بلاد که آئینه صد قشان از زنگ ریب چون گل داغ از موی صاف است
زبان شان بموی بر آورد که گفتند که انشای تازه از کتاب در سیر از ره
طبع برادرت که در ملک عراق با نوبت طهٔ فراق گسترده اگر نسخهٔ ارمغان
داری از مغان معانی نواز این ملک دریغ مدار که از نور هر نظر چون مدار است
فلک در ساحت انتظار تتق بسته و اگر چون شاخ خیار تهی دستی قاصد صبا را
بر کوی که چون نسیم مصری باغ کنعان تقاضا گرفته آن یعقوب نظر را سر بر
افق فی آورد که چشم انتظار در رهست تا دیده از جهان بپوشیده چشم از دشتی خورشید
غنیمت می داند که دیده با نجا دار از هر سوی در کمین است   در آتش عشق طاقتی پیدا کن
با شعلهٔ داغ الفتی پیدا کن   افسانه شنیده شد مگر با صبح   زین شیرین تر حکایتی
پیدا کن   من نیز چون چشم خواب آلود اهل مجلس را با پاسبان حسن قیمت
وجوبای ملک عافیت دیدم بذکر افسانه جمله را در خواب کردم و بیاض نامه را
از موج سخن زینت خواب مخمل دادم همانا در جواب غفلت تا رو پود هیان بهم
می بافم و گرنه بیداردلان عالم معنی را با فسانه و افسون چکی روز نیز نگار ان
صید گاه سخن را انجاب خرگوش چه بازار وجود ناقص عیارم آئینه عجایبی
صورت خود است که در عین خواب دم از بیداری نیز نم و در خرگوش سنی ام

هشیاری می برهم گر آیات عذاب روز رستخیز را افسانه پنداشته ام که لب از ذکر افسانه
نمی بندم با کمر صندل کفر بر جبهه جبین انصاف مالیده ام که کفاره گفتهای لوچ را
زبان باستغفار نمی کشایم همانا معده نفس را از ذخیره عصیان امتلا دارم
دار نشوء المزاج یوم نقول لجهنم هل امتلئت وتقول هل من مزید عاشق کشته
طاقت را از حمل بار وزر با مال انچنان ساخته ام و از بای لغز فتکوی بهاجبام بهیم
وجنوبهم وظهورهم اسلمین مغرور بر ندکانی بکدنه از نغمه خبث خلق را
زنزمهر چون آئینه در قفای عیب دگری وز داغ قفای خویش تنک همه خداوندا
از نجر طور هدایت عصای ربی اتوکؤا علیها بدستم ده تا از نیم کجروی نفس اماره در قید
فی سلسلة ذرعها سبعون ذراعا فاسلکوه در نیایم الکن از دار الشفای عنایت
شربت اذا مرضت فهو یشفین بکامم ریز تا از خمار لبس لهم طعام الا من غسلین
آسوده نشینم نفس ضحاک سرشتم که همیشه از آسیب دو اژدها صولت اذ یتلقی
المتلقیان عن الیمین وعن الشمال قعید در سر کوب رنج است در پناه ففروا
الی الله برات آزادیش ده تو دانی که از راه صواب باز مانده ام و بقدم فرسانی
در طریق خطا معترفم عذر فاعترفنا بذنوبنا فهل الی خروج من سبیل از من در پذیر
و از کیفیت شهد توفیق غافلم و بنابینائی خود در راه شرابخانه تحقیق قایم در عرصه
وتحشرهم یوم القیمة اعمی رهبری بخشای ای صف آرای عرصه یوم ینفخ فی الصور

فتاتون

فتاتون افواجا اندران میدان که سپاه موافق و مخالف در ساحت فریق
فی الجنة و فریق فی السعیر میمنه و میسره بیاراسته و مجاهدین الذین جاهدوا فینا
لنهدینهم سبلنا معزره جکر شکاف افمن یلقی فی النار خیر امن یاتی آمنا یوم القیمة
غلغله در اصحاب معاد انداز ندین سستندم را در کنف وقایه فوقهم الله شر ذلک
الیوم ولقهم نضرة و سرورا جای ده و در آن عرصه دار و گیر که اهل تقی و فجور را
بکمند و توخذ بالنواصی والاقدام دست و کردن بسته زبانیه جهنم بطغرای سندع
الزبانیه بدوزخ کشند مرا در زیر لوای نصر من الله و فتح قریب جای ده
و چون زاده خاک کربلا بی معلیم بحکم منها خلقناکم و فیها نعیدکم این نعمت نصیب
کن که چون قطره بدان بحر بپیوندم و لتود عظام رمیم با آن خاک چون جسم
بجان آمیز تا ز نزمنده منها نخرجکم تارة اخری در عرصه جزا از آن لحد سر برارم
لعل الله یحدث بعد ذلک امرا خداوندا شفاعت محمدم بخش که از شفا
اطاعتش روی بر تافتم و بغلامی علیم آزاد کن که از در ولایش روی بر در
مخالف نهاده تشتم و بقائم مقامان اثنی عشرم ارزانی دار که در دار دنیا جز در مهر آن
دری نستم عرصه خلدت را که وسیع است بر من تنک مساز جنت ما وا نشیمن
که در آغوش دلم تنک نشسته در آن عرصه طرح مباینت مفکن یا ارحم الراحمین
انت ولیی فی الدنیا والآخرة توفنی مسلما والحقنی بالصالحین قلم طاوس

خرام نگارش این نقش بدیع همواره بر قلم تر نشسته نموده تا بتاریخ سلخ شهر شعبان المعظم

سنه ست واربعین والف از قوت جولان چون اسب چوبین باز مانده المؤلف [illegible]

التاریخ بتاریخ وی گفت سالی ارزین که باید خزان و بهار انجمن

تمت الکتاب الشریف من مؤلفات ملا محمد شریف

رحم الله الملک اللطیف بعون الله الملک المنیف

علی ید العبد الضعیف النحیف المذنب المخطی الراجی الی

محتاج رحمت الله الملک الغنی [illegible]

[illegible]

[illegible]

تحریرا فی یوم الخمیس ۵ ا شهر ربیع الاول

من شهور سنه ست وتسعین ومائه بعد الالف

من الهجرة النبویة المدنیة العربیة [illegible]

الر

[illegible] الر

[illegible]

[illegible]

لهم دار السلام عند ربهم کتاب سراج وهو ولیهم بما کانوا یعملون

بسم الله الرحمن الرحیم

سپاس بی‌قیاس کریمی را جلّت شانه سزاست که حلیهٔ خلقتش زیور است زیبنده در مجلسش
گوهریست ارزنده گلشن مضمار امید از نسیم عنایتش تازه روی و غنچه امل از نفحهٔ بهارش
مشکبوی جرعه نوشان رحیق تحقیقش سرمست نشأه جنون و صبوحی کشان ایاغ
سر آتش بداغ شوریدگی مفتون مجنون تو کوه را از صحرا نشناخت دیوانهٔ عشق
تو سر از پا نشناخت هرکس تو را یافت زخود گم گردید و آنکس که ترا شناخت
خود را نشناخت نوعروسان حجلهٔ چمن را از نشاط فیضش بحلهٔ زمرد پیراسته
و دوشیزگان نورس غنچه را از آیینهٔ صنعش بحجلهٔ حریر آراسته دارو در گلشنش پیرایهٔ
کلف عصیان از چهره نامه و فار و غ مغفرتش و دافع سموم خسران از نفحهٔ تایید
نفس تو امر بقا اشانه و جلت اینهمه تفضل است که اهل معصیت را
بخوان مغفرت صلا داده و بطاع خطیه را النقد عطیه در بهای فرستاده
نوردی آیینه در ما قفای آیینه‌ایم چنانکه از تو بدا از ما نکو نمی آید
طوطی مقال شکسته بال بذروهٔ طارم حمدت چون تواند رسید و همای
اندیشهٔ تجرمشیه بشر فرسوده اوج قدرتت کی تواند نشست سبحانک لا احصی ثناء
علیک انت کما اثنیت علی نفسک ذات تو دانش گذار کنه تو

بینش کل وصف تو اند بنگاه حیرت تو عم قرا برهان قاطع بر لطف ساطعت
همین بس که تشریف عزت قامت ستیدی برافراخته که گلشن رسالت از نشو و نمایش
رنگ روضهٔ حور است و بزم نبوت از شمع جمالش داغ شعلهٔ طور در باز آ
غش سطاع غفران کاسد و از انکار اغیاش خیال حاسد فانه بهار
خلقش زیب نامهٔ انک لعلی خلق عظیم و نسیم لطفش زینت نسخهٔ
انک لاجر غیر ممنون مرحله پیمای ثم دنی فتدلی شفاعت آرای
محجله ولسوف یعطیک ربک فترضی آن خواجه که قرب حق بود پایه
او معراج بود بلند ترین پایهٔ او بی خط وزده برهمه عالم خط نسخ
بی سایه و کائنات در سایهٔ او وهو سید الثقلین و رسول
الثقلین ابی القاسم محمد رسول رب العالمین صلوات الله العزیز
الجبار علیه و آله الاطهار الابرار زینت چهرهٔ سخن بذکر اوصاف
همیون امر سیت که دست قضا از تارک شکوهش لوای
انما ولیکم الله برافراشته و نقاش ازل بر لباس قدرش نقش
من کنت مولاه فعلی مولاه نگاشته جرعهٔ فیضش
[illegible] کوثر در دستان صاف شرب اثرات بهجت
[illegible] ده و اعدای ردد آتشام را لبریز حسرت سراب

حسرت فرستاده حبل المتین اطاعتش را در محشر موالیان را دلیلیست همانی
مقصد و معاندان را کمندیست موجب حبس مؤبّد جاهش عمر کاه حسود بخشش
سبب اندوه خصم عنود سطاوت علمش چراغ رستگاری و محو نقش ظلمت داغ
سرشماری که مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من رکب فیها نجی و من تخلف
عنها هوی   ای قبله مقبلان عالم کویت   روی دل مشتاقان سبیل
سویت   هرکس ز تو امروز بگرداند روی   فردا بکرام دیده چنبه ازذات
نسب الله الغالب غالب کل غالب و مطلوب کل طالب امیرالمؤمنین
علی ابن ابی طالب علیه الصلوة والسلام و علی آله الطاهرین من ذریته
الف الف التحیة والاکرام   شبی در خلوت تجرد نشسته بودم
و رابطه تعلق از فلک گسسته دران خلوت که پروانه طیران را شمع
خیالش راه و نه فیلسوف وهم را از نکته سنجش نگاه سپهر زند ره و در ناخن
هستیش باگسسته و جهان بجای اندیشه را حجاب بنیش در درج بسته
امید اشتیاقان زگسسته درش زامد شد بیکانه بسته با خود صحبتی
داشتم که ناگاه شاهد بکف حلقه بر در زد و چون در گشودم درون آمد یار رخی
چون شعله فتنه انگیز و لبی چون غنچه از تبسم لبریز زلف سخن را چون بنفشه
در تاب افکنده و سوسن زبان بطعن گشود که درچنین فصلی که در سر بود زکلاره

غرفه

بهار خوش نبوده است و در گنبد سپهر از نوای بلبلان شور و غوغا از چه بادین
نشسته و در برج توفیق بسته بر خیز که گلشن معانی عجب شاداب است و سنبله زلف
سبزانش در تاب اکنون وقت سیر است و هنگامه تماشا   گاهی بنوازش
دل مجنون آی گاهی بطواف لیلی بر خود آی   چون غنچه مکن چه حجله نشینی دیگر
ایام بهار است دمی بیرون آی   چون انجمن ازوی شنیدم در زندان بای که را
بر نجیر بزه معید ختم و سواد دیده را در مهد حیرت بخواب کردم و دهان سلا
نقش خموشی در بستم و گوش را بر پنبه گرانی رخنه گرفتم پس مالک تن را باپاسبان
تعلق سپردم و خود با یاران همدم ره بر راه آوردم چون بدان گلشن رسیدم دیدم
بوستانی چون گلستان حسن گلو سوز و باغی چون چراغ شوق دلفروز
باغی آراسته چو باغ بهشت   بلکه از آراستگی داغ بهشت   بر سر هر سرو خوش
تذرو مضمونی نشسته در شمیم هر شمارش صیاد نکته در کمین لب غنچه آن
بتبسم نسیم لطایف لطیفی هم باز و دهان هر لاله اش بعنوان بدایع عشق بار
غنوه پرداز سوسن ردایش بترجمه کتابت زبان کشوده و نرگس اشارتش
بکرشمه استغراق دل ربوده در ساحت فضایش بوی چین بغارت صد خرمن در عرصه
لطفش شقایق اقبال هزار دامن   زبس گر عکس گل شد خاک رنگین غلط
میکرد هر دم دست گلچین   اما چون طبع آراسته چشم را انظر چنان باغی آراسته

لطفش

افتاد و سراسیمه وار بغارتش چون خزان کمر بست و بتاراجش چون صبا در کمین
نشست از هر نوع گل نسرین و گریبان و کنار و دامان پر میکردم که ناگاه
دوستان محرم و یاران همدم دران حال بیاد آمده با خود گفتم تهی دست
نزد عزیزان رفتن از مروت بعید است و به برگ سبزی یاد یاران کردن از
انصاف بر بعید و مناسب این مقال بزرگی فرموده که هر که یاد عزیزان
نمیکند در سیر بروی مجوی گل گشت باغ نیت حلال پس ازان قطعها
که چیده برسم ارمغان جهت دوستان آورده ام اکنون متمنی از نظر کنی
از طراحان گلشن سخن رازو گل چینان گلستان معانی انکه بعین عنایات
و نظر عاطفت در روی نگرفته چهره معایبش را بنقاب عفو در پوشند که سیه روئی
نامه را دل خامه شعبت و ذلت قدم قلم را ذات طبع عذرخواه مجمر این بی
بضاعت چه باشد که مقبول نظر خسروان اقلیم سخن گردد و هر این کم
استطاعت چه تواند بود که شایسته ملک کلام باشد هر نظر را که برا قدر همش
جامه باندازه تن دوخته‌اند اما انتظام این لآلی بیان طبیعت را
بجهت لمعه مناسب دیده بسراج المنیرش موسوم ساخت و در خاتمه هر باب
از ابواب حکایتی مناسب بمقام درج میشود ان شاء الله تعالی اسئله التوفیق
علی تیسیر اتمامها و تسهیل اختتامها
در شرایط ادب

در ادبیات نجیب در فواید حلم در مناقب عقل در محامد احسان
در حلاوت صبر در عذوبت عشق در چاشنی محبت
در مکارم سخاوت در نتایج عفت در مراعات صحبت
در مرارت ادبار در نتایج خاموشی در عزت قناعت
یازدهم در ذل طمع یازدهم در ثمره فتوت ... در حسن تدبیر در شناعت ظلم
... در مذمت نمامی در ملامت حسد
چرا که آدمی را هیچ صفتی خوشتر از نگین ادب نیست چون این صفت رکن
اعظم صفات است و سر آمد عبادات بلکه بنای ارکان ایمان
برین شیوه مبنی است و اساس رواق ملت اسلام برین صفت ممهد لهذا
گفته اند که انسان اگرچه بترک عبادت از زمره فسقه و عصیان میشمرد لیکن
بترک ادب بسبب تصغیر ذات اعظم الهی و تحقیر تکفیر ملت رسالت پناهی
قدم از منهج اسلام بیرون نهند از جمله گروه ضلالت شکوه اولئک هم الکفره
خواهد بود کما یدل علیه ما قیل الانسان لا یکفر بالمعصیة و انما یکفر بترک الادب شده
و باسناد رسیده که حسن الادب و حکما گفته اند کل شیء رخص اذا اکثر الادب
فانه اذا اکثر غلا و مضمون بلاغت مشحون آیه کریمه و ایوب اذ نادی ربه انی مسنی
الضر و انت ارحم الراحمین دالست بر غایت رعایت ادب حضرت ایوب

چه در چنین وقت از حضرت طلب رحمت گفت ارحمنی اما ملاحظه این معنی نموده
باشد که طلب حاجت از خداوند خود بصیغه امر نهی است و هم برین نهج است
مراعات ادب عیسوی که در جواب سوال بلاغت مثال أأنت قلت
للناس اتخذونی وامی الهین من دون الله گفت ان کنت قلته فقد علمته
و نگفت ما قلته چه انکار صریح را موجب خشونت در کلام دید پس فی الجمله
معلوم شد که این شیوه مرضیه مقبول قلوب خاص و عام است و مطبوع
قبول کافه انام اما آنچه سالکان منهج صواب را در مراعات این شیوه
ضرورست بر سبیل اجمال آنکه مرد باید که با همه حال با ابنای جنس آیین
سلوک و حفظ مراتب را بر این نهج مرعی دارد که گرد ملال از خاطر احدی از وی
نه نشیند مثلا چون بمجلس بزرگی ره یابد از پر گفتن و هرزه خندیدن و حرکات
ناملایم نمودن و مردم گزیدن و سخن بگزاف گفتن و اظهار حسب و سخن
ظریفی و خودنمائی و خودستائی و غمازی اجتناب نماید و بمجلس نخوانده
نرود و نرانده برنخیزد تا موجب ملال خاطرها نگردد و گاه باشد بواسطه
ارتکاب یکی از افعال قبیحه دیگر بدان مجلس راه نیابد و چون با شخصی آغاز
مصاحبت کند از صحبت نفاق و استهزاء و کنایه و درشت گفتن و افشای
سر وی کردن احتراز کردن واجب داند و به تجسسش مبتلا نشود و در

و در مهالکش سر بلا بگرداند و رسم حیله در میان نیاورد و بسبب رشته عهد
نگسلد که اینها خلاف قاعده مروت و ادب است و از آداب احترام والدین
احترام ایشان را فرض عین شمرده و برخلاف رضای ایشان عمل نکند
هر یک را باسم نخواند و بانگ بر ایشان نزند و سلام از ایشان باز نگیرد و همیشه
بدعای خیر ایشان را یاد کند و در آداب تعلم و توقیر معلم بجهت علاقه احسان
منت نهند و در مجلس علم از صحبت شعر و هزل و خبث محترز باشند و در حرمت
او از جد نکنند و مقاله را بجدال نکشند و مجمعی که از همه رفقای عزیز بکار
آید اول آنکه خیانت نفس از خیانت عصیان لازم دانی و می فقط طبع
از امور لازم انگیز واجب شمری و چون این خفته نخوی بدست خیوت اندر د کب ن
حرص و شهوت ... محرمش کوته داری و چون خازن جوهر اسرار گردی
رهبران افتاد ... راه هدی بحق رعایت زبان آنست که او را
از کلمات فحش ... و فقرات خشونت نگهداری و شرط حمایت دیده آنکه
وی را از صورت نامحرم و از لذت نظر شهوت که ای منع کنی و دست را باید
از تعمیر ظلم کوته داری و پای را از طرف ... تعدی بند ... کشی و باز دیگر از خود
در حال یا حال چهره شوی بر خود ... از خود بحث ... بجو و مغز در منش ...
دیگری مخواه مرد صاحب کمال آنست که در چنین قیام بخدمت خداوند خود

چنان سرش از نشاء جرعهٔ ادب گرم باشد که از خودش خبر نباشد چنانچه از
جناب ولایت مآب نفس رسول رب العالمین ولی ذو الجلال امیر المؤمنین
صلوات الله وسلامه علیه منقول است که روزی در یکی از غزوات تیری بر تن مبارک
آمد و پیکان در تن بماند اصحاب چون دیدند که از کشیدن پیکان الم بر وجود
مبارکش هجوم می آورد صبر کردند تا آن جناب روی یقین را بمهر ادای فریضه
بجانب ذو الجلال کرده سپاه هوش را در قدم شوق پامال بوقت نماز
پیکان از جسد همایونش کشیدند چنانچه از غایت رعایت ادب و شوق
طاعت رب غفور چنان بیخود بود که از آسیب المش خبر نبود و هم شیوهٔ ادب
ایاز دل محمود را چنان بکمند محبت صید کرده بود که شبها تا محمود روی بر کف
پای ایاز نمی نهاد خوابش نمی برد قصه نیش زدن عقرب ایاز را و صبر کردن وی
در حین مکالمه شاه بر حسن ادب ایاز شاهد است و بیان تقریر این حکایت
آنکه آورده اند که روزی محمود با ایاز بساط صحبت عشرت انگیز
گسترده و رسم الفت و محبت نو کرده نقاش نگارت گری گلشن حسن گرم
خیز و نظاره اش بتاراج کشور ناز جلوه ریز صید کند تا دلم نکهت لطف ترا
از قفس افکنده دام در رهٔ باد صبا گاه از مطالعه دیباچه جمالش کتب
معانی دقیقه می نمود و گاه از تماشای مجموعه زلف و خالش حل عقده

غزنه می

غزنه می فرمود شاه با وی تر زبان در سخن بود و او باشاره از لطافه در گفتگو
نکته چو شیر زبانان بگفتگو مشغول کرشمه همچو کریمان در انتظار سؤال
القصه شاه بر قرار قصر اطناب و در فن بدیع نموده چنانچه در بیان معانی
کتب آمیز استعارات مطول مختصر شنید و ایاز بر آن حال بخندید یا آنکه
چون شاه را متوجه خود دید چنان عنان التفاتش بجانب شاه منعطف بود
که از وجود خود اثری نمی دید دل از رخت خودی بیگانه بودش
که رخت دیگری در خانه بودش گویند در آن حال عقربی در موزه ایاز وطن
ساخته بود که کوه خارا از آسیب نیش نیشش سیماب گشته و دل سنگ از
حدت زهر قهرش چون آب و شیرهٔ فلک را مهابت صلابتش چون جگر خاک
رخنه گیر کرده و ماهی جگر سپهر را از نشتر دستش چون دلو برسن بازی او قصه
و چون از چاه موزه نزد او بدر رسید شگفت آغاز نیش زدن کرده هفت جا
پای ایاز را زخمه ساخت و لیکن بجهت مراعات ادب انگشت و انگشتانه پای
انجمن بخت مجلس کرده چنان نکرد که رنگ الم از گل عارضش رنگ برد
یا تنک ملال بر رویش گل رنگ کند حسن ایاز سوخت اجزای وجودش
که از دل بر زبان نگذشت دوارش اما چون کار بشدت انجامید که سر شاه
القطع غم بذیرفت ایاز بگوشه رفته موزه از پای کشید پس جمعی بر آن مطلع شده

شاه والا از کیفیت واقعه مطلع نموده داشت و چون قصه جعفر بشنید هیچ مار گزیده
زنبور زخم بدنش آغاز پیچ و تاب کرد پس ایاز را طلبیده گفت ای چه درد است حال
اظهار جا و نه نمودی و لب بشرح الم نگشودی تا بمرهم یاد دیده دوای سینه
خاطر خون از جراحت بکردم و بجیدار داغ سینه ات آب شیر تبان و جراحت
رنج نستودم   از چه غم خویش نگفتی بمن   کس نکند درد نهان از طبیب
ایاز گفت در آن حال چنان از رحیق غایت شهریاری سرخوش بودم
که از خودم خبری باشد یا از وجود دم اثری از الم درد و راحت در نظرم
یکسان و ذوق و الم در کامم یکی مذاق بود است   خبر از خود چه ندارم
چه فراق چه وصال   خواه بر تن سر ما خواه بغیر آنکه بیت   لاجرم عشق شاه
یکی در صد قسم زده طوقان هم بخشش در طغیان بود و دست نوازش هم
آغوش گردید و در حدیث مرغوب بلاغت اسلوب حضرت
نبوی صلی الله علیه و آله اکمل التحیات و افضلها ثبت قوله الحیاء من الایمان
منشعر است بر اینکه هر که را حیا نیست ایمان نیست و بنا بر رای فحول و ائمه
که حسن و قبح اشیا عقلیست لامحاله عقل در تمیز محاسن از قبایح بحیا محتاج
چه عقل بمجرد طبع ممکن است تجویز ارتکاب امر قبیح بنابر مصلحت دنیوی
نماید و لیکن با معاونت حیا اجتناب از امری که بسبب مفاسد داری است

نخواهد کرد پس ظاهر شد که اشرف صفات انسانی حیاست و نیز متوید این مدعا
حیا کلام معجز قوام حضرت امیر المؤمنین علیه السلام من قل حیاؤه مات قلبه و من
مات قلبه دخل النار از پادشاهی حکایت کنند که در خانه که نرگس بود در مجلس معیت
نگردی که هر اشم می آید که در نظر این چشم کشاده و مرتکب این امر شوم و قصه مریم
فاطمه علیها السلام و آلست بر غایت اهتمام در شان حیا چون آن جناب با وجود
علو تقی ذات مقدس صفات علیوی و استماع بشارت و نفخنا فیها من روحنا
نهایت حیا در حین مخاض فرمود که یا لیتنی مت قبل هذا و کنت نسیا منسیا همانا
اندیشه میکرد که مبادا جهال قوم آن قضیه را حمل بر زنا یا فصل حقی کرده زبان
بشناعت گشاده اند و تواند بود که ادب بی عکس حیا در طبع صورت نبندد چه
ارشاد نفس با کتساب اوصاف جمیله منوط است بر اجتناب از قبایح چه وجود
بی ادب موقوف است بموقوف علیه اما عدم تحقیق ادب بدون حیا بدیهیست و تحقق
حیا گاهی بدون ادب مشاهد پادو چه که فی الجمله از اعمال قبیحه محترز باشد اگر چه آداب
این صفت افزاید و راه فطنه و حیاست و لیکن این شیوه نسوان و ساده
رویان را بیشتر در کار است چه ایشان هدف سهام نظاره اند و برق حسن
دلهای آواره آنچه ایشان را در کار است بسبیل اجمال ذکر میشود گل نشد
شکفته شود در حریم باغ   تعلیم کار خانه حیا اینقدر بس است اما آنچه پسران را

در این شیوه ناچار است از آنکه از مجالست و موانست غیر ابنای جنس و مردم مکاره
و اشتاپان هرزه گرد و هرزه گوی و بدطینت و اراذل و فسقه و فجره اجتناب نمایند
که این گروه سرچشمه شقاوت و فساداند و منبع شرارت و عناد و الذین طغوا
فی البلاد فاکثروا فیها الفساد باید که کم از خانه بیرون آمدن و کم با مردان نشستن را
شعار خود سازند و در کوچه و بازار گشتن و امثال ذلک کم رغبت و بهزل
و مطایبه خوی نکنند که مایه خفت است و بملاعبت و مواظبت ننمایند که موجب
استیلای بدطینت است و طریق سلوک زنان آنکه از نامحرم من جمیع الوجوه بپرهیزند
و بلکه از بعضی محارم نیز بپرهیزند و بسخن آهسته گویند چنانکه مستمع سعی اصغا نماید و از
چنان نکنند که سبب زیادتی رغبت تیره دلان گردد کما قال عز من قائل فلا تخضعن
بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض و قلن قولا معروفا زنان را که بوجه و بار ازدواج گشتن
و خود را از سرکشی خوبی کرد موافق حکمت آن است که بهر نحو که صواب دانند
او را دفع نمایند که ننگ ایشان داغ شرمساری است بلکه دیگران را نیز کسب
معاری و باکره را رعایت حیا اهم است از بیوه چه گروه اخیر را بعضی مشاهدت
حاصل شده که در رقت حیا دخلی دارد بخلاف او را و هیچ یک را نطق
جواب اجنبی شدن اگر چه رد سلام داخل باشد جایز نیست و زن بی شوهر را زینت
از وسمه و سرمه و غازه و عطر و خضاب مکروه است و ذات بعل را احترام

زوج و اطاعت امرش و رضا بارادهاش و قناعت با انفاقش واجب و حتمیست
و اسراف در مالش و عطیه بی اذن وی حرام و حکما گفته اند زن نیک سرشت
با مادران در محبت و با کنیزان در مذلت و زن بد شبیه است بدشمنان در تعنت
و بدزدان در خیانت و شیوه حیا مبنی بر عصمت است چه عصمت پوشیست
از صولت خزان آلوده و آئینه ایست بزنگ کدورت نیالوده و حق
رعایت عصمت آنست که اگر سر باید باخت در بازی و چنان نکنی که پیراهن
ناموست بنجاست آلوده شود چنانچه آن زن مستوره هر دو چشم را فدای
ناموس خود ساخت و تقریر آورده اند که یکی از ملوک
روزی بر فراز قصر گردون شکوه بنظاره زیردستان بود که ناگاه شهباز
نظرش بر طوطی طاوس خرامی افتاد که کبک دری از حسرت رفتارش
چون زاغ از روش باز مانده و فاخته بخیال زلف سلسله آثارش منت طوق بگردن
گرفته فتان عشوه اش لعل شکرخای گل را در چشم بلبل خار کرده و غماز غمزه اش
نرگس سرمه سای شمع را در نظر پروانه بی فروغ نموده لیلی خانه بدوش کاکلش در زیر
نمک فروش ملیحش   ز فرق تا قدمش هر کجا که می نگری   کرشمه دامن دل
میکشد که جا اینجاست   شاه را چون نظر بر جمال آن دلفریب افتاد کبوتر
دلش در قفای سینه از هجوم شعله مزاج سمندر گرفت پس سیک هدهد خرامی را

فرمود که اکنون ترا باید که آن اهالی سعادت را چون تذرو بدام آوری نه چون بوم شوم
خبر آری که غراب وجودت بچنگال عقاب غضب گرفتار میشود بیا تا بیاری
دلبرم را پس قاصد مذکور بخدمت پریچهره آمد و هرچند بفسون و نیرنگ خواست
نثر و خامشی آورد آن دست پرورد وفادار طینت مرهم راه استماع بگوش نمیداد
بموم کرمت پس چو شمع در نگیرد لقندیل نخ آتش در نگیرد قاصد بعد از
یأس بناچار بازگشته مضمون جواب بشاه رسانید القصه هرچند
شاه بمراسلات و مواعید خواست که از منهج صواب وی را منحرف ساخته بتیه
ضلالت آورد زن کام بر نمیداشت سکندر را نمی بخشند آبی بزور و
زر حیرت این کار اما چون شاه دید که بتکلیف از بحوم گرداند وه حال شد
خاک در دیده مروت کرده فرمود که از روی عنف بشبستان خلوت آورند
پرستاران چون بفرموده شاه آنماه را ببرج خاص اختصاص دادند و [illegible]
گشته بتابه کت تشرفات طارم دولت شهریاری همواره براوج لقا شرف [illegible]
و تخت بخت فلک ارتش بر فرق فرقدان لامع تاجداران را با گدایان
چهار دیگ یکسان را نخوته جنبان چه باز آیا چه شیوه از من ترا عید ساخته
دگر ام عضو از تم دام صید براهت گسترده که اکنون مرا بدام بلا انداخته و [illegible]
تیر فضاحت ساخته جلیت درین تن که چشمت نکوست گر کشش [illegible]

شاه چشمهای خیران را از سرشک گلرنگ ساخته صد طوفان نوح بباد داد پس نرگس نرگسان
کلفت آهوی شیرافکن چشمت کمان فتنه بزه کرده چنان تیر غمزه بر دلم زد که روز زم
بدین روز شد که اکنون سرم از آرایش بالین بیزار است و چشم انبوه از آرزو خواب
دراز آر کرده‌اند دیده حسرت پر آب گفت تو چشم تو من نبرد خواب
اما چون آن شوخ چشم از کیفیت حال مطلع شد در زمان از جای جسته بخلوتی رفته
و بسرانگشت حسرت در شهر بند بصر تزلزل افکنده دو هندوی ظالم مردم آشوب را
س ن لله از جای برکشید و بر دست و برد که اینک دو دیده مرا که بجانب شاه نظر گستاخ انداز
چشم خانه برکنده بخدمت آورده ام امید است که بعد الیوم بهمین اکتفا کرده
از قصد بنده حضرت دست تعدی کوته سازد شوز در آتش شهوت تنم را
نسازد ز [illegible] منم مشاهده چون شاه دید و ملاحظه آنحال نمود
زود قیرگون از کانون دماغش سر برزده ندیم ندامت قرین ماجرا گشت
و گفت که ازین امر شنیع روز بر خود و جهان بر من تیره ساختی و ازین فعل
قبیح خود در [illegible] مرا در آتش انداختی تو خانه نشین شدی و من خانه خراب
کاش از آن ما چشم کور شدی صدم رنجور بخواب بودی یا روزم بی آفتاب
پس آن زن را با نواع عزت و حرمت نموده پس از انعام بسیار آن زن را
دست از دوری بدنشت [illegible] در [illegible] و فواید شیوه حلم از آیات [illegible]

مستفاد میشود زیاده از آنست که بتصور درآید قال الله تبارک و تعالی والکاظمین
الغیظ والعافین عن الناس والله یحب المحسنین از حضرت افضل المرسلین علیه السلام
بتواتر رسیده که جمال المرء فی الحلم و گفته اند الحلم اجمل من التعقل لان الله تعالی
وصف نفس خود بصفت حلم کنند یا به تر از عقل است چه ذات اعظم الهی در کلام
مجید بسیار خود را بحلم ستوده بخلاف عقل و همچنین ذات بعضی انبیا را باین
صفت موصوف ساخته چنانکه در وصف خلیل جلیل فرموده که ان ابراهیم
لاواه حلیم و در نعت ذات مقدس صفات حضرت ختمی مآب فرموده
که انک لعلی خلق عظیم و نیز فرموده لو کنت فظا غلیظ القلب لانفضوا من
حولک پس فی الجمله از احترام حلم ملامت غضب مفهوم می شود و گاه باشد
که غضب بر نفسی چنان غالب شود که عقل را پایمال ساخته باقدام کلمه
ناشایسته از زمره مرتدین گردد اللهم انا نعوذ بک من شرور انفسنا
جمعی از حواریون از عیسی ع سوال نمودند که یا معلم الخیر خبر ده ما را که سخت‌ترین
چیزها چه چیز است فرمود که غضب خدا گفتند از آن بچه ایمن توان شد
گفت بترک غضب حضرت امیر المؤمنین میفرماید که افراط در غضب
نوعی از جنون است و اگر صاحب آن را پشیمانی نباشد علامت استحکام جنون
وی خواهد بود پس اگر مرد خردمند نعوذ بالله در هر وقت از بیرونی غضب نگاه دارد

یا در حین غضب نگاه دارد و فرو نگذارد و بکوشد که از ارتکاب معاصی باز تواند
باشد اما آنچه آدمی را در این بکار می آید بر سبیل ایجاز آنکه مرد باید که باندک
سخنی سهو و محل اندوه جا ندهد و ذکر علل بعد است و در خشم غضب از انداست بیندیشد
عاقبت از آغاز امری که آخرش بغبار انجامد بپرهیزد چه بعضی از آن
تاسف بیفایده است از جمله سخنان نوشیروان است که بی آزاری و بردباری
پیشه کنید و در خیل جای آشتی بگذارید از دوستان باندک خطائی رشته
پیوند مگسلید و بهترین شیوه حلم آن است که با وجود قدرت از خصم تحمل کنید
افلاطون گوید که چون با دشمن آغاز مخاصمت کنی از اطاعت غضب حذر کن
که آن ترا از دشمن دشمن تر است از اهرمن اکبر اعنی حضرت ادریس ع
منقولست که بهترین چیزها سه چیز است عفو در حالت غضب و اجتهاد در حین
حسرت و تحمل در وقت قدرت مقرر شده که اکثر ارادات نفسانی ضد
اقتضای عقلست و چنانچه شیطان آدمی را از دشمنیت راهزن و نفس اماره
نیز خصمیت قوی گردان و چون اکثر اوقات شیطان باعث معتمد نفس گشته
و بانتظار وی بر اغوا دلیر است پس اگر نفس را مقهور سازی شیطان مخذول
گردد نقلست که شخصی ابراهیم ادهم را دشنام داد ابراهیم گفت مکافات
این با تو نخواهم کرد که جواب دشنام ندهم و در دل از تو کین نگیرم و سلام از تو

بازندارم در غارت بدعا با دآورم اگر خدا مرا به بهشت برد بی تو نروم و بدانکه
اطفای نایره غضب در غایت سهولت نیست چه غضب حرکتیست نفسانی از داخل
بخارج بدان دفعه بجهت انتقام و چنانچه مسموع او گیرم است مدت بقاء
آن نیز لمحه بیش نیست پس اگر دران زمان از پیش رفتی با تش وی خوشتن
واگر بر جای ماندی متاع نجات اندوختی مشهور است که باید شمشیر تنک
غلاف باشد که اگر در حین آهیختنش رحم صاحب را مانع گردد و حلم حضرت مرتضوی را
در معرکه جهاد با آن شقی صاحب غنا که مدام در آیین سلوک قدوه خودستایان است
نفرین این حکایت اگر   ارشاه جعف آرای عرب کر نصرت ما تر
کانهم مرصوص خسرو قلب شکن جنود مجنده و لا هم نصیر وان اعنی وصی رسول الثقلین علی
اختیار کرد از غیر فرمان امیر المؤمنین ع   شهی که تا بد و انگشت در زخیبر کند
بر آمد از پی اسلام صد هزار انگشت   روزی که در عرصه رزمگاه خرمن عمر نکال
از شعله ذوالفقار برق شرارش توده خاکستر شده و پیکر وجود خصم از طعن سنان
چون چشم صراحی خون فشان گشته   ایا شهی که ز بیم تو شیر شادروان
ز دست خویش بدندان برون کند چنگال   مشرکی را زور بازوی خیبر
گشای بر زمین زده خواست تا سرش را ببرد آن لعین ابرزه در ادای کلمات
ناسزا زبان گشوده زبانه نیران را برافروخته ساخت   زبانش چون تیغ تند لال

ایشان تامل نماید فیصل دادرسی و مهمات عظیمه را بدیگری رجوع نکند
تن بستی غفلت ننهد که گفته اند بر پادشاهان مستی حرام است چه او حارس
مملکت و رشت باشد که نگهبان را بنگهبان دیگر احتیاج باشد
و در تحمل مهمات امکان طاقت و توسعه تحمل مرعی دارند شاه نکته سنج
لو کشف الغطاء میفرماید که هر گاه ال و بعث مبشرت افتقار خلق
بوی زیادتر است پس اگر در فصل مهمات طاقتی قیام نماید بدوام نعمت ناکامان
خواهد بود و الا فلا هر مهمی را بمردان مهم دانند نه در زیاده تحمیل نمایند
و در کمی تسهیل از شجرین ملک شاه گویند که می گفت چون مهم بزرگ بخردان
و کار خردان به بزرگان دادم هر آینه زوال مملکت خود را از آن دیدم
چه بزرگان را مهم خورد ننگ بود و حوصله خوردان در مهم بزرگ تنگ و پادشاه
عادل باید که از خون ناحق ریختن و غضب بی عدوان و حرص و حسد و بخل و طمع
و حیله و نفاق بالکلیه محترز باشد و الا سر صد زوال مملکتش باید بود و آنچه دیگر
ازین شیوه درکار است آنکه هر یک بر زیردست خود رحم نمایند و طمع در مال
و ناموس یکدیگر ننمایند و بجهت غبطه وصله نفع راضی بقطع و استیصال یکدیگر نشوند
بهر راحت خود رنج دیگران نخواهند و در جمیع امور شیوه انصاف مرعی دارند
و در هر کاری از نتیجه پیش بیاد آرند و بجهت عبرت کاتب اتباع قصه پیرزن و پسر پیرزن

ونظر این — آورده اند که سنجر بن ملکشاه که آثار معدلتش چنگال
گرگ شانه موی بره بودی و چنگال عقاب گره از زلف عفار گشودی و فرزند آتشین
سبق نه صد کسری و ادب یک تیغش هر تبی هزار حاتم — موی تیغ بره بر شانه
ز چنگ گرگ است — در جهان تا که زاد از زه عدل تو صد است — روزی بعزم
شکار بر مرکب نسیم خرامی سوار از شهر بیرون رفته خار صحرا از پرتو خورشید
السلطنتش برشک نهال گلشن شده و ریگ بادیه از لمعه سهیل نظرش داغ
عقیق یمن ناگاه شاهین نظر شاه بر کودکی بلکه آنکه عزت افتاد که
بود پس بقصد صیدیش شهباز خدنگ را پرواز داده بیچاره کبوتر وار بچنگال
عقاب اجل گرفتار شد — فتنه محابای بلائی نکرد — گر دخطا کرد چه خطائی
نکرد — اما چون سلطان بسمند اقبال بجانب او تاخت کودکی دید بسمل شده
پس حسرت نه است دل کباب بیاسخ ناله کشیده آتش غیرتش بر افروخت
هر چند نمک خشت دیگر در آن زخمی بخت نقل عیشش بر تلخ می نمود
تنگ شد بر دلش جهان فراخ — قفس می شد آسمان فراخ — اما چون
مادر جگر سوزش از این واقعه آگاه شده بر فرق خاک پرواز دیده خون می ریز
سرگشاده و [illegible] شیده و مویه کنان بر سر پسر آمد و چون پسرا در چنگال
اجل دید بقانون ناله موسیقار از هر کرشش بر تن نی شد و عود دلش بر آتش فراق

ناله پوش و زبان ناله آتش بر نوای عشاق پر خروش — چنان نالید که پس نالش او
پشیمان شد فلک از نالش او — اما چون شاه دید که مادر مرگ پسر او دل از دست
کشا که از اب شیب آمد تیغ برهنه بدستش داد و هم سنگ کودک زر سرخ بر طبق
نهاد که این جنایت برسنت و مطالبه غرامتش بر تو اگر قصاص خون پسر تیغ بر نرم
را ذایک سم بر کف دا[illegible] ایم قلم عفو کشی همان زرم بر طبق غرض ابیات
بهر چه قصاص می کند عین صلاح است و خون من چون شیر مادر حلال — گرم سازی
ور نم سوزی تو دانی — اما چون زن آیین دلداری و معدلت بران حد دید شعله
جهان سوز غضبش باب عفو منطفی شده پس اشاره بشاه کرد و گفت تهنیت خو
خداوند شرح دل [illegible] را جبر
در بنای سلطنت افکندن دور از انصاف است و خرد را مایه استخفاف پس شاه را
بحل کرده زنگ کدورت را از خاطر او بصیقل انصاف بزدود
اگه تو را شحنه دین کرده اند — عدل چنین کن که چنین کرده اند
[illegible] انتهی از مطول آیه کریمه والله یحب المحسنین توان فهمید که در کلام سبحان
شهد لیست خوشگوار و در اصیت بنجار خلعت محبت الهی بمردار عصیان
نیالاید و ملوث خسران امتزاج نماید همانا که یوسف صدیق بذوق این اکرام ازلی
ایتهای باخوان فرموده که لاتثریب علیکم الیوم یغفرالله لکم بدانچه از احسان
آنحضرت با اهل زندان در کتب مبسوطه مسطور است موید است و حسن آن

خصلت و حضرت ابو الحسین و امام الثقلین علیه السلام در بردار الغرور فرموده عجب دارم از کسی
که بنده ها آزاد میکنند به احسان آزادی را بنده نمیخرند که الانسان عبید
الاحسان بمعنی نیکی کردن است با وجود اراده جهت احسانی که بی اراده باشد علی
آن را محض نیست بلکه ترحم صفتی است باعث بر ظهور معنی که بی اختیار باشد
و این صفت خاصیت نباتات انسانی و حیوانی اول معلوم است و ثانی مثل شفقت
حیوانات بر اولاد بخلاف نیستی که بالعرض ابتدای رسالت [illegible] دیگر گونه
به لطافت ارادت است و از مقوله تحت قید است و صفت احسان با قوت
نمی شود و گوید در نفس انسان چه حیوانات را از نیکی کردن قصد نیست پس
متعلق ترحم اعم از متعلق احسان است والنسبة بینهما عموم و جه ماده اجتماع مثل شخص
مروت که رحم او را بر احسان دارد و دوم ماده افتراق اما رحم بدون احسان
مثل مفلس که در دل وی رحم باشد و بسبب عسرت قادر نباشد بر ادای
احسان بدون ترحم مثل احسانی که باد ای تواضع یا جلب نفع یا تلافی احسان باشد
پس این هر دو اتم و اکمل آنچه هر یک از اغنیا والدین و ازواج و مخادیم را
درین شیوه و جهت از حق رعایت عجزه و مسکین را اولاد و زوجات و عباد
مجملا ایما که در هر یک میرود در حق رعایت مساکین بر اغنیا و انکه اکثر اوقات
انبساط بعضا از خوان احسان و دثار رحمت ملتمسه یا بحرقه بهره میسازند چون

بکسی

بکسی زینهار عطیه کنند منت و خشونت و دل بیازار چنانکه قال الله تعالی لا تبطلوا
صدقاتکم بالمن والاذی در عطا انتظار سوال نفرمایند افلاطون گوید اگر خیری
بمستحق دهی و او را محتاج سوال گردانی مراعات استحقاق فی ال طلب و حجت
سوال کافیست تصدیق ایمان مغلظه و شهود عادله غایت ما اقتضیت حالت
افتقار کونه زرد است و دست کوتاه نه دم مهر فسون صدقه در نهان دهید تحنت بکه
و حسنه شهرت نمی سازی آنرا که تنها از دل محبت اودرین خاطرش پاک کن
نفع از عمر دیگری عطا مکن هیچ چیزی که گشت در دیده تصدق نبدهی که بعد از تو ار صدقه
و عقاب صرف چیزی دهیه تو منفعت باید حق صحبت درین امکنه دارد شیوه
عدالت در جمیع امور مسلوک دارد و حق احسان و البر بالوالدین آنکه بجهت تربیت
فرزند او سپ خود و مستعین نسبت و مطالب علمش دهند یا مکتب صنایع
حالی و در محبت تفاوت در میان اولاد نکنند از صحبت یاران ناشایست کرش
منع نمایند و در حین کلان شادی ایشان در حال رسم مضایقه در میان نیاورند
کم کنند خفیف خوردن سرد است توجه معیشت ره نمایند خوار اولاد خود نخواهند
بلکه ایشان را در نظرها توقیر دهند قال رسول الله اکرموا اولادکم فان
کرامة اولادکم [illegible] حق جهت آن زوجه [illegible] معزز و مکرم دارند
و میان اقربا خواری وی نخواهند بادوی نامهربانی [illegible]

نتوانند و طمع در مال وی نکنند و ویرا از جرم خود ان و دل آزردن و تهمت بستن
نیازارند و با وی اهمال در نفقه و ترک مصلحت نکنند شاید بسبب نقص عقلی که
مر ایشان راست جهل بر ایشان زاید و که در صدد تلافی شده مرتکب قبایح فضیحت گردند
گر ان یعنی ناقصات عقل ما در اشفق ترا است از زن شنیعه غیر مستوره اما بایحره
عفیفه از مادر شاید که اشفق بر پدر و مادر باره از محبت صرف دیگری می شود
کی شوهر باشد و از وجه قطع تعلق از اقارب نیز نموده محبت خود را بر شوهر فرض
می نماید و نیز مادر چون اظهار محبت را از صفات طراوت میداند و در نیست که حالی
از ذوق آب ریا نباشد چون بسبب غلبه حیا اخفای محبت خود می نماید اجر این
بزیور خصوص تخلیت و حق ترحم علاوه آنکه چون این طبقه بمنزله جوارح شخص اند
که اگر ایشان را نباشد در زحمت خدمت زیادتی بکشند پس هر امیر رقبان
ترحم نمودن و اشفاق و استمالت نمودن است و ایشان را از جرم نمودن و رنج بسیار
دادن و در رجوع خدمات غیر ممکن نفرماید و از آنچه خورد باید ایشان را حصه دهد
و چون گرسنه شوی حکایت ایشان را سیر کنی تا در سیری از ایشان غافل نگردی
گویند یوسف در قحط سال مصر هرگز سیر نخوردی تا از حال گرسنگان غافل نشود
و ایشان را چندان گرسنگی باید داد که دزدی شعار خود کنند و بحیات
بار مشقت نهاد که قرار از فرار دهند و سر آن است که در جمیع احوال حرمت ایشانرا

مرعی داشته بر کافه افراد انسانی ترحم کنند و در این حکایت سلطان محمود غزنوی
بالیبر علمی کبیر مشهور است بر حسن این مقال و تقریر این آورده اند
که محمود غزنوی روزی تنها سوار شده بر طرف صحرا طوف می نمود در کنار جیحون
کودکی دید ماهی گیر دام در آب انداخته و در دراز او دیده روان ساخته دلش
در حسرت ماهی چون حلقه بریان و سینه اش در غم صید گیری مثال حالان از دیر بخت
غم بر دلش همچو عقرب نیش میزد که چرا ماهیان همچو خرچنگ از شست کجرو شده
قدم بدامش نمی نهند دام گسترده ام و از بار سر ماهی بخت تا تو در دام افتی
سبز گردد دانه ام شاه مرکب سعادت بجانب او تاخته از کیفیت حال و جوع
تعب و ملال سوال نمود پسر گفت ده تن از یتیم بی پدر و در قبضه تربیت
همه با ایشانند که اگر او را دام بر این مرده امروز از آب ماهی معدودی
چند بهم رسانیم فالقیم و الا سر صد قطع حیات کمی تا چند بهر روزی خود
در بدر گردد چه اوی نیست ما حسرت نصیبان باکه در گردد امروز گر تعیین
بجستم نقش کم آورده مهره اهل را در ششدر یاس در آورده هر چند حریف دم
برین تخته ملولی باید که شاهی را او کشید و دش مرادی بروی ننمود
دستم تهی کنار تهی دامنم تهی با و سرم تهی و دلم در میان بی رشته شاه چون
این فصل شنید از نسیم کشته الغ بجانب پسر آورد که دست از این تن بشستی

مات غم مده که فیل شد زمانه با همه کس چو فرزین در رصد کج رویست اگر شتر کینم
رغبت نماید با تو شترکیم پسر نزد بدبخت راضی شده دام را شاه بدست خود
در آب انداخت و چون باز کشید بیمن اقبالش صد ماهی در دام افتاده بود
از همان خم کسی سفال با پر از خون می شود ساغر غیر از شراب لاله گون
پر نمی شود پس همه را به پسر بخشید و فردا از قسم مدخل بروز دیگر داد روز دیگر که خسرو
نه اورنگ از شست بهشت خاور هفت اقلیم گیتی تابید کوس شهریاری در کشش
جهه عالم پنج نوبت زد شاه بر مرکز سعادت و مسند اقبال قرار گرفت با حضار
پسر فرمان داد اطاعت بشکان پسر ماهی گیر را چون بپارگاه شاه حاضر
کردند شاه گفت مرا می شناسی گفت نشناسم اکنون که دیروز با تو رسم شراکت در میان
نهادم و شرطی که با تو کرده بودم فرمانیم پس جمیع مدخل سلطنت از روز دیگر را با آن پسر مقاسمه
نمود چون مردمی از مردان خواهد ماند [illegible] نیکی کن گر تو مهمان خواهی
ماند

چون اکثر نوایب و مصایب بتقدیر ذو الجلال
و اراده ایزد متعال است هر آینه صبر در وقایع سبب مزید حیات و حصول
نجات خواهد بود کما قال الله عز شانه والصابرین فی البأساء والضراء
وحین البأس اولئک الذین صدقوا و اولئک هم المتقون حضرت
اسرائیل در حین هجران یوسف این بانس فرمود که انما اشکو بثی و حزنی الی الله

خطاب از رب جلیل در رسید که بعزت و جلال خودم که اگر یوسف و ابن یامین مرده
نباشند بیاورم و شما این سخن ایشان را بار دیگر زنده خواهم کرد پس معلوم
شد که شدت مهم خود را با خدای خود گذاشتن و از دیگران نهان داشتن
مایه سعادت است و موجب حصول امل و بهر عبرت کافیست تحمل رنج ایوب
و تجرع صبر یعقوب و حکما گفته اند جزع در امور موجب احتراق روح طبیعیست
و احتراق حرارت غریزی و ثمره وی ترک منفعت پس بی جزع که صبر است
هر آینه سبب بقای حیات خواهد بود پس اشخاص موجوده را سزاوار آن به
که در مصایب عظیمه و نوایب جسیمه طاقت گرانیده و در حین تمکین مرض
و تسلط الم جزع نمایند و در بردن شداید دشواری صبر ولیکن لشوید [illegible]
با محنت خود جنگ تمام بشود زیاده شدن مال نیابد کم بنوان [illegible]
و نالان باشند و در تحریک روزگار و شدت احوال چهره تحمل بخنده باید
رنجی از دوستان بنالد در اینده نه لسهل بخشی از یاران زبان شکوه
گشاید کمال پرور آید آن توان گفت که اگر روز بهار [illegible]
فرزندی طبیعت عقوبت اجل کرد چنان بخندد که دیده آتش نم اشک وهد یاد
نرسد کبرد و اگر او را سخت ترین طعمه در دهد نوعی نماید که خنده از لبش
دست کوته دارد بیابت اطعمه طعمش های بی بلاهی کشنده و بیابد دانست که درخت

سکه سنی دل بر فقر نهادن و با ظهار حال خویش پیش هر ناکسی زبان نگشادن البته
است بمنه هدایة تفضلات حضرت واهب العطیات خواهد بودن چه در
ظهور شوایب و نوایب و ازدحام الام چهره را گلگون جگر گلناری نمودن
و نقد دل خود را بر محک صبر آزمودن مایه بزرگی دو جهان است
و بزرگان که قدوه ارباب یقین و قبله اصحاب رای متین بوده اند اکثر
اوقات در شداید و محن شیوه صبر رعی داشته و فی الجمله قصه ابراهیم ادهم
و دل بر مرگ فرزند نهادن شاهد است برین معنی و تقریر
آورده اند که ابراهیم ادهم روزی با اصحاب خود در صحرای عرفات
بوظایف عبادات فرایض و نوافل مشتغل گشته بخواص بر البلد بیت الله عظ
آیات مستفیض میساخت که مردی است که امروز سطح آینه دلها از زنگ غبار
وساوس شیطانی و غبار خواهش نفسانی مصون نموده و بغضون عشوهای عاشقی
دلفریب غمزهای سبب هی نفس را مقید سلاسل حرمان نسازد چه امروز
بهیچ علایق و لطایف دلهای جوی عزوت بی حقیقت محبت می آیند و صبر دران
زاد العید ملکوت لقب مر درا المجلس امتحان می آزمایند مبادا ازین سرّ
رواج محبت از گلستان دلهای شما نمود و ترانه حسرای طعنه اولئک کالانعام
بل هم اضل گردید و بدین نغمه نواسنج آدم آدم همی رسید و بکی

نه بعلم آدمی و نه بعمل پس کعبه دل را که مقام امان است و رکن ایمان باید که بزمزم
انابت شسته سعی نماید که از زنگ ظلمت و ظلمت پرده را صفا دهید و الا بعرفات عرفان
نرسید از هرچه غیر دوست چرا نگذرد کسی کافر برای خاطر بت از خدا گذشت
و توضیح کلام درین مقام آنکه ساحتی چو آسیس حرس و خدم جوارح را از مناصب خود
عزل باید نمود تا دامن نفس قدسی یکسر شسته از الواث صغایر و کبایر منزه باشد
اگر بر طفل نگه در دلستان دیده نگشاید که قدم بیرون نهد و اگر بشاهد سمع راه
استماع نبندی نا محرم صوت کجا زه بدر درون نه هر زبان را العقد سکوت مقید
دستکند تا بحو اندره برود ای در دل تو هزار مشکل زهمه مشکل شود آسوده ترا از دل ان
زهمه چون تفرقه دل است حاصل زهمه دل را بیکی سپار و بگسل زهمه گویند
بعد از توضیح غوامض مواعظ و تلویح فواتح نصایح ابراهیم را چشم بر طلعت
پسری فتاد که ملک قلوب حجاج را بحجت قاطع غمزه متصرف شده و روز
عید اضحی زد از رسا لبیه یستی لگفاه چون جامه کعبه سیه کرده آهوی نگاه ختن
چشمش غزالان آن دشت را برشک و تا هین صید ساخته نگاهش کبوتر حرم را
رم داده لعل و چه لعل چشمه زمزم در و نهان چشم و چه چشم خانه مردم ازو سیاه
عارض بدان صفت که ز شوق نظاره اش پیش از گشودن مژه بیرون جهد نگاه
القصه ابراهیم ارشد شد آن پسر بقرار گشت و هر چند بخواست که نظر از لقا

سنش کشیده دارد دست طاقتش سست میمون و پای طلبش جسته بهر طرف که پسر خرامان
خرامیده ابراهیم سادت شوق گریبان کشیدی و بهر جانب که آن شوخ از شیر رمیدی
شیخ پای طلب خود دست دیدی وقت رسیدن تتبع هوشش بر آن تن
گاه کرشمه ز تو سعی گریزان ز پای مرد عارف از شنوح الحال بغایت متعجب
گشته با اصحاب گفت عجب حالتیست که بی اختیار مرا محبتی بی شایبه عشق
بدین پسر بهم رسیده که ادراک در کشش قاصر آید بیت من نخود حیرانم از
کار خویش سرگردانم امروز غمی دارم ندانم این غم از کیست بجان نمودی
این ماتم از چیست مریدان هر یک الضرورت را حل بر معنی کردند و بعضی
آخرا از مقوله اتامرون الناس بالبر و تنسون انفسکم دانسته آغاز بنای سر زنش
نمودند توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می کنند و جمعی خبر که عیار طلای طلبش را
بر محک امتحان زده از غش و تزویرش خالص دیده بودند سر صدق را سی که از آن
مشرب شود می نمودند مرد دانا هر چه در نگرد عیب بگذارد و هنر نگرد همت
در علم با هنر بینی کز میان صدف گهر چینی پس چون بر آن مدتی بگذشت
روزی شیخ را خبر دادند که فرزند صلبی شما از وطن مالوف بشوق ملازمت
بدین دیار آمده و اکنون در خانقاه اذن می طلبد ابراهیم بعد از آن
چون چشم بر غره میمون پسر انداخت نشاطش که پنهان با پسر است که در غره [illegible]

پس اندر انوارش سلب مینمود و دلان مهر کشش بیشتر گرد تعلق بر ماضیه آنجر دوش نشست که
گفته اند بدل محبت معشوق با غم فرزند نصیحت بر زبانه از خلیل مرا اما چون
ابراهیم دید که محبت فرزند باعث بود از نفس هجوم آورده شبیخون ملک [illegible] آرد
که عقوبت بر ایوان دولت آتش [illegible] غافلین [illegible] عشق لعنت الهی مورد
شد که خانقاه [illegible] صادر بر محبت نمود دوام الکنون [illegible] مخالف
او بر قبل نموده [illegible] تمام عشق بود [illegible] آمد
شیخ [illegible] آغاز بدل [illegible] تماشای گلشن قرار [illegible]
پیوند کرد [illegible] آغاز [illegible] که مسند فراز
لامکان [illegible] قدم بر آسمان [illegible] اصحاب [illegible] مشاهده آن حال
آتش [illegible] در دل گرچه آن [illegible] ولیکن بر محبت [illegible] اندیشه [illegible]
[illegible] از شوق محبت [illegible] آن [illegible] دل کوه را چون شبنم
گر [illegible] بنای فلک را چون حباب و بریان ساخت گرچه از ان [illegible]
دل از جان گرفت هم جگر خویش [illegible] گرفت [illegible] عشق
[illegible] عشق [illegible] که مانند عروق بر جمیع [illegible] از [illegible]
پیچیده و در اصطلاح کیفیتیست که در مزاج انسان ساری گشته بواسطه قرب [illegible]
مطلوب گردد و اعم از آنکه قرب روحانی بود یا جسمانی و این بر دو نوع است

(و مجازی) حقیقی منزه الهی بیان عشق مجازی در لمعه دیگر صورت می پذیرد انشاء الله تعالی اما عشق حقیقی
شایسته آنست که نفس بسبب قطع نظر از جمیع علایق و عوایق جسمانی نموده بهدایت
صبح تجرد از ظلمت شام تعلق بیرون رود و چون عشق حقیقی در مزاج صوفیه جرعه محبت ازلیست
پس منبع این فیض حقیقت جز نغمه سرای الست بربکم دیگری نیست و از نشئه جرعه عشق می
نابست بچاشنی محبت آمیخته و دردش بخاک عدم ریخته سرمستان این شراب را
اولیاء الله گویند کما قال فی حقهم افضل من شرفت بالنبوة علیه اکمل التحیة ان اولیاء الله
سکتوا فکان سکوتهم فکرا و تکلموا فکان کلامهم ذکرا و نظروا فکان نظرهم عبرة و نطقوا
فکان نطقهم حکمة و مشوا فکان مشیهم بین الناس برکة و گفته اند این زمره در عرصه
قرب احدیت ساحت وصل صمدیت اول مبصر شان کرانند پس از آثار نظر شان کرانند
که الله صانع و کل صانع فهو مصنوع فالعالم مصنوع و اهل ظاهر بطریق عکس عالم را دلیل معرفت
وجود حق دانسته اند که العالم مصنوع و کل مصنوع فله صانع فهو الله صانع لاجرم فرقه
اول ترانه سنج ما رأیت شیئا الا رأیت الله قبله آمده و گروه ثانی نغمه سرای ما رأیت شیئا
الا رأیت الله بعده و بعضی از صوفیه قائلند بوحدت وجود یعنی بحقیقت وجودی غیر وجود
حق نیست و این صور اشکال مختلفه پرتوی از لمعه آن دانسته که هر یک برنگی تابیده
و خود از شائبه عرض مبراست مثل خورشید که چون بر شیشه های مختلفه الالوان تابد هر آینه
منعکس بالوان مختلفه خواهد شد و حال آنکه از خود لون پذیر نیست پس شان این

در هر چه نظر کنند حق را بینند هر که را جویند او را یابند بحر اعظمیست در این تحقیق
و از پرتو آن هر جا می گردم انجمنی ساخته اند گویند جمعی از ماهیان با هم
نشستند که مدتیست که حرف آب می شنویم و از وجود آن اصلا خبری نمی یابیم و نمیدانیم
که آب چیست پس نزد ماهی که بزرگ ایشان بود آمدند و گفتند که شما آب را با ما نشان دهید
او در جواب گفت شما چیزی بغیر آب بمن نمایید تا من آب را نشان دهم و ظاهرست
که در حین مشاهده تجلیات نور الیقین چنان از هستی خود دلبری که بجز دوست در میان
چیزی نه بینی بعکس شخص در آینه خود را نیابد و دیده اگر خواهی از نظاره نمانده باید که بجود
پرواری گویند اسبی برای رسیدن هر چند خواست اسب را در آب راند بر عکس شکش
رم می نمود پس آب را گل آلوده کردند تا اسب آب خورد نکته شناس صاحبدلی در آن حال
گفت اسب تا خود را در این آب میدید قطع این طریق بدو مشکل بود و چون خود را
در میان ندید بمطلب رسید هر چند در این راه پیشرو نقشش قدم می نمی چنانکه
این بحر را تقسیم کسی کو هر مقصود زیاده یابد نقلست که شاه جرعه نوشان
لذة الست زین سر حلقه صبوحی کشان ساغر کاس من معین ساقی سلسبیل فیض
ازل چاشنی بخش کوثر لطف لم یزل علی ولی علیه صلوات الله العلی در جواب سائلی
که از حقیقت تجلیات انوار قدسیه سوال نمود فرمود نور یشرق من صبح الازل فیلوح علی
هیاکل التوحید آثاره شوق بر سایل افزوده طلب زیادتی توضیح نمود بار دیگر حضرت

فرمود اطف السراج فقد طلع الصبح واین طایفه را بعضی اوقات حالتی دست
میدهد که از تاثیر کاس محبت دامن از غبار هستی در چیدن دهر چه بجز حق است جلوه هیچ
دیده های کوبان بر فراز عرش یقین زمزمه سر برداز و جهت وجهی للذی فطر السموات
والارض سر کرده اینند مرتبه سلافی فی الله گویند ولیکن چون بسبب تعلق تدبیر
جلوه نفس در لباس امکان بیچاره باز از ان روح پر فتوح بیچاره و دیل بدن آمده
کسوت معاشرت در بر می کنند کما اشار الیه النبی بقوله لولا الاجال التی کتبت
علیهم لم یستقر روحهم فی اجسادهم پس در حال معاشرت اگر جمیع امور مرد سالک
متابعت شریعت غرا نبوی نموده قدم از منهج صواب بیرون نگذارد فهو فی عیشة
راضیة والا از زمره گمراهان خواهد بودن که واقع هاویه وبدانکه ذوق نشاء محبت
منوط است نخست بر معرفت ذات مجمل صفات الهی کما هو حقه باید دانست که در زمانه
و خانه که میسر نی دالا مطلب نرسی در کتب احادیث مسطور است که در زمان خلافت
موسی علی نبینا و علیه السلام عابدی با آنکه چندین سال عبادت میکرد هیچگونه اثر قرب
درگاه ایزدی بر او ظاهر نشد روزی حقیقت آن را بجناب کلیم الرحمن معروض داشته
استدعا اظهار آن حال نمود موسی در حالت مناجات چون از سبب رد و قبول طاعت عابد
و موجب بیچارگی او از جناب یقین سؤال نمود جواب شنید که یا موسی جهل وی سبب
بعید او شد چه جهلا را درین درگاه چندان راه نیست اگر فرد احجت الصتی ان...

بادلی

به او شیفتی حالش جز تو ظاهر کرد و حضرت کلیم روز دیگر بزیارت عابد آمده لطف
و مصاحبت بکستر انید چون زمانی چند عابد لب بسخن گشود که حیف که حق تعالی ما را
را اصلی نداده که بیش از این بر ز او مرا چه بدید وین علفها تلف نشود موسی گفت ای جاهل
خدا را بر گو چه در اصل چه حاجت و عالم از ان اوست این نوع سخنان است که به
سلاه که گفتن تو را در پس پرده حجاب دارد درین مقام تمثیل که و ایچه بر حقیقت اتحاد
میان عاشق و معشوق دلالت نموده سالکان این راه را دستور العمل باشد
قصه ابو تراب بغدادی بیان آن دختر تواند بود اورده اند که صاحب تواری
گوید که در دار الشفای بغداد جوانی مقید دیدم که نسیم النفس ناله آتشین تاراج
گلشن حسرت کرده و سیل سرشک جگر آتشین نمک خوان وفا پرورده و از هجوم که به
سیل آتشش از تنگی جا بقیه آب و در کاوش جگر ریخته گریه آتشش خلعت تشنه فرقها دارای سوز بغیر
عشق نور آتشش لبریز و از خود خویش با آنکه محبت سرخوش سری نهاده بصد درد و داغ
بر بالین نمی نهاد بصد رنج و ضعف بر بستر جوان از غم چون سیاه چشمان عقل
از تنگ دامنش جدا ل آقامت ابدی بر گرفته و در وی بغربت نهاد لاجرم زمانه
بر زنجیرش مفتون دشت ولیکن خیال بر باد آهوی چشم سلسله موی سر در خیال الله اکبر سلسله را
مجنون همتش جز بر زنجیر زلف گردن نمی نهادی بر که نه حصیری با روی بیجان گاهی شکسته
گاهی تخییر و گاهی بدین نغمه مستغرق می شد بلکه تن بکرخت اید او از آتش حسرت را

گرنهی زنجیر بر گردن فتد بر بام را   پس بر سهم دلنوازی که عیش الجوان می نماید که رنگ اوه
برآئینه چهره است رنگ بلیشه و بیاض دیده ات از نیل شرنگ سبل آورده اگر بجز ظلمت
از سودای خونخواره مزاجت بجهت محترق فراق مختل شده اعلام کن تا با بایج بصفرای
فقیرانه بر رفع منع هجران نموده شود و اگر گوئی که ازاله این مرض از طبع ممکن نیست
پیغامی از ما نوا بجان نزد جانان بعد از توقف بر ان پکان دارد   در قصه
چو مرد بیابانیم مدام   گر خود ز میدان گل بود و گر زخار بپای   جوان گفت پیغام
من نیست که بفلان محله رفته فلان خانه سلام گوید و بعد از استماع جواب
گوئی که آن الکلکوب شد باد فراق کز آتش حسرت بجا کشتر جگر تشنه آب از دیده
ریزان میگوید   در عشق توام طاقت تنهائی نیست   با درد توام تاب و توانائی
نیست   تا تاب و توان بود تحمل کردم   اکنون چکنم تاب و توانائی نیست
پس بمقتضی فرموده آن جوان سراغ آن خانه گرفته مضمون پیغام ان عجب ادا
نمودم دیدم دختری که آهوی چشمش شیر دلان را در کمین نشسته و ترک خونریز غمزه اش روباه باز
سر صد فتنه بر فتراک زلف بسته از رشک لعل لبش خون در تن یاقوت منجمد شده
و از شرم سنبل زلفش بازار زمرد کاسد عکس هر موی گیسوش در دماغ آئینه
رگ از سودا و خیال هر دانه خالش در دل عنبر نقطه ارسوید ا   شهر بیت گر آن چشم
پر آشوب شود   اینقدر نیز نباید که کسی خوب شود   بعد از عرض پیغام آن آشفته

فراق اسماء اسلان دلبری همان منافات بیتا و در حین حقیقی سر فت ن را بقلم در اورده
این رباعی را بجز بدان گوهر افشان جاری ساخت   در عشق کسی را که نوانائی
نیست   در هجر تحمل و شکیبائی نیست   بر گشت علاج او بر دن از رک
هر صحبت دگر که فرمائی نیست   پس باز گشته کیفیت جواب بجوان باز نمودم
بمجرد نعره زد و بجان تسلیم او کرد بعد از آن حجه اعلام و اقفه مرا بسرای دختر باز گشتم آواز
فریاد و شیون و معلوم شد که دختر نیز بمرد   شنیده ایم که روزی گرد بیل
بقصد قصد سری ز شش ساییا   چو زد نیش بکمی نیش از نی خون   ز نواری فرت
خون از دست مجنون   در چاشنی محبت و این کتاب را از عشق مجازی
جمعی از عرفا عشق مجازی را سبب ادراج معارج حقیقت و صعود معارج قرب
حق دانسته که المجاز قنطرة الحقیقة و بعضی از حکما این حالت را نوعی از مرض
مالیخولیا شمرده اند که بسبب استحسان صور و شمایل جمیله اختلال در مزاج و اشتغال رهول
در دماغ حادث میشود و ظهور این مرض اکثر در انسان غلبه و اطباش بسبب
استعداد و ماده شان بیشتر یافته اند و علاجش را کثرت مجامعت و معاشرت
و صید و سفر بعید العهد و امثال آن نسبت رسوخ شته از جانب مطلوب بر شب دیده اند درخار
و بعضی گفته اند العشق نار یقع فی القلب یحرق ما سوی المحبوب و ارسطو گفت العشق
عمی الحواس عن ادراک العیوب و قیل العشق نار موقدة تطلع علی الافئدة و تقدیر

عشقی که بغبار شهوت ممتزج باشد بهوس اشبه است چه در محبت شرط است تنزه نفس
از کدورت خباثت شهوانی و تجرد خاطر از آلایش لذات بهیمی و چون همت اکثر
خاطر میل مشتری طبایع بر آن است که پیوسته طوق منت تعلق بگردن از قصه یا زمزمه شوقی
و ترانه ذوقی بیاشند بمقتضای طبع ایشان کلمه چند از صفات عشق و عاشق نگاشته
خامه میگردد ذکر صفات عشق بدانکه عشق خسرویست که چون بملک دل سمند
خارخار در تازد آن عرصه را از غبار آسایش بپردازد نسیمش که چون در گلشن
خاطر جلوه گر آید صد گل مهر بر چهره جگر کشد بدکاه طفلان شنگ را بنوازش خامه داغ
گلگون در بر کنند و گاه افسردگان آه بگرمی کلاه آتشین بر سر نهند دامن مغان
از بیان جودش چون دامن بحر پر مرجان و دست سرستان از پنبه داغش چون
شاخ نسرین گل افشان وصلش فصل بهار گلشن امید هجرش فجر سعادت را
کلید نومیدی آتشش بداغ دلفروزی شورش کور فیروزی هیچ عجب نیست
شوق افزا و طرفه کیفیتی بهجت جلا از حالی خالی نیست و از علاوی عاری نه
ناتوانی دلرا از غلبش سبکبار مدار و خاطر را از برخش سبکبار مگذار آتش اگر
حاصلم بود نیست که دوستی نشیند دمی برابر دوست ذکر صفات عاشق
در محبت یکرنگی و سربازی و دوم ریزی و خون نوشی و خود فروشی و تن بجور دادن
و دل بر جبر نهادن شرط است که بپای یار شتابد و باید بود نه بدیدارش معتاد بدانکه

ابدانه

در عاشق کف پر زر و سیم از دست بر داغ و کیسه دامن بسته خوشتر از آنکه پیمان لب گشاده و دادن
با نثار رخ زر در راه عیار دینار نیست و یاقوت سرشک که خریدار نه چه لذت عشق
در آن است که خاطر جانان را به ایثار سیم و زر شاد سازی نه با فسون و نیرنگ
عاشقی را برطرف کن تا زری پیدا کنی و خاطر عاشق از غایت بیتابی
شعله شوق در هیچ حال از معشوق تسلی نیست چه اگر عاشق مطلبش نعمت دیدار است
و بعد از حصول آن غرض اختصاص و اتصال است و دوام استمرار در وصل مدعاست
پس از آن پایه نیز گذشته ثمره آن رنج بیهوده و ندامت بی پایان خواهد بود
پس اگر عاشق بر حریص طمع نباشد تواند که با محنتی یار مدتی بسر برد و الا از زوال
یا بهلاک مهنش فصل خواهد یافت ذکر صفت معشوق ای سنگدلان جفا کار و تخت
بشکان عاشق آزار هر چه پیشما بغز در حسن بر نفیسه آید و راه استماع نصایح بحرم گوش
خود نسپید ولیکن عجب قیامت و ندامت دست و گریبان است و ملال زوالی
نیز در کمان از سیاهی نامه عارض و خفت ترازوی حسن یاد آورید که شام
پاس را صبح امید از پی نمی باشد و ماتم ندامت را سر از عقب ایست عاری
عاشق صادق را از بوالهوس تمیز در نتیجه بشنید از اثر یارب سحر خیزان بیم
صوفیانه شعار خود سازید با اهل وفا نرد دغا مبازید حاصل کلام در شیوه محبت
و آیین عشقبازی آن است که اتحاد میان عاشق و معشوق بحدی باید که بحکم تجرد

تعالی از حجاب قرب روحانی نگردد چنانکه اگر بصورت جدا باشند ولیکن بمعنی با هم باشند
و اگر در ظاهر یکجا باشند در باطن در عین آتش دوری باشند و در مجمله قصه آزردن زلیخا یوسف را
در زندان و تاثیر الم یوسف بر مزاج زلیخا با وجود خشم وی دلالت بر اتحاد دو جوهر
این حکایت المکر
که چون ماه سپهر کنعان بظلمت زندان منخسف شد
کوکب بخت مصریان را محاق فراق مبتلا ساخت زلیخا آشفته از تراکم امواج
ابتلا بنای صبر و هوش را از پا در انداخت و شدت تلاطم امواج سودای غلبه عشقش را
غرق ساخته بود لاجرم بسبب مالیخولیای عشق انحراف در مزاجش راه یافته لشکر را
از ضمیر جهنم یاری بود و عقلش را باد دماغ سر وفاداری
دماغ عشق نداری
بهای زلف بپرس که این معامله با خاطر پریشان است روز بی نفس و باد
باز گرگ غضبش را بدان داشت که بازار یوسف داغی تازه بر دل یعقوب نهد
پس بزندان آمده جلادی را امر فرمود که تن یوسف را باید از آسیب
ضرب تازیانه چنان رنجه سازی که سبب تسکین خاطر من گردد باید که صوت ناله از
اندرون دیوار بگوش من رسد تا از آن زمان که سپاه سینه اندرون غضب را که غضب
ملک دل کرده ملک رحم رخم نماید چه تکلف من خریدار خریدار توام
به وفا نادیدن و کرم نمودن تکلف است مرد سیاست اندیشه اطاعت
اندیشه را بخاطر رسید که موجب خشمی که بالغرض در طبع او مستور است شده در چنین

امر کشتن

امر شنیعی اقدام نمودن تمنای خرد نیست چگونه تاب عتاب آورد بلکه از برگ گلها چون
سنبل زلف بنفشه در تاب افکنده و شاخ یاسمین را چون لاله داغ بر جگر نهاده نسیم
سحر اگر از حصار پیراهنش قدم بدر نهد شمیمش را نیلوفری سازد و نکهت بشارت
اگر بر زم دامنش ره یابد شور در آن انجمن می اندازد ز حبس نازکی گردد باش رنجیده
اگر کفش پوشد از نازکی خفا چو بر فرش مخمل نهد پا از آن بیاسایش خلد خواب مخمل چه
خار پس بالضروره طریق حیله اندیشید یوسف را به اعلا ناله تعلیمی نموده و تازیانه
بر موضعی دیگر می زد گویند یوسف هر چند در طریق ناله استغاثه و اهتمام زیاده می نمود
زلیخا در جواب تازیانه بیشتر می فرمود و عاقبت آن شخص را بخاطر رسید که اگر حیل کشف
اندیشش نموده خواهد که بر کیفیت اجرای حکم اطلاع حاصل نماید مبادا که از خروج انقلابات
تازیانه اثری نه بیند هیچ ان رسانان بخود بپیچد و بر العقابین بلا کشند همان به که بر شکفته
شگفت را کسته مقدار سر سوزن رسیده آسیب رسانم و الا جامه حسن نیم معتزاض قرص
بریان خواهد شد پس قصد آزردن یوسف نموده چون تازیانه اول بر وزد زلیخا
گفت بس است دیگر تابم نمانده فرود آر دست بیدادی که تابم نماند تو از آن
خسم فراهم نماند ۴ در مکارم سخن و سخاوت قوله تعالی مثل الذین ینفقون
اموالهم فی سبیل الله کمثل حبة انبتت سبع سنابل فی کل سنبلة مائة حبة حضرت رسول
رب العالمین اکمل التحیات فرموده من بسط یده علی الانعام صارت نعمه مبذل التردام علیه

الاخلاق

سخاوت
لمعه نهم در مکارم

هر کسی دو شمیم

چون سخاوت عبارت از میل طبیعت است به بذل مال بر خداوند استحقاق را پس
هر آینه صاحب این سیرت محبوب القلوب کافه انام خواهد بود و حدیث معجز نشان از
نص از رسالت علیه صلوات الله دلالت بر صحت این سخن دارد در دخول جنت بر سایر
امم چنانچه در حین مخاطبه با زوجات خود فرموده اسرعکن لحوقا بی اطولکن یدا
یعنی از شما آن را که بذل نعمت بیش است در بهشت به من زودتر رسد از کریمی پرسیدند
که ترا چه بر این شیوه کرم اغرا کرد گفت از شهر بابا عبرت گرفتم که با خستی که در دست
داشت صرف نکرد و خست دیگرش نداد و صفت سخاوت میسر داشت اگر چه
به کسب نیز حاصل می شود اما بر آن اعتمادی نیست چه بهمان طریقی که حصولش
کسبی است شاید ترکش نیز اختیاری باشد و از حسن سیرت سخا قبح ضدش
که بخل باشد معلوم می شود قال الله تعالی الذین یکنزون الذهب والفضة ولا
ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم بر کاخ ابراهیم خلیل مسطور بود که الرزق
مقسوم و الحریص محروم و البخیل مذموم و گفته اند که انفاق مال به سبب حفاظت
او است و امساکش موجب طغیان حدثان مثل حوضی که آبش مر خروج
نیابد ناچار با حداث رخنها شتابد جابر انصاری گوید دینار را اگر دوست
میداری بده تا بماند و اگر دشمنی بخور تا نماند گفته اند بخل سبب نقصان
حرارت غریزیست چه بخیل بقدر کفاف قوت نمی خورد بدانکه سخاوت را

سه حد

[illegible] دست و دامان

سه حد است افراط و تفریط و اعتدال را اسراف می نامند و آن عبارتست از زیادتی
خرج بر دخل و صرف مال بغیر ضرورت و بذل اموال بغیر مستحق قال حسن ابن علی علیه السلام
تا٤ اخبث الناس من اخذه بغیر حق واعطی غیر مستحق و این صفت شیوه سفها است و شعار
ملامت این طایفه لازم وصف جاهلان این طبع اکثر کسانی اند که از ممر میراث گنج یا بعضی
زری جمع کرده اند از مشقت صناعت و سفر و امثال ذلک بی بهره اند لاجرم مقدار
زر نمی شناسند و حد دوم کفایه از زیادتی احتیاط است در صرف مستحق و دور بینی
بیش از قیاس و صاحب این طبیعت را نیز سخاوت [illegible] گفت چه این شیوه
به بخل اقرب است و حد سوم محمود است بدان دلیل که خیر الامور اوسطها و در اطلاق
سخاوت همین قسم کافی است که چون از جود ضعیف تری در ثروت و قدرت
غنی او را دستگیری کنی چون که سیر تر در دست آید او را محروم نسازی کما قال الله
تعالی [illegible] او خود نفقه زیاده از کیسال لازم نیست بکردن حال
عسرت کافر نعمت را [illegible] بدانکه مستحق باشد و شکر کننده را عطیه محمود است
کو غنی باشد از جمله سخن خسرو پرویز است که شکر کننده بر نعمت [illegible] نعمت
دهنده را شکر کنید و نیز گفته که قدر شکر کننده از نعمت دهنده بیشتر است چه شکر باقی
ماند و نعمت فانی گردد و محبت فقرا از جمله سخاوت و مفتاح دخول جنت است
قال النبی صلی الله علیه و آله لکل شیء مفتاح و مفتاح الجنة حب الفقراء و فی الجمله الجبار

منقولست ذکر آن مناسب مقام است   نقلست از اصمعی عرب که گفت در ان
اوان که شهب زاوج همتم بعزم صید وحوش معانی غریبه مشاهده شواهد امور عجیبه بال رحلت
گشوده برادر جناح سفر داشت وقتی بعزم سیر حجاز راه دراز می پیمودم شبی که در حجاب
دوشیزگان حجله کاخ گریه رو دراز دیده گشوده برق حسرتش از رعد ناله بهجت و دود
دلش بر فلک ناله می بست زمین با تیغ غبار هر چند اشک از چهره اش میزدود
همان طوفان سیلش تا بدامن بود و فلک بر بست اقناع چندانکه دامنش میگرفت
همچنان خون حسد بگردنش گردن بود   خورشش بهجت بر بیابان زد دامن ابر کرم
خاک ز سهم عاقبت در دیده چون کند   طغیان نا اعمال سیه کار از اجون برف
سفید اوی ساخته و سیلاب بسر شد بنای جستو را از پای در انداخته پس
در انشب دیو رنگ عباسی البس که غول ظلمت براه بصر میزد چون از آسیب
قهرمان باران هر طرف که شتافتم پناهی نیافتم ناچار بعزم هزیمت توسن
کام الکلام داده در عرصه بیابان سرگشته بان گشتم راهی بجائی نبردم
گر گریز از خویشتن آسان بود   میگریزم تا رگم جنبان بود لیکن روی
بهر طرف که می نهادم صورت رهائی نمیدیدم و بهر سو که گام میگشادم نغمه
خلاصی نمی شنیدم ناچار دست از خود شسته بمرگ دل نهادم و دل از جان
گرفته بلا تن در دادم   نه قدم راه شناس و نه طلب مقصد جوی

گرو بادم که درین بادیه سر کردم   ناگاه از جانب طور هدایت شاهد صبح انارتی
خورشید رخ نمود که از عکس فروغش شب مشکین لباس نقاب ظلمت از چهره   (سیمای)
بر انداخته و از پرتو عارضش فلک تجلی بخش از گلناری ساخته اعنی   (توشی سرمه رنگ)
در انشب تار لمعه نار بار غم از دلم برگرفت   بار غمی که خاطر ما خسته کرده بود
روشن دلی خدا الفرستاد و برگرفت   از ذوق مشاهده اش شمع بختم برافروخته
و غنچه دلم بخنده لب گشوده پروانه شوقم بال افشان گشت و بلبل اقبالم خوش
الحان پس بر اثر آن شعله دویدم چون نزدیک رسیدم شنیدم که اعرابی با غلام
خود میگفت عجب حالتیست که امشب آوازه باین حدود و بناه بنا ورود همانا که   (اشتعال هوا ملیدست آتش باشد)
هر ~~نوع اشتعال است~~ باری بهر نوع که باشد آتش برافروز که اگر امشب خبر مهمانی
بمن دهی شکرانه آن از مال من ازادی پس چون بحضور غلام رسیدم غلام
در زمان خبر بخواجه برده پس ازاد شد و آن بنده بخواجه میگفت
شکر خدا که هرچه طلب کردم از خدا   بر منتهای همت خود کامران شدم القصه
تا سه روز که در انجا بودم هر روز به تهیه لوازم ضیافت و طوطیه اسباب اقامت قیام
می نمود گاه بره بریان کردی و گاه گوسفند قربان نمودی چو دستش کباب آهو شور
کرده و بدلش جگر تیهو بریان کرده   فرو نگذاشت هیچ از مهربانی که برخوردار
باد از میهمانی   بعد از مدت سه روز شیوه انصاف مرا بران داشت که بهر تخفیف

تصدیع بار غربت بر طبیعت انتقال است چگونه را به بیدل سازم که گفته‌اند   باقیه
طمعی مکن بر سر خوان کریم   تا نخوری غوره هم از رخ میزبان   اما در این زمان
که زینت اسباب سفر داد و طلب طرد وداع کرده‌ام و دیدم که اثر از رنگ تر چنین
جگر نقش بسته هیچ یک از آن قوم ملتفت جوابم نشد سر از کیفیت آن
حال حیرت افزوده از روی تعجب سوال نمودم که در این مدت بسیار روز خود غنی
متفرد جود ام از خوان احسان شما بهره‌ور بوده که تا غایت از عهده شکر بیرون آمده
چه در پاداش خیانت کرده‌ام   که با مختبر رخجلت سر نیایم   و لیکن که از این
زمان که وقت وداع است و حسن انقطاع ظهور چنین گره بر جبین شما عجب می‌نماید پس یکی
از آن میان متعرض جواب شد گفت چون آن عزیز اقامت دارد [illegible] بخشش
خریداریم و چون آهنگ رحلت می‌کند از وی بیزار می‌شویم از این که داغ
فراقش ما را جگر سوخته است و آتش هجرانش در دل ما شعله افروز لغایت ناچار
باید که ما را بدین روز گذارد [illegible] نمی‌باید بمردم آشنا شد   چو گردی عاقبت
همه جدا ای   در محاسن شجاعت بدان که شجاعت اهم
و اعم از سخاوت تواند بود چه شجاعت مستلزم گذشتن از نفس و مال است
و سخاوت مستلزم اخیر و بنابراین صفت الحکمت قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
ان الله یحب الشجاعة و لو علی قتل حیة و اکتساب درین صفت زیاده

مدخلیت از سخاوت دارد بسیار صاحب جبن بکثرت مشاهده محاربه و مناظره مبارزت
دلیر گشته و شجاع شده که ... علم در حین ظهور خصم با شی شود نوع اجمل خواهد بود چه بعد از
اطلاع هر آینه اندیشه در مدافعه آن چاره جسته به خوف سالک جهت مردی از طبع دور
میکند و قبل از وقوف اندیشه را در طبع مدخلی نیست و وهم مستولی از رستم زال
پرسیدند که کدام نوع از شجاعت خود را در مدت العمر بیشتر منظور بوده گفت شبی در بیشه
خفته بودم ناگاه احساس تحرکی در ته جامه کردم چون دست یازیدم ماری دیدم بر شکم آمد
از وی نترسیدم و چندانش نگاه داشتم که سنگی بهر کشتنش یافتم و شیوه شجاعت را
نیز سه حد است حد افراط و آن عبارت است از کمال بی باکی و دلیری که بمقتضای حزم
و خرد نباشد چنانچه کسی خود را بر قلب آتش زند یا با جمعی ستیزد که صرفه کار در آن
داند و این را تهور گویند و نوعی از جنون است و حد دوم تفریط و این کنایه
از احتیاط دور از قیاس است در کار زار و دور اندیشی در عاقبت کار تا بحدی
که فرصت از دست افتد و این شیوه از مقوله جبن است و بغایت مذموم والواسطه بینهما
الشجاعة پس شجاعت متضمن دلیریست که بمحل واقع شود از روی عقل و حزم و صاحب
شجاعت را در امور دلیریست و ملزوم قصد نیز معتبر است چه قصد پای القاعیه
مثل رامی که تیر بقصد صید مرغی [illegible] شد و به دشمن آید وی را شجاع نشاید
گفت و آنچه مرد شجاع را در شیوه خود لکی را آید آنکه در وقت محاربه احتیاط از

صرفهٔ خود ملاحظه نماید چون تاب مقاومت نیاورد از فرار عار ندارد که با برق ستیزه
کردن منصب خاشاک نیست از لاف و گزاف خصم نیندیشد چون دشمن امان خواهد
دست از وی بدارد ولیکن از مکرش ایمن نباشد بر عاجزتر از خود اسب جفا
نتازد چه عاجزکشی شیوهٔ مردان نیست و در حالت نبرد از مرگ نهراسد بلکه این معنی
بخاطر آورد که هیچ نفس باید از خواهد ماند قال الله تعالی قل لن ینفعکم الفرار ان
فررتم من الموت او القتل و هر آینه بخون خود سرخ روی بودن به از زیر عار زیستن
چنانکه شاه شکار بیشهٔ شجاعت اسد الله الغالب علی ابن ابیطالب علیه السلام بدین معنی ایما
نموده والذی نفس علی ابن ابیطالب بیده لالف ضربة بالسیف علی الرأس
اهون من میتة علی الفراش از بیرون ظلم پرهیز و چه بسبب قساوت قلبی
که آدمی را از خون بسیار ریختن بهم میرسد نفس زود بظلم راغب میشود
در معرکه کارزار شادمان باشد چه اول مبارزت اگرچه مشتمل بر صعوبت است
ولیکن خاتمه اش مثمر بهجت و مغفرت خواهد بودن دشمنی را چون
زبر کند اگر در زمانش نکشد در ضبطش احتیاط تمام مرعی دارد و تا باندک
غفلتی جمیع رنج خود در اضاع نکند و گاه باشد که سر نیز در بازد چون الحوان
که باندک تقصیر خود را در باخته همه رنجش ضایع شده بیان این قصه آنکه
درین ولا صحبت پیوسته که درویشی ژنده پوشی صاف مشرب که کام القفش

از چاشنی

از چاشنی الفقر فخری حلاوت مذاق چشیده و لب از آتش از ساغر الفقر احب الله
صاف جرعه کشیده این زمره که سالکان راه اند در ظل حمایت
الهند زیر قدم فقا شده است از جام محبت ازل مست و از آنجا
که رسم درویشان است و عادت خوی ایشان بحکم سیاحت پای مرحله پیمای همتش
بعزم سیر جادی از سواد ملک خود بطی بیابان قدم نهاده گهی بر فرش سنبل
گاه بر روی ریگ افتم نیم ناتوانم تا کجا خیزم کجا افتم بعد از قطع منزل چندی
بر ساحلی رسیده بار اقامت گشود چون زمانی بر آمد سواری از در در آمد با سلاح آراسته
و بزیور نجابت پیراسته درویش چون نیک نگریست جوانی دید نوخط که نهال آه
از حسرت سرو قامتش پای در گل مانده و لاله زار ربیع از حسرت گلستان جبینش داغ
بر دل نهاده لعلش بجلوهٔ تبسم دکان نمک فروشی گشاده و در چشم بعشوه نقش
معجز عیسوی صلا داده آسمان چون زمین خاک رهش و زمین چون آسمان تیره
روز از کفش گر صورت چنین بقیامت در آورند مجرم هزار عذر بگوید بتان را
و با وجود حسن طوفان اساس و ملاحت شکر اقتباس آثار شیر دلی و شجاعت از ناصیه
همیونش ساطع بود و انوار دلبری و فتوت از غرهٔ همیونش لامع تیغش کله سر مغز
دشمنان را نیز برنده را چو هما استخوان ده‌ها اما چون تقلبه در آمد از رخش شبدیز
طینت بشیب آمده اسب را بست و سلاح گشود زمانی با درویش آغاز صحبت

نمود پس بجهت احتیاط آتش زد و شمعی بر فروخت درویش را گفت برخیز تا بر وفق
بلبر اطراف و جوانب رباط بنگریم ملاحظه نمائیم مبادا الکافر دل القصه راهزنی
درین مغارات کمین گرفته متاع وجود ما را تاراج برد علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد
پس شمع بدست درویش داده خود چون آفتاب درپیش درآمد و چون به پیش
از پی حجره بحجره ملاحظه می نمودند ناگاه بحجره چراغ فرا پیش داشتند جوان از انتظار بر کره طلعتی
افتاد که از صلابت هیئتش خنجر بر کف بنفس ریخ لرزان بود و از سیاست سیلیش
طعن سنان چون کشف سر در گریبان بعزم غارتگری بر کمان فتنه زه کشیده
و در کمین خون آشامی نشسته بکمین خواهی میان از اندک بسته دل چون
سنگ را بر جنگ بسته اما دزد چون دید که شحنه اجل با او کمین بمجازت
ناچار دست بتیغ کرده آهنگ جوان کرد ولیکن آن شیر بچه دلیری ترس بر دل
راه نداده بران شعله خس چون صرصر در آویخت و در زمانش بر زمین زده
دستش را بدستیاری ریسمان سر ریسمانش بر قفا بست درویش آغاز نغمه آفرین سرای کرد
پس در کشتنش مبالغه بلیغ نمود که خار بن شقاوت از شعله اجل پاک سوز به و درخت
فتنه به تیشه ستم بر کنده خوشتر و لیکن جوان بدین معنی راضی نمیشد که اگر شب ز هر
آب تیغ افعی مزاج جرعه مرگش چشانم فردا شیردلان را چون معلوم که روباه ارشیر
زنده صید کرده ام اگر زنده اش به چند دانند که قوت سر پنجه شیر بر ایشان با چه

گیرد چو صبح از رخ شب پرده ظلام پیدا شود که مرد که است و زن کدام
دچون در آن شب از آسیب ترکتاز لشکر برها زلزله در شهر بند بدن افتاده بود
تا بجدی که از شدت برودت سخن در دهن ها چون زر بران یخ بسته بر باد سار
بر فوای آذخ و فرات آب را یارای موج زدی نشده است هوا بسکه زمهریر مزاج
نفس شستش طفلها بباغ چون شبنم بناچار آتشی برافروخته سر گرم نشستند آری
بود دعوی جوان زمانه نخوت آتش از برای آب خواب در فضای دیده ظاهر شد چون ا
تا دزدی درویش گفت تو اول زمانی بیارام تا من پاس این بندی بدارم چون تو از خواب
سیر شوی نوبت خواب از رفت و رحمت پاس با تو گفت حاشا که تا این کشتنی
زنده باشد مرا خواب آید بحکم النوم اخ الموت خواب من برادر مرگ اوست
چگونه خواب بچشم من خراب درآید مگر خیال تو دیروان رود که خواب آید
تو بخواب رو که من بیدارم و از آب شستن خواب بیزار پس جوان اعتماد بران کلام
خام نموده تن بخواب در داد چه خوابی آتش صد خرمن عمر چه خوابی همچو افعی زهر
جوان زمانی برآمد درویش را تیر اتعب راه رنج بیابان گی زهر خواب بر بود گر
هر دو آرام از مهلکه گرم شده و درویش بوقتی سر از خواب برداشتند دید
دزد علاقه دستش سوخته و سر جوان زیر آب تیغ بریده و خاک بر سر کسان زن
گفت هر که درین پیشه کند خواب آلوده تا پسرش از دست رود یا کلاه

پس آن دزد جوانرا برهنه نموده بر اسپش سوار شد و از غایت اضطراب غافل از درویش
ره براه نهاد درویش خلاصی را غنیمت دانسته در رباط خود را مربوط ساخت
اما چون دزد قدری راه برفت درویش بیاد آمده بقصد قتلش عنان منعطف ساخته
روانه رباط شد در رباط را بسته دید بانگ زد که درم بکشای تا من نیز از این غنیمت
حصه بدهم درویش گفت ای کافردل بیمروت سراپا اسباب ضلال تعلقات
که بدین غنایم حرام رغبت باشد تو آتش ظلمی که برافروختی از آن باشد که آه دود
مظلومی برق فنا بخرمن عمرت میکند تا نوای ناله جگرسوز شعله حسرت خس وجودت را
خاکستر نه زد آه مظلومان چراغ مرده روشن میکند اشک خونین رخنه
در دیوار آهن میکند امید دارم از لطف حاکم عدل شعار و قاضی دیوان لیل
و نهار که فردا بر عنوان عمرت رقم جزا سیه تیشه ها سجل کرده ایم زمین از شقایق
خونت لاله زار گردد و خارستان جهان از نور و برکت نوبهار هر که برهم زن
جمعیت باشد یارب کو پریشان تر از آن زلف پریشان گردد اما چون دزد دید
که درویش در را نمیگشاید گرد حصار درآمد که مگر رخنه بهم رسد که از آن رخنه
مگر راه یابد و لان قلعه کمند اندیشه بکنگره حصارش نرسیدی و کبوتر وهم اخترا(؟)
نهایت ندیدی بنایش چون دل خوبان از سنگ و اساسش چون دیده عاشقان
پر آب و حصارش چون عهد وفاداران پا قصور و دیوارش چون جمعیت عاشقان

خالی از فتور نظم بنایش چو دلهای سنگین دلان و درش بسنگ چون خانه
بخیلان القصه بعد از سعی بسیار دزد نومید شد و راه خود
گرفت و روز دیگر که شاه صبح در ماتم شهیدان اشک کواکب ریخته با بدن
در خون نشسته سر و سر از حصار کشود چون این حال و انفعال بدر(؟)
فسخ عزیمت سفر نموده برگشت چندانی راه نرفته بود که جمعی بدو برخوردند
و سراغ جوان را از وی گرفتند مرد ماتم زده را فواره آه از سینه جوشیده
گریه کنان شرح قصه نمود سواران بعد از استماع آن واقعه از اسپ بخاک
افتاده چهره زمین را از اشک لاله گون ارغوانی کردند و عرصه خاک را
از آه شرربار آتش زار همه را گریبان بزهر خنده ای لب کشاده و طفل
سرشک از مهد دیده بخاک افتاده جگر بر تیغ نوحه گر و بدین ترانه ناله سنج
بیت خورد از کمان چرخ بر آهوی این حرم تیری چنانکه گفت زه آن
کمان دریغ درویش بعد از تحقیق دانست که آن قوم برادران
بودند و بطلب او می آمدند و بجهت ترویج نامزدی پدر او را از زاده بود
جوان خواست که از روی خشم کند و درش بدین روز رشد ه پس باتفاق بر
کشته بخت بی درد را برداشته بدر غاری بردند که آن بیچاره در آنجا
بخواب بود چون ویرا القصاص خون بسر کشته متاع وجودش را بتاراج

داوند و آنکه بر بساط آمده نفس پسر را آنجا نه بچه ماتم از سر گرفتند

مغنی بزن پرده دردناک بکن یاد بر ده نشینان خاک بیا سرو

گلچهره لاله رنگ که خاکش کشیده در آغوش تنگ بیا جرعه دوستان

خرگه نشین که کشته چون در دخمه نشین

در مراعات

صحبت چون انسان را امکان علت احتیاج چنانچه در هر حالی از حالات

افتقار نیست پس محتاجند در تحصیل رزق و کسب معیشت به مزدوری که در رواج

حکمت منظور است بمعاونت یکدیگر محتاجند همچنین در این صحبت نیز رفعت

یکدیگر بالضروره مفتقرند چه طبع بشری معتاد است بگفتن و شنیدن

و افاده و استفاده و تشویر و تدبیر و امثال ذلک و اینها بدون شخص

آخر صورت نبندد پس هر نفسی را از ابنای جنس انیس و جلیس ضرورت است

چنانچه شاه ولایت پناه علیه التحیة والثنا فرموده الغربة من لیس له

الحبیب و ارباب آداب در مصاحبت کمال احتیاط ناچار است

چه هر نفسی دوستی را نشاید از جمله سخنان ادریس است که چون خواهی

با کسی طرح مصاحبت افکنی نخست او را بغضب آور اگر در غضبش

منصف دیدی مصاحبتش غنیمت شمار و الا از او بر حذر باش اما تو را

که مصاحبت [illegible] سزاوار نیند از جمله صحبت با حکما و صاحب کمال است چه طبع از حسن

مفاوضه

مفاوضه اقتباس لوامع معارف مینماید و نفس بسبب کسب آن از حضیض

جهالت بشرف کمال میرسد گویند داود نبی اکثر اوقات بصحبت لقمان

حکیم رغبت نمودی و همچنین صحبت ارباب رای و خرد و لغایت پسندیده است

چه طبع از ارتکاب رزایل و قبایح بیگانه خواهد شد و مصاحبت با خداوند

حشمت و مروت نیز اکسیر اکتساب وجه معیشت و استفاضه فیض اسباب

یافته خوبست والا فلا و مواصلت صبیح الوجه و استشمام طیب نفس [illegible]

نمودن موجب انبساط و اتساع نفس و روح خواهد بود و لهذا حکمای هند همیشه ده

رخان و شیرین دهان و شیرین لبان نازپستان در صحبت میداشتند و صحبت

با معشوق بر وجه دلخواه بشرط عدم تجرع از رشک و سبب انتعاش حرارت

غریزی و از صحبت جمعی که احتراز واجب است از جمله صحبت سفها و بیخردان است

اشاره امیر المومنین علیه السلام العافیة عشرة اجزاء تسعة

منها فی الصمت و واحد فی ترک المجالسة السفهاء

و همچنین صحبت با اراذل و فسقه و حسود و بخیل و محیل و بیمروت و ناموافق پسندیده

نیست تخصیص صحبت ناموافق کما قال النبی صلی الله علیه

و آله ایاک و الموت الاحمر قیل و ما الموت الاحمر قال

رفیق لا یوافقک و لا یفارقک یعنی بر حذر باش از موت

احمر و آن کنایه است از رفیقی که نه در موافقت راسخ باشد و نه در مفارقت راسخ
از جمله سخنان نوشیروان است که با مردم نا آزموده صحبت مدار و از مردم کینه جوی
پرحذر باش و با ابلهان در راز در رنج مبر بود در شیوه صحبت چندان نشاید ابرام کرد
که ملالی آورد و هزل و مطایبه بسیار موجب اوقات سبب قطع الفت است
بدانکه اشنا و یا بیگانه نیک نفس قدرشناس که جهت به از صحبت اقارب اولی
بوده است چه اکثر این گروه به تصور اندیشه اند و صحبت نفاق
عاری از حسد و نفاق است و از نیجاست که گفته اند الاقارب کالعقارب
و بهترین یاران آنست که قدیم العهد دیرینه باشد که خیر الاشیاء
جدیدها وخیر الاخوان قدیمها و یار کامل عیار در این محبت
و صداقت آن است که در جمیع امور مستحسنه نوعی نماید که هیچ حال غبار
ملال از وی بر دامن خاطر دوستان ننشیند و باندک تقصیری از دوست
خود نرنجد و در حالت تنگدستی رو از وی نتابد بلکه در محبت بیشتر کوشد
و در باب احتیاج هیچ چیز با وی مضایقه نکند نقلست که شخصی را
بیک بیگانه دوستی حاجت افتاد دوست را طلب کرد اما چون صاحب
او از یار خود شناخت در حال شمشیری حمایل کرده و بدره زر در دست
و کنیزکی جمیله در قفا درش بگشود و آغاز گرمی نمود رفیقش پرسید که به شمشیر

وزر و جاریه بهر چیست گفت اندیشیدم که دوست مرا بی وقت آمدن خالی
از سه حال نیست یا معاندی با وی آغاز مخاصمت نموده که بحمایت چون
منی محتاج است و یا مفاقه بروی غلبه کرده که بزر محتاج است و یا از تنهائی تنگدل
شده بمونسی مشتاق است من هر سه آنرا از طلب حاضر ساختم بهر کدام که اشاره
نماید حاضر و اگر میسر باشد عزلت از ابنای جنس زمان احسن است و موجب آسودگی
خاطر کما قال النبی ع الخمول راحة والشهرة آفة
پیر منصور گوید آشنا کم گیر که اگر در دنیا رسوا شوی ترا کم شناسند
و اگر چه بجهت طبیعت بصحبت معتاد شده و به تنهائی نتواند از صحبت ناجنس دوری
پیشه کند و راه باید گرفت تا همچو آن دو مصاحب ثابت یار نا رشته که از
در بازی تقریر این حکایت آنکه   گویند سه تن مصاحب که در قواعد
موافقت چون شیر و شکر بیکدیگر آمیخته و در باطن بلوازم منافقت چون آب
در آتش ناسازگار هر یک همین میگفت که همچون جنبار دوست کی ده و کم خواهی
بگیر اگر همچون نی کمر بسته   زبس دوری که از این قوم بیوفا دیدم
تسلیم بتی و روز خود دل به فرهنگ است   روزی هر سه باتفاق گنجی از
برنج بردند بشرط آنکه تا رضای هر سه متفق نشود گنج را تسلیم احدی
نماید اما یکی از آن سه تن در فراق خود گرمی و شیوه حیله دری جنبان بود

که بار ها شیر فلک را کمیت تنگ عادت دست بسته و دشنه بند خورشید راه بخواله رقم
دلالت کرده بکشد ز اندیشه را بضرب ابجوان ظلم حسرت نموده بهرام
عقل را هوس آهو گور حسرت افکنده   آن کیسه که بود روز سعید
روشن ابد زود از خورشید   روزی با خود اندیشید که بنای حیله
نهاده نوعی نماید که بهر آن درم دیده حریفان را چون جیب که هار دست زد
پس زبان گشوده با یاران گفت که بهر ضرورت یوم الخرج هر روز سر کیسه گشودن
و عیار زر بمحک دیده ما محمدان از تودان از حلیه عقل بعید است پس صلاح در آن
می بینیم که از صاحب امانت رسم دیانت مسلکی گرفته صرف ما یحتاج خود
نمائیم و چون ضرورتی حادث شود سر کیسه گشوده هم وام را ادا کنیم و هم
حاجت را روا و اگر بر شما از انقلاب ایمنی متکلف است من اظهار توانم کرد
بشرط حضور شما اگر همه بیرون از باشید   گر گنبد بر نقره لطف شاه الهی
چرخ بر دوش کشد غاشیه شاهی ها   همگنان را این تدبیر موافق رای
آمده رضا بقبض دادند پس روزی بصوب مقصود رفته آن دو تن در
خانه ایستادند و مرد طرار قدم بدرون خانه نهاده آهسته گفت که
رفیقان کیسه زر میخواهند پس بانگ بر کشید که ما ان یاران شما چه میگوید
ایشان گفتند بدهید بگو پس کیسه زر را گرفته چندانکه توقف نمود و ایشان

از نظر دور شد انگاه نعل سعی بر توسن شتاب وارون زده گویا چون
حقیقت کیمیا از اکثر نظر پنهان شد و یا چون وجود عنقا در قاف عدم
بی بدل ماند   محمل چنان براند که در شاهراه طلب گوش کسی به بانگ
جرس آشنا نشود اما چون یاران دو تن مدتی گذشت و از رفیق اثری ندیدند
دانستند که چون فسانه ساز فلک آغاز حقه بازی نموده سراسیمه نزد زن آمدند
که رفیق ما کجا رفت زن گفت از آن زمان که کیسه زر بسته از وی خبر ندارم ایشان
مضطرب شده گفتند زر چه وقت باو دادی گفت آن زمان که شما از پس دیوار
برضا ایما نمودید و هر دو در زن آویختند که این چه کلام خام است و خیال
محال غرض ما طلب عرض تو بود نه کیسه حجت همین بس که اسم کیسه بزبان نگذشت
زنهار زر بده و زور مگو که زار داریم و زیر دست از زار   اجابت کن
مراد ما روا ایم اگر نه از در عصیان در آیم   چون زن دید که ایشان
بافسون و افسانه دست از کف نمی گذارند و سر داغ سوزی عزامت بر دل پرند آتش
دارند فرصتی یافته کیفیت واقعه را بسید چاره جوئی یکی از دوستان خود
شرح داد   کجایش چاره اگر هست   در یاب که حال من خراب است
یار کار شناس چاره درست باوی گفت که بگو زر بر جاست ولیکن تسلیم آن وعده
برضای هر سه شرط شده چون حاضر نبوید زر نستانید اگر چنین کنی تدبیر

گه از جنبه سعدی اش ان بازرهی چه موقوف بر مجال محال است پس آن زن
بدان نهج سلوک نموده دست تطاول مرغان را کوته ساخته و آن مرده
دلان ثبات رفیق ناجنس کیسه زر بباد دادند می صحبت اثر دارد هم برشیم
از حریفان بی وفا بگریز در مرارت ادبار از تاثیرات
مدارات افلاک و نظرات کواکب انچه نامزد طالع هر نفس از نفوس انسانی
شود یا موافق مدعای اوست یا مخالف شق اول را اقبال نامند و ثانی را
ادبار اما شق اول با وجود استمرار وجود اعتقاد دارد چه پس طالع سعدی باید که
من جمیع الوجوه حالش بر حسب مدعا باشد و همچنین شق ثانی نیز بر دستور معهود کم یافت
اما ظهور هر یک بدون استمرار بسیار است و حدوث ادبار بیشتر چه طبایع از نهایت
علو همت سنگ بر سینه افتاده و انحطاط زلولی بخت و ادبار طالع نهایت غم فراست
و صبر و تحمل در این حال اعظم امور است چه طبیعت نهایت بحیص تا رب سبب
اکثر امراض عظیمه مثل مالیخولیا و دق سهراد ادبار تواند بود خواه از مرض فاقه و خواه
از رهگذر امور دیگر و علاج این حادثه آدمی را بر وجه اکمل آنست که دل بر هیچ
نه بندد بالکلیه قطع طمع از جمیع مسولات بنمایند و اگر حسب اتفاق کاری
بر وفق مرادش بود نعم المراد و الا از عدم حصول امور غیر مترقبه منغص نخواهد
بودن کما قال امیر المؤمنین ع افضل التحیات تزودوا

من صالح الاعمال فقربوا الامال بالاجال واگر با وجود
صلاح و زهادت حال بر خلاف مدعاست بدین شاید بود چه بحکم الدنیا
حرام علی اهل الاخرة و عنقریب بنعم نعیم لا یزال که کنایه از حصول
روضه رضوان است فایض میگردد و اگر به مکافات معاصی و فجور است اول
تهذیب اخلاق و نفس از ارتکاب آن امور لازم دانند و مرد حکیم آن است
که در هر شدتی تحت ملاحظه اوضاع خود نموده صفات غیر مرضیه را ترک
کند و اگه منتظر نوش داروی فرح از دار الشفای حکیم علی الاطلاق باشد
و بسیار صاحب دلان را ضعف طالع تا بحدی بوده که عقل در تصدیق
آن متاملست حکایت کنند که شخصی چنان بشیوه ضعف موصوف بود
که هرگاه اراده رخت شستن کردی در زمان ابری ظاهر شده آغاز
بارندگی نمودی روزی با جمعی بعزم گازری بصحرا رفتند و چون رخت شستند
و بر آفتاب انداختند در زمان تندبادی ناشی شده جمیع رخوت آن
شخص را درهم پیچیده ناپدید ساخت با آنکه از دیگری چیزی فوت نشد
هیچ یک از مشاهده آن حال متعجب ماندند و او می گفت جای تعجب نیست
که چند نوبت دیگر این حال مرا رو داده هیچ نحو ایام عیش عیب زوال
پذیر است شاید که لا لی ادبار بر صبح اقبال فایض گردد پس مرد باید که ابتدا

تن دهد و الا برا سود که دل بستن آسانست و هر سنگی که از ابنای عصر بشخص رسد
اگر اندکی در مقام صبر نشسته زبان از جزع و دل از فزع فارغ دارد عنقریب
بجت وی خوش دامان خواهد شد گویند دزدی دستار صاحب نظری را ربوده
رو بگریز نهد و صاحب دستار راه گورستان گرفته از پی او شتافت با او
گفتند دزد براه دیگر رفت ترا با گورستان چه کارست گفت چه براه دیگر روم
که هم عاقبتش اینجا خواهم یافت هیچ نگه مرا برهنه کرده بینم که چون برهنه بگور
سپارند و قصه که از نوادر مجدد است ایراد آن بجهة تسکین بعضی تیره بختان
بد نخواهد بود   از گفته بنجی در منزل الظهور رسیده که دری
از پا در آمده سوخته دیدم از شرر که نقطه مردمکش از صفحه بیاض رسید
سرشک محو شده و موی تیره اش از فیض گریه چون شاخ سنبل سرسبز گشته دامنش
از سرشک لاله رنگ چون دکان گل فروشی و آستینش از اشک بیگون چون
کان باده فروشی چشم طوفان سرشکش دریا در کنار دیده سحاب پرور شر
سیل در آغوش کشیده   آه چنان کرد که صحرا بسوخت   هر که دلش داد
دلش را بسوخت   چون از کیفیت حال و موجب ملال سؤال نمودم گفت
مردی بودم تاجر وقتی بعزم سفر در بار رخت بکشتی نهادم و چون پاره راه
قطع شد باد مخالف چنان وزیدن گرفت که تیر آه از شراع دل های ارزد
[illegible]

لنگر شکیب را از جای برکنده هر چند ملاحان سعی غراب بخت را از غرقاب
ادبار نجات میداد همان تلاطم امواج غم ناسور شده دماغ نمیرسید
کشتی نه که دوزخی فسرده   یک تابوت و هزار مرده   القصه تلاطم دریا
کشتی را بصخره عظیمی زده پیکر وجودش را افتش ساخت چنانکه اکثر کشتی نشین
معتکف زاویه بحر گشتند و چون سر انجام وجود هنوز از سحاب حیات سیراب
نشده بود لاجرم بخت مدد نموده بمعاونت تخته پاره بجزیره افتادم
که مشحون بمیوه های گوناگون بود   سیب دهر و دو بهم پشت زده   فندق
از خرمی انگشت زده   پس طوف آن جزیره میکردم که ناگاه نظر من بر دختری
افتاد که بدر جمالش طلیعه خورشید را ضیا داده و عارض زهره مثالش مشتری را
چون رقص کرده و بوسه بر رخ غمزه اش تیغ در دست و چشم مستش تیر در کمان
پای فتنه از کمند زلفش در زنجیر و تیر آشوب از ترکش ناوکش بر فتراک بیمارش
مجنون که از سینه خانه دیده آواره و فرهاد حال بر بیستون خاطر تیشه از ما سلسله زلفش
غمزه پرست کافران را ایران زنجیر و صیب حبشش که رسیده خوبان را آهو گیر
نقش بند صورتش نوعی که باید آفریده   پیش از این خورده بلطف حسن بکنج رست
پس از روی تعجب از حقیقت ماهیت و کیفیت حال سؤال نمودم گفت منم دختری
از نوع بشر وقتی پدرم بعزم تجارت کالا دیگر بسفر دریا جهاز کرده مرا با بقیه اهل بیت

در کشتی نشستند ناگاه روزی باد مخالف کشتی ما را غرقه نمود و هیچ کس از اهل کشتی طعمه ماهیان
ساخت من بامداد عنایت ایزدی تخته پاره را سبب نجات جسته از آن ورطه هلاک
بدین جزیره افتادم گفتمش سبحان الله حال من نیز بدین منوال است   تو مرا مانی
بعینه من ترا مانم درست   هر دو گریانیم و هر دو فرد و هر دو ممتحن   پس چون
هیچ یک را امید رهائی ازین ورطه هلاک نیست همان به که با یکدیگر انیس طبع دنیوی
حرکت بر رسم مناکحت راضی شوی دختر نیز برین معنی راضی شد عقد شرعی
در میانه واقع شد چون مدتی برین بگذشت پسری از ما بوجود آمد روزی مرا دل بجان
رسید که تا کی ازین معموره وطن دور باشیم و چون شعله بی‌آب در خس اشتعال خورد
ساقی دو سه جام از پی هم همت کن   تا چند بریزیم چو خون جگر خویش
همان به که حیله اندیشیم که سبب نجات ازین محل باشد پس پاره چوب خشک فراهم
آورده بجای ریسمان از پوست درخت بر هم بستم چون بحد اتمام رسید من تنها بجهت
امتحان بران نشستم که ناگاه تند بادی حادث شده آن کشتی مثال را براه
انداخت هر چند دست و پا زدم که شاید بکنار آرم سود نداشت   در بحر
حرمان تا شدم خود ناخدای خویشتن   کس را ندیدم همچو خود دست آزمای خویشتن
چون لحظه باز پس گردم زن را دیدم بدستی پسر را گرفته و بدیگر دست انگشت
تحیر بدندان یعقوب گشته از غرفه بیت الحزن دیده سر براورده لنجا صبرش

پیراهن تحمل چاک کرده پس بنوای عشق ناله اش اوج گرفت که نور در عرب
بر بزرگ و کوچک ازین حرکت ناراست چون بخت مخالف تیره شده
اگر بعراق رسی عرب و عجم را از حال مغموم خبر ده   برو با هر که میخواهی
دلت کشت چمن میکن   ولی اغیاری چو گیر در دهانش را یاد من میکن
پس ازوی ناکام شده با گرداب غم دل بران گرداب نهادم و کنار
پر موج خون درکنار موجه نشستم که ناگاه سواد کشتی از دور نمودار شده بعد از
کیفیت ملاقات و شرح قصه همه را ابرار رواج من دل بر سوخت لیکن
چندانکه عجز و استغاثه و زاری نمودم سود نداد و هیچ یک را اطلاع بر صورت
مقصود نبود و اکنون از آن روز هر چند میخواهم راه طغیان سیل بر فواره
دیده بندم چون آتش نم پیاده می آید دود از روزنه دماغم سر میکشد
شده نزدیک کز سوز نهانم   چو آتش فتد در استخوانم
در نتیجه خاموشی مشتمل بر حکایات که سکوت سبب
بقای عمر و راحت جسم چنانچه گفته اند راحة الجسم قلة
الطعام وراحة الروح قلة الكلام وگفته اند الفرق
بين النطق والسكوة كالضفدع الحيوة وعنه لنسب
نعمت سنج گلشن ولایت فرموده چنانچه ایاد رف العافية عشرة

اجزاء تسعة منها فی الصمت و نیز فرموده من کثر
کلامه کثر خطاؤه کثرت کلام موجب خفت و تحقیر
هر آینه صد نشش که سکوت مایه حشمت و توقیر خواهد بود و از اکابر منقول است که
لو کان اللسان مخزونا لم یکن القلب محزونا یعنی اگر زبان
مخزون خزانهٔ دهان بودی دل را بار اندوه عاجز نمودی و گویند اگر موسی
از زمرهٔ ان سالتک عن شیء بعدها فلا تصاحبنی
صامت بودی از صحبت خضر عزیز بهره نمودی و اگر یوسف از ترانه
رب السجن احب الیه مما تدعوننی ساکت شدی دست
از تمای شدائد زندان نکشتی چنانچه آرامش بدن در سکون است آرامش
نفس در سکوت است نقل است که یحیی ع روزی ابلیس لعین را دید با وی
گفت یا عدو الله هرگز خیال شده که مرا افسون و وسوسه در دام فریب
کشیده باشی گفت یک شب چنان شد که ترا ایران داشتم که سیر خوردی
و از قیام نوافل آگاهی نمودی فرمود که عهد کردم که دیگر چیزی سیر نخورم
ابلیس گفت من هم شرط کردم که دیگر حرف نصیحت نزنم از حکیمی پرسیدند
که چرا شنیدن تو بیش از گفتن است گفت مرا دو گوش داده اند و یک
زبان یعنی که دو بشنو و یکی بیش مگو افلاطون گفت قوت عقل آدمی را

بلکه زنهار

بکثرت کلامی که به تعمق نزار و توان دانست پس اگر هر دو خردمند در آغاز تکلم
ملاحظه مآلش نموده حسن و قبح را بمحک اندیشه زنند بحکم تامل حکیم به ارتکاب آن اجرا
لفظی هرگز بداغ اسف مبتلا نگردد و باتفاق جمهور طول کلام مذموم است مگر در چند
موضع که استثنا یافته اول در ذکر واجب الوجود عز شانه کما هو قال فاذکرونی
اذکرکم ذکر الله اشرف الاذکار فاذکروه بالعشی و ا
الابکار دوم محامد فضل الرحمن و ائمه معصومین و الحاح در مناجات که موجب
یا من یبرمه الحاح الملحین فی الدعا هرچند در دعا استغاثه زیاده کنی
مایه تقرب بیشتر یابی و نصیحت ارباب خسران بشرط تاثیر و موعظه هدایت قرین
که عامه را از چاه ضلالت باوج هدایت برساند و شکر منعم باقی آنچه باشد
بیکار است و سکوت در جمیع ناچار درگاه باشد که بسبب اظهار کلمه در مجلس سر
در معرض خطر باشد چنانچه آنمردکی باف بیک سخن بعهده سر خود در باخت
و تقریر این حکایت آورده اند که دزدی نقب طمع بکارخانه کمی باف
آورده شی طراز حیله زه کرده در کمین نشست که شاید بمعاونت کمند اندیشه
ازان [illegible] که سر زند کاشت نخجیر فروغ مهر بریده شود کمی را بدام آورد
از نخ آموخته نماز شب و رقیرا موخته شب باز اما هر دو کارگر را حوال آن شب
سر انجام کار بی ذوق آنکه فرد کمی را بنظر عاطفت سلطان رساند هنگام جلوه

صبح راه عسکر خواب را بر سواد دیده بسته از کار هیچکس نه بود و در آن شب غیب
اوقات این کلمه ورد زبانش بود که خداوندا نوعی نما که هرگز مرا سر از شر زبان
زبان نه پسند   مده ما خوب را بر ظالم راه   بدار از ناپسندم دست کوتاه
القصه در آن شب هر چند سر در طرار بهر ربودن کار کمین کشوده سعادتش مقصد
نمود روز دیگر که نساج دیباج لیل و نهار مخمل مشک شب را در هم نوردیده بر سطح اخضر
زمین فرش زربفت مهر بگسترد و هنوز شحنهٔ روز دست طرار سیه پوش شب را
بر رسن صبح بر قفا نه بسته بود که سر دیبافنده کمخی را تمام کرده بخدمت پادشاه برد
پای ملخی نزد سلیمان بردن   سهل است ولیکن هنر است از موری
شاه بعد از مشاهده آن قماش بافنده را تحسین بلیغ فرموده بتشریف خاص اختصاص داد
پس او سالار بندهای مجلس کرد که این قماش از برای چه خوب است هر یک از ایشان
نقشی دیده میگفت صدر را شاید و دیگری گفت فرش را الیق را آید یکی مصلح دید که بهر نور
مجلس در کار است و دیگری را بنجی طرار رسید در بچه پیرایه جرم سزاوار است القصه هر کس
بر نهج او سخن میراندند که ناگاه استادی از میانه بر جوست که قبل همه فسد است
و بازار اندیشه کاسد   هر چه گفتند ز عقل دور بود   ملک مقصود در ره دگر است
جگه او را الیق است که بعد از مرگ قبر پوش ملک باشد شاه ازین سخن عظیم بر تعجب شد
فرمود تا زبانش را از قفا کشند گویند دزد در آن زمان حاضر بود پس از وی تعجب بخندید

شاه پرسید

شاه پرسید که تو کیستی و سبب خنده تو درین مجلس چیست دزد گفت شاه را بقا باد
منم دزدی چابک دست و رهزن اشب رو و دوش در کمین وی نشسته بودم هر چند بهر
بردن این کمخا حیله انگیختم صورت مقصود روی نمود   چندین کلید چاره شکستیم
بهر کار   وین قفل زنگ بسته وا نشد از هم   و تا زمان اقبال موکب روز
گیتی فروز همین ورد زبانش بود که خدایا سر مرا از شر زبانم نگه دار و امروز بچنین
سخن اقدام نمود شاه بخندید و فرمود که دست از وی بدارید که او را گناهی
نیست و دعایش بشرف اجابت نرسیده   زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد
بهوش باش دلا بازی زبان نخوری   در عزت قناعت اگر
از افراد انسان چون در تحصیل معاش و سامان ما یحتاج خود معاونت و مظاهرت
یکدیگر محتاجند بخلاف سایر حیوانات همانا که علت افتقار ایشان زیادتی
حرص است در امور زاید و مشتی تکلف در ماکولات و مشروبات و لباسهای
گران مایه و عمارات بلند پایه دارا ده جور شما جامه خورشید پیکر و سیم غبغبان
ماه منظر و همچنین اسبان تازی نژاد و همیونان کوه نهاد و امثال ذلک و لهذا
سامان اینها منوط است بر صنایع مختلفه پس همه بیکدیگر محتاجند و چون بر
حیوانات غذای بسیط قانعند حصول غذای ایشان را بمعاونت
و مشارکت اقران احتیاج نیست ممکن پس در هیچ حال محتاج بمظاهرت یکدیگر نیستند

و ازینجا معلوم شد که سبب استغنای ایشان قناعت است از امور زایده پس تو ای فهیم
که قناعت ملکیست که از ازدحام مشاغل آسوده و آیینه ایست از زنگ طمع زدوده
و حکما گفته اند اذا جاعت النفوس صارت الاجسام ارواحا
و اذا شبعت صارت الارواح اجساما طبیعیه حکیم
گوید حریص همیشه محروم باشد اگرچه همه جهان او را باشد و قانع توانگر اگرچه
او را هیچ نباشد — هر که قانع شد بخشک و تر شه بحر و بر است
و بحکم الرزق مقسوم زیاده سعی در طلب وجه معیشت نباید داشت
چنانچه پیر الصافی گوید که رنج مردم از سه چیزست از وقت پیش میخواهند و از قسمت
بیش میخواهند و همه از آن خویش میخواهند نعوذ بالله اگر حرص آدمی را بکارست
در کاه سلاطین و خواقین دلالت نماید هر آیینه از زمره گروه ضالات شکوه
انما یاکلون فی بطونهم نارا خواهد بود حضرت شفیع المذنبین فرموده
لا تاکلوا من خبز السلاطین فانه عجین من دموع المساکین
یعنی مخور ایدنان شاهان که سرشته اند بر اشک دادخواهان آورده اند که روزی
خلیفه بجهة بهلول طعامی فرستاد بهلول سگی حاضر دید در زمان طعام را پیش سگ
ریخت ملازم گفت طعام خلیفه را چرا پیش سگ ریختی گفت دم مزن که اگر
سگ هم بشنود نمیخورد والحق عجب حالتست که درویش که پای رضا بدامن قناعت

کشیده دیوانه وار بویرانه در خزیده و وارث بزرگان صاحب به دو خوشحال منند
با یه آسوده نشین که لذت قوتی بباد برود تیز زدا افلاطون گوید که درویش که از حرام
گریزان باشد او را طلب کشند و چون او طلب حرام کند از دگر بدتر پس هر آیینه بخطا لغیه
شرطست در روی خود بستن و چون خورشید زرد روی بودن و چون صبح لب بخنده
گشودن نه از کسی زیر بار منت و نه کسی از ایشان خار خار زحمتی الحق عجب طایفه اند که
طبع مستغنیشان خلق را در گمان غلط انداخته و بحمایت قناعت خانه از حرص پرداخته
از خون سرشک نان حلال را حلال و از مهر شان درم را درهم کرده قال الله فی حق هولاء
یحسبهم الجاهل اغنیاء من التعفف تعرفهم بسیماهم
لا یسألون الناس الحافا همانا خوردن چندان باید که قوت را جهة
عبادت حضرت ذوالجلال توان راست کرد و پوشیدن بمقدار دوتا که از حر و برد
کافیست و زیاده از نهمار التعهد از دخساب در فرع اکبر لغیت بشکفت آن
منقولست از خوان سالار بزم جهان علی ابن ابی طالب صلوات الله الملک المنان
که جو پخته سرانبان را مختوم ساختی که مبادا شهزادگان آرد جو را بروغن زیت
آمیزند و موجب لذت طعم گردد و توانند بودن که نفس قناعت پیشه را حال بیابان
به از دیگران باشد چه طبایع ابنای زمان معتاد است که اگر در طلب ایشان را زحمت
دهد در بدافعه مبالغه نمایند و اگر از صحبت ایشان آسوده باشند از بخش آینه چنانچه

مولوی معنوی درین باب گوید چنانچه که اعتاق کرم کرمیست کریم تیز عاشق کرمست
پس اگر که از اصبرش بود کریم بر در او آید و اگر کریم را صبرش بود که ابر در او آیم
ولیکن صبر کرا الکمال کرامت و صبر کریم نقصان کریم است و فی الجمله از قصه مرد
وعفو توان استنباط حسن سیرت و طبع قانع کرد و تعو براس انه بالسوفی
صحیفه رسید که روزی در مجلس فیض اثر ملائک چاکر فروزنده شمع انجمن ثم
دنی فتدلی فرازنده سرو چمن فکان قاب قوسین او ادنی
دلیل عرش خضر گمراهان روز معاد و نور دیده آتش چراغ تیره روزان یوم التناد
در رستنبه دریای سرمد رسول یثرب و بطحی محمد صلی الله علیه وسلم که مبتلا
بیلای نخوت لباس فاخر در بر و عمامه عالی قیمت در سر چون لعبت چین
زیبای تا سر آراسته جوش را بزیور درآمده بعد از لوازم تحیات بگوشه
زان انجمن رخت در آن قرار گرفت چون زمانی برآمد صاحب معرفتی عاری
از رعایت پیرایه وصال از زینت رخت پیرایه انداخته اثر ژنده پوشی در دوش نو
از دلبش جو شوق عریان ثبت باز آده بهر ادجان نحیف
درآمده در جنب مرد غنی نشست مرد مو قررا ار مجانبت معسر نفرت آمده
دامن جامه را بدامن خود جمع نمود اما چون صیرفی نظر کیمیا اثر مصطفوی طلا طینت
تو انگر را تمام عیار زند لاجرم بر محک امتحانش زده فرمود مگر رسیدی که از غبار فقر وی

بر تو هم نوبت گردی نشیند یا تکیه فقر اش از لمعه حشمت خوشه چند با او کنست
از هراس یاپاش زند چرک گیرد مرد غنی گفت یا رسول الله هیچ از این معنی مرا
بخاطر نرسیده حضرت فرمود پس تو را چه باعث داشت که بر چنین امر شنیع اقدام
نموده شده دلش را نهنگ مذلت گرفته لیعش دور از خود است هم منتز
که این خنده افتاده صدق است گفت مر انفس اماره نوعی پامال غرور
کرده که سررشته اختیار را از کف اقتدار خود دیدم بچه هر فعل قبیح را در نظرم حورانه جلوه داده
دلم را صید کمند عشوه اش میسازد و طلعت هر امر جمیل را از چشم دلم نموده در پرده
طرح می ضمت می اندازد نفسی دارم که بغیر شقاوتی ثبت و رفعت بریش
بشمار نیست اما نفس هزار بار نفرین کردم این کافر را اسلام نیست
و من در تلافی این خطا بجهت زجر نفس و توبیخ غرور نصف مال خود را بوی بخشیدم
حضرت از مرد چون ابر سید که قبول میکنی گفت حاش مرد غنی یا دی خطاب
کرد که بهره حصه ام را از نظر عاطفت در نیاوری در دلش گفت ترسم که نفس
سلیم من نیز این نفس تو گیرد و من همان که او دارم خود ساخته ام پس اگر
بعد از حصول نعمت رشته پیمان را گسسته چون سر کشی آغاز کند از عهده آن
چون برآیم مرا زمان جو خوش چهره کاهی به که از شراب حرام نشاط کلاه دی
در دل طمع مقرر است که هر کرا در کار بعث افتقار مبتلا

وهرانیه بردو وجمیع نظرها کرد اگر عیب ذاته سوال لب کشاید بالضروره
عالمی بخوش تشنه گردند و هرکش شناخته نجنبش از کسی بر آید و نه کارش از جا
چون نگشاید جانب سبب حب و خور ذلت خواهد بود که الذل مع الطمع
ومطلوب کل طالب ع این مطلب سفرماید که الطمع مرض السؤال نوع
والحرمان موته وگفته اند دست در دهان مار کردن و از زهر گرسنه
طعمه بودن و یا ملک خشم آلود هم کاسه بودن است آن ترست که نزد لئیمان
عرض حاجت نمودن و در ذل طمع همین بس که هیچ خودی با کمتر باید مستقیم
طلب عجز نمود و آنچه مردار از ترک طمع ضرور است اگه با خلق بسیار در نیامیزد با بعضی
اوقات بخاطرش نخطره که مجال عرض حاجت و نیز اختلاط تمام دلست
بر افلاس چنانچه افلاطون گوید الاستیناس من علامة الافلاس
چون با جمعی صحبت دارد کلماتی که مشتمل بر اظهار رفاقه باشد بر زبان نیارد و
و اکثر اوقات شاد و خندان باشد نه دلتنگ شکر سرای بود نه شکوه ای از عرض
حال نمودن و اظهار صریح و حسن طلب و کثرت طلب بلا زنست احتراز نماید و در
کاملی در حالت عسرت متوسل بلطف ایزد گشته و از جمیع ماسوی قطع نظر نموده
هرچه خواهد از او خواهد و هرچه دارد بدو باز گوید نه جز در ش آشنای دری گردد و نه
غیر از ابر رحمتش سایه گستری خواهد البته از رنج افتقار نجات یافته به ارب ارغنهای شد

و در صعوبت طمع همین بس که با وجود زردی چهره آثار خجلت که دهد سرخی سؤال
بر چهره طامع لایحست چنانچه صاحب مروت را تاب مشاهده آن حال نیست
و شاهد است بر این ادعا قصه حسین ابن علی با آن شخص عرضه ده و تقریر این
آنکه در دور خلافت نور دیده سید الثقلین در است آل رسول الثقلین و چراغ
دودمان هادی العرب والعجم نقاوه سلاله شفیع المذنبین یوم الامم گل تا داب
گلشن زهرا حسن ابن علی امام هدی طبیب قضا بی نوائی را بهر علاج
وسواس افلاس و دوای دار افتقار نسخه ممزوجی نوشته بشر تعجانه سخاوت
شاهزاده اش حواله نموده پادشاها در کهف دار الشفای رحمت
دردمندانیم اینجا بهر درمان آمده پس عرضه از شدت حال و عسرت روزگار
بدین مضمون انشا نمود که عمریست کاری کش غم دلم طومار وار رخود پیچیده
اظهار مرا چون صای در زنجیر دارد و بخت سیه کار از دود آه کف دهانم را چون
دوات قیر گون یقین که اگر بدر می جنبد حرف شنجرفم سرخ روی نسازی ای آسمانم را
هفوانش اصلی قطعه زن تیغ لب خواهد ریخت کسان سهند نوشتند و رخ وره
مرا روی نان می پسندند تره پس با آن مجلس عرش فرش کیوان دربان ارا
عرضه را ای جانان درگاه داد اما شاهزاده بقرینه مقام دانست که عارضه
افلاس عرصه بروی تنگ نموده عرصه اش نخوانده فرمود که آنچه محتاج است

بوی وصیت پدر او را به آنچه معهود بود خشنود ساخته بعد از آن بعضی از خواص حبیب گفتند
یا بن رسول الله سبب نخواندن عرق صنبه چه بود فرمود که در آن حال نتوانستم اظهار رقت
طمع بر چهره آن شخص نشسته بود کرد و زنگ خجلت بر آئینه جبینش ملاحظه نمود دیده صاحب
فتوت چون تواند نظاره روئی کرد که از تاثیر خجلت بوقلمون آسا هر زمان برنگی
برآید و از سحاب انفعال لاله دار هر قطره خوی بر گل عذارش داغی نماید
مرا بر در کسی ایمان از بهر دنیا نیست   کسی بر روی من گو میا که انست نیست
در ثمره فتوت که بمنع جوانمردیست که نفسی را بهر نوع که تواند
از خود رنجه نگرداند و بحکم ان السمع والبصر والفؤاد کل اولئک
کان عنه مسئولا و هر یک از جوارح خود را محافظت نماید از تعدی اگر چه خصم
مستحق آن باشد اگر چه قصاص نوعی عدالت است ولکن فی الجمله بشکستن دل
از ازالت نشوه دل آزاری از فتوت بعید است چنانچه عفو در حین غضب اثر است
جمیل عفو متمایز است حسن از آن احسان است و بنابر مدلول کلکم راع و کلکم
مسئول عن رعیته اگر تعهد خشوع هر یک از عضو اعضا بسیار
هر آینه سبب ... روز شمار خواهد بود و بحکم کلم الناس علی قدر عقولهم
سلوک با هر نفسی فراخور حال وی از لوازم عدالت است همچنین با جمیع افراد انسانی
بیک طریق سلوک نمودن از فرائض فتوت است چه شاه دکر ادرین مرحله

ارن

در چه اند و تواند بود که فتوت موقوف سخاوت باشد که سخاوت عبارت از بذل مال است
مستحق و فتوت عبارت از ایثار نفس و مال است همچنین از شجاعت نیز برتر شد بدانکه
شجاعت مخصوص دفع خصم است و فتوت مستلزم آشتی با دشمن و گاه باشد که صاحب
همگی این فن خود را فدای دیگری ساخته سبب بقای حیات وی گردد چنانچه
آن سرو چمن لافتی در شب غار بستر رسول را آرامگاه سر بازی خود دید و دانگه فتوت
حق نمک شناختن است و شکر وی قیام نمودن و حقوق صحبت اصلا فراموش نکردن
که من جاء بالحسنة فله عشر امثالها گویند مردی زن جمیله خواسته
بود بی طاقت از حضرت کشانید چون مدتی بر این بگذشت ناگاه آن زن را
عارضه ... داد و سبب کسوف آینه خورشید عارضش را به نور رخسار در انجا نظر
خلید که مبادا زن را از ملال زوال حسن تزلزلی بخاطر خطور کرده آتش تلخی در ازدواج
محبت وی تعقل کنند پس روزی سر از خواب بر گرفته جزع و شیون کرد که دریغ هیچ
هر دو چشم کور شده همچنین تن بکوری داده تا بیست سال که مدت حیات آن
زن بود چنان نمود که زن از مرتبه او آگه گشته شکسته خاطر گردد آنچه قصه
آن مرد بر آئین فتوت و حق نمک شناسی شرط است و بتقدیم رسانیده
نبع القصه ... هر بنده اندیشه نشسته بود ... جان عطای جانان
بر کوس ... نعل وارون بسته لاجرم ... حیله اش خبر فتوت ...

عصر چنین الله تعالی و زبان خنجر برکشیده قصد نقب خزینه شاه نمونه نمود
کند از تیغ هجو با دخوان فن خمار یک نفس عریان که بر سینه کبوتری نظر انداخته
کند از پای او بر دامن شلوار شیخ عزم دستبرد خزینه نمک نموده خزینه که حصار
سند کردن ابهام بچه کمان دم از جوهری زده پاسبان دار الخاص منعش
پاسبان انجم الف مهاری زده حصار شکن هجو اغنیا را بر زمین تن و کلف بر جیش
هجو او نجیب فن شکن فلک کرده در خاک از شیر نگاه خورشید شیر افکنه
از سر کلاه پس بانک سعی بران خزینه دست یافته از زر رد جواهر شسته بسته از بار شش
بر زبان آورده در حسن عود و اشتر مطبخ ملک افتاده بار نمک در کوشه نر تخته جگنه
تحقیق بر زبان زده چون قوت ذائقه اش ذوق طعم نمک نمود اندر زمان طبع او
بر گرفته گفت در حق حرمتش نرانم خستم نمک تو را زود گیرد و گفت
در این خرمت و انصاف برد بیت که بعد از نمک چشیدن خوان نعمت ختم به چشم آن
ستم شور کردان بخوان عشق نمک را اگر بخورد درست که کور گردد فلک دیده
زمین رفته پس آن ختم را بر خود حرام کرده هم اکنون گذشت و برف روز دیده
که خانه لاله بهر بهر زال خسرو کرده که به پایان حل را سنگ تر با شور کرده شاه چون
درست گفته که سنگ ان صحبت را اصلا داده که نخورده چون نکته به اندامه
و دیده که دست با محرم سینه و تنبیه کان جهان فریب و نمو عزیزان و نیاز سیده

جایگه شتی را ابر کرده و پاره را از سم برده برده تا یافت ره خیال تو از تن
بر دهوش آنجا که دزد رخنه کند میبرد رشت ع ازش هیده این حال آتش
در نهاد و خازن اقبالم بهر تفحص هر سو قدم می نهاد تا بعد از اندک تجسس حمیر را
در حوالی مطبخ ملک دریافت پیشه بیشه خیلا و خوت در می حیرت بروی افزوده کیفیت را
بعرض حضرت رسانیده شه را نیز حیرت دست داده پس از دزد امواهبت مرضیه و جواهر و فره
موکد بقسم وعده داد و بعد از مودجون دزد شرایط و ثوق و رسوخ کلامش پیدا نست
در زمان حاضر شده که این اسرار من فاشی شده است اگرچه نخست سر عار رک
بود اما حاجت ذوق نمک بکم در آمده نگذاشت که کام برا ز خیال خام بردارم
می که حرامست و بایست بود چون نمک خورد حلالت بود پس شاه دیرا بهدان
بعواطف مواهبت نو خست که دزد از ارتکاب ارتشبع مستغنی گشت
در نفس ناطقه چون دزد بر بدن از مرکب معیشت و تدبیران غرایب اشتال دالک
بجز معاودت بفکر و استظهار تدبیر تمام حرامست و رحمت عقاید پس هر ابنه در هر امری حرج
نمودن از مقوله حسن تدبیرست و حسن تدبیر صفتی است بغایت مستحسن و حدیث حضرت
نبوی علیه افضل التحیة والتسلیم حیث قال العجلة من الشیطان
والتأنی من الرحمن مشعرست بر صدق مدعی پس مرد تمامی در اکثر ادات
این شیوه را رعی دارد و هیچ سند عبرت بر تارکش نبارد مثل اگر شمول الطف

در آغاز تعقل تأمل نماید بدایع اقلامش مفتون گردد و اگر مریض در حین صحت تصور
صورت مرض برنج خستگی محزون نباشد و هم در حالت عسرت و شدت ابد ظهور
ملال و غضب سررشته این مهم از دست نگذارد و اگر مریض تا در جمیع امور از شر دور
گرده بحسن تدبیر گراید شاید به یمن حسن معاش و لطف علاج هر سبب ایام کدورت
بدر آید و اکثر حیوانات عجم تر بدین شیوه مستظهر گشته حل عقد نمایند چنانچه شنوده اند
که مورچه چیزی از خطار … هر دانه که … را بدو نیمه میکنند تا سبز نشود و روباه را
چون هجوم کیک زحمت افکند قطعه از پوست بدهان گیرد پس در آب درآید بدین
ترتیب که نخست دم در آب نهد کیک از آن موضع میل بسر … کند پس کم کم
پس کم کم سر در آب فرو برد تا جمیع کیکان در آن پوست درآیند و خود خلاص یابد
و شیر گویند در موضعی که آب چهار اربعه آتش وضع حمل نماید بچه ایمنی از شر
مور رسد پس بحکم تربیت رای و حیله عقل انسان نیز امراعات این شیوه زیاده اهمیت
پس بر دانا که در حین تسلط بیمه و مصیبت و شداید و ظهور ملال از غضب سررشته
این مهم از دست نگذارد تا در جمیع امور از شر زمانه ایمن گشته غبار … از
ملال در دامن خاطر نشسته اکثر اوقات خوشحال و کامران بوده کوشال از حوادث
نرسند فی الحقیقه شعر است برصد قسمی ما قصه آن بافنده که قماشی بافت جبه حلال
زاده او پسند و حرام زاده او ریشخند، وجه عنوان … از رنج … سجیات بافت

و تقریر این حکایت اینکه آورده اند که … شعشعی و تیهی دانش بران داشت
که بنای حیله بر اوج نهد که طاق خیال کنگره اش بنیاد دانشت و شهباز قیاس
بآسمانش نتواند رسید پس قدم به بارگاه پادشاه عصر نهاده بعد از مراسم دعاگویی گفت
… کوی اعجاز قرین و هنرمندی سحر آفرین و همین عاطفت شهریاری استظهار
بنده … یافته تمام فرشی بافت که محک دیده حلال زاده جهانش نظر حرام زاده چیزی جز
نقش عدم بر صفحه پیدا نبیند   چنان نقشی آریم برزد کار   که حیران شود دیده
روزگار   شه از استماع این مقال تصور این جمال … شادمان گشت
که این نوع نقشی … و صورتی غریب بجهه امتحان خلق … این … را سزاوار است
پس نقدی … داده با تمام کارش … فرزند جمع خرج نموده
نه بود ای … نه اندیشه سیاه   نه یارش … دیدن   نه از خارش غم … کن
دریدن   روزی پادشاه وزیر را بجهه تحقیق … نزد بافنده فرستاده … چون اندام آن
وزیر خبر شد ناچار … آمده … بافنده آغاز نمود چون
وزیر … خانه در آمده … بر زبان حال …
… مقال شد   بر رشته … نیکار …
وزیر با خود اندیشید که این گونه … که … خلق …
… این … خواب …

اخفاء این از دیده بر او دلیل چرا نیز اد کی باشد جز این چاره نیست که ندیده بعرض رسانم
کردیدم تا هدف تیر خجالت نشوم پس بخدمت ملک رفته بموقف عرض رسانید که هر چند
در نهایت نفاست شاه بجهة مزید یقین وکیل را نیز همین خدمت رجوع نمود کیست نیز
چون وزیر هیچ ندید با خود گفت این مرد از سر خود گفته است که مرتکب امری شود که از عهده
آن اصلاً بر نیاید و حال آنکه وزیر دید که شاهد دیده نهی انفعال که این نوع بر جرم هر دو حسن و قبح
مبادا کس بجان غرقه چون ما … میان خلق رسوا گشته چون ما … پس بنجار …
نهان داشته بعرض شاه رسانید که دیدم آنچه دیدم اما چون وعده اتمام کار بسر آمده بود
مهر بر دیباج سعدوم را بخدمت ملک آورد شاه چون نظر کرد هیچ ندید بعد از آنکه دو
معتمد را هست معترف دیدن بود با خود گفت ای خجالت … همچنان دیگران بود حال آنم
از همین تمام عیار آمده … در پرده … دیگر … بزرگ خود …
پس شاه بر اصلاح درزان حیله گر آگاه شد و بعد از آن تحسین بلیغ نموده الاکار نامه را
متصرف شد اما چون مدتی بر این بگذشته … حیله اصل را اشنید
شبی شاه را از خود دور اما وزیر … درمیان نهاد شرط آنکه سر آن را در قماش … نظر …
بنابر صحت تهمت ایشان بر خود بستم و از برکت تاج و تخت ملک که به من جسم خبر
هیچ خبری ندیدم و کمیت تیر آنچه از ندیدن … نبود بعرض رسانید آشکار آن
آتش دلسوز که هر ساعت … نمایان شود بالقصه …

برکت حسن تدبیر

برکت حسن تدبیر آن مبلغ را متصرف شده از رنج فاقه خلاصی یافت
در شرارت ظلم الحق … ظلم … اجر … عذر …
… حاصل نه و گفته اند عادل مطبوع جمیع طبایع است اگرچه جمیع خود را
از شیخه شیعه لیکن متنفض نمی بیند و ظالم مطرود تمام نظرهاست اگرچه خلیفه از کلمه
خلفای … نجیب … بر صدق … قصه نوشیروان و حجاج که او جهت
… چندین بوده که … مقبول قبول جمیع ملل است و این مطعون طعن کافه
امم و جمعی از مجتهدین را عقیده این است که … ظلمه اگرچه در حرم مسجد و قبله باشد
حرمت نقلست که … از بزرگی که قدوه ارباب یقین بود در رسید که من …
ظلمه … نشنوم وی فرمود که اگر تو …
سعادت … گفته اند تیر آه مظلومان در زمان بهدف رسیده خانه وجود ظالم را
چون خانه زنبور مشبک میسازد کما قال عز شانه وسیعلم الذین ظلموا
ای منقلب ینقلبون و بر … است بر صدق … حدیث حضرت نبوی
کما قال دعوة المظلوم مستجابة ولو کان فاجرا از نوشیروان
عادل پرسیدند که ترا با وجود چندین ظلم که رام … به معدلت راه نمودست
روزی برای … خدمه بودم ناگاه پیاده در رسید و پای سگ را
بشکست چون … نرفته بود که پیاده را اسب … پای مال نموده پای بشکست …

واب چون تن بیجا باخت که پای بی خود را با قفس ... و حسن ... تنم
غایب نشده بود که دیدم پای جانش بسوراخ موشی فرو رفته هم پای آب و ...
گردن را چون ... پس مرا آرزو ... شد که اش ... خانه مور ...
پس همان بهتر که مرد عاقل در جمیع امور از ظلم و ستمگری محترز بوده ...
چهرهٔ مظلومی را تحراشد و بتیغ ستم در کمین خون بیگناهی نباشد ... از عقوبت
روز جزا با داور ... عظیم غیظ و آل ... را است ... والا در ...
گرفتار خواهد بودن و ... از عقبه برنج ... فی الجمله قصهٔ عابد و قصه ...
فاش ... قدم عاشق ... و تقریر این   الکه در بصره عابدی
بود طاعت ... طاعت اندیشه که صوت نغمهٔ تسبیحش ...
افلاک را برقص آورده بود و نوای دستان سرایی تهلیلش ...
پا آرام کرده عقد ثریا از انتظام سبحه اش ... موصوف ... دایره ...
... دماغ ... معروف نسیم ... چون ... روح ...
و شمیم اخلاقش چون ... ضمیرش صفا آینه صورت ...
و طبعش ... نغمه ...   ... در وصف ...
که ... شنبه ... روزی ...
تنها که می ... بسته دلم ... همچو ...

از نفرین

... از قطع ... روزی ... از آن خون ... که ...
... آب داده ... الوش ... سنگ ستم ...
... دلکان ستم ... اجابد برخوردند ... خون
در احوال ... آهنگ قتلش ... اکثر ...
و بخبر زنده ... بخون زنده ... ترک ستم کن ... از فرع
روز قیامت بترس ... که آب ... کرده ...
باشند ... مطالبه پس آن ... زرده ... بخون سرخ کرده
بنان ... سر ... از تن جدا ... ایوان مظلوم ...
گردیم ... طمع ... کنده ... از فرع و جزع ...
در ... گوش ...   تراشیدی که ... بخون ...   که ...
چنین ...   عابد ...
... سرکه ... آورده ... تقطیم ...
... این مقال ...   ... کسی ...
... این چمن   ... این حال ...
... عابد ...
در محل ... خون ...   از خون ...

...

گردم وام ابر تیغ خوان بکشد بهت گر تو زر بر وار بر آیی. آن قوم از استماع آن خبر
تشنیع گشته گفتند تو با این ساده دلی او عالمی قریب از دو منزل میخواهی [illegible]
چندان فریب و سر آتی نیست [illegible] که موسی در قصه ذبح بقر فرموده که اعوذ بالله ان
اکون من الجاهلین چون خواهی از نرمی گلنگ چگونه آید اگر اول در کشتن تهدید کند
تنها مرفق اکنون که تحیش لکها نیست پس تیغ آنچه عابد را بتقدیر رسانید
کشته تیغ تو سنگم تو شهادت میگویند جو رام و زر تر ابر کشتن فردا انگشت
اما چون زمانه اندکی برین بگذشت و حصول کشتن عابد در بصره منتشر گشت و چون همگی اهل شهر
کمند مطاوعت او را در گردن رضا انداخته در ربقه متابعتش را رقبه ارادت ساخته
بودند لاجرم از استماع این خبر ملال از جمله مضطرب گشتند در تجسس کشش قوم
یکی دیگر چون چه گفت سر تیغ تیغم بر تسم که بدا آخر هر خانه [illegible]
گویند روزی عیدی که عامه خلق در مصلای معبود و خلایق بعبادت معبود مشغول بودند
و آن دزدان در غایت [illegible] در گوشه بقصد یک سر دام سجاده گسترده که ناگاه فوجی گلنگ
آمده فوق آن قرار گرفتند چنانچه جمیع خلق از آن کیفیت متعجب مانده بودند در آن حال بی اختیار
بر زبان یکی از دزدان جاری شد که گویا این طیور خون عابد را از جهت وی از ما
[illegible] پس جمعی این سخن را شنیده بعرض والی شهر رسانیدند حاکم ایشان را
گرفته در تفحص آن امر مبالغه نمود ایشان را [illegible] گرفتند و الی بعد از که جزو شکنجه جمیع را

[illegible]

[illegible] آنچه رفته بود معترف شدند آنگاه حرب از ایشان را بعقوبتی هلاک کرد و ذلک

في القصاص حيوة يا اولي الالباب — در مذمت خدعه

مرد عارف را در جمیع امور خدعه عار است و موجب انفعال روز شمار عقوبت
از ثمرات آن سبحانه صاحب عبرت قال عز شانه ولا يحيق
المكر السيئ الا باهله و گفته اند در میان مرغان بوم شوم از آن است
که طبعش بخدعه و تخیل رغبت در قبه این غارین در خاطر شر راسخ همانا که خدعه
بصفات موصوف و مشهور است چه خصم اگر [illegible] موصوف است فریب دادن وی
از کمال دون همتی و عاجز کشی است و خدا را بازی دادن محال و اگر بیگانه است
سهو و فرصت ناول غدر محض چون تیراهوی [illegible] ثابت و خدعه در جمیع موارد
مذموم است مگر در بعضی امور که اقدام بوی از جمله نیکیهاست اول در محاربه و دفع
شر دشمن که گفته اند همچنین در طریق تسخیر قلاع و تسلط بر اعادی
در همه از جنگ ظالم و ضابطه درین امر آنکه اگر مطلب مصلحت جمیعت است
و اگر مقصد بغیر قبیحت خطات پس همان بهتر که مرد خردمند با اهل فرصت
و ابنای جنس در مصاحبت و رفیق و اهل خانه راستی مرعی داشته گرد مکر و حیله
نگردد و از جاده مستقیم صدق منحرف نشده بمقوله الخداع [illegible] نماید تا بعاقبت
چون انجوزه [illegible] فضیحت [illegible] و تعزیر این — آنکه آورده اند

کوزه ازین هیچ بهتر [illegible] که [illegible] همه جهان [illegible] در [illegible] شنید و کردن
اندیشه [illegible] و از راستی [illegible] تقیید آورده و سپاه [illegible] چون [illegible] کننده
در سنگ [illegible] ازینهم بیش [illegible] افکنده   [illegible] همه [illegible] کرده
شکر [illegible] اعتراف   روزی کیسه مروارید [illegible] که [illegible] کرده
وار [illegible] خوبان جهان [illegible] از حسن [illegible] کشیده   مصطفی چون
[illegible] صورت [illegible]   منور [illegible] بیان   [illegible] صیرفی [illegible]
مبلغی قرض نموده بامانت آن مروارید [illegible] صراف را
بدان معنی راضی کرده [illegible] الصراف نموده در کیسه [illegible] مختوم [illegible]
بود چون [illegible] کیسه را [illegible] صراف [illegible] صورت [illegible]
القصه کیسه [illegible] عوض مروارید [illegible] ساخته شد و مدت [illegible] موعود قرار داده
قرار نمود   درین [illegible]   عجب [illegible] داد
اما چون [illegible] و از [illegible] صراف [illegible]
کند [illegible] کم عیار آمده [illegible] حرف [illegible] او
در صدد [illegible] پس بزبان حال [illegible] این مقال گرفت
روز [illegible] گفتم   اگر [illegible]   القصه [illegible] از [illegible] عام
چون [illegible] کار [illegible] و از [illegible]

[illegible] که [illegible] بوده [illegible]
[illegible] سیراب   [illegible] چشم [illegible]
[illegible] نه [illegible] دست [illegible]
[illegible] در [illegible] که کارم از دست رفته [illegible]
[illegible] کرده   [illegible] و اگر [illegible]
[illegible] از [illegible] و آن [illegible]
[illegible] با خرد گفت اگر بر خلاف [illegible] که [illegible]
[illegible] تمام [illegible] از [illegible]
[illegible] که [illegible] کرده
[illegible] که [illegible]
روز [illegible] کیسه [illegible] پیش [illegible]
[illegible] غریب [illegible] آمده [illegible] جمع
[illegible] آن [illegible]
[illegible] از [illegible]
[illegible] صراف [illegible] مضمون [illegible] نمود
[illegible] چون [illegible]

[illegible] از این [illegible] که [illegible] و [illegible]
[illegible] که [illegible] پدید [illegible]
[illegible] پس [illegible] صراف [illegible] آن [illegible]
[illegible]
[illegible] محمد [illegible]
[illegible] قاضی [illegible]
[illegible]
[illegible] بعد از [illegible] حقوق [illegible] نمودن [illegible]
[illegible] هرکه [illegible]
[illegible]
[illegible] قل اعوذ
برب الفلق من شر ما خلق ومن شر حاسد اذا حسد
[illegible] حسد [illegible]
[illegible] الحریص محروم و الحاسد
مغموم [illegible] الحمد
یقتل الحساد قبل ان یصل الی المحسود [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] من المظلوم [illegible]
ظالمی [illegible] مظلوم [illegible]
[illegible] زوال النعمة [illegible]
[illegible] اما [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

و بیع منا قسه را وی بگیرد و او ز دست او مضطرب شد با جرالعوض همی کس [illegible] بر او دو من
هر دو را اندر عین دید و در طریق معلق [illegible] تصرف را [illegible] که کرا
بصاحب تصرف را او گوید سلیمان علیه السلام در آن حال بر قضای ما [illegible] گوید که
در محله بازی بگیرد چون حقیقت دعوی [illegible] فصل [illegible] مجلس شرع
بر [illegible] آمده بعرض رسانید که اگر خاطر [illegible] بر قضای ما [illegible] حکمی دیگر
مرا درین باب بخاطر رسیده و لیکن او دو بر تخصیص آن [illegible] چرا اشاره داد
میان دل و تیر تو با جرا [illegible] چنان [illegible] پرس که [illegible] بوزد و نرگس
پس سلیمان خادم را فرمود که شمع آب [illegible] آتش [illegible] را [illegible]
نیم [illegible] بیک محرم [illegible] زن اجنبی [illegible] تا [illegible] خود [illegible] چون
پس رسید [illegible] قضا [illegible] داد [illegible] سلیمان را [illegible]
کشتن [illegible] فریاد [illegible] دست از آتش [illegible]
پسر را بوی بخشیدیم [illegible] داغ فراقش [illegible] در آتش نشینم و از [illegible]
[illegible] رزم بهتر که در [illegible] خود [illegible] باغبان [illegible]
[illegible] تخت عقوبت دارد [illegible] پس سلیمان
گفت پسر از آن تست [illegible] دعوی کاذب است والله
اعلم بالصواب — شکر که این نامه بعنوان رسید — پیشتر از عمر بپایان رسید

[illegible]

[illegible]

[illegible]

هر گاه [illegible] از [illegible] اول [illegible]
یار [illegible] کاری [illegible] گرفته [illegible] آب [illegible]
[illegible] در [illegible] مشتاق [illegible]
معارف [illegible]
از [illegible] آن [illegible] که [illegible]
[illegible] و مجرب است
[illegible] استغفر الله [illegible]
[illegible] خوش [illegible] چولان [illegible]
[illegible]
حسرت [illegible]

١٨٦٤

[illegible]

و تیغ سیاقسر او بی بحکم او از دست او مضمون ... بیحاصلی [illegible]
هر دو را آمد عیان و برطبق معانی ... تصرف ... و از ... کرا
تصاحب تصرف او گویند سلیمان ... از انتقال ... که ...
در مجلس بازی ... حقیقت دعوی کذب ... فصیلت ... مجلس ...
... آمده بعرض ... طرح ... رضا ... حکمی دیگر
مرا در این باب ... او دو برا ... آن ... اجرا ... داد
میانه ... جهان ... که ... دو ...
پس سلیمان ... آتش طبع ... و نیمه ...
نیمه ... تا ... خود ... خون
او ... را او ... عاکر ... در قضیه
... اید که ... حصه ... گشته
... پس در آتش نشستم و از او در آتش
... نشستم باغبان ... آن
... در سیدی ... پس سلیمان
... کاذب است والله
... جواب ... این نامه بعنوان رسید بیشتر از عمر بپایان رسید

هرگاه کسی ... از ... اوایل آن
یا برگ ... یا رشته ... گرفته ... آب ... شود
... در ... گذشته ... اثر ... خشک ...
یا ... نا ... بخورد که ... رنج ...
... آن و مجرب است

۱۸۶۴